

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
Αλεξάνδρου Σούτσου 35, 221 32 Τρίπολη

**«Τελική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Επιχειρησιακού
Προγράμματος Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2027»**

10 Μαρτίου 2022

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	IV
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ	V
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	VII
1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.2 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	1
1.3 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	2
1.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	11
1.5 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	13
1.5.1 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ – ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ).....	13
1.5.2 ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	15
1.5.3 ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	15
1.5.4 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	15
1.5.5 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	16
1.5.6 ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	17
1.5.7 ΥΓΕΙΑ -ΠΡΟΝΟΙΑ	18
1.6 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ.....	18
1.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ).....	18
1.8 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. 19	
1.9 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ.....	21
2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	23
2.1 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ.....	23
2.2 ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ	23
2.3 ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ	24
3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	25
3.1 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027	25
3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ27	
3.2.1 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	27
3.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ.....	30
3.2.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ	32
3.2.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ –ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	33
3.2.5 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΙΜΑ.....	40
3.2.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	42
3.3 ΤΡΟΠΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΥΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	43
3.3.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ - ΣΥΝΟΨΗ	43
3.3.2 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	44
3.4 ΣΧΕΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	48
3.4.1 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ - ΕΣΠΑ 2021-2027.....	48
3.4.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΚΑΙΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ (ΠΔΑΜ 2021-27).....	52
3.4.3 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ «ΕΛΛΑΔΑ 2.0»	63

3.4.4	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2023-2027	65
3.4.5	ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΠΑ) 2021-2025	66
4.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	72
4.1	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	72
4.2	ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΠ 2021-2027	74
4.3	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	81
4.3.1	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΜΙΑ ΠΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΜΟΤΗΤΑΣ	81
4.3.2	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	83
4.3.3	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: ΜΙΑ ΠΙΟ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	88
4.3.4	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	89
4.3.5	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΈΝΤΑΣΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	92
4.3.6	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	101
4.3.7	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ.....	102
4.3.8	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 8: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΚΤ+	103
5.	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	106
5.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	106
5.2	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ	107
5.2.1	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 1: ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ (NO PLAN OR PROGRAM)	107
5.2.2	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ (UNPLANNED GROWTH).....	108
5.2.3	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 3: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021-2027 ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (CURRENT SITUATION).	108
5.2.4	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 4: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (PLANNED GROWTH).....	111
5.3	ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ.....	112
6.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	114
6.1	ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ – ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ)	114
6.1.1	ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ.....	114
6.1.2	ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ-ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ	115
6.1.3	ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΒΛΑΣΤΗΣΗ – ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ	117
6.1.4	ΠΑΝΙΔΑ.....	120
6.1.5	ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ.....	122
6.1.6	ΧΕΡΣΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΕΔΑΦΟΣ	131
6.2	ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	132
6.3	ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	132

6.3.1	ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 01)	133
6.3.2	ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 02)	139
6.3.3	ΤΟ ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 03)	143
6.4	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	149
6.4.1	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	149
6.4.2	ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	149
6.5	ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	151
6.5.1	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	151
6.5.2	ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	152
6.6	ΥΠΟΔΟΜΕΣ	155
6.6.1	ΥΔΡΕΥΣΗ- ΑΡΔΕΥΣΗ	155
6.6.2	ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ-ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ-ΛΥΜΑΤΩΝ	157
6.6.3	ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	160
6.6.4	ΥΓΕΙΑ -ΠΡΟΝΟΙΑ	163
6.7	ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	164
6.8	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ)	166
6.8.1	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ	166
6.8.2	ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	166
6.8.3	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	166
6.8.4	ΜΟΥΣΕΙΑ	167
6.8.5	ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ	167
6.8.6	ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ	168
6.8.7	ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ-ΕΟΡΤΕΣ	168
7.	ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	169
7.1	ΓΕΝΙΚΑ	169
7.2	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	169
7.3	ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	172
7.3.1	Π1: ΜΙΑ ΠΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΥΓΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΓΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΜΟΤΗΤΑΣ	172
7.3.2	Π2: ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	178
7.3.3	Π3: ΜΙΑ ΠΙΟ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	185
7.3.4	Π4: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	187
7.3.5	Π5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΈΝΤΑΞΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	192
7.3.6	Π6: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	202
7.4	ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	205
7.4.1	ΓΕΝΙΚΑ	205
7.4.2	ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ –ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	205
7.4.3	ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ – ΈΔΑΦΟΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ – ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	206
7.4.4	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΥΓΕΙΑ	206
7.4.5	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ - ΤΟΠΙΟ	206

7.5 ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	207
8. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	209
9. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ	213
10. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ.....	214
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	216

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1.1: Περιγραφή Προτεραιότητας 1 ανά Ειδικό Στόχο.....	2
Πίνακας 1.2: Περιγραφή Προτεραιότητας 2 ανά Ειδικό Στόχο.....	4
Πίνακας 1.3: Περιγραφή Προτεραιότητας 3 ανά Ειδικό Στόχο.....	6
Πίνακας 1.4: Περιγραφή Προτεραιότητας 4 ανά Ειδικό Στόχο.....	6
Πίνακας 1.5: Περιγραφή Προτεραιότητας 5 ανά Ειδικό Στόχο.....	7
Πίνακας 1.6: Περιγραφή Προτεραιότητας 6 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο	11
Πίνακας 3.1: Σύνοψη Εθνικών Στόχων στο Πλαίσιο του ΕΣΕΚ	41
Πίνακας 3.2: Περιβαλλοντικοί Στόχοι	43
Πίνακας 3.3: Κατανομή προτεινόμενου Προϋπολογισμού ΠΔΑΜ 2021-2027 ανά Εδαφική Περιοχή.....	55
Πίνακας 3.4: Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης.....	56
Πίνακας 4.1: Δήμοι ανά Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου	74
Πίνακας 4.2: Ειδικό Στόχοι – Προτεραιότητες ΕΠ Πελοποννήσου ανά Στόχο Πολιτικής	77
Πίνακας 6.1: Περιοχές προστασίας δικτύου Natura 2000 Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Natura 2000 Network Viewer].....	125
Πίνακας 6.2: Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους Περιφέρειας Πελοποννήσου	127
Πίνακας 6.3: Υπόγεια Υδατικά Συστήματα ΥΔ01	136
Πίνακας 6.4: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου	139
Πίνακας 6.5: Υπόγεια υδατικά συστήματα της ΛΑΠ Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου	141
Πίνακας 6.6: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου	143
Πίνακας 6.7: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου	148
Πίνακας 6.8: Εκτίμηση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Περιφέρεια (σε τη equiv CO ₂)... ..	150
Πίνακας 6.9: Εξέλιξη πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2011-2020 [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]	151
Πίνακας 6.10: Αριθμός απασχολούμενων Περιφέρειας ανά παραγωγικό τομέα, 2011, [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]	153
Πίνακας 6.11: Συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Ελλάδας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου και των Περιφερειακών Ενότητων της, 2011-2018 [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]	155
Πίνακας 6.12: Εκτίμηση Παραγωγής Αποβλήτων (σε t) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έως το 2025 [Πηγή: ΠΕΣΔΑ, 2016].....	158
Πίνακας 6.13: Χρήσεις γης Περιφέρειας Πελοποννήσου	165
Πίνακας 6.14: Σημαντικοί Αρχαιολογικοί Χώροι της Περιφέρειας Πελοποννήσου.	167
Πίνακας 7.1: Περιβαλλοντικοί Στόχοι	170
Πίνακας 7.2: Συμβολισμός κριτηρίων	171
Πίνακας 7.3: Περιγραφή Προτεραιότητας 1 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο	172
Πίνακας 7.4: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 1 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	176

Πίνακας 7.5: Περιγραφή Προτεραιότητας 2 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο	178
Πίνακας 7.6: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 2 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	182
Πίνακας 7.7: Περιγραφή Προτεραιότητας 3 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο	185
Πίνακας 7.8: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 3 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	186
Πίνακας 7.9: Περιγραφή Προτεραιότητας 4 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο	187
Πίνακας 7.10: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 4 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	190
Πίνακας 7.11: Περιγραφή Προτεραιότητας 5 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο ...	192
Πίνακας 7.12: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 5 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	198
Πίνακας 7.13: Περιγραφή Προτεραιότητας 6 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο ...	202
Πίνακας 7.14: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 6 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο	203
Πίνακας 7.15: Προτεινόμενοι περιβαλλοντικοί δείκτες παρακολούθησης του ΕΠ	207

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 4.1: Περιφέρεια Πελοποννήσου.	72
Σχήμα 4.2: Περιφερειακές Ενότητες Περιφέρειας Πελοποννήσου	73
Σχήμα 6.1: Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, 2019]	114
Σχήμα 6.2: Χάρτης Βλάστησης Πελοποννήσου [Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας]	116
Σχήμα 6.3: Περιοχές Natura 2000 Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Οικοσκόπιο]	124
Σχήμα 6.4: Χάρτης απεικόνισης των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας [Πηγή: ΥΠΕΝ]	133
Σχήμα 6.5: Υδατικό διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]	134
Σχήμα 6.6: Συνολική κατάσταση των επιφανειακών υδατικών συστημάτων του ΥΔ της Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]	135
Σχήμα 6.7: Ποιοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]	137
Σχήμα 6.8: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]	137
Σχήμα 6.9: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου	138
Σχήμα 6.10: Συνολική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]	140
Σχήμα 6.11: Ποιοτική (Χημική) κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]	141
Σχήμα 6.12: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]	142
Σχήμα 6.13: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου	143
Σχήμα 6.14: Συνολική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου]	145

Σχήμα 6.15: Ποιοτική (Χημική) κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου].....	146
Σχήμα 6.16: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1 ^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου].....	147
Σχήμα 6.17: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου	148
Σχήμα 6.18: Διάγραμμα ΑΕΠ Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σύγκριση με το ΑΕΠ της χώρας [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]	155

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΑΔΜΗΕ	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΕΕ	Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα
ΑΕΚΚ	Απόβλητα από εκσκαφές, κατασκευές και κατεδαφίσεις
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΕΠΟ	Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων
ΑΗΣ	Ατμοηλεκτρικός Σταθμός
ΑΠ	Άξονας Προτεραιότητας
ΑΠΑ	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑΣΑ	Αστικά Στερεά Απόβλητα
ΒΙΟΠΑ	Βιομηχανικό Πάρκο
ΒΙΠΕ	Βιομηχανική Περιοχή
ΓΓΒ	Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας
ΓΓΕΚ	Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας
ΓΓΕΤ	Πρ.Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας
ΓΠΣ	Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΑ	Διαχειριστική Αρχή
ΔΕΔ-Μ	Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών
ΔΕΗ, ΔΕΗΑΝ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού, ΔΕΗ Ανανεώσιμες
ΔΙΠΑ	Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης
ΔΟΔ	Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο
Ε&Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
Ε&Τ	Έρευνα και Τεχνολογία
ΕΑ	Επικινδύνων Αποβλήτων
ΕΑΘ	Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΕΑΣ	Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΣΠΑ)
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΓΥ	Ειδική Γραμματεία Υδάτων
ΕΔΕΤ	Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Επενδυτικά Ταμεία
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΛ	Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων
ΕΕΥ	Εθνική Επιτροπή Υδάτων
ΕΖΔ	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
ΕΚΕΤΑ	Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης
ΕΚοιν	Ενεργειακές Κοινότητες
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛ.Ε.Δ.Α.Μ.	Ελληνική Εταιρεία Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
ΕΛ.ΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΛΓΟ	Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «ΔΗΜΗΤΡΑ»
ΕΛΚΕΘΕ	Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών
ΕΟΕ	Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΠΑΝΕΚ	Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» ΕΣΠΑ 2014-2020
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΠΠΕΡΑΑ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, ΕΣΠΑ 2007-14
ΕΠΥΜΠΕΡΑΑ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Υποδομές Μεταφορών Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη ΕΣΠΑ 2014-2020
ΕΠΣ	Ειδικά Πολεοδομικά Σχέδια
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΕΣΔΙΜ	Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης - ΕΣΠΑ 2021-2027
ΕΣΦΑ	Εθνικό Σύστημα Φυσικού Αερίου
ΕΤΕπ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΘΑ	Ταμείο Θάλασσας Αλιείας
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΤΥΜΠ	Εθνική Τράπεζα Υδρολογικής και Μετεωρολογικής Πληροφορίας
ΕΥΔ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης (Επιχειρησιακού Προγράμματος)
ΕΥ ΔΑΜ	Ειδική Υπηρεσία Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
ΕΥΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
ΕΦ	Ενδιάμεσοι Φορείς
ΕΦΕΠΑΕ	Ενδιάμεσος Φορέας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας
Ζ.ΑΠ.	Ζώνη Αποκατάστασης
ΖΔΥΚΠ	Ζώνη Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας
ΖΕΠ	Ζώνες Ειδικής Προστασίας
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΘΣ	Θεματικός Στόχος
ΙΟΒΕ	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
ΙΠ	Ισοδύναμος Πληθυσμός
ΙΤΕ	Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας
ΚΑΖ	Καταφύγιο Άγριας Ζωής
ΚΑΠΕ	Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
ΚΑΠ	Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΚΓΠ	Κοινή Γεωργική Πολιτική
ΚΜ	Κράτος (η) Μέλος (η)
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΛΑΠ	Λεκάνη Απορροής Ποταμού
ΜΔΜ	Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΜΕ	Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις
ΜΜΜ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΜΣ	Μετεωρολογικός Σταθμός
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΠΣ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΟΧΕ	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΑΚΠ	Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνου Πλημμύρας
ΠΑΣΜ	Περιοχές Άτυπων Συγκεντρώσεων Μονάδων
ΠΑΥ	Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειας
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΑΜ	Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠεΣΠΚΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΡΠΟ	Περιοχή Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΠΕΧΠ	Σχέδια Περιοχών Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων
ΠΛΑΠ	Περιοχή Λεκάνης Απορροής Ποταμού
ΠΟΑΥ	Περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών
ΠΠ	Προγραμματική Περίοδος

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΠΠΕΑ	Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση
ΠΠΕ	Προμελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΠΠΠ	Πρότυπα Ποιότητας Περιβάλλοντος
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΠΧΠ	Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
ΡΣ	Ρυθμιστικό Σχέδιο
ΣΒΑΑ	Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης
ΣΒΑΚ	Σχέδιο Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας
ΣΔΑΕΚ	Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια και το Κλίμα
ΣΔ	Σχέδια Διαχείρισης
ΣΔΑΜ	Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
ΣΔΕ	Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΕΣΠΑ)
ΣΔΚΟ	Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία.
ΣΔΚΠ	Σχέδια Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας
ΣΕΣ	Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης
ΣΗΘΥΑ	Συμπααραγωγή Ηλεκτρισμού Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠ	Στόχος Πολιτικής
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣΠΕΜ	Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης
ΤΑ	Τοπική Αυτοδιοίκηση
ΤΑΠΤΟΚ	Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
ΤΔΜ	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Ακρωνύμιο	Περιγραφή
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΔ	Υδατικό Διαμέρισμα
ΥΣ	Υδατικό Σύστημα
ΥΠΑΑΤ	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
ΥΠΑΝΕΠ	Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων
ΥΠΕΝ	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΥΜ	Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών
ΥΥΣ	Υπόγειο Υδατικό Σώμα ή Υπόγειο Υδατικό Συστήματα
ΥΦΑ	Υψηλής Φυσικής Αξίας
ΦΒΣ	Φωτοβολταϊκοί Σταθμοί
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΦΟΣΔΑ	Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
ΧΑΔΑ	Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
ΧΥΤΑ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΧΥΤΥ	Χώροι Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
CEF	Connecting Europe Facility
CI	Common Context Indicator
ΕΕΑ	European Environment Agency
ESPON	European Spatial Planning Observation Network
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change
IUCN	International Union for Conservation of Nature
NOISE	Noise Observation and Information Service for Europe
RIS	Regional Innovation Scorecard
RIS3	Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation
RRF	Recovery and Resilience Facility
TAP	Trans-Atlantic Pipeline
UNEP	United Nations Environment Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization

1. ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα αποτελεί τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στο πλαίσιο του ΕΤΘΑΥ 2021-2027, στο πλαίσιο του έργου «Σύμβουλος υποστήριξης της Ε.Υ.Δ. Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου για την εκπόνηση και έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Ε.Π. “ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ” 2021-2027», από την εταιρεία «SPEED ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ».

Φορέα του Προγράμματος αποτελεί η:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Ειδικότερα, η παρούσα αποτελεί την Τελική Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με την από 10-09-2021 Σύμβαση, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την από 21-01-2022 τροποποίηση της σύμβασης, όσον αφορά τον χρόνο υποβολής της παρούσας.

Στο πλαίσιο της παρούσας πραγματοποιήθηκε επικαιροποίηση του «Σχεδίου Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης», ενσωματώνοντας τα στοιχεία του τελικού Επιχειρησιακού Προγράμματος το οποίο υποβλήθηκε επισήμως στην ΕΕ στις 2-11-2021.

Υπογραμμίζεται ότι, οι διαφοροποιήσεις του τελικού από το σχέδιο του Προγράμματος δεν επηρέασαν στην ουσία το περιεχόμενο αυτού, με αποτέλεσμα να μην επέρχονται σημαντικές αλλαγές και στην αρχική ΣΜΠΕ που είχε υποβληθεί και ειδικότερα, στην εκτίμηση, αξιολόγηση και στα προτεινόμενα μέτρα αντιμετώπισης των αναμενόμενων επιπτώσεων από την εφαρμογή του Προγράμματος.

1.2 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την ΠΠ 2021-2027 σχεδιάζεται ως μια ολοκληρωμένη παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία 2020, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας («Ελλάδα 2.0»), το ΕΣΠΑ 2021- 2027, την μελέτη για την Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας που εκπόνησε ο ΟΟΣΑ, τις Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές στους τομείς αναφοράς του Προγράμματος, τις ειδικές συστάσεις (CSRs)

του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τις προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής που έχουν προσδιοριστεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου καθώς και τα σχετικά Εθνικά και Ευρωπαϊκά Προγράμματα και Πρωτοβουλίες.

Ως στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2027, προσδιορίζεται ο ακόλουθος: «**Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής**».

Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική του Περιφερειακού Προγράμματος Πελοπόννησος 2021-2027 καλείται να δώσει απαντήσεις στις προκλήσεις και ανάγκες της Περιφέρειας υιοθετώντας τους ακόλουθους Στρατηγικούς Στόχους:

1. Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.
2. Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας.
3. Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.
4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας.
5. Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.

1.3 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Οι Προτεραιότητες του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2027, οι Ειδικόι Στόχοι κάθε Προτεραιότητας καθώς και οι κατηγορίες δράσεων που περιλαμβάνονται στο προτεινόμενο Πρόγραμμα για την επίτευξη καθενός από τους Στόχους παρουσιάζονται παρακάτω:

Η Προτεραιότητα 1 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 1.

Πίνακας 1.1: Περιγραφή Προτεραιότητας 1 ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.1. - Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς/ακαδημαϊκούς φορείς • Εκσυγχρονισμός/ αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημιακών εργαστηρίων έρευνας & ανάπτυξης με στόχο τη συγκράτηση του υπάρχοντος και προσέλκυση νέου ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια • Δράσεις στήριξης/ προώθησης διεθνών ερευνητικών συνεργασιών μέσω της ενίσχυσης του θεσμού του Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης Καινοτομίας με την σύμπραξη του Ερευνητικού και Επιχειρηματικού Ιστού της Περιφέρειας (Innovation Office)
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.2 - Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών στις ΜμΕ και επέκταση και ολοκλήρωση του φάσματος της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών (B2B, B2C, C2C) • Τεχνολογική αναβάθμιση των επιχειρήσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους, περιλαμβάνοντας νέες μηχανολογικές εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, λογισμικό και διασυνδέσεις
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.3 - Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση επιχειρηματικής λειτουργίας και σχέδια προσαρμογής για την υιοθέτηση καινοτόμων ή πιο φιλικών προς το περιβάλλον σχεδίων ανάπτυξης της παραγωγής με εξαγωγικό προσανατολισμό • Ενίσχυση της διεθνοποίησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων σε νέες διεθνείς αγορές και της συμμετοχής τους (ή αναβάθμισης της θέσης τους) σε διεθνείς και ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας • Προώθηση εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε στρατηγικούς τομείς της Εθνικής RIS, με την ενίσχυση δράσεων υιοθέτησης καινοτόμων παραγωγικών διαδικασιών και διαδικασιών μάρκετινγκ, πιστοποίησης εφαρμογής σημάτων και συστημάτων κλπ. • Δράσεις ενίσχυσης παραγωγικών επενδύσεων (προσαρμογή / εκσυγχρονισμός παραγωγικών διαδικασιών)

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
	<ul style="list-style-type: none"> Υποστήριξη επιχειρηματικών / εμπορικών σχεδίων εκμετάλλευσης καινοτομιών από νεοφυείς και υφιστάμενες επιχειρήσεις μέσω της συμμετοχής τους σε εκκολαπτήρια και δίκτυα στήριξης

Η Προτεραιότητα 2 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 2.

Πίνακας 1.2: Περιγραφή Προτεραιότητας 2 ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.1. - Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακές αναβαθμίσεις δημοσίων κτιρίων (μεγάλα δημόσια κτίρια, κτίρια κεντρικής διοίκησης, δημαρχεία, νοσοκομεία, κ.α.)
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.2. - Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Προώθηση του εξηλεκτρισμού της θέρμανσης κτιρίων (ιδίως με αντλίες θερμότητας) και της χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας που παράγεται εντός των ίδιων των κτιρίων
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.4. - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Κατασκευή ή/και αναβάθμιση έργων προστασίας από τις κατολισθήσεις, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών Κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας (μικρού μεγέθους), συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών Κατασκευή έργων δασικής πυροπροστασίας, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση υποδομών πολιτικής προστασίας για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα • Θεσμικά εργαλεία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα (Δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου παρακολούθησης δεδομένων Κλιματικής Αλλαγής)
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.5. - Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης με εφαρμογή συστημάτων τηλεελέγχου – τηλεχειρισμού και έξυπνων υδρομέτρων - Περιορισμός των διαρροών • Κατασκευή ή/και αναβάθμιση υποδομών ύδρευσης • Κατασκευή ή/και βελτίωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.6. - Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση στερεών αποβλήτων, με εστίαση στη δημιουργία πράσινων σημείων και σημείων ανακύκλωσης, για την συμβολή της Περιφέρειας στην επίτευξη των εθνικών στόχων • Υποστήριξη των ΟΤΑ για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων βάσει των προβλέψεων του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.7. - Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και μείωση κάθε μορφής ρύπανσης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Πράσινες και γαλάζιες υποδομές για τη μείωση του κατακερματισμού των οικοσυστημάτων και ανάπτυξη πρακτικών και μέτρων φιλικών και υποστηρικτικών προς τα είδη και τους τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος

Η Προτεραιότητα 3 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στη βελτίωση της περιφερειακής προσβασιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας με τον εκσυγχρονισμό και βελτίωση των υποδομών μεταφορών.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας.

Πίνακας 1.3: Περιγραφή Προτεραιότητας 3 ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 3.2. - Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή / Αναβάθμιση άλλων οδών για τη βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας • Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών • Παρεμβάσεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας / επαναλειτουργία κλάδων του Σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου που συνδέουν υφιστάμενους κόμβους με Τουριστικούς προορισμούς.

Η Προτεραιότητα 4 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην ανάπτυξη και βελτίωση των κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας .

Πίνακας 1.4: Περιγραφή Προτεραιότητας 4 ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.2. - Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.3. - Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτους ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας
	ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.5 - Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (υποδομές) • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (εξοπλισμός)
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.6. - Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών. • Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς.

Η Προτεραιότητα 5 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, την αντιμετώπιση της φτώχειας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 5.

Πίνακας 1.5: Περιγραφή Προτεραιότητας 5 ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.1. - Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας,

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
	και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις συμβουλευτικής-κατάρτισης-πιστοποίησης- πρακτικής άσκησης-mentoring (που στοχεύουν στη μείωση ανεργίας/αύξηση απασχόλησης) • Δράσεις προώθησης στην απασχόληση αποκλειστικά για μακροχρόνιους ανέργους • ΝΕΕ και παρεμφερείς δράσεις • Δράσεις στήριξης υφιστάμενων ή νέων κοινωνικών επιχειρήσεων ΚΑΛΟ (επιχορήγηση για δημιουργία θέσεων εργασίας, για ίδρυση νέων επιχειρήσεων, δικτύωση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, υποστήριξη λειτουργίας θερμοκοιτίδων, κλπ.) • Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.3- Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις ενδυνάμωσης γυναικών ευπαθών ομάδων με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.4. - Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις και τομείς περιφερειακής προτεραιότητας που δεν καλύπτονται από την RIS
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.6. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
	μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά • Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/-τριών με Αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση • Χρηματοδότηση και λειτουργία ΚΔΑΠ STEM
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.8. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ικανοτήτων (capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη. • Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς. • Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένοι).
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.9. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης Υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας με έμφαση στην προώθηση στην απασχόληση.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.10. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυτοαπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά • Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού • Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας/εφήβων Ρομά σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.11. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Κοινότητας (Μετεξέλιξη Κέντρων Κοινότητας με την ενσωμάτωση των ΚΕΜ, Παραρτημάτων Ρομά και κινητών μονάδων και της διαπολιτισμικής μεσολάβησης) • Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών • Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης • ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΣΥΔ (ΑμΕΑ, Ηλικιωμένων), Δομές ημιαυτόνομης διαβίωσης Εφήβων • Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας • Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας • Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων κλπ. • Ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.12. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη εφήβων σε Υποβαθμισμένες Περιοχές. • Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας.

Η Προτεραιότητα 6 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας με την αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας.

Πίνακας 1.6: Περιγραφή Προτεραιότητας 6 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 5.1. - Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).
Ειδικός Στόχος	Ειδικός στόχος: 5.2- Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ).

1.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Οδηγία 2001/42/ΕΚ, στο πλαίσιο εκπόνησης της ΣΜΠΕ απαιτείται να μελετηθούν «οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Προγράμματος ή Σχεδίου (Π.Σ)», καθώς και οι «σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επιλεγόμενης προς εφαρμογή εναλλακτικής δυνατότητας, έτσι ώστε με τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών για την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων, που ενδέχεται να έχει στο περιβάλλον, να προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη και μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος».

Οι εναλλακτικές δυνατότητες επιλέγονται ώστε να είναι ρεαλιστικές, εφαρμόσιμες και να περιλαμβάνουν διαφορετικές προσεγγίσεις που, σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ικανοποιούν και να συμβαδίζουν με τη στρατηγική, τους αναπτυξιακούς στόχους και τις προτεραιότητές της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι ακόλουθες τέσσερις **(4) εναλλακτικές δυνατότητες-σενάρια** αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

- Μηδενική λύση (no plan or program)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί στο προσεχές μέλλον, εφόσον δεν υλοποιηθούν οι παρεμβάσεις που προβλέπονται από το προτεινόμενο ΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027. Η μη εφαρμογή του ΕΠ θα έχει ως αποτέλεσμα, τη μη υλοποίηση ενός σημαντικού μέρους της Συνολικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής της Περιφέρειας, ο

στρατηγικός στόχος της οποίας είναι η **«Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής».**

- Ανάπτυξη χωρίς Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό (unplanned growth)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται σε καταστάσεις όπου τα έργα και οι δράσεις σε μια περιοχή σχεδιάζονται και υλοποιούνται αποσπασματικά, για την αντιμετώπιση σημειακών, χρόνιων ή έκτακτων αναγκών, χωρίς κανόνες ολοκλήρωσης, αλληλοσύνδεσης και μακροχρόνιας θεώρησης, όπως συμβαίνει με τον Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό.

- Σχεδιασμός του Αναπτυξιακού Προγράμματος της περιόδου 2021-2027 στα ίδια πρότυπα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (current situation).

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί αν συνεχίσει να εφαρμόζεται και στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 η αναπτυξιακή στρατηγική που ακολουθήθηκε κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, όπως αυτή αποτυπώθηκε και υλοποιείται με το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

- Προγραμματισμένη ανάπτυξη βάσει κεντρικού σχεδιασμού (planned growth) όπως αυτός αποτυπώνεται στο προτεινόμενο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου (ΕΣΠΑ 2021-2027)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί αν εφαρμοστεί το προτεινόμενο ΕΠ Πελοποννήσου 2021 -2027, όπως έχει ήδη περιγραφεί σε προηγούμενα κεφάλαια. Για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων του Προγράμματος, οι σχεδιαζόμενες δράσεις ομαδοποιούνται στις ακόλουθες προτεραιότητες:

Μετά από περιεκτική περιγραφή των εναλλακτικών σεναρίων, αυτά αξιολογούνται συγκριτικά από περιβαλλοντική άποψη και προκύπτει ότι οι εναλλακτικές δυνατότητες 1, 2 και 3 είναι αντίθετες με το επιθυμητό αναπτυξιακό αποτέλεσμα που αναμένεται από την εφαρμογή του ΕΠ, για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, της διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την προστασία του περιβάλλοντος, επομένως απορρίπτονται.

Τελικά, επιλέγεται η Εναλλακτική δυνατότητα 4, ως ολοκληρωμένη και ολιστική προσέγγιση για την οικονομική – κοινωνική – περιβαλλοντική ανάπτυξη και διαχείριση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις εθνικές και κοινοτικές αναπτυξιακές στρατηγικές για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 και λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει η Περιφέρεια και που έχουν ήδη αναφερθεί, καθώς και τις θεματικές προτεραιότητες, τις δέσμες των προτεινόμενων παρεμβάσεων και το ύψος των χρηματοδοτήσεων από τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα.

1.5 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1.5.1 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ – ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ)

➤ Θέση και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χωροθετείται στο νοτιότερο χερσαίο άκρο της Ευρώπης και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας. Καταλαμβάνει ένα μέρος του βόρειου τμήματος, ολόκληρο το νοτιοανατολικό και ένα μέρος του δυτικού τμήματος της γεωγραφικής ενότητας της Πελοποννήσου. Η δυτική πλευρά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, (Αχαΐα και Ηλεία). Βορειοανατολικά συνορεύει με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος.

Ως προς τα γεωμορφολογικά της χαρακτηριστικά, οι ορεινοί όγκοι καλύπτουν το 50,1% της συνολικής της έκτασης και σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν και φυσικό σύνορο μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων. Το 19,9% της έκτασής της είναι πεδινό και το 30% ημιορεινό και εκτείνεται κυρίως στις περιοχές εγγύς των θαλάσσιων κόλπων, όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες. Παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, όπως ο Αργολικός κάμπος και ο κάμπος της Κορινθίας.

➤ Τύποι οικοσυστημάτων-Βιοκλιματικές ζώνες-Χλωρίδα-Πανίδα

Η Περιφέρεια της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από πλούσια ποικιλία φυσικών οικοσυστημάτων (χλωρίδα –πανίδα) και ιδιαίτερα αξιόλογων οικολογικά περιοχών. Η διαφορετική μορφολογία ανά ΠΕ επηρεάζει και τα ενδιαιτήματα. Συγκεκριμένα, παρατηρείται μια ευρεία γκάμα οικοσυστημάτων όπως: πλούσιες δασωμένες κατάφυτες ζώνες δενδρωδών, πεδινά βοσκοτόπια, υγρότοποι, γεωργικές εκτάσεις κ.α.

Η χλωρίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, είναι σημαντική και εμφανίζει υψηλό βαθμό φυτοκάλυψης και σημαντικές οικολογικές περιοχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Πελοπόννησο συναντώνται τα περισσότερα είδη θάμνων και αυτοφυών δένδρων που υπάρχουν στην Ελλάδα, ενώ συγκροτήματα αμιγούς και μεικτής βλάστησης βρίσκονται σε παραλιακές, πεδινές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές. Όπως η χλωρίδα, έτσι και η πανίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου εμφανίζει μεγάλη ποικιλομορφία, φιλοξενώντας μεγάλο αριθμό σπάνιων μεταναστευτικών ή μη πτηνών, θηλαστικών, ερπετών, αμφιβίων, ψαριών και εντόμων.

➤ Προστατευόμενες Περιοχές

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται 13 Μνημεία της Φύσης για τα οποία έχουν καθορισθεί μέτρα προστασίας σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και 40 περιοχές οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλους, ενώ εντοπίζονται 2 από τα 19 αισθητικά δάση της Ελλάδας, τα οποία αποτελούν προστατευόμενα τοπία λόγω της ιδιαίτερης οικολογικής και

αισθητικής τους αξίας. Ιδιαίτερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το Αισθητικό Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου, στην ΠΕ Κορινθίας ανήκει στις ειδικά προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με τη σύμβαση της Βαρκελώνης (Πρωτόκολλο 4).

Επίσης, στην Περιφέρεια εντοπίζονται 28 προστατευόμενες περιοχές του Δικτύου Natura 2000, στις οποίες περιλαμβάνονται «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (Special Protection Areas - SPA) για την Ορνιθοπανίδα, όπως ορίζονται στην Οδηγία 79/409/ΕΚ «για τη διατήρηση των άγριων πτηνών» καθώς και «Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (Sites of Community Importance – SCI) όπως ορίζονται στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

Εντός των ορίων της Δημοτικής Ενότητας Φενεού, του Δήμου Σικωνιών της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας, εντοπίζεται τμήμα του Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού, το οποίο έχει χαρακτηριστεί και οριοθετηθεί με το ΦΕΚ 446/Δ/ 2.10.2009, εντός του οποίου διακρίνονται τρεις κύριες επιμέρους περιοχές προστασίας, ειδικών ρυθμίσεων και περιβαλλοντικού ελέγχου. Παράλληλα στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας εντοπίζονται 42 περιοχές CORINE και 43 καταφύγια άγριας ζωής.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, έχει θεσμοθετηθεί, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (ΚΥΑ 33999/2010 (ΦΕΚ 353/ΤΑΑΠΘ/6.9.2010), Παράταση ΥΑ 24817/2013), ως οικολογικό πάρκο η περιοχή του Πάρνωνα – Μούστου («Οικολογικό πάρκο Πάρνωνα – Μουστού»). Στο οποίο εντάσσονται οι χερσαίες και υδάτινες εκτάσεις των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας και Νότιας Κυνουρίας της ΠΕ Αρκαδίας, των Δήμων Σπάρτης και Ευρώτα της ΠΕ Λακωνίας της περιοχής του όρους Πάρνωνα - υγροτόπου Μουστού συνολικής εκτάσεως 1.150.000 στρεμμάτων.

Τέλος, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με τη Βάση Ελληνικών Υγροτόπων του ΕΚΒΥ βρίσκονται 32 υγρότοποι.

➤ Χερσαίο περιβάλλον – έδαφος

- Γεωλογικά - τεκτονικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά

Η Πελοπόννησος παρουσιάζει μια ιδιαίτερα περίπλοκη γεωλογική δομή, ενώ αναπτύσσονται οι περισσότερες από τις εξωτερικές γεωτεκτονικές ζώνες που δομούν τον Ελληνικό χώρο. Ειδικότερα, εντοπίζονται όλες σχεδόν οι γεωλογικές ζώνες όπως οι: Ιόνια, Γαβρόβου-Τρίπολης, Πίνδου, Υποπελαγονική κ.α. Τα κυριότερα πετρώματα της περιοχής είναι οι ασβεστόλιθοι, ο φλύσχης, μάργες, κροκαλοπαγείς σχηματισμοί, άμμος, άργιλος κ.α.

Το γεωλογικό υπόβαθρο της Πελοποννήσου δομείται από τα καλύμματα των εξωτερικών ορογενετικών ζωνών των Ελληνίδων οροσειρών. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου (όπως φαίνεται και στο ακόλουθο σχήμα), καλύπτεται κυρίως από τις ζώνες Γαβρόβου-Τριπόλεως και Ωλονού-Πίνδου, δευτερευόντως δε από την Πελαγονική ζώνη. Από τις εσωτερικές Ελληνικές Ζώνες συναντώνται επίσης η: Βοιωτική ζώνη σε τμήματα της Αργολίδας και η Υποπελαγονική ζώνη στην Αργολίδα.

- Σεισμικότητα – σεισμική επικινδυνότητα

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από δύο διαφορετικές ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας. Σύμφωνα με το Εθνικό Αστεροσκοπείο, στην ενδοχώρα της Πελοποννήσου εντοπίζονται ελάχιστα επίκεντρα ισχυρών σεισμών, ενώ οι δυο σημαντικότερες σεισμογενείς περιοχές της Περιφέρειας είναι ο Κορινθιακός κόλπος και η περιοχή της Μεσσηνίας.

1.5.2 ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το κλίμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου χωρίζεται σε τρία τμήματα, με κοινά κλιματολογικά χαρακτηριστικά του μεσογειακού τύπου. Στο ανατολικό τμήμα, που χαρακτηρίζεται από πεδινό μεσογειακό τύπου κλίματος, το οποίο είναι πλούσιο σε ηλιοφάνεια αλλά σχετικά ξηρό (φτωχό σε ρέοντα ύδατα). Η περιοχή αυτή, εμφανίζει μειωμένες βροχοπτώσεις καθώς είναι εκτεθειμένη σε βόρειους ξηρούς ανέμους. Στο δυτικό τμήμα, που χαρακτηρίζεται από παραθαλάσσιο μεσογειακού τύπου κλίμα, όπου παρατηρούνται αυξημένες βροχοπτώσεις και πιο ήπιοι χειμώνες. Το δυτικό κομμάτι έχει πλούσια βλάστηση γεγονός που οφείλεται στην παρουσία νοτιοδυτικών ανέμων που φέρνουν περισσότερες βροχές. Τέλος, το κεντρικό τμήμα που αποτελεί και το πιο ορεινό κομμάτι της περιφέρειας, χαρακτηρίζεται από ηπειρωτικό μεσογειακό τύπου κλίματος, στο οποίο παρατηρούνται δριμύεις χειμώνες με χιόνια και παγετούς.

1.5.3 ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου, περιλαμβάνει το υδατικό διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου με κωδικό (01) και συνολική έκταση 7234.87 km², το υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου με κωδικό (02) και συνολική έκταση 7396,55 km² και το υδατικό διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου με κωδικό (03) και συνολική έκταση 8442.49 km².

Το υδατικό διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου χωρίζεται σε δυο λεκάνες απορροής: Αλφειού (GR29) και Πάμισου-Νέδοντος-Νέδα (GR32). Το υδατικό διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου περιλαμβάνει τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων (Κεφαλλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθο) και αποτελείται από τις Λεκάνες Απορροής Πείρου – Βέργα – Πηνειού (GR28), Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου (GR27) και Κεφαλονιάς – Ιθάκης – Ζάκυνθου (GR45). Τέλος, το υδατικό διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου, αποτελείται από τις Λεκάνες Απορροής του Οροπεδίου Τρίπολης (GR30), των Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (GR31) και Ευρώτα (GR33).

Η πλειοψηφία των υδατικών συστημάτων, υπόγειων και επιφανειακών που περιλαμβάνονται στα ανωτέρω υδατικά διαμερίσματα, χαρακτηρίζονται από καλή χημική και ποσοτική κατάσταση.

1.5.4 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

➤ Ατμοσφαιρική Ρύπανση

Οι κύριες πηγές αέριας ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι οι βιομηχανικές πηγές (κυρίως τα διυλιστήρια Κορίνθου), η παραγωγή και μεταφορά ενέργειας (οι εγκαταστάσεις

ηλεκτροπαραγωγής (Δ.Ε.Η.) με χρήση λιγνίτη στη Μεγαλόπολη), οι μεταφορές (κεντρικοί οδικοί άξονες και μεγάλα αστικά κέντρα), η θέρμανση (καυστήρες, τζάκια, σόμπες κ.α.), η διαχείριση απορριμμάτων και οι εκπομπές από γεωργικές καλλιέργειες. Εξίσου μεγάλη πηγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης για την ευρύτερη περιοχή μελέτης είναι η οδική κυκλοφορία.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΚΑ, η ποιότητα χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική καθώς στο μεγαλύτερο ποσοστό της έκτασής της δεν καταγράφονται υπερβάσεις των κατώτερων ορίων ανίχνευσης. Αυξημένες τιμές παρατηρούνται στην ημερήσια εκτίμηση της συγκέντρωσης SO₂ για την ευρύτερη περιοχή της Αρκαδίας με έμφαση στην περιοχή όπου στεγάζεται το λιγνιτικό κέντρο Μεγαλόπολης. Αυτός είναι και ο λόγος που στην περιοχή παρατηρούνται αυξημένες τιμές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και των ρύπων SO₂, CH₄, NO_x κ.α.

1.5.5 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

➤ Δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. του 2011, σε 589.602 άτομα, το 5,3% του αντίστοιχου συνολικού πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο 2001-2011 σημείωσε μείωση κατά 8,4%, πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας για το ίδιο διάστημα, ο οποίος παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα του 2001, με μια ελάχιστη μείωση (-0,2%). Τα στοιχεία αυτά αντανakλούν τη δημογραφική αποδυνάμωση της Περιφέρειας, στο πλαίσιο μιας πληθυσμιακής σταθερότητας της χώρας και πληθυσμιακής αύξησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού κατά 4%.

Σύμφωνα με τον υπολογιζόμενο πληθυσμό από την ΕΛΣΤΑΤ, για την περίοδο 2011-2020, ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σημείωσε μείωση κατά -2,9% (από 589 χιλ. το 2011 σε 572 χιλ. το 2020).

➤ Απασχόληση – οικονομία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το έτος 2011, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας κυμαίνεται περί το 41%. Το 21,6% των απασχολούμενων απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, ποσοστό που παρουσιάζεται μεγαλύτερο συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας. Στον δευτερογενή τομέα απασχολείται περίπου το 14,5% των απασχολούμενων της Περιφέρειας και το υπόλοιπο 48,11 % απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Στο ποσοστό των οικονομικά ενεργών κατοίκων της Περιφέρειας, το 15% καταγράφονται ως άνεργοι. Η τάση του ποσοστού ανεργίας στην Περιφέρεια παρουσιάζεται σημαντικά αυξανόμενη μετά το έτος 2008. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., το ποσοστό ανεργίας για το έτος 2011 παρουσιάζει αύξηση κατά 4,4% σε σχέση με το αντίστοιχο του 2010. Συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, ο ρυθμός αύξησης των ανέργων στην Περιφέρεια είναι χαμηλός σε σχέση με τον αντίστοιχο ρυθμό της χώρας, αυτό συμβαίνει λόγω του γενικού χαμηλού ποσοστού του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας.

1.5.6 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

➤ Υδρευση-Άρδευση

Στην Περιφέρεια οι υδρευτικές ανάγκες κοινοτήτων και μικρών δήμων εξυπηρετούνται κυρίως από μικρά υδρευτικά έργα που τα διαχειρίζονται οι ίδιοι οι ΟΤΑ. Τα κυριότερα προβλήματα των υπαρχόντων δικτύων, αφορούν στη συντήρηση και τον εμπλουτισμό τους, καθώς και την αντικατάσταση των παλαιών δικτύων που έχουν κατασκευασθεί από τιμμεντοσωλήνες και παρουσιάζουν διαρροές από διάρρηξη ή εμφράξεις από τη συσσώρευση αλάτων.

➤ Διαχείριση απορριμμάτων-αποβλήτων-λυμάτων

Η υφιστάμενη διαχείριση των αποβλήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από μεγάλη έλλειψη υποδομών διαχείρισης, κυρίως λόγω της καθυστέρησης υλοποίησης των έργων που προβλέπονται από το υφιστάμενο ΠΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τροποποίησης του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Πελοποννήσου, στην περιφέρεια παράγονται περίπου 255.288 t/y στερεών αποβλήτων. Στην ποσότητα αυτή συμμετέχει η ΠΕ Μεσσηνίας κατά 28% η ΠΕ Κορινθίας κατά 25%, η ΠΕ Αργολίδας κατά 17%, και η ΠΕ Λακωνίας και Αρκαδίας κατά 15%. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία εξέλιξης του πληθυσμού και για χρονικό ορίζοντα 5 ετών υπολογίζεται ότι το έτος 2025 θα παράγονται περίπου 272.092 t αστικών αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ, 2016).

Τέλος, σημειώνεται ότι στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου λειτουργούν συνολικά είκοσι μια εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, για την εξυπηρέτηση των οικισμών, ενώ σχεδιάζεται η εγκατάσταση επιπλέον μονάδων με σκοπό την κάλυψη του συνόλου των αναγκών και την προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

➤ Δίκτυα Μεταφορών

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο, ενώ προβλέπονται έργα περαιτέρω ανάπτυξης αλλά και βελτίωσης – αναβάθμισης αυτού. Οι βασικοί χερσαίοι οδικοί άξονες και κομβία μεταφορών της Περιφέρειας Πελοποννήσου χωρίζονται σε κύριους όπου περιλαμβάνονται οι Εθνικής και Διαπεριφερειακής εμβέλειας και σε δευτερεύοντες στους οποίους περιλαμβάνονται οι Περιφερειακής εμβέλειας.

Το κύριο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας περιλαμβάνει τις γραμμές, Πάτρα – Πύργος– Καλό Νερό– Ζευγολατιό- Καλαμάτα, Κόρινθος (Παλιός Σταθμός) – Άργος– Τρίπολη– Ζευγολατιό και Κόρινθος (Παλιός Σταθμός) – Κόρινθος (Νέος Σταθμός), οι οποίες συνδέουν τις περιοχές της Πελοποννήσου.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν τρία αεροδρόμια, στην Καλαμάτα, στην Τρίπολη και στη Σπάρτη. Εκ των οποίων, το αεροδρόμιο της Καλαμάτας αποτελεί το μοναδικό πολιτικό αεροδρόμιο, το αεροδρόμιο της Τρίπολης λειτουργεί ως στρατιωτικό αεροδρόμιο, ενώ το αεροδρόμιο της

Σπάρτης, έχει παραχωρηθεί στον Δήμο της Σπάρτης, ως πρώην στρατιωτικό αεροδρόμιο και κατατάσσεται στην κατηγορία των «Κρατικών Αερολιμένων Εσωτερικών Συγκοινωνιών», είναι σε «λειτουργία υπό αναστολή».

Τέλος, στις θαλάσσιες μεταφορές, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα λιμάνια της Καλαμάτας και του Ναυπλίου. Άλλα δευτερεύοντα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Πύλου και της Κυπαρισσίας στη Μεσσηνία, της Ερμιονίδος και του Πορτοχελίου στην Αργολίδα, του παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου στην Αρκαδία, της Κορίνθου και του Κιάτου στην Κορινθία και τέλος, του Γυθείου και της Νεάπολης στη Λακωνία.

1.5.7 ΥΓΕΙΑ - ΠΡΟΝΟΙΑ

Η εξυπηρέτηση του αστικού πληθυσμού της Περιφέρειας καλύπτεται για την πρωτοβάθμια περίθαλψη στα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων, ενώ ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται για την πρωτοβάθμια περίθαλψη από τα Κέντρα Υγείας και τα Περιφερειακά Ιατρεία. Για τη δευτεροβάθμια περίθαλψη ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται από τις είκοσι μια (21) νοσοκομειακές μονάδες της Περιφέρειας, ενώ δεν υπάρχει υποδομή τριτοβάθμιας περίθαλψης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

1.6 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, σχετικά με τις χρήσεις γης για την περίοδο 1999-2000, προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καταλαμβάνουν τα δάση και οι ημι-φυσικές εκτάσεις με έκταση 8.090,1 km² (ποσοστό 52,17%), ακολουθούν οι γεωργικές περιοχές με έκταση 7.145,8 km² (ποσοστό 46,08%), οι τεχνητές περιοχές, στις οποίες περιλαμβάνονται εκτάσεις με αστική οικοδόμηση και άλλες τεχνητές περιοχές, με συνολική έκταση 232,8 km², φτάνοντας μόλις στο 1,5% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ενώ οι εκτάσεις που καλύπτονται από νερά εμφανίζουν το μικρότερο ποσοστό που φτάνει μόλις στο 0,24%, καθώς καταλαμβάνουν έκταση 36,9 km².

1.7 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ)

Το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα πλούσιο, καθώς διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους, περιλαμβάνοντας σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς, μουσεία, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, ιστορικά διατηρητέα μνημεία και έργα τέχνης, τοπικές εκδηλώσεις-εορτές.

Ειδικότερα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό θεσμοθετημένων οικισμών. Οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται στις ΠΕ Αρκαδίας και Λακωνίας, ενώ στην ΠΕ Κορινθίας δεν καταγράφεται κανένας παραδοσιακός οικισμός.

Ο συνολικός αριθμός των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας ανέρχεται σε 283. Τα σημαντικότερα σε πολιτιστική αξία και μέγεθος μνημεία της Περιφέρειας είναι της Αρχαίας Επιδαύρου, των Μυκηνών, της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Μεσσήνης, της Αρχαίας Τίρυνθας, του Αρχαίου Γυθείου, της Αρχαίας Ασέας κ.α.

Επίσης, στην Περιφέρεια έχουν καταγραφεί είκοσι μουσεία, στα οποία περιλαμβάνονται αρχαιολογικά, βυζαντινά, λαογραφικά και θεματικά μουσεία και συλλογές. Τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά μουσεία είναι της Επιδαύρου, του Ναυπλίου, της Τρίπολης, της Κορίνθου, της Νεμέας, της Σπάρτης, της χώρας Μεσσηνίας, της Πύλου. Τα πιο σημαντικά βυζαντινά μουσεία είναι του Μυστρά και της Μονεμβασιάς. Εκτός από τα παραπάνω μουσεία, υπάρχουν αξιόλογα θεματικά μουσεία όπως της Υδροκίνησης (στη Δημητσάνα), του Σιδηρόδρομου (στην Καλαμάτα). Από τα λαογραφικά μουσεία τα πιο αξιόλογα είναι του Ναυπλίου, της Κορίνθου, του Γυθείου και Καλαμάτας.

Στην Περιφέρεια, εντοπίζεται επίσης πλήθος βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων στα οποία συμπεριλαμβάνονται κυρίως εκκλησίες, ιερές μονές, κάστρα, φρούρια, οχυρωματικά τείχη πόλεων, πύργοι. Από τις Περιφερειακές Ενότητες της Πελοποννήσου ξεχωρίζει η ΠΕ Λακωνίας καθώς χαρακτηρίζεται ως η πιο πλούσια και ίσως η σημαντικότερη σε μνημεία των βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων. Τα κυριότερα κάστρα της Περιφέρειας που έχουν κτιστεί κυρίως στη Μεσαιωνική εποχή είναι στη Μονεμβασία, στην Κορώνη, στη Μεθώνη, στην Ακροναυπλία, στο Τολό, στο Μπούρτζι, στο Παλαμήδι, στην Καρύταινα, στην Καλαμάτα, στην Πύλο κ.ά. Παράλληλα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα σημαντικό αριθμό μνημείων της νεότερης ιστορίας, τα οποία αφορούν κυρίως σε δημόσια κτίρια και οικίες επιφανών προσώπων, με μεγάλη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λαμβάνουν χώρα μερικές από τις πιο αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις της χώρας, με διεθνή ακτινοβολία. Το πιο δημοφιλές με παγκόσμια ακτινοβολία Φεστιβάλ είναι της «Επιδαύρου» που διοργανώνεται στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου.

1.8 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η αξιολόγηση των δράσεων του ΕΠ στοχεύει στον έγκαιρο εντοπισμό και στην εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θετικών και αρνητικών, που δύναται να προκύψουν από την εφαρμογή του Προγράμματος. Η εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, θα επιτευχθεί μέσω της αξιολόγησης των επιμέρους δράσεων που περιλαμβάνονται στους ειδικούς στόχους του Προγράμματος.

Η αξιολόγηση που πραγματοποιείται στη συνέχεια, αφορά στους τομείς που προβλέπονται από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και συγκεκριμένα:

- Ατμόσφαιρα – Κλίμα

- Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα
- Υδατικοί Πόροι
- Έδαφος - Απόβλητα
- Πληθυσμός – Υγεία
- Πολιτισμός

Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω τομείς, γίνεται προσδιορισμός των περιβαλλοντικών στόχων ανά Τομέα Ελέγχου, βάσει των οποίων θα διερευνηθούν οι επιπτώσεις του Προγράμματος.

Τα κριτήρια με τα οποία θα γίνει η αξιολόγηση σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνουν:

- Το είδος της επίπτωσης που αναμένεται, αν πρόκειται δηλαδή για θετική, αρνητική ή ουδέτερη επίπτωση.
- Τον κίνδυνο (πιθανότητα) εμφάνισης της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για χαμηλή, μέση ή βέβαιη πιθανότητα εμφάνισης της επίπτωσης.
- Την ένταση της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για, αμελητέα, ασθενή, μέτρια ή σημαντική επίπτωση.
- Την έκταση της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για επίπτωση σε τοπικό ή ευρύτερο πεδίο.
- Τη δυνατότητα αντιμετώπισης, πρόληψης ή αναστροφής της επίπτωσης.
- Το χρονικό ορίζοντα εμφάνισης της επίπτωσης, αν δηλαδή θα είναι βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη.
- Τη διάρκεια της επίπτωσης, αν δηλαδή θα είναι μόνιμη, προσωρινή.

Εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Η εκτίμηση των επιπτώσεων του Προγράμματος πραγματοποιείται ανά Προτεραιότητα, ανά Ειδικό Στόχο, αλλά και ανά Μέτρο. Για το σκοπό αυτό αρχικά συνοψίζεται το περιεχόμενο κάθε Προτεραιότητας, οι Ειδικοί Στόχοι και τα Μέτρα που περιλαμβάνει. Ακολουθεί κείμενο σχολιασμού-επεξήγησης των κύριων αναμενόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση κάθε κατηγορίας δράσης που περιλαμβάνει κάθε επιμέρους Ειδικός Στόχος. Τέλος, οι επιπτώσεις που θα επιφέρει η υλοποίηση των δράσεων κάθε Ειδικού Στόχου στους Περιβαλλοντικούς Στόχους που καθορίστηκαν ανωτέρω παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικούς πίνακες.

Εφαρμόζοντας την ανωτέρω μεθοδολογία ανά περιβαλλοντική παράμετρο τελικά προκύπτει ότι η εφαρμογή των προτάσεων του υπό μελέτη Προγράμματος συνολικά αναμένεται να είναι θετική για το περιβάλλον(φυσικό και ανθρωπογενές). Τα μέτρα και οι δράσεις του ΕΠ θα συμβάλλουν θετικά στους στόχους προστασίας του περιβάλλοντος. Δεδομένου, ότι το ΕΠ περιλαμβάνει δράσεις που κατά κανόνα θα έχουν θετική επίδραση στο περιβάλλον, η κύρια κατευθυντήρια γραμμή για τα μέτρα αντιμετώπισης και πρόληψης που μπορεί να δοθεί στα πλαίσια της παρούσας ΣΜΠΕ είναι να υπάρξουν οι αναγκαίες πρόνοιες για την επιτυχή εφαρμογή του Προγράμματος.

1.9 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η εφαρμογή του προτεινόμενου Επιχειρησιακού Προγράμματος, αναμένεται να έχει, κατά βάση, θετική επίδραση στο περιβάλλον, έχοντας ως κύρια κατεύθυνση την τήρηση την περιβαλλοντικής νομοθεσίας, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, εξασφαλίζοντας, παράλληλα, την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Υπό το πρίσμα αυτό, στο πλαίσιο της παρούσας ΣΜΠΕ, προτείνονται βασικές κατευθύνσεις, με σκοπό την επιτυχή εφαρμογή του Προγράμματος και την αποφυγή ή/και αντιμετώπιση τυχόν περιβαλλοντικών ζητημάτων που δύναται να προκύψουν κατά την εφαρμογή του υπό μελέτη Προγράμματος.

❖ Γενικά

- Εκπόνηση, όπου απαιτείται, Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για νέα έργα ή δραστηριότητες, όπου θα εξετάζεται λεπτομερώς, η επίδραση των επιμέρους έργων, στο φυσικό και στο ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Έλεγχος τήρησης των ΑΕΠΟ των επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία.

❖ Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα – Προστατευόμενες περιοχές

- Ο σχεδιασμός νέων δραστηριοτήτων και η λειτουργία υφιστάμενων, να είναι σε πλήρη συμβατότητα με τον Ν. 3937/2011 «περί βιοποικιλότητας» και τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα και τις Αποφάσεις που αφορούν στις προστατευόμενες περιοχές.
- Υλοποίηση λεπτομερών οικολογικών αξιολογήσεων και εκπόνηση των απαραίτητων μελετών Ειδικών Οικολογικών Αξιολογήσεων (ΕΟΑ), όπου απαιτείται, σύμφωνα με τους Ν. 3937/2011 και Ν. 4014/2011.
- Κατάλληλη χωροθέτηση, νέων έργων και δραστηριοτήτων, με σκοπό την, κατά το δυνατό, αποφυγή χωροθέτησης υποδομών εντός προστατευόμενων περιοχών ή σε εγγύτητα με προστατευόμενες περιοχές που δύναται να επηρεαστούν δυσμενώς. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε κατά τον σχεδιασμό των έργων να θίγεται στον μικρότερο δυνατό βαθμό η ακεραιότητα και η συνεκτικότητα τόσο του ίδιου του τόπου, όσο και η συνέχεια μεταξύ τόπων με συναφείς στόχους διαχείρισης και ειδή χαρακτηρισμού.

❖ Υδάτινοι Πόροι – Έδαφος – Ποιότητα αέρα – Κλιματολογικά στοιχεία

- Αξιοποίηση των δράσεων του Προγράμματος που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και στη μείωση των αέριων ρύπων που συντελούν στην υποβάθμιση της ποιότητας του αέρα και στην ένταση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού και χωροθέτησης των νέων ή προς αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών να λαμβάνονται υπόψη οι βέλτιστες διαθέσιμες πρακτικές για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.

- Λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων, κατά τη φάση σχεδιασμού νέων υποδομών και επισκευής/βελτίωσης/αναβάθμισης υφιστάμενων ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών (ποσοτικών ή ποιοτικών).
  - Υπολογισμός των καταλαμβανόμενων από νέα έργα χρήσεων γης σε αντιδιαστολή με τις συνολικές εκτάσεις των συγκεκριμένων χρήσεων στην ευρύτερη περιοχή, στο πλαίσιο των επιμέρους περιβαλλοντικών μελετών και πρόταση μέτρων περιορισμού της κατάληψης.
- ❖ **Πληθυσμός – Υγεία**
- Λήψη όλων τα απαραίτητων μέτρων με σκοπό την τήρηση των κανόνων ασφαλείας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, έτσι ώστε να περιοριστούν, κατά το δυνατόν, οι πιθανότητες ατυχήματος, τα οποία μπορεί να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.
  - Εντατικοποίηση των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία ελέγχων, αναβάθμιση του υπάρχοντος συστήματος παρακολούθησης του ΕΠ και καταγραφή στοιχείων απασχόλησης.
  - Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στο σύνολο της Περιφέρειας.
  - Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την αναβάθμιση υφιστάμενων και την ανάπτυξη νέων μονάδων υγείας.
- ❖ **Πολιτιστική κληρονομιά - Τοπίο**
- Τήρηση του θεσμικού πλαισίου που αφορά σε προστατευόμενες ζώνες και περιοχές αρχαιολογικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, κατά τη φάση σχεδιασμού και χωροθέτησης νέων δραστηριοτήτων, ώστε να έχουν πλήρη συμβατότητα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για την πολιτιστική προστασία της χώρας.
  - Κατάλληλος σχεδιασμός και χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων, ώστε οι όποιες παρεμβάσεις να περιλαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων στον φυσικό, αισθητικό και πολιτιστικό χαρακτήρα του τοπίου με σκοπό την αποφυγή του κατακερματισμού και την, κατά το δυνατόν, διατήρηση του τοπίου, τηρώντας τα οριζόμενα του Ν. 3827/2010 περί Τοπίου.
  - Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις με σκοπό την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τέλος, στο πλαίσιο της παρούσης προτείνεται ένα σύστημα παρακολούθησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα καταγραφής και έγκαιρου εντοπισμού για την αντιμετώπιση πιθανών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον. Έτσι, διαμορφώθηκε ένας καταρχήν κατάλογος περιβαλλοντικών δεικτών, το περιεχόμενο του οποίου είναι δυναμικό και μπορεί να διευρυνθεί και να τροποποιηθεί τόσο κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης της ΣΜΠΕ, όσο κατά την πορεία υλοποίησης του ΕΠ.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

Το έργο: «Σύμβουλος υποστήριξης της Ε.Υ.Δ. Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου για την εκπόνηση και έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Ε.Π. “ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ” 2021-2027» αναφέρεται στη διερεύνηση και αντιμετώπιση ενδεχόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις περιοχές εφαρμογής του προτεινόμενου ΕΠ Πελοποννήσου στο ΕΣΠΑ 2021-2027. Ανάδοχος του έργου είναι η εταιρεία:

«SPEED ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ»

Διεύθυνση: Αβέρωφ 30, Τ.Κ. 104 33, Αθήνα

Τηλέφωνο: 210 8214407

e-mail: speed@speed.gr

Το έργο υλοποιείται σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την εφαρμογή της **Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ)** (Οδηγία 2001/42/ΕΚ και ΚΥΑ 107017/2006 συμμόρφωσης με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων»). Η ΣΠΕ αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των Προγραμμάτων με στόχο την προστασία του Περιβάλλοντος, εκτιμώντας τις επιπτώσεις που ενδεχομένως προκαλούν και υιοθετώντας μέτρα πρόληψης ή/και αντιμετώπισης τόσο κατά το στάδιο προγραμματισμού (κατάρτιση και έγκριση) όσο και κατά το στάδιο υλοποίησής τους.

Η παρούσα, αποτελεί τη **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ)** του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2027.

2.2 ΑΝΑΘΕΤΟΥΣΑ ΑΡΧΗ

Με την Απόφαση Ανάθεσης με αρ. πρωτ. 277251/02.09.2021 του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου και την από 10.09.2021 σχετική Σύμβαση ανατέθηκε στον Ανάδοχο το έργο «Σύμβουλος υποστήριξης της Ε.Υ.Δ. Ε.Π. Περιφέρειας Πελοποννήσου για την εκπόνηση και έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Ε.Π. “ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ” 2021-2027» το οποίο εντάσσεται στην Πράξη με τίτλο: «Μελέτες-Εμπειρογνομosύνες για την εφαρμογή του Ε.Π. “ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ” 2014-2020» και Κωδικό ΟΠΣ 5055420.

2.3 ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

α/α	Όνοματεπώνυμο	Ειδικότητα / Πτυχίο ΑΕΙ	Καθήκοντα
1.	ΜΑΡΚΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ	ΔΡ ΧΗΜΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ
2.	ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΩΚΑΣ	ΔΡ ΧΗΜΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ
3.	ΕΛΕΝΗ ΦΟΥΝΤΗ	Διπλωματούχος ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΑΠΘ MSc ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΕ (European Property Development and Planning, Πανεπιστήμιο University College London (UCL), Μεγάλη Βρετανία)	ΜΕΛΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ
4.	ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΖΟΥΓΑΝΕΛΗ	ΓΕΩΛΟΓΟΣ	ΜΕΛΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ
5.	ΜΑΡΙΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ	ΒΙΟΛΟΓΟΣ - ΚΑΤΟΧΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ: α) «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ» του ΕΚΠΑ & β) ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, Τμήμα Χημικών Μηχανικών του ΕΜΠ	ΜΕΛΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΥ

3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027

Το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την ΠΠ 2021-2027 σχεδιάζεται ως μια ολοκληρωμένη παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία 2020, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας («Ελλάδα 2.0»), το ΕΣΠΑ 2021- 2027, τη μελέτη για την Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας που εκπόνησε ο ΟΟΣΑ, τις Εθνικές και Περιφερειακές Στρατηγικές στους τομείς αναφοράς του Προγράμματος, τις ειδικές συστάσεις (CSRs) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τις προτεραιότητες οικονομικής πολιτικής που έχουν προσδιοριστεί στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου καθώς και τα σχετικά Εθνικά και Ευρωπαϊκά Προγράμματα και Πρωτοβουλίες.

Η Πελοπόννησος είναι η 7η μεγαλύτερη περιφερειακή οικονομία στην Ελλάδα, που χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης σε σύγκριση με τον εθνικό και κοινοτικό μέσο όρο και υψηλό ποσοστό ανεργίας. Στο πλαίσιο αυτό οι βασικές επενδυτικές ανάγκες εντοπίζονται σε δύο κύριους τομείς για την Πελοπόννησο για να εκμεταλλευτεί τη διαδικασία της απαλλαγής από τον άνθρακα και να προωθήσει την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση:

- Ενίσχυση και διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της περιφερειακής οικονομίας.
- Η επιδίωξη μιας περιφερειακής κοινωνίας με γνώμονα την καινοτομία και τη γνώση.

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της Περιφέρειας κατά την ΠΠ 2021 - 2027, θα χρειαστούν ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες στήριξης, με στόχο να καλυφθεί όλο το εύρος των αναγκών.

Ως στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2027, προσδιορίζεται ο ακόλουθος: **«Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής».**

Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική του Περιφερειακού Προγράμματος Πελοπόννησος 2021-2027 καλείται να δώσει απαντήσεις στις προκλήσεις και ανάγκες που αναλύθηκαν παραπάνω υιοθετώντας τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους:

1. Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.
2. Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας.
3. Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.
4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας.

5. Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.

Ανά Στόχο και Επιλογή Πολιτικής, οι κύριες στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών της, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και του αναπτυξιακού δυναμικού της και την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων είναι οι ακόλουθες:

ΣΠ 1: Διεύρυνση των ερευνητικών υποδομών στην Περιφέρεια, με κατεύθυνση τη σύνδεση της έρευνας με τις παραγωγικές/οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες, την αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για έρευνα και ανάπτυξη, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και της εξωστρέφειάς τους καθώς στην εξασφάλιση ενός ισχυρού πυρήνα ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού. Πρόσθετα, στρατηγικό στόχο αποτελεί η εξοικείωση των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και των στελεχών/προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, στη χρήση ΤΠΕ, καθώς και η άμβλυση της απομόνωσης και του αποκλεισμού των απομακρυσμένων εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών περιοχών από κοινωνικές και διοικητικές υπηρεσίες, με τη χρήση ΤΠΕ και ενδυνάμωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας. Επίσης στρατηγική επιλογή αποτελεί η αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας και η διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας καθώς και η διεύρυνση, ενδυνάμωση και ο εκσυγχρονισμός του επιχειρηματικού και εν γένει παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας, ισόρροπα ανά Περιφερειακή Ενότητα.

ΣΠ 2: Μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και αύξηση της δυναμικότητας παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στην Περιφέρεια, εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας και ποιότητας ύδατος και διασφάλιση της διατηρησιμότητας των φυσικών πόρων, καθώς και διασφάλιση της προστασίας του πληθυσμού της Περιφέρειας και της παρουσίας του από φυσικές καταστροφές, με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων κάθε Περιφερειακής Ενότητας, προκειμένου να αναδειχθούν ως πόλοι έλξης για επίσκεψη, διαμονή και κατοίκηση και για ανάπτυξη παραγωγικών/οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

ΣΠ 3: Άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών ζωνών της Περιφέρειας, μείωση του κόστους και του χρόνου μετακίνησης ανθρώπων και μεταφοράς αγαθών/εμπορευμάτων, μείωση των οδικών ατυχημάτων με την αύξηση της ασφάλειας των μετακινήσεων και αύξηση του επιπέδου ποιότητας των μεταφορικών υπηρεσιών και κατ' επέκταση αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας για επισκέψεις, διαμονή/κατοίκηση και ανάπτυξη επενδυτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

ΣΠ 4: Βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού της Περιφέρειας, βελτίωση των δεικτών της αγοράς εργασίας σε περιφερειακό, αλλά και σε τοπικό επίπεδο, αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας και της ποιότητας των θέσεων εργασίας και αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Παράλληλα θα επιδιωχθεί ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, μείωση της φτώχειας και εξάλειψη της περιθωριοποίησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, αύξηση της εξωστρέφειας του

κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

ΣΠ 5: Ενδυνάμωση της Χωρικής Συνοχής, ως βασικός παράγοντας της κοινωνικής συνοχής και της προώθησης της ανάπτυξης. Μια αρχική προσέγγιση της στρατηγικής της Περιφέρειας για τη Χωρική Ανάπτυξη, περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την εφαρμογή Στρατηγικών ΒΑΑ στα κύρια αστικά κέντρα της Περιφέρειας καθώς και τον σχεδιασμό και εφαρμογή Στρατηγικών ΟΧΕ, σε επίπεδο Δήμων προκειμένου να ενδυναμωθεί η συνεργασία και η συμπληρωματικότητα των δράσεων.

3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

3.2.1 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απειλή για την ύπαρξη της Ευρώπης και του κόσμου, γενικότερα, και αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά διάφορους τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων όπως η γεωργία, η ενέργεια και οι υποδομές, αλλά και την ίδια την ανθρώπινη υγεία και ύπαρξη.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2015 εγκρίθηκε από τη **Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ** ένα νέο παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη: Η **«Ατζέντα του 2030»** έχει στον πυρήνα της τους στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη και καλύπτει τις τρεις διαστάσεις βιωσιμότητας: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική, το δε **Θεματολόγιο** της αντιπροσωπεύει ένα νέο φιλόδοξο σχέδιο στρατηγικής για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων τάσεων και προκλήσεων.

Στον πυρήνα του Θεματολογίου βρίσκονται οι **17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη** οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030. Μαζί με τις άλλες διεθνείς διασκέψεις και συνόδους κορυφής που πραγματοποιήθηκαν το 2015 στην Αντίς Αμπέμπα και στο Παρίσι (**Συμφωνία του Παρισιού**), η διεθνής κοινότητα διαθέτει πλέον ένα νέο πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να συνεργάζονται όλες οι χώρες για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (2016-2030) είναι οι ακόλουθοι:

Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια

Στόχος 2: Μηδενική Πείνα

Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση

Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων

Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση

Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές

Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό

Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά

Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί

Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που είχε ήδη από 2011 δημοσιεύσει τον οδικό χάρτη με συγκεκριμένες στρατηγικές για την επίτευξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών CO₂ έως το 2050 (COM(2011) 112 τελικό 1) ενέκρινε στις 15 Δεκεμβρίου 2011, την Ανακοίνωση «Ενεργειακός χάρτης 2050».¹ Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 80-95% των επιπέδων του 1990 μέχρι το 2050, ο ενεργειακός αυτός χάρτης διερευνά τους τρόπους επίτευξης αυτού του στόχου, παράλληλα βέβαια με την ενεργειακή ασφάλεια και την ανταγωνιστικότητα του ενεργειακού τομέα.

Κύριος άξονας αναφοράς της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής είναι η σταθερή προσήλωση στην **ανάγκη αύξησης της ενεργειακής απόδοσης**. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που τίθενται σε εθνικό επίπεδο και αφορούν μέτρα και επενδύσεις ενεργειακής απόδοσης στον κτιριακό τομέα, τη βιομηχανία και τις μεταφορές². Για το σκοπό αυτό έχουν θεσμοθετηθεί στην Ελλάδα οι νόμοι:

- Ν.3855/2010 (ΦΕΚ Α' 95/2010) «Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις» σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2006/32/ΕΚ.
- Ν.4122/2013 (ΦΕΚ Α' 42/2013) «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» σύμφωνα

---

¹ European Commission, 2011

² ΥΠΕΚΑ - ΚΑΠΕ, 2014

με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ η οποία αντικαθιστά την προγενέστερη Οδηγία 2002/91/ΕΚ. Για το σκοπό αυτό έχουν εκδοθεί ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ) (ΦΕΚ Β' 2367/2017) και οι Τεχνικές Οδηγίες ΤΕΕ για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων (ΦΕΚ Β' 4003/2017).

Η ΕΕ έχει δεσμευτεί να πρωτοστατήσει στην υλοποίησή των στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη εγκρίνοντας τη «**Συμφωνία του Παρισιού**» στις 5 Οκτωβρίου 2016 (3), το άρθρο 2/Παρ. 1/Στοιχείο (γ) της οποίας έχει ως στόχο να ενισχύσει την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Ειδικότερα, τα κύρια στοιχεία της **νέας στρατηγικής προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής** είναι τα ακόλουθα³:

- Απάντηση της ΕΕ στην **υλοποίηση του Θεματολογίου με ορίζοντα το 2030** που θα περιλαμβάνει δύο άξονες: ο πρώτος είναι η ενσωμάτωση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης στο ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής και ο δεύτερος είναι η έναρξη ενός προβληματισμού για ένα πιο μακροπρόθεσμο αναπτυξιακό όραμα των τομεακών πολιτικών μετά το 2020.
- Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει τα μέσα που διαθέτει, συμπεριλαμβανομένων των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, ώστε να διασφαλίσει ότι οι υφιστάμενες και οι νέες πολιτικές θα λαμβάνουν υπόψη τους **τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης**: τον κοινωνικό, τον περιβαλλοντικό και τον οικονομικό.
- Η δημιουργία ενός δυναμικού χώρου που θα συνενώνει τα ενδιαφερόμενα μέρη του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με τη **λειτουργία μιας πλατφόρμας** που θα εξυπηρετεί την παρακολούθηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για την υλοποίηση των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλους τους τομείς.
- Η **ενσωμάτωση των στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις υφιστάμενες πολιτικές**, όπως των υδάτων και της βιοποικιλότητας, μέσα από τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών, καθώς και τα σχέδια διαχείρισης των περιοχών του δικτύου Natura 2000 σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Λευκής Βίβλου⁴.
- Με ανακοίνωσή (8/3/2018), η Επιτροπή δημοσίευσε το «**σχέδιο δράσης για τη χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης**», για την έναρξη μιας φιλόδοξης και ολοκληρωμένης στρατηγικής για τη βιώσιμη χρηματοδότηση. Ένας από τους στόχους που καθορίζονται στο εν λόγω σχέδιο δράσης είναι ο αναπροσανατολισμός των ροών κεφαλαίων προς βιώσιμες επενδύσεις, ώστε η **βιώσιμη χρηματοδότηση** να γίνει κυρίαρχη πρακτική και να λαμβάνεται υπόψη ο αντίκτυπος που τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες έχουν στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2009.

- Με τον Κανονισμό ΕΕ2020/852 (18/2/2020)⁵ θεσμοθετείται η **ταξινόμηση των περιβαλλοντικά βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων** σε ενωσιακό επίπεδο και τα κριτήρια με τα οποία προσδιορίζεται αν μια οικονομική δραστηριότητα χαρακτηρίζεται περιβαλλοντικά βιώσιμη (εφαρμογή της Αρχής «**Do No Significant Harm**»), περιλαμβανομένων ενωσιακών προτύπων για περιβαλλοντικά βιώσιμα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και την ενδεχόμενη καθιέρωση σημάτων με τα οποία θα αναγνωρίζεται επίσημα η συμμόρφωση προς τα εν λόγω πρότυπα σε ολόκληρη την Ένωση. Οι **έξι περιβαλλοντικοί στόχοι** που αναφέρονται στον κανονισμό της ταξινόμησης είναι (Άρθρο 9):
  - α) ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής,
  - β) η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή,
  - γ) η βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων,
  - δ) η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία,
  - ε) η πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης,
  - στ) η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

3.2.2 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΣΙΝΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

Στο πλαίσιο μιας νέας αναπτυξιακής στρατηγικής που θα μετατρέψει την Ένωση σε μια σύγχρονη, αποδοτική, ως προς τη χρήση των πόρων, και ανταγωνιστική οικονομία, η ανακοίνωση⁶ της **Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (Green Deal)** είναι ένας οδικός χάρτης με **στόχο** την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ώστε η Ευρώπη να καταστεί η πρώτη **κλιματικά ουδέτερη ήπειρος στον κόσμο με μηδενισμό των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου έως το 2050**.

Στις **στρατηγικές** για την επίτευξη του στόχου περιλαμβάνονται, ο περιορισμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και των εκπομπών κατά **τουλάχιστον 55% έως το 2030**, η δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και η μετατροπή των κλιματικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων σε ευκαιρίες σε όλους τους τομείς με μια οικονομία και κοινωνία ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή.

Η **δράση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας για το κλίμα** περιλαμβάνει μια δέσμη μέτρων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την κυκλική οικονομία, τη βιώσιμη κινητικότητα, την πράσινη Κοινή Αγροτική Πολιτική, την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας της Ευρώπης, τις επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία αιχμής.

⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και του Συμβούλιο, 2020

⁶ European Commission, 2019 χε

Επιδίωξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι η **ενσωμάτωση της δράσης για το κλίμα σε όλους τους βασικούς τομείς** όπως: ενέργεια, περιβάλλον, κινητικότητα και μεταφορές, περιφερειακή πολιτική, βιομηχανία, η οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, η βιώσιμη χρηματοδότηση, το εμπόριο, η διεθνής συνεργασία, η έρευνα και καινοτομία.

Το κύριο **θεσμικό και νομοθετικό οπλοστάσιο** της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών μελών για την εξυπηρέτηση των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας περιλαμβάνουν:

- τον **ευρωπαϊκό κλιματικό νόμο** με τον οποίο κατοχυρώνεται στο δίκαιο της ΕΕ ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050,
- το **ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα**, το οποίο αποσκοπεί να κινητοποιήσει τους πολίτες και την κοινωνία στο σύνολό της στη δράση για το κλίμα,
- το **σχέδιο κλιματικών στόχων για το 2030** και μια **δέσμη μέτρων** για την ενέργεια και το κλίμα **“Fit for 55”** για την ευθυγράμμιση της σχετικής νομοθεσίας με τον στόχο της μείωσης του καθαρού ισοζυγίου εκπομπών **κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030** σε σχέση με το 1990,
- μια **νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή**, για να γίνει η Ευρώπη μια κοινωνία ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050,
- την **επανεξέταση όλων των σχετικών μέσων πολιτικής** με ενδεχόμενη αναθεώρηση τους στην πορεία.

Οι σχετικές **πολιτικές** της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών μελών περιλαμβάνουν:

- Το **σύστημα εμπορίας εκπομπών** της ΕΕ (ΣΕΔΕ της ΕΕ) για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, τη βιομηχανία και τις πτήσεις εντός της ΕΕ.
- Πολιτικές των χωρών της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα όσον αφορά την **ενεργειακή απόδοση, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας** και τη διακυβέρνηση.
- Προώθηση καινοτόμων **τεχνολογιών χαμηλών εκπομπών** διοξειδίου του άνθρακα.
- Σταδιακή **μείωση των φθοριούχων αερίων του θερμοκηπίου**.
- **Προστασία της στιβάδας του όζοντος**.
- Κατάλληλα **χρηματοδοτικά εργαλεία**.

Η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και η επίτευξη της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη κοινωνία θα απαιτήσουν **σημαντικές επενδύσεις**, έρευνα και καινοτομία, νέους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο εργαζόμαστε, χρησιμοποιούμε τις μεταφορές και συμβιώνουμε.

Η **εμπιστοσύνη και η ενεργός συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών** είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα και την αποδοχή των πολιτικών που θα εφαρμοστούν.

3.2.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΚΑΙΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Με βάση την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία** (Green Deal) και τη Μακροπρόθεσμη **Ευρωπαϊκή Στρατηγική 2050** για μηδενισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου προβλέπεται η σταδιακή παύση της χρήσης των ορυκτών καυσίμων στο ενεργειακό μίγμα, καθώς η παραγωγή και χρήση της ενέργειας ευθύνεται για περισσότερο από το 75% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της ΕΕ. Επομένως, η **αντικατάσταση των ορυκτών καυσίμων** αποτελεί πλέον βασικό στόχο του ενεργειακού τομέα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Η δημιουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενός **Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης (ΜΔΜ)** έρχεται ως αρωγός, παρέχοντας την αναγκαία στήριξη εφαρμογής πολιτικών και μέτρων αντιμετώπισης των κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων και της **αναπτυξιακής αναδιάρθρωσης των περιοχών** όπου ο άνθρακας, κυρίως ο λιγνίτης και ο λιθάνθρακας, αποτελούσαν βασικές πηγές για την απασχόληση και το εισόδημα. Η διάσταση της αναπτυξιακής αναδιάρθρωσης περιλαμβάνει, τόσο τη στροφή σε νέες βιώσιμες παραγωγικές δραστηριότητες με την αντίστοιχη ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων, όσο και με την αποκατάσταση και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος των περιοχών.

Ο ευρωπαϊκός Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης περιλαμβάνει **τρεις πυλώνες**:

- Το νέο **Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ)**, με κεφάλαια ύψους 7,5 δισ. €, το οποίο αναμένεται να δημιουργήσει επενδύσεις τουλάχιστον 30-50 δισ. €.
- Το καθεστώς δίκαιης μετάβασης στο πλαίσιο του **InvestEU** που θα κινητοποιήσει επενδύσεις 45 δισ. €.
- Τη νέα **δανειακή διευκόλυνση του δημόσιου τομέα**, που θα συσταθεί από κοινού με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και θα λαμβάνει στήριξη από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, κινητοποιώντας επενδύσεις 25-30 δισ. €.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ αποκτούν πρόσβαση στο Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης καταρτίζοντας **εθνικά προγράμματα δίκαιης μετάβασης**, όπου υποχρεούνται να προσδιορίζουν τις περισσότερο επηρεαζόμενες περιοχές που θα πρέπει να λάβουν στήριξη. Στα προγράμματα αυτά καθορίζονται οι τρόποι για την καλύτερη αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και ειδικότερα περιλαμβάνουν δράσεις που θα ενισχύσει ο ΜΔΜ παρέχοντας χρηματοδοτήσεις μέσω των τριών ως άνω πυλώνων τους, αλλά και **τεχνική βοήθεια** σε θέματα όπως:

- δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης σε νέους τομείς, καθώς και σε τομείς που βρίσκονται σε μετάβαση,
- δομές και προγράμματα για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων,
- δράσεις βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, πρόσβασης σε καθαρή, ασφαλή και οικονομικά προσιτή ενέργεια και καταπολέμησης της ενεργειακής φτώχειας,

- ενισχύσεις σε επιχειρήσεις και τομείς υψηλής έντασης άνθρακα για τη μετάβαση σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών CO₂ και για την οικονομική διαφοροποίηση με βάση επενδύσεις και θέσεις εργασίας ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή,
- ανάπτυξη υποδομών και θεσμών βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, διευκόλυνσης της πρόσβασης σε δάνεια και χρηματοδοτική στήριξη,
- ενισχύσεις για τη δημιουργία καινοτόμων και νεοφυών επιχειρήσεων και για δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας,
- βοήθεια σε κράτη-μέλη και περιοχές με υψηλή εξάρτηση από ορυκτά καύσιμα στηρίζοντας τη μετάβαση σε δραστηριότητες χαμηλών εκπομπών CO₂ και ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή,
- ενισχύσεις για τη δημιουργία νέων θέσεις εργασίας στην πράσινη οικονομία (βιώσιμες μεταφορές, ΑΠΕ, ηλεκτρικά δίκτυα μεταφοράς, δίκτυα τηλεθέρμανσης κ.ά.).

3.2.4 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ –ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το **πράσινο μοντέλο ανάπτυξης** στηρίζεται σε πολιτικές, τόσο διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος, όσο και μείωσης των πηγών ρύπανσης και εξοικονόμησης πόρων μέσω ανακύκλωσης και ελαχιστοποίησης ή και μηδενισμού των αποβλήτων σε όλα τα στάδια παραγωγής, αλλά και μετά το τέλος του κύκλου ζωής των προϊόντων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε εκδώσει το Μάρτιο 2020 το νέο Σχέδιο Δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την **κυκλική οικονομία**, το οποίο αποτελεί έναν από τους κύριους πυλώνες της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Πέραν της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θεσπίσει τις τελευταίες δεκαετίες, σειρά οδηγιών και κανονισμών σε όλους τους περιβαλλοντικούς τομείς για **περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη**, με αντίστοιχη ενσωμάτωση τους στην εθνική νομοθεσία.

Έδαφος - Απόβλητα

Ο σημαντικότερος στόχος προστασίας των εδαφών είναι η αντιμετώπιση του κινδύνου που προκαλεί η διαδικασία της απερήμωσης. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες που πλήττονται από το φαινόμενο της ερημοποίησης, ως συνδυασμένο αποτέλεσμα των βιογεωκλιματικών χαρακτηριστικών της και της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων. Με το ν.2468/1997 επικυρώθηκε από την Ελλάδα η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την **καταπολέμηση της ερημοποίησης**.

Σημαντική παράμετρος που επηρεάζει την κατάσταση των εδαφών είναι τα απόβλητα. Με το ν.4042/2012, (ΦΕΚ Α' 24/2012) με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/98/ΕΚ, ρυθμίστηκε η **διαχείριση των αποβλήτων**, ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον και η ανθρώπινη υγεία και να εξοικονομούνται οι φυσικοί πόροι μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, καθώς και της ανάκτησης υλικών ή/και ενέργειας από τα απόβλητα. Με το νέο νόμο θεσπίζονται ενιαίοι κανόνες διαχείρισης για όλα τα είδη αποβλήτων, με ενσωμάτωση ειδικών ρυθμίσεων για τα επικίνδυνα απόβλητα.

Στο πλαίσιο αυτό είχαν εκδοθεί: η ΚΥΑ Οικ. 51373/4684/15-12-2015 (ΦΕΚ Β' 2706) «Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων» και η ΚΥΑ 8668/2007 (ΦΕΚ Β' 287) «Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων». Σύμφωνα με τα παραπάνω, για την πρόληψη και τη διαχείριση των αποβλήτων εφαρμόζεται κατά προτεραιότητα η ακόλουθη ιεράρχηση των δράσεων και των εργασιών διαχείρισης των αποβλήτων:

- α) πρόληψη,
- β) προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση,
- γ) ανακύκλωση,
- δ) άλλου είδους ανάκτηση, π.χ. ανάκτηση ενέργειας, και
- ε) διάθεση.

Για την επίτευξη των παραπάνω και τη βελτίωση της δυνατότητας ανάκτησης, τα απόβλητα πρέπει να συλλέγονται χωριστά, πριν ακολουθήσουν οι δράσεις ανάκτησης, σε όσο βαθμό αυτό είναι τεχνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά εφικτό, ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά περιβαλλοντικά αποτελέσματα.

Η σύνταξη Εθνικών Σχεδίων Διαχείρισης αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ και απορρέει από το άρθρο 28 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα. Το ελληνικό **Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)**⁷ περιλαμβάνει τον επικαιροποιημένο στρατηγικό και πολιτικό σχεδιασμό της Χώρας για τη διαχείριση των αποβλήτων της. Το ΕΣΔΑ αφορά περίοδο 10 ετών και αξιολογείται κάθε 5 χρόνια και εφόσον απαιτείται αναθεωρείται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του ν.4685/2020 (ΦΕΚ Α'92).

Κύριος στόχος είναι η μετάβαση στην κυκλική οικονομία και μια κοινωνία με κουλτούρα ανακύκλωσης ως αποτέλεσμα ενός υψηλού επιπέδου αποδοτικής αξιοποίησης των πόρων. Στο πλαίσιο αυτό λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για να προωθηθεί η επαναχρησιμοποίηση, καθώς και η προώθηση της ανακύκλωσης ενθαρρύνοντας τη χρήση δευτερογενών υλικών και αποβλήτων ως παραγωγικών πόρων και χρήσιμων υλικών, προσδίδοντας έτσι μια αειφορική διάσταση στο παραγωγικό μοντέλο. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας δημοσίευσε το Δεκέμβριο 2018 την **Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία** με σκοπό την επιτάχυνση των δράσεων για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας. Με το Ν. 4736/2020 γίνεται εναρμόνιση της Οδηγίας 904/2019 για τη μείωση των επιπτώσεων από τη **χρήση πλαστικών προϊόντων μιας χρήσης**.

Υδατικοί πόροι

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμπεριλάβει στις άμεσες προτεραιότητες της την προστασία και την υψηλή ποιότητα των υπόγειων και επιφανειακών υδατικών πόρων. Η **περιβαλλοντική πολιτική των υδάτων** αφορά κυρίως την εφαρμογή δύο Οδηγιών, της 2000/60/ΕΚ «Οδηγία Πλαίσιο των Υδάτων» και της

⁷ Έγκριση με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (39/31-8-2020, ΦΕΚ Α' 185).

2007/60/ΕΚ «Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων πλημμύρας». Από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζονται οι κατάλληλες κατευθύνσεις για την εφαρμογή της πολιτικής των υδάτων την επόμενη περίοδο⁸.

Με την **Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά** (2000/60/ΕΚ) και τις επιμέρους συμπληρωματικές Οδηγίες, τέθηκαν σε επίπεδο ΕΕ οι βάσεις για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων. Άμεσος στόχος είναι να σταματήσει η υποβάθμιση της ποιότητας των νερών με διασφάλιση της «καλής ποιότητάς» τους που θα ανταποκρίνεται σε αυστηρά οικολογικά και χημικά πρότυπα. Η Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με το ν.3199/2003 (ΦΕΚ Α΄ 280/2003).

Κεντρική ιδέα της νέας Οδηγίας αποτελεί η ολοκληρωμένη **διαχείριση των υδάτων στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών** που περιλαμβάνει τα εσωτερικά επιφανειακά ύδατα (ποταμοί, λίμνες), τα υπόγεια ύδατα, τα μεταβατικά (δέλτα και εκβολές ποταμών) και τα παράκτια οικοσυστήματα. Εμπεριέχει την αναγνώριση των αναγκών των οικοσυστημάτων σε νερό και τη σημασία της συμμετοχής του πολίτη στο σχεδιασμό, τη λήψη των αποφάσεων και την παρακολούθηση της εφαρμογής της πολιτικής για τα νερά.

Σύμφωνα με την Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων «Καθορισμός των Λεκανών Απορροής Ποταμών της Χώρας και ορισμός των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους» (ΦΕΚ 1383 Β΄/ 2010 και διόρθωση σφάλματος, ΦΕΚ 1572 Β΄/ 2010) καθορίστηκαν 45 Λεκάνες Απορροής Ποταμών που υπάγονται σε 14 Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του αρ. 3 του ΠΔ 51/2007). Κάθε Υδατικό Διαμέρισμα εκπονεί Σχέδιο Διαχείρισης κάθε 6 χρόνια. Το Σχέδιο Διαχείρισης περιλαμβάνει Πρόγραμμα Μέτρων και Πρόγραμμα Παρακολούθησης.

Η εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για τη **διαχείριση του πλημμυρικού κινδύνου**, ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο το 2010 με την ΚΥΑ Η.Π 31822/1542/Ε103 (ΦΕΚ Β΄1108/21-7-2010). Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων Φορέων στη διαχείριση του κινδύνου των πλημμυρών περιγράφονται σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία, στην Εγκύκλιο 7824/16-11-2011 της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας -Δ/νση Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη.

Για την επεξεργασία των **αστικών λυμάτων** εφαρμόζεται η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ (τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΚ) που έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ 192/Β/14-3-1997) με τίτλο «Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων».

Η ολοκληρωμένη **διαχείριση των παράκτιων ζωνών** της Μεσογείου συμφωνήθηκε το 2008 με πρωτόκολλο (2009/89/CE L34 4.2.2009) και σε σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών αποτελεί συνιστώσα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, την οποία

⁸ European Commission, 2012.

ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα (2007). Η Θαλάσσια Στρατηγική για την προστασία και διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων αποτυπώνεται στον ν. 3983/2011 με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/56/ΕΚ.

Βιοποικιλότητα - Χλωρίδα - Πανίδα

Η ισχύουσα **στρατηγική για τη βιοποικιλότητα** περιλαμβάνει έξι ειδικούς στόχους, οι οποίοι εξυπηρετούν τον πρωταρχικό στόχο που αφορά την⁹: *«ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ και αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως».*

Οι στόχοι της στρατηγικής αποσκοπούν στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, στην ενίσχυση της θετικής συμβολής στη γεωργία και τη δασοκομία με σκοπό τη μείωση της πίεσης προς τη βιοποικιλότητα καθώς και την αύξηση της συμβολής της ΕΕ στην παγκόσμια βιοποικιλότητα.

Η ΕΕ διαθέτει νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας. Θεμελιώδεις είναι οι οδηγίες για τη συγκρότηση του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000: Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (L 206/ 22.7.1992) «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» και Οδηγία 2009/147/ΕΚ «περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών».

Η έγκριση της **εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα** για τα έτη 2014 - 2029 και του πενταετούς Σχεδίου Δράσης πραγματοποιήθηκε με την ΥΑ 40332/8-9-2014 (ΦΕΚ Β'2383/2014). Η Στρατηγική απαρτίζεται από 13 Γενικούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους και εξειδικεύεται με το πρώτο πρόγραμμα Δράσης πενταετούς διάρκειας. Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με την προστασία και διαχείριση της φύσης και της βιοποικιλότητας περιλαμβάνει Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ) με τις οποίες έγινε η εναρμόνιση των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ.

Ο Νόμος (ν.3937/2011) για τη «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας» στοχεύει στην επικαιροποίηση των κατευθύνσεων και του θεσμικού πλαισίου του ν.1650/1986 (όπως ισχύει) για την προστασία του περιβάλλοντος. Η σημαντικότερη χωρική διάσταση του νόμου είναι η «θεσμική κατοχύρωση» των περιοχών Natura 2000, με την παρουσίαση του εθνικού καταλόγου περιοχών που έχουν ενταχθεί στο Κοινοτικό δίκτυο και τον καθορισμό ελάχιστων ρυθμίσεων για την προστασία και διαχείρισή τους. Ο **εθνικός κατάλογος περιοχών του Δικτύου Natura 2000** αναθεωρήθηκε σύμφωνα με την ΚΥΑ 50743/11-12-2017 (ΦΕΚ Β'4432/2017).

Για τη **Διαχείριση των Προστατευόμενων Περιοχών** ιδρύθηκαν με το Ν.3044/2002 (ΦΕΚ 197/27-8-2002) 25 Περιοχές Προστασίας με Φορέα Διαχείρισης που προστέθηκαν στις δύο περιοχές που είχαν ήδη κηρυχθεί ως προστατευόμενες με βάση τους Ν. 1650/1986 και 2742/1999: το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Εθνικό Πάρκο Σχινιά-Μαραθώνα. Με το ν 4519/2018 ιδρύθηκαν 8 νέοι ΦΔ,

⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011

ενώ με το νέο Ν 4685/2020, ιδρύεται ο **Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής**, ως κεντρικός φορέας συντονισμού της διακυβέρνησης και διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος που διαθέτει 24 οργανικές μονάδες σε όλη τη χώρα, ως **Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών** στις οποίες περιοχές εκπονούνται σχέδια διαχείρισης.

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Ήδη από το 1996 η ΕΕ εξέδωσε **Οδηγία-Πλαίσιο για την ποιότητα της ατμόσφαιρας** (96/62) και στη συνέχεια Οδηγίες που θεσπίζουν τις **οριακές τιμές** για τις συγκεντρώσεις των ρύπων στην ατμόσφαιρα (1999/30, 2000/69). Επίσης, το 2001 εκδόθηκε Οδηγία για τα Εθνικά Ανώτατα Όρια Εκπομπών (2001/81) και το 2008 η Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη. Η αναθεώρηση των ορίων για το όζον για το 2010 έγινε με βάση την Οδηγία 2002/3. και

Οι στόχοι της **Εθνικής Στρατηγικής** για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναφέρονται κυρίως στην τήρηση των ορίων που θέτουν οι Οδηγίες για την ποιότητα της ατμόσφαιρας στο αστικό περιβάλλον, καθώς και η τήρηση των στόχων της Οδηγίας 2001/81. Η **εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας** με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει την Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη (ΚΥΑ ΗΠ 14122/549/Ε103, ΦΕΚ 488Β/30.3.11), την Οδηγία 2004/107/ΕΚ σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα (ΚΥΑ ΗΠ 22306/1075/Ε103, ΦΕΚ 920Β/8.6.07), την Οδηγία 2015/1480/ΕΚ για την τροποποίηση ορισμένων παραρτημάτων των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2004/107/ΕΚ και 2008/50/ΕΚ, οι οποίες ορίζουν τους κανόνες σχετικά με τις μεθόδους αναφοράς, την επικύρωση των δεδομένων και την τοποθεσία των σημείων δειγματοληψίας για την εκτίμηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα (ΚΥΑ 174505/607, ΦΕΚ 1311Β/13.4.17). Η ΚΥΑ 70601 (ΦΕΚ 3272Β/23.12.13) περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμα σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση ατμοσφαιρικής ρύπανσης από αιωρούμενα σωματίδια, ενώ η ΚΥΑ 11824 (ΦΕΚ 369Β/24.5.93), έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή της πρωτεύουσας, όπως ισχύει κατόπιν τροποποίησής της με την ΚΥΑ ΗΠ 14122/549/Ε103, ΦΕΚ 488Β/30.3.11.

Δημόσια υγεία και περιβάλλον

Η ανθρώπινη υγεία προστατεύεται μέσω των εθνικών πολιτικών και σχετίζεται με τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής για την κλιματική αλλαγή, τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, του θορύβου, και τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων. Στις βασικές αρχές που διέπουν τις πολιτικές της Εθνικής Στρατηγικής Δημόσιας Υγείας στο ν.4675/2020 (ΦΕΚ Α' 54), όπως αυτές υλοποιούνται από την Πολιτεία μέσω των αρμόδιων φορέων της λαμβάνεται υπόψη η περιβαλλοντική διάσταση και ειδικότερα:

- η αποτύπωση των συμπεριφορικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων κινδύνου για την υγεία,

- η παρέμβαση και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων για την υγεία των πολιτών, καθώς και των κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τη μετακίνηση μεγάλων τμημάτων πληθυσμού.

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Δημόσιας Υγείας, εκπονείται πενταετές Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Δημόσια Υγεία που καθορίζει τις επιμέρους δράσεις και τα προγράμματα για την προαγωγή της υγείας των πολιτών και είναι δεσμευτικό για τις δημόσιες αρχές και τις υπηρεσίες υγείας.

Στο πλαίσιο της **Εθνικής Στρατηγικής Δημόσιας Υγείας**, οι βασικές αρχές που διέπουν τις πολιτικές δημόσιας υγείας, όπως αυτές υλοποιούνται από την Πολιτεία μέσω των αρμόδιων φορέων της, είναι οι ακόλουθες:

- α) Η αποτύπωση των συμπεριφορικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων κινδύνου για την υγεία.
  - β) Η διαχρονική παρακολούθηση και επεξεργασία των δεδομένων και των δεικτών υγείας του πληθυσμού.
  - γ) Η παρέμβαση και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων για την υγεία των πολιτών, καθώς και των κινδύνων της κλιματικής αλλαγής και της μετακίνησης μεγάλων τμημάτων πληθυσμού.
  - δ) Η πρόληψη, η προστασία και η βελτίωση της υγείας του πληθυσμού και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων.
  - ε) Ο έλεγχος και η διαχείριση των νοσημάτων υψηλού φορτίου νοσηρότητας.
- στ) Ο σχεδιασμός, ο προγραμματισμός και η εφαρμογή των πολιτικών προαγωγής της υγείας, της ευημερίας και της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και επιβίωσης με στόχο τη βελτίωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου της Χώρας.

Η **αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική Δημόσιας Υγείας 2021-2025** δίνει έμφαση στους λοιμογόνους παράγοντες λαμβάνοντας υπόψη το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για τη Δημόσια Υγεία 2019-2020 και το Ν. 4675/2020 και διαρθρώνεται ενδεικτικά σε 3 φάσεις:

- Φάση Α' (παρούσα): Άμεση αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης με τον περιορισμό των κρουσμάτων και τον έλεγχο της διασποράς στην κοινότητα (π.χ. testing).
- Φάση Β' (βραχυπρόθεσμα): Αντιμετώπιση πιθανής επερχόμενης έξαρσης της επιδημίας COVID-19 με εκπόνηση σχεδίου ανάκαμψης.
- Φάση Γ' (μακροπρόθεσμα): Θωράκιση του Συστήματος Δημόσιας Υγείας με το σύνολο των απαιτούμενων διοικητικών διεργασιών και διατομεακών συνεργασιών, τόσο εγκαρσίως μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και συναρμόδιων Υπουργείων, όσο και καθέτως από το Υπουργείο

Υγείας και των υπηρεσιών δημοσίας υγείας όλων των βαθμίδων, έως και τον μικρότερο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ακουστικό περιβάλλον

Σχετικά με τις εκπομπές θορύβου, έχει εκδοθεί η ΚΥΑ 13586/724 (ΦΕΚ 384 Β' / 2006) «Καθορισμός μέτρων, όρων και μεθόδων για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου στο περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ "σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου" του Συμβουλίου της 25.6.2002». Με την απόφαση αυτή αποσκοπείται ο καθορισμός των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών ώστε να προλαμβάνονται και να περιορίζονται οι δυσμενείς επιπτώσεις, από την έκθεση στον περιβαλλοντικό θόρυβο. Επίσης, έχει εκδοθεί και η ΚΥΑ 37393/2028 (ΦΕΚ 1418 Β' / 2003) «Μέτρα και όροι για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους», όπως τροποποιήθηκε από την ΚΥΑ ΗΠ 9272/471/2007 (ΦΕΚ 286 Β' / 2007).

Βιομηχανική επικινδυνότητα

Το θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της βιομηχανικής επικινδυνότητας λόγω ατυχημάτων μεγάλης έκτασης διαμορφώθηκε με την **Οδηγία SEVESO I** (82/501/ΕΟΚ) με σκοπό την αναγνώριση των κινδύνων από τις εγκαταστάσεις που ορίζονται ως υψηλού κινδύνου, την καταστολή των συμβάντων/μεγάλων ατυχημάτων, την αποτελεσματική αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών και την διαχείριση των συνεπειών στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, με τη συνεργασία των εμπλεκόμενων Φορέων.

Η Οδηγία SEVESO I τροποποιήθηκε (οδηγίες 87/216/ΕΟΚ και 88/610/ΕΟΚ) και αντικαταστάθηκε από την Οδηγία SEVESO II (96/82/ΕΚ). Σήμερα βρίσκεται σε ισχύ η Οδηγία SEVESO III (2012/18/ΕΕ). Η εθνική νομοθεσία ενσωμάτωσε τις Οδηγίες SEVESO I και II, με τις αντίστοιχες Υπουργικές Αποφάσεις 18187/272 (3/3/1988) και 5697/590 (16/3/2000), ενώ με την Υπουργική Απόφαση 12044/613 (19/3/2007) η οποία αντικατέστησε τις δύο προηγούμενες, ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας SEVESO II 96/82/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την 2003/105/ΕΚ. Η ισχύουσα Απόφαση είναι η 172058/17-2-2016 (ΦΕΚ 354 Β') για τον καθορισμό κανόνων, μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2012/18/ΕΕ (SEVESO III) από εγκαταστάσεις όπου υπάρχουν επικίνδυνες ουσίες σε μία ή περισσότερες μονάδες, συμπεριλαμβανομένων των κοινών ή συναφών υποδομών ή δραστηριοτήτων.

Η ανάλυση κινδύνου εξειδικεύεται στα ειδικά **Σχέδια Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης (ΣΑΤΑΜΕ)** που καταρτίζονται από τις Περιφέρειες για τους χώρους εκτός των εγκαταστάσεων SEVESO ανώτερης βαθμίδας, στα οποία λαμβάνονται υπόψη οι Μελέτες Ασφαλείας και τα εσωτερικά σχέδια έκτακτης ανάγκης, καθώς και οι κοινοποιήσεις και οι εκθέσεις Πολιτικής Πρόληψης Μεγάλων Ατυχημάτων των εγκαταστάσεων ανώτερης βαθμίδας.

Πολιτισμός-Τοπίο

Το θεσμικό πλαίσιο προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς και των ιστορικών τόπων, διέπεται από τον Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α' 153) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Προβλέπεται η κήρυξη ζωνών προστασίας σε όλες τις περιοχές ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και διαδικασίες και μέτρα κατά την αποκάλυψη νέων αρχαιολογικών ευρημάτων.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (Φλωρεντία, 20 Οκτωβρίου 2000) ορίζει την έννοια του τοπίου στην οποία το «φυσικό» και το «όμορφο» περιλαμβάνει τόσο τις αστικές περιοχές όσο και την ύπαιθρο και αναφέρεται εξίσου στις «υποβαθμισμένες» περιοχές, στις περιοχές «υψηλής ποιότητας» που ήδη αναγνωρίζονται ως εξαιρετικού κάλλους, αλλά και «καθημερινές» περιοχών. Επιπλέον, ο ορισμός της Σύμβασης υπερβαίνει την οπτική εμπειρία που συναρτάται με μια περιοχή, ώστε να περιλάβει το σύνολο των παραγόντων που γίνονται αντιληπτοί με ενιαίο τρόπο από τον άνθρωπο μέσω του συνόλου των αισθήσεων, της μνήμης, της ιστορίας κ.λπ. Παράλληλα, η Σύμβαση αναγνωρίζει την αξία του τοπίου ως σημαντικού πόρου περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα και αποδίδει μεγάλη σημασία στον ρόλο της δημόσιας διαβούλευσης για τη λήψη των αποφάσεων σχετικά με την προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό του. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου κυρώθηκε με τον ν. 3827/2010 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο» (ΦΕΚ Α' 30).

3.2.5 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα¹⁰ (ΕΣΕΚ) (ΦΕΚ Β' 4893/31-12-2019) περιλαμβάνει ένα αναλυτικό οδικό χάρτη για την επίτευξη συγκριμένων ενεργειακών και κλιματικών στόχων έως το έτος 2030 και αποτελεί το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Στο σενάριο βάσης, οι στόχοι του ΕΣΕΚ για το 2030 επιτυγχάνονται με μέτρα για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Μετά την ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για έναν πολύ πιο φιλόδοξο κλιματικό στόχο της ΕΕ-27 για μείωση των εκπομπών, σε σχέση με τον αρχικό, η Ελληνική Κυβέρνηση υποστήριξε ενεργά το νέο στόχο για τη μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 55 % έως το 2030, καθώς με άλλα εννέα κράτη - μέλη της ΕΕ-27 κατέθεσε σχετικό κείμενο θέσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2020.

Το ισχύον ΕΣΕΚ καθορίζει τους εθνικούς Στόχους για την επίτευξη των επιδιώξεων της Ενεργειακής Ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το έτος 2030, τόσο σε σχέση με το αρχικό σχέδιο ΕΣΕΚ, που είχε σταλεί για αξιολόγηση προς τις υπηρεσίες της ΕΕ, όσο και με κεντρικούς Ευρωπαϊκούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της Ενεργειακής Ένωσης. Ήδη το ΕΣΕΚ είναι υπό αναθεώρηση προκειμένου να ενσωματώσει τις νεότερες κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Fit for 55%).

¹⁰ ΥΠΕΝ, 2019

Πιο συγκεκριμένα, το ΕΣΕΚ:

- θέτει υψηλότερο στόχο μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, για να γίνει δυνατή η μετάβαση σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050,
- αυξάνει το στόχο για διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας,
- ενισχύει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θέτοντας πιο φιλόδοξο στόχο εξοικονόμησης ενέργειας και
- δρομολογεί τη δέσμευση για την απολιγνιτοποίηση του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, οδηγώντας σε ριζικό μετασχηματισμό τον ενεργειακό τομέα.

Με το **ΕΣΕΚ** η χώρα δεσμεύτηκε να **αφαιρέσει από το ενεργειακό της μίγμα το λιγνίτη** έως το 2028 (η ΔΕΗ ανακοίνωσε ήδη ότι αυτό θα πραγματοποιηθεί νωρίτερα, το 2025, λόγω του υψηλού κόστους των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που καθιστά ασύμφορη την ηλεκτροπαραγωγή με καύσιμο το λιγνίτη).

Πίνακας 3.1: Σύνοψη Εθνικών Στόχων στο Πλαίσιο του ΕΣΕΚ

Έτος στόχου: 2030	Τελικό ΕΣΕΚ	Αρχικό σχέδιο ΕΣΕΚ	νέοι Στόχοι ΕΣΕΚ σε σχέση με στόχους Ευρωπαϊκής Ένωσης
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Τελική Κατανάλωση Ενέργειας	≥35%	31%	Αυξημένος βαθμός φιλοδοξίας σε σχέση με Ευρωπαϊκό κεντρικό στόχο 32% ΕΕ
Μερίδιο ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Τελική Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας	≈61-64%	56%	
Τελική Κατανάλωση Ενέργειας	≈16,1-16,5 Mtoe (≥38% σε σχέση με προβλέψεις 2007)	18,1 Mtoe (32%) (αναφερόταν σε 17,3 Mtoe χωρίς θερμότητα περιβάλλοντος)	Αυξημένος βαθμός φιλοδοξίας σε σχέση με Ευρωπαϊκό κεντρικό στόχο 32.5% και επίτευξη στόχου βάσει νέου δείκτη ΕΕ για μείωση κατανάλωσης σε σχέση με το έτος 2017
Μερίδιο Λιγνίτη στην Ηλεκτροπαραγωγή	0%	16,5%	
Μείωση ΑτΘ	≥42% vs σε σχέση με 1990, ≥56% σε σχέση με 2005	33% σε σχέση με 1990, 49% σε σχέση με 2005	Σε ταύτιση με κεντρικούς Ευρωπαϊκούς στόχους και υπεραπόδοση σε σχέση με εθνικές δεσμεύσεις στους τομείς εκτός ΣΕΔΕ

Πηγή : ΕΣΕΚ (ΦΕΚ Β' 4893/2019)

3.2.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Κατά την κατάρτιση και υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων, ολοκληρωμένων σχεδίων και χωρικών σχεδιασμών και παρεμβάσεων είναι υποχρεωτική η εφαρμογή της **Οδηγίας 2001/42/ΕΚ σχετικά με την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων** (ΣΜΠΕ) που ενδεχόμενα αυτά προκαλούν. Η Οδηγία αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης με στόχο την εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας προγραμματισμού.

Οι **εργασίες για την εφαρμογή της Οδηγίας** περιλαμβάνουν:

- εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ),
- υποβολή της ΣΜΠΕ στην Αρμόδια για την έγκριση Αρχή,
- δημοσιοποίηση και διαβούλευση της ΣΜΠΕ συλλέγοντας τα σχετικά συμπεράσματα / αποτελέσματα και ενσωμάτωση,
- ενσωμάτωση στη ΣΜΠΕ παρατηρήσεων και αποτελεσμάτων της διαβούλευσης και υποβολή συμπληρωματικών στοιχείων και τεκμηριώσεων που θα απαιτηθούν από την Αρμόδια Αρχή,
- καταγραφή των επιβαλλόμενων από την απόφαση έγκρισης της τροποποιήσεων στο Πρόγραμμα,
- προσθήκη στις ΣΜΠΕ κατάλληλων δεικτών που να συνεισφέρουν στην παρακολούθηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, κατά την υλοποίηση του Προγράμματος.
- Έκδοση σχετικής Κανονιστικής Πράξης

Η ενσωμάτωση της Οδηγίας στο **εθνικό δίκαιο** έχει γίνει με:

- την ΚΥΑ 107017/2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001»,
- την ΥΑ οικ. 40238/2017-ΦΕΚ-3759/Β' 25.10.2017 «Τροποποίηση της κοινής υπουργικής απόφασης υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/2006»,
- το Ν. 4062/2012, άρθ. 2 παρ. 4 ν. με τον οποίο η προθεσμία της διαβούλευσης, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 4.2 της ΚΥΑ 107017/2006 ήταν 30 ημερών, συντμήθηκε σε 20 ημέρες,
- το άρθρο 159 του Ν. 4635/2019 με το οποίο η ΚΥΑ 107017/2006 τροποποιήθηκε σε σχέση με τα λιμάνια.

Για τα **νέα Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027** η κατάρτιση τους και η εκπόνηση των ΣΜΠΕ προβλέπεται από:

- το άρθρο 16 του σχεδίου του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων 2021–2027 σχετικά με την προετοιμασία των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027,

- τη 2η Εγκύκλιος για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 (Αριθ. Πρωτ.: 125192 - 25-11-2020) και στην Οδηγία Οργάνωση και εφαρμογή της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης/1η Τεχνική Οδηγία για την κατάρτιση των Προγραμμάτων 2021 - 2027 της Ειδικής Υπηρεσίας Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ)/ Εθνικής Αρχής Συντονισμού του ΕΣΠΑ της Γενικής Γραμματείας Δημόσιων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.
- Εγκύκλιος της ΕΑΣ/ΓΓ ΕΣΠΑ με θέμα «Επίσημη υποβολή των Περιφερειακών Προγραμμάτων 2021-2027» (Αριθ. Πρωτ. : 110697/11-10-2021)

Αρμόδια Υπηρεσία για την εφαρμογή της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης είναι η Διεύθυνση Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης του ΥΠΕΝ.

3.3 ΤΡΟΠΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΛΗΦΘΗΚΑΝ ΥΠΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.3.1 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ - ΣΥΝΟΨΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα συνοψίζονται οι κυριότεροι περιβαλλοντικοί στόχοι, όπως αυτοί διαμορφώνονται από τις νομοθετικές απαιτήσεις και τα στρατηγικά κείμενα των ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη.

Πίνακας 3.2: Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Τομέας Ελέγχου		Περιβαλλοντικός Στόχος
Ατμόσφαιρά, κλίμα	A1	Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.
	A2	Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.
	A3	Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.
	A4	Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.
Βιοποικιλότητα, Χλωρίδα-Πανίδα	B1	Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).
	B2	Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.
	B3	Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.
Υδατικοί πόροι	Y1	Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.
	Y2	Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.

Τομέας Ελέγχου	Περιβαλλοντικός Στόχος	
	Υ3	Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.
	Υ4	Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).
Έδαφος-Απόβλητα	Ε1	Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.
	Ε2	Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.
	Ε3	Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.
	Ε4	Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.
	Ε5	Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.
Πληθυσμός - Υγεία	ΠΥ1	Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.
	ΠΥ2	Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.
	ΠΥ3	Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.
	ΠΥ4	Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.
	ΠΥ5	Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.
Πολιτισμός	Π1	Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.
	Π2	Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.
	Π3	Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.

3.3.2 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Στο Κεφάλαιο αυτό γίνεται μία αρχική αποτίμηση ανά τομέα ελέγχου, όσον αφορά στη συμμόρφωση των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 με τις στρατηγικές περιβαλλοντικές κατευθύνσεις και τους στρατηγικούς στόχους για το περιβάλλον. Λεπτομερής αποτίμηση γίνεται σε επόμενο Κεφάλαιο, ακολουθώντας τη μεθοδολογία εκπόνησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

A) Τομέας ελέγχου «Ατμόσφαιρα-Κλίμα»

Το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 δίνει ιδιαίτερο βάρος στους ειδικούς στόχους για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθώς και για την αύξηση της ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης, κυρίως μέσω της **Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας** και ειδικότερα μέσω του **Ειδικού Στόχου 2.1 - Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου**, που προβλέπει την υλοποίηση δράσεων για την ενεργειακή αναβάθμιση του κτηριακού αποθέματος της Περιφέρειας για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας, μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και συνολική βελτίωση της ανθεκτικότητας της περιφέρειας στις κλιματικές αλλαγές. Ο **Ειδικός στόχος: 2.2 - Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν** αναμένεται να συμβάλει στην ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ με δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης του κτηριακού αποθέματος της Περιφέρειας με αξιοποίηση ΑΠΕ για την μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την εξασφάλιση ενεργειακής αυτονομίας σε ενεργοβόρα δημόσια και δημοτικά κτίρια.

Για την διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, ο **Ειδικός στόχος: 2.4 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας**, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα περιλαμβάνει δράσεις θωράκισης της Περιφέρειας από φυσικές καταστροφές με μέτρα πρόληψης πυρκαγιών, πλημμυρών και διάβρωσης εδαφών, δράσεις για την αντιμετώπιση και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, στο πλαίσιο εφαρμογής της εγκεκριμένης ΠΕΣΚΑ Πελοποννήσου, καθώς και τη δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου παρακολούθησης δεδομένων Κλιματικής Αλλαγής.

B) Τομέας ελέγχου «Βιοποικιλότητα-Χλωρίδα και Πανίδα»

Το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 δίνει έμφαση στους ειδικούς στόχους για τη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας, την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών, κυρίως μέσω της **Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας** και ειδικότερα μέσω του **Ειδικού Στόχου 2.7 - Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και μείωση κάθε μορφής ρύπανσης**, με δράσεις προστασίας και ορθολογικής ανάδειξης του πλούσιου και του σπάνιου φυσικού θαλάσσιου, φυτικού, ζωικού και γεωλογικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας, ως προσδιοριστικού παράγοντα του χαρακτήρα κάθε υποπεριοχής της Περιφέρειας και κατ' ακολουθία, ως πόρο της ελκυστικότητας της Περιφέρειας, καθώς και δράσεις για την ενίσχυση πράσινων υποδομών σε τοπικό επίπεδο.

Γ) Τομέας ελέγχου «Υδατικοί Πόροι»

Για την προώθηση των στόχων της ορθολογικής διαχείρισης των υδατικών πόρων – της εξοικονόμησης νερού και της διασφάλισης της επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση, το ΠΕΠ

Πελοποννήσου 2021-2027, μέσω της **Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας** και ειδικότερα του **Ειδικού στόχου: 2.5 - Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού**, περιλαμβάνει δράσεις για την συμπλήρωση / λειτουργική ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης υγρών αποβλήτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, με ολιστική διαχείριση των υγρών αποβλήτων όλων των οικισμών Β' και Γ' προτεραιότητας, κυρίως και πρωτίστως την ορθολογική διαχείριση/ αξιοποίηση της ιλύος των ΕΕΛ και την επαναχρησιμοποίηση του νερού, καθώς και δράσεις εξασφάλισης της αυτάρκειας όλων των οικισμών της Περιφέρειας και ιδιαίτερα των τουριστικών περιοχών σε νερό, με τις κατάλληλες ενέργειες εξοικονόμησης σε όλα τα στάδια διαχείρισής του και με την αξιοποίηση των κατάλληλων νέων τεχνολογιών.

Δ) Τομέας ελέγχου «Έδαφος - Απόβλητα»

Για την προώθηση των στόχων της ελαχιστοποίησης παραγόμενων στερεών αποβλήτων και της συμβολής στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, της μείωσης της ρύπανσης των εδαφών και της διαφύλαξης της ποσότητας και ποιότητάς τους, καθώς και της υιοθέτησης αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές, το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027, μέσω της **Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας** και ειδικότερα του **Ειδικού Στόχου 2.6 - Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία**, περιλαμβάνει δράσεις για την διαχείριση στερεών αποβλήτων, με εστίαση στη δημιουργία πράσινων σημείων και σημείων ανακύκλωσης, δράσεις κυκλικής οικονομίας για την αξιοποίηση των βιοαποβλήτων και δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των πολιτών, επιχειρήσεων και δημόσιων φορέων, για την ανάγκη και τις διαδικασίες μετάβασης προς μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και κυκλικής οικονομίας.

Ε) Τομέας ελέγχου «Πληθυσμός-Υγεία»

Το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 δίνει έμφαση στον ειδικό στόχο για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης, κυρίως μέσω της **Προτεραιότητας 4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας** και ειδικότερα μέσω του **Ειδικού Στόχου 4.5 - Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα**, με δράσεις δημιουργίας/ολοκλήρωσης και αναβάθμισης του δικτύου υποδομών υγείας για την κάλυψη των αναγκών σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες με ποιοτικές υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας ιατρικής περίθαλψης, δράσεις αναβάθμισης κι επέκτασης εξοπλισμού υγειονομικής περίθαλψης, δράσεις ενίσχυσης των Δομών Ψυχικής Υγείας και δράσεις προώθησης τηλεϊατρικής και ψηφιακών υποδομών (ΤΠΕ) απομακρυσμένης περίθαλψης – φροντίδας, ιδιαίτερα στις απομακρυσμένες ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Για την συμβολή στον ειδικό στόχο της ενίσχυσης της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος, ο **Ειδικός Στόχος 4.1 - Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας,** περιλαμβάνει δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης σε επιχειρήσεις ή/και της αυτοαπασχόλησης ανέργων, ή/και μακροχρόνια ανέργων, ως ιδιαίτερα ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, δράσεις για ευπαθείς ομάδες για ένταξη στην απασχόληση ή στην αγορά εργασίας εν γένει, δράσεις αναβάθμισης προσόντων και υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ανέργων σε κλάδους αιχμής και αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας και δράσεις ενίσχυσης Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ), συμπεριλαμβανομένης της ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης σε θέματα κοινωνικής οικονομίας και καινοτομίας.

Επίσης, για τη συμβολή στον ειδικό στόχο της μείωσης του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο, ο **Ειδικός Στόχος: 4.4 - Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία,** περιλαμβάνει δράσεις ανάπτυξης οριζόντιων δεξιοτήτων και ιδιαίτερα ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλο τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας, για την προσαρμοστικότητα του στις ανάγκες της αγοράς και στις αλλαγές του εθνικού και διεθνούς κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα σε τομείς της Περιφερειακής RIS και δράσεις προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή επιμέρους χωρικών στρατηγικών.

ΣΤ) Τομέας ελέγχου «Πολιτισμός»

Για την προώθηση των στόχων της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών, της ανάπλασης υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων και της ενίσχυσης της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό, το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027, μέσω της **Προτεραιότητας 4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας** και ειδικότερα του **Ειδικού Στόχου 6 - Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία,** περιλαμβάνει δράσεις για την προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Επίσης, η **Προτεραιότητα 6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας** και συγκεκριμένα ο **Ειδικός στόχος: 5.1. - Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές** περιλαμβάνει δράσεις Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).

3.4 ΣΧΕΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΆΛΛΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.4.1 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ - ΕΣΠΑ 2021-2027

Το νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 θα χρηματοδοτήσει τις δράσεις υποστήριξης των στρατηγικών στόχων και των προτεραιοτήτων της χώρας στη νέα Προγραμματική Περίοδο, στη βάση των ευρωπαϊκών πολιτικών συνοχής, των νέων Κανονισμών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του σχεδίου για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο για την ΠΠ 2021-2027.

Το Σχέδιο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης 2021-2027 υποβλήθηκε επίσημα στην ΕΕ στις 12/7/2021 και εγκρίθηκε στις 29/7/2021, συντάχθηκε δε, αφού λήφθηκαν υπόψη οι προτάσεις των Υπουργείων, των Περιφερειών και των Κοινωνικοοικονομικών Εταίρων και οι εθνικές στρατηγικές (Στρατηγική για την Έξυπνη Εξειδίκευση, Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, Εθνικό Ευρυζωνικό Σχέδιο, Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών, Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική, Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων κλπ.). Λήφθηκαν επίσης υπόψη οι Ειδικές για τη χώρα Συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οι προτάσεις της (Παραρτήματα των Εκθέσεων ανά Χώρα (Country Reports -Annex D).

Η δομή του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027 αντιστοιχεί στους 5 Στόχους Πολιτικής των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) και στο νέο Ειδικό Στόχο που προστέθηκε για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης. Οι Στόχοι και οι Επιλογές Πολιτικής του ΕΣΠΑ 2021-2027 για τη νέα Προγραμματική Περίοδο είναι:

ΣΠ1 «Μια έξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού». Κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία είναι η αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας και η στενότερη σύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία. Οι επιλογές πολιτικής για την επίτευξη του ΣΠ1 περιλαμβάνουν δράσεις και άλλων Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 που θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η ενδυνάμωση του οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας με βάση τις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την ενίσχυση των υποδομών και μηχανισμών στήριξης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας από υφιστάμενες και νεοφυείς επιχειρήσεις και των συνεργειών και συνεργασιών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας,
- η ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και τη συνδεσιμότητα με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων,
- η επιλογή για επενδύσεις σε φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες και προϊόντα,
- η προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για ένα νέο παραγωγικό μοντέλο με έμφαση στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, την κυκλική οικονομία και την 4^η βιομηχανική επανάσταση.

Οι ανωτέρω στρατηγικές επιλογές υποστηρίζονται κυρίως από το Προγράμματα ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ και ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ.

ΣΠ2 «Μια πιο πράσινη χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη μέσω της προώθησης της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων».

Οι επιλογές πολιτικής για την επίτευξη του ΣΠ2 περιλαμβάνουν δράσεις και άλλων Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 που θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων, η ανάπτυξη ενεργειακών υπηρεσιών, η μεγαλύτερη αξιοποίηση ΑΠΕ (περιλαμβανομένων υπεράκτιων), η ανάπτυξη, αναβάθμιση και ψηφιοποίηση υποδομών και δικτύων μεταφοράς, αποθήκευσης και διανομής ενέργειας και των συστημάτων παρακολούθησης (έξυπνοι μετρητές) και ο περιορισμός της ενεργειακής φτώχειας,
- η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της χρήσης πετρελαίου για ηλεκτροπαραγωγή,
- η πρόληψη και η ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων με ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές, σύμφωνα με τις προτεραιότητες που θέτουν η Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης Κινδύνων, η Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, η Στρατηγική για τα Δάση και άλλα συναφή σχέδια,
- η προώθηση της κυκλικής οικονομίας και της ορθολογικής διαχείρισης αποβλήτων με ιδιαίτερο βάρος στην πρόληψη, στη διαλογή στην πηγή, στην ανακύκλωση και επανάχρηση, αλλά και στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών,
- η βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων με αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών (δίκτυα, αφαλατώσεις και λοιπές εγκαταστάσεις με χρήση ΑΠΕ, όπου απαιτείται, και μικρής κλίμακας φράγματα), η εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Λυμάτων, η ενίσχυση της εξοικονόμησης νερού και η προώθηση της επανάχρησής του, κυρίως για άρδευση, λαμβάνοντας υπόψη την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 και τη 2η αναθεώρηση των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών,
- η προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών με στόχο την αποτελεσματικότερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000 σε ξηρά και σε θάλασσα, την αντιμετώπιση ξενικών ειδών, την υποστήριξη του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, τη βελτίωση οικοσυστημικών υπηρεσιών, στο πλαίσιο υλοποίησης τόσο της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα, όσο και του Σχεδίου Εθνικής Στρατηγικής για τα Δάση,
- η υλοποίηση έργων που αφορούν τα μέσα μεταφοράς σταθερής τροχιάς, βιώσιμη κινητικότητα και εκσυγχρονισμό των οδικών αστικών συγκοινωνιών με στόχο τις καθарές μηδενικές εκπομπές ρύπων,

Οι ανωτέρω στρατηγικές επιλογές υποστηρίζονται, πέρα από το ΕΠ Πελοποννήσου, κυρίως από τα τομεακά Προγράμματα: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ-ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, ΥΠΟΔΟΜΩΝ-ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ και ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ.

Στον **Τομέα της Αλιείας** το Πρόγραμμα ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ στο ΕΣΠΑ 2021-2027 περιλαμβάνει δράσεις υποστήριξης της Βιώσιμης Γαλάζιας Οικονομίας, όπως είναι: (α) η ορθολογική διαχείριση αποθεμάτων, (β) η στήριξη κατά προτεραιότητα της μικρής παράκτιας αλιείας και του αποτελεσματικού ελέγχου της αλιείας, (γ) η βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια, μεταποίηση και εμπορία προϊόντων αλιείας με ενίσχυση της εφοδιαστικής αλυσίδας, σύμφωνα με τις Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για μια πιο βιώσιμη και ανταγωνιστική υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ και το Ελληνικό Πολυετές Στρατηγικό Σχέδιο για την Ανάπτυξη των Υδατοκαλλιεργειών 2021-2027.

ΣΠ3 «Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων ΤΠΕ». Ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας, πολυτροπικών, ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών. Ενίσχυση της συνδεσιμότητας με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων.

Οι **επιλογές πολιτικής** για την επίτευξη του ΣΠ3 περιλαμβάνουν δράσεις και άλλων Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 που θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η εφαρμογή ευφύων συστημάτων μεταφορών που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη ασφαλούς, συνεκτικού, προσβάσιμου σε όλους, πολυτροπικού και διαλειτουργικού συστήματος σιδηροδρομικών, οδικών, θαλασίων μεταφορών υψηλής ποιότητας, διασυνοριακής κινητικότητας και συνδεσιμότητας με απομακρυσμένες και νησιώτικες περιοχές, στην ενίσχυση των εμπορευματικών μεταφορών, στη βελτίωση της αποδοτικότητας του τομέα Εφοδιαστικής Αλυσίδας,
- η αξιοποίηση των ΤΠΕ και των ευφύων συστημάτων μεταφορών,
- η εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης,
- η προώθηση της χρήσης καθαρών καυσίμων στις μεταφορές, η εγκατάσταση πληροφοριακών συστημάτων για την περιβαλλοντική διαχείριση και παρακολούθηση των λιμένων, καθώς και τη λειτουργική διαχείριση των υπηρεσιών τους.

Οι ανωτέρω στρατηγικές επιλογές υποστηρίζονται κυρίως από τα τομεακά Προγράμματα: ΥΠΟΔΟΜΩΝ-ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ και ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ.

ΣΠ4 «Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων». Κεντρική επιδίωξη είναι μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό, τις δεξιότητες, την απασχόληση και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά.

Οι **επιλογές πολιτικής** για την επίτευξη του ΣΠ4 περιλαμβάνουν δράσεις και άλλων Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 που θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- η αναβάθμιση της ποιότητας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας και της συνάφειας της Εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και της Δια Βίου Μάθησης με την αγορά εργασίας με στόχο τη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών ιδιαίτερα σε σύγχρονες γνώσεις και δεξιότητες, στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και στην ενίσχυση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής,
- η δημιουργία και αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού βάσει χαρτογράφησης αναγκών και η διασφάλιση της ποιότητας υπηρεσιών, μέσω της βελτίωσης της διακυβέρνησης όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, της ενίσχυσης της αυτονομίας, καθώς και της ολοκλήρωσης του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων,
- η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των θεσμών και μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης, ο περιορισμός των ανισοτήτων και άλλων διακρίσεων, η ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας, ο εκσυγχρονισμός και η δημιουργία υποδομών κοινωνικής προστασίας, η προώθηση παρεμβάσεων αποϊδρυματοποίησης και η κοινωνική ένταξη για πολίτες περιθωριοποιημένων κοινοτήτων,
- η καθολική υγειονομική κάλυψη με έμφαση στην πρόληψη, θεσμοθετημένα μέριμνα για ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες, η πρόληψη της ασυλοποίησης, οι νέες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, η αντιμετώπιση υγειονομικών απειλών.

Οι ανωτέρω στρατηγικές επιλογές υποστηρίζονται κυρίως από το Πρόγραμμα ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ.

ΣΠ5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών».

Οι **επιλογές πολιτικής** για την επίτευξη του ΣΠ5 περιλαμβάνουν δράσεις και άλλων Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 που θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου και τις δράσεις του:

- ΟΧΕ-ΒΑΑ σε εναρμόνιση με τα ΣΒΑΚ, με βάση την αποτίμηση του σχεδιασμού και υλοποίησης των κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, για βιώσιμες, καθαρές μεταφορές ειδικότερα στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα,
- οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ) σε αστικές, αγροτικές, παράκτιες και νησιωτικές περιοχές με θεματική ή/ και χωρική συνέχεια και δυνατότητα αξιοποίησης πλουτοπαραγωγικών και πολιτιστικών πόρων και ιδιαίτερων τοπικών χαρακτηριστικών πόρων, βιώσιμης τουριστικής δραστηριότητας, ανάδειξης του πολιτιστικού αποθέματος της χώρας (μπορούν να προβλεφθούν και στο πλαίσιο διαπεριφερειακών συνεργασιών και διασυνοριακών σχημάτων που θα χρηματοδοτηθούν από τα προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (Interreg).

Συναφείς με τις ανωτέρω δράσεις είναι δράσεις από άλλα προγράμματα όπως το ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ-ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, το ΠΠΑ και στα Προγράμματα ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (Interreg). Ειδικότερα, αναφέρονται ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις αγροτικές περιοχές με έμφαση

τις ορεινές, νησιωτικές και παράκτιες περιοχές, ως εφαρμογή ολιστικών παρεμβάσεων που προωθούν την κυκλική και γαλάζια οικονομία, την ενεργειακή και ψηφιακή μετάβαση, την τοπική επιχειρηματικότητα την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών υποδομών. Επίσης οι δράσεις του του ΠΔΑΜ 2021-2027.

«**Ειδικός Στόχος για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης**». Ο ειδικός αυτός στόχος προστέθηκε στις κατευθύνσεις σχεδιασμού του νέου ΕΣΠΑ 2021-2027, οι δε **επιλογές πολιτικής** και οι αντίστοιχες δράσεις για την επίτευξη τους, θα λειτουργήσουν προσθετικά στις περιοχές παρέμβασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Πελοποννήσου. Είναι έργα και δράσεις που εντάσσονται στο ειδικό Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ 2021-2027) του ΕΣΠΑ 2021-2027 που αναλύεται σε χωριστό κεφάλαιο της ΣΠΜΕ, καθώς μια από τις εδαφικές περιοχές εφαρμογής του του ΠΔΑΜ 2021-2027 περιλαμβάνει 4 Δήμους της Περιφέρειας Πελοποννήσου (Δήμος Μεγαλόπολης και τους όμορους Δήμους Τρίπολης και Γορτυνίας από την ΠΕ Αρκαδίας και Δήμο Οιχαλίας από την ΠΕ Μεσσηνίας).

3.4.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΚΑΙΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ (ΠΔΑΜ 2021-27)

Στην **Ελλάδα**, η πολύχρονη και εντατική εκμετάλλευση του εγχώριου λιγνίτη στη **Δυτική Μακεδονία και τη Μεγαλόπολη** επέφερε σημαντικά πλεονεκτήματα στην εθνική οικονομία, καθώς και στα εισοδήματα και στην απασχόληση των τοπικών κοινωνιών. Ταυτόχρονα όμως, προκάλεσε σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στις χρήσεις γης των περιοχών αυτών.

Σήμερα, με την **απολιγνιτοποίηση**, τα οικονομικά πλεονεκτήματα γίνονται μειονεκτήματα για τις περιοχές αυτές που αναζητούν διαφοροποίηση του αναπτυξιακού τους προτύπου και στήριξη στη κατεύθυνση αυτή, για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που προκύπτουν, ιδιαίτερα, στο μεταβατικό διάστημα. Η απολιγνιτοποίηση είχε ήδη αρχίσει λόγω της **χαμηλής ανταγωνιστικότητας των λιγνιτικών μονάδων παραγωγής**, ιδιαίτερα μετά τη μεγάλη αύξηση των τιμών των δικαιωμάτων εκπομπών ρύπων, με αποτέλεσμα η ηλεκτροπαραγωγή από λιγνίτη να έχει μειωθεί κατά 62% (από 27,4 GWh το 2010, σε 10,4 GWh το 2019).

Η διακοπή της λιγνιτικής δραστηριότητας (εξόρυξη και ηλεκτροπαραγωγή) προκαλεί ήδη σοβαρές **οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις** στις δύο περιοχές, όπου η δραστηριότητα αυτή αποτελεί κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα. Είναι επομένως, σημαντική για την Ελλάδα η απόφαση του **Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) της ΕΕ** να χρηματοδοτήσει δράσεις υποστήριξης, **αφενός των εξαρτώμενων από την εξόρυξη και καύση λιγνίτη** για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας περιοχών, **αφετέρου των εξαρτώμενων από την καύση μαζούτ και ντίζελ νησιωτικών περιοχών**.

Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα έχει καταρτίσει ένα ολοκληρωμένο **Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΣΔΑΜ)**, ως «ενός πλέγματος μέτρων και προβλέψεων για επενδυτικά και φορολογικά κίνητρα, υποδομές, αξιοποίηση τοπικών πόρων, εκπαίδευση και κατάρτιση, στήριξη της αγροτικής παραγωγής και του τουρισμού, με στόχο την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας, την εξασφάλιση των θέσεων εργασίας και τη δημιουργία νέων, μέσα από την ανάπτυξη του πρωτογενούς,

δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής, αξιοποιώντας τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό με το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ) και τους διαθέσιμους ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους άλλων Ταμείων και Προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου.

Για την εξυπηρέτηση των στόχων του ευρύτερου ΣΔΑΜ σχεδιάστηκε το **Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ)** για την περίοδο 2021-2027 το οποίο εντάσσεται στο ΣΕΣ/νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, ως χωριστό Πρόγραμμα. Οι προγραμματιζόμενες παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΤΔΜ εξειδικεύονται στα **Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ)**, τα οποία παρέχουν λεπτομερή στοιχεία και δράσεις κάλυψης των αναγκών οικονομικής διαφοροποίησης, απόκτησης νέων δεξιοτήτων και περιβαλλοντικής αποκατάστασης. λαμβάνοντας υπόψη τις στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης, τα σχέδια ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης στις περιοχές παρέμβασης και τις συμπληρωματικότητες με τα λοιπά Προγράμματα και δράσεις του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης 2021-2027, του νέου Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής.

Οι στόχοι του ΠΔΑΜ 2021-2027 συνδέονται επίσης με την τόνωση της προσέλκυσης επενδυτικού ενδιαφέροντος, μέσω κατάλληλων κινήτρων, στους **πέντε πυλώνες** που θέτει το Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (Master Plan) οι οποίοι ενσωματώνονται στις Επιλογές Πολιτικής **Ειδικού Στόχου ΤΔΜ στο Σχέδιο Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης για το ΕΣΠΑ 2021-2027**. Οι αυτοί πέντε πυλώνες είναι: «καθαρή» ενέργεια, βιομηχανία και εμπόριο, «έξυπνη» αγροτική παραγωγή, βιώσιμος τουρισμός, τεχνολογία και εκπαίδευση.

Ο μεγάλος αριθμός αναπτυξιακών παρεμβάσεων που θα χρηματοδοτηθούν στις περιοχές παρέμβασης του ΠΔΑΜ 2021-2027 από το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, αλλά και μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021–2027, του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2021–2027 και από τα υπόλοιπα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα αναμένεται να προκαλέσουν σημαντική μόχλευση ιδιωτικών επενδυτικών κεφαλαίων (τόσο ίδιων, όσο και δανειακών) που εκτιμάται ότι μπορεί να οδηγήσουν σε διπλασιασμό των διατιθέμενων επενδυτικών πόρων του ΠΔΑΜ 2021–2027, ενισχύοντας τις στρατηγικές και του στόχους του.

Ένα από τα Εδαφικά Σχέδια του ΠΔΑΜ 2021-2027 είναι το **Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης** στο οποίο καθορίζονται καταρχήν οι επηρεαζόμενες από την απολιγνιτοποίηση περιοχές, με βάση προηγηθείσες μελέτες και διαβουλεύσεις. Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν **πρωτίστως τον Δήμο Μεγαλόπολης και δευτερευόντως τους όμορους Δήμους Τρίπολης και Γορτυνίας από την ΠΕ Αρκαδίας, καθώς και τον όμορο Δήμο Οιχαλίας από την ΠΕ Μεσσηνίας**, λόγω αλληλεπίδρασης στο οικονομικό-επιχειρηματικό επίπεδο και στην απασχόληση.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τους στόχους για την **αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που δημιουργεί η απολιγνιτοποίηση**, τη μετάβαση στην οικονομία μηδενικού άνθρακα, μέσω της αξιοποίησης των ανταγωνιστικών της πλεονεκτημάτων της περιοχής και τον εκσυγχρονισμό, με τις απαιτούμενες διαφοροποιήσεις, στην

τοπικής οικονομίας προς **ένα νέο παραγωγικό πρότυπο**, την **ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού** και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.

Ο **προϋπολογισμός** του ΠΔΑΜ 2021-2027 ανέρχεται σε 1,6 δις € (δημόσια δαπάνη) και αναλύεται στον Πίνακα 3.3.

Οι προτεραιότητες, οι σχετικές παρεμβάσεις/δράσεις του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης και οι αντίστοιχες περιοχές παρέμβασης συνοψίζονται στον Πίνακα 10.

Πίνακας 3.3: Κατανομή προτεινόμενου Προϋπολογισμού ΠΔΑΜ 2021-2027 ανά Εδαφική Περιοχή

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	Σύνολο ΠΔΑΜ 2021-2027		ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ		ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗ		ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ		ΚΡΗΤΗ	
	Π/Υ	%	Π/Υ	%	Π/Υ	%	Π/Υ	%	Π/Υ	%	Π/Υ	%
1.Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας	772.566.402	47	501.119.183	49	217.619.951	56	9.764.076	15	11.037.063	17	33.026.129	41
2.Ενεργειακή μετάβαση - κλιματική ουδετερότητα	257.500.000	16	165.822.717	16	52.257.138	13	11.470.004	17	9.166.802	14	18.783.339	23
3. Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία	111.500.000	7	68.000.000	7	27.750.000	7	5.250.000	8	5.250.000	8	5.250.000	7
4.Δίκαιη εργασιακή μετάβαση&ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου	266.949.100	16	197.457.015	19	48.803.394	12	4.178.523	6	6.070.102	9	10.440.067	13
5.Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας – Ευφυείς κοινότητες	156.060.000	10	53.300.000	5	29.080.000	7	33.275.000	50	30.880.000	48	9.525.000	12
Τεχνική Βοήθεια	64.612.040,82	4	40.765.949	4	15.529.885	4	2.187.126	3	2.596.033	4	3.533.049	4
Σύνολο	1.629.187.543	100	1.026.464.863	100	391.040.368	100	66.124.728	100	65.000.000	100	80.557.584	100

Πίνακας 3.4: Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
1. Ενίσχυση και προώθηση επιχειρηματικότητας	Π1.1: Ενίσχυση της ικανότητας έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών Δράσεις στήριξης υφιστάμενων επιχειρήσεων και δημιουργία νεοφυών και νέων επιχειρήσεων, εκκολαπτηρίων και εταιρειών παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ανάπτυξη της καινοτομίας, της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, τη διασύνδεση τους με το σύστημα Έρευνας και Καινοτομίας, με έμφαση σε τομείς προτεραιότητας της εθνικής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, στους οποίους στοχεύει και η περιφερειακή στρατηγική (ενέργεια, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, περιβάλλον και κυκλική οικονομία, κ.ο.κ.), όπως και τις διεπαφές (nexus) μεταξύ μη κοινών τομέων των δύο στρατηγικών (π.χ. υλικά μπαταριών, ηλιακών πάνελ, ανεμογεννητριών, κ.ά.), την αντιμετώπιση της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού υψηλών προσόντων στις τοπικές επιχειρήσεις.	Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	Π1.2: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τις επιχειρήσεις Δράσεις στήριξης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού τους.	Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	Π1.3: Ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ και ΜΜΕ Δράσεις στήριξης της ανταγωνιστικότητας των ΠΜΕ και ΜΜΕ στους παρακαμάζοντες και τους μετασχηματιζόμενους τομείς και ίδρυσης επιχειρήσεων, στο πλαίσιο του μετασχηματισμού του υφιστάμενου παραγωγικού προτύπου και του πράσινου μετασχηματισμού των επιχειρήσεων. Υποστήριξη της κοινωνικής οικονομίας.	Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	<p>Π1.4 Οργανωμένοι χωρικοί υποδοχείς</p> <p>Αναβάθμιση υφιστάμενων οργανωμένων χωρικών υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων.</p> <p>Εμβληματικό έργο η δημιουργία του Επιχειρηματικού Πάρκου Μεγαλόπολης</p>	<p>Δήμος Μεγαλόπολης</p>
	<p>Π1.5 Μεγάλες παραγωγικές επενδύσεις</p> <p>Υποστήριξη της υλοποίησης παραγωγικών επενδύσεων σημαντικής κλίμακας για να ενισχυθεί ο ενεργειακός πυλώνας, η καθετοποίηση της αλυσίδας αξίας και η δημιουργία παραγωγικών μονάδων πέραν της ενέργειας (υπό διαμόρφωση βρίσκεται ένα πλαίσιο επενδυτικών κινήτρων, προκειμένου να προσελκυστούν μέσω ανοιχτών προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος, μεγάλες ιδιωτικές επενδύσεις, για την επίτευξη των στόχων μετάβασης).</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>2.Ενεργειακή μετάβαση - κλιματική ουδετερότητα</p>	<p>Π2.1 Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης</p> <p>Δράσεις υποστήριξης της ενεργειακής απόδοσης και της αυτοπαραγωγής στα νοικοκυριά, για τη μείωση της ενεργειακής πενίας, ενίσχυσης της ενεργειακής αναβάθμισης/απόδοσης των δημόσιων και δημοτικών κτιρίων και υποδομών, και της ενεργειακής απόδοσης και αυτοπαραγωγής σε κτίρια γραφείων και κτίρια παραγωγικών μονάδων, στήριξης των ενεργειακών κοινοτήτων για κάλυψη τμήματος του κόστους εγκατάστασης συστημάτων αυτοπαραγωγής, θέρμανσης ή/και έργων ενεργειακής αναβάθμισης.</p> <p>Δράσεις στήριξης των ενεργειακών κοινοτήτων για κάλυψη τμήματος του κόστους εγκατάστασης συστημάτων αυτοπαραγωγής, θέρμανσης ή/και έργων ενεργειακής αναβάθμισης.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Π2.2 Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας</p> <p>Δράσεις για τις περιπτώσεις ΑΠΕ, όπου δεν υπάρχουν λειτουργικές ενισχύσεις.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας,</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
		Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Π2.3 Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων, εξοπλισμού αποθήκευσης και ηλεκτροκίνησης</p> <p>Υποστηρίζονται δράσεις όπως: Εγκατάσταση αντλιών θερμότητας και χρήση ΑΠΕ ως εναλλακτική στη χρήση του ΦΑ. Κατασκευή μονάδων θέρμανσης με αντλίες θερμότητας και χρήση ΑΠΕ (ηλιοθερμία, γεωθερμία, βιομάζα, κ.λπ.) για τηλεθερμάνσεις. Αναβάθμιση των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας για την αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος και αποθήκευσης ΑΠΕ. Ηλεκτροκίνηση και κίνησης με καθαρά καύσιμα. Δημιουργία σημείων φόρτισης και ανεφοδιασμού.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
3.Αναπροσαρμογή χρήσεων γης - κυκλική οικονομία	<p>Π3.1 Αναπροσαρμογή των εδαφών και των εγκαταστάσεων στα λιγνιτικά πεδία</p> <p>Υποστήριξη δράσεων για την αναγέννηση, απορρύπανση και αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εκτάσεων και εγκαταστάσεων των περιοχών της Μεγαλόπολης, παρεμβάσεων πράσινων υποδομών, όπως είναι τα αντιπλημμυρικά έργα, οι αναβαθμίσεις για την καλλιέργεια, οι δράσεις αποκατάστασης, διαχείρισης και παρακολούθησης της βιοποικιλότητας, υποδομές διευκόλυνσης της προσβασιμότητας, κ.ο.κ.</p>	Δήμος Μεγαλόπολης
	<p>Π3.2 Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία</p> <p>Υποστήριξη δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Π3.3 Εξοικονόμηση και αποδοτική χρήση των φυσικών πόρων</p> <p>Υποστήριξη δράσεων για την αποδοτική χρήση των πόρων, ιδίως του νερού απαραίτητου για βιομηχανικές χρήσεις και παραγωγή πράσινου υδρογόνου, την αντικατάσταση δικτύων ύδρευσης την επαναχρησιμοποίηση</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας,

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	νερού από τις Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων για την άρδευση, την αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών για την εφαρμογή έξυπνων συστημάτων άρδευσης, κ.ά.	Τρίπολης, Οιχαλίας
4. Δίκαιη εργασιακή μετάβαση και ενδυνάμωση ανθρώπινου κεφαλαίου	<p>Π4.1 Άμεση αντιμετώπιση των συνεπειών της απολιγνιτοποίησης στην αγορά εργασίας</p> <p>Μέτρα άμεσης στήριξης και προώθησης της απασχόλησης για το ανθρώπινο δυναμικό που πλήττεται από την απολιγνιτοποίηση και αντιμετωπίζει κίνδυνο απώλειας θέσης εργασίας ή βρίσκεται ήδη σε καθεστώς ανεργίας. Αυτά τα μέτρα θα έχουν ως στόχο τη διατήρηση των θέσεων εργασίας μέσω προγραμμάτων επιδότησης θέσεων εργασίας σε επιχειρήσεις, προγραμμάτων συμβουλευτικής, κατάρτισης και επανακατάρτισης ανέργων, πρώην εργαζομένων στις επιχειρήσεις που επλήγησαν λόγω της απολιγνιτοποίησης.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Π4.2 Προώθηση και ενίσχυση της απασχόλησης</p> <p>Στοχευμένες δράσεις για ανέργους, αυταπασχολούμενους και εργαζόμενους σε επισφαλείς θέσεις εργασίας, μέσα από προγράμματα επαγγελματικής συμβουλευτικής, επαγγελματικής κατάρτισης σε δεξιότητες που σχετίζονται με το νέο υπόδειγμα της περιφερειακής οικονομίας, επιδότησης νέων θέσεων εργασίας, προώθησης της επιχειρηματικότητας για αυταπασχολούμενους, προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες της αγοράς εργασίας, προώθησης της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και την καλύτερη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, καθώς και προγράμματα για την επιδότηση θέσεων εργασίας για προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης σε τομείς όπως η καθαρή ενέργεια.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας
	<p>Π4.3 Κατάρτιση και επανακατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού</p> <p>Δράσεις για την καλλιέργεια νέων και την αναβάθμιση υφιστάμενων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού σε τομείς όπως οι ΑΠΕ, οι περιβαλλοντικές αποκαταστάσεις και η διαχείριση αποβλήτων καθώς και οι βιομηχανικές ειδικότητες στις νέες επενδύσεις. Επίσης, δράσεις κατάρτισης και επανακατάρτισης στον ψηφιακό μετασχηματισμό.</p>	Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	<p>Π4.4 Προσαρμοστικότητα εργαζομένων και επιχειρήσεων</p> <p>Προγράμματα συμβουλευτικής ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση, καθώς και υποστήριξη στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων διαχείρισης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, με έμφαση στην καλλιέργεια και ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και των εφαρμογών σε τεχνολογίες αιχμής, για την ομαλή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στην αλλαγή του παραγωγικού υποδείγματος.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Π4.5 Κοινωνικοοικονομική ένταξη</p> <p>Εξειδικευμένα προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και επαγγελματικής καθοδήγησης και ενδυνάμωσης για την προώθηση στην απασχόληση των ατόμων που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και την προετοιμασία των ωφελούμενων στην αγορά εργασίας, με έμφαση σε νέους εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΑΕΚ), άνεργες μητέρες, μακροχρόνια άνεργους, οικονομικά μη ενεργά άτομα, άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικό αποκλεισμό, κλπ.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των υποδομών για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στις περιοχές της απολιγνιτοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό αναγνωρίζεται ως εμβληματικό το έργο του ΟΑΕΔ «Πράσινο Σχολείο», που αφορά στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιριακών εκπαιδευτικών συγκροτημάτων του στις περιοχές απολιγνιτοποίησης (ΕΠΑ.Σ Τρίπολης), στον εκσυγχρονισμό των εργαστηρίων τους, την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών και βραχυχρόνιων καταρτίσεων σε πράσινες ειδικότητες, καθώς και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Π4.7 Υποδομές κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας</p> <p>Ενισχύσεις σε υποδομές κοινωνικής φροντίδας και πρόνοιας με έμφαση στα παιδιά και τους ηλικιωμένους, αναβάθμισης των κοινωνικο-προνοιακών δομών, εκσυγχρονισμού του εξοπλισμού και προσαρμογής των ωρών</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας,</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	<p>λειτουργίας στις ανάγκες των εργαζόμενων, υποστηρίζοντας την ομαλή μετάβαση των άνεργων γονιών στην αγορά εργασίας, αλλά και τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για τους εργαζόμενους.</p>	<p>Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Π4.8 Εκπαίδευση ενηλίκων</p> <p>Για την ανάπτυξη και εμπέδωση περιβαλλοντικής συνείδησης θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων για εργαζόμενους, εργοδότες και ανέργους με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος, τις πράσινες μορφές ενέργειας, την πράσινη οικονομία, τις ψηφιακές δεξιότητες και την επιχειρηματικότητα.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
<p>5.Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις μικρής κλίμακας – Ευφυείς κοινότητες</p>	<p>Π5.1 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη στις αστικές περιοχές</p> <p>Συμπληρωματικές παρεμβάσεις χωρικής ανάπτυξης στο πλαίσιο Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ), καθώς και άλλων ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (π.χ. Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας) στον Δήμο Μεγαλόπολης που κυρίως υφίστανται τις επιπτώσεις της διττής κοινωνικοοικονομικής και περιβαλλοντικής υποβάθμισης και δύνανται να αφορούν κυρίως: πολιτισμός – τουρισμός, βιώσιμη κινητικότητα, κυκλική οικονομία, ενέργεια, εφόσον οι σχετικές δράσεις δεν καλύπτονται από άλλες δράσεις του προγράμματος.</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>
	<p>Π5.2 Ευφυείς κοινότητες</p> <p>Υποστήριξη της υλοποίησης επενδύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό πόλεων και κοινοτήτων, μέσω της υιοθέτησης καινοτόμων, βιώσιμων και ολοκληρωμένων τεχνολογικών λύσεων που καθιστούν τη λειτουργία τους φιλικότερη προς το περιβάλλον και πιο αποδοτική. Ειδικότερα, αξιοποιώντας τεχνολογίες αιχμής και καινοτόμες προσεγγίσεις, υλοποιούνται έξυπνες λύσεις / εφαρμογές για την προώθηση των τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών (τουρισμός, πολιτισμός, κλπ.), των κοινωνικών πολιτικών και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής (υγεία,</p>	<p>Δήμοι Μεγαλόπολης, Γορτυνίας, Τρίπολης, Οιχαλίας</p>

Προτεραιότητα	Περιεχόμενο παρέμβασης	Περιοχή παρέμβασης
	αστική κινητικότητα, πολιτική προστασία, δημόσιες υπηρεσίες, κ.λπ.), της κλιματικής ουδετερότητας και της εξοικονόμησης ενέργειας (διαχείριση φυσικών πόρων, προστασία περιβάλλοντος, κυκλική οικονομία, κλπ.).	

3.4.3 ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ «ΕΛΛΑΔΑ 2.0»

Το «Ελλάδα 2.0» είναι εναρμονισμένο με τους στόχους της ΕΕ για ταχύτερη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας προς ένα πράσινο και ψηφιακό μοντέλο ανάπτυξης με ένα συνδυασμό μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σε τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή (υγεία, παιδεία, κοινωνική προστασία), (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός και με ένα σύνολο χρηματοδοτήσεων που ανέρχονται σε 17,8 δισ. € για επιδοτήσεις και 12,7 δισ € για δάνεια, ενώ εκτιμάται ότι θα προκαλέσει σημαντική μόχλευση με την προσέλκυση σημαντικών ιδιωτικών πόρων.

Το Σχέδιο «Ελλάδα 2.0» προβλέπει σημαντικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις που συνδέονται άμεσα με τους στόχους και προτεραιότητες του ΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027, μέρους τους θα υλοποιηθεί στις περιοχές παρέμβασης του, όπου θα λειτουργήσουν συμπληρωματικά. Συγκεκριμένα:

- Α) Πράσινη μετάβαση.** Το Σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων,, ηλεκτρική διασύνδεση των ελληνικών νησιών, ενεργειακή αναβάθμιση κατοικιών, κτιριακών υποδομών επιχειρήσεων και δημοσίων κτιρίων και υποδομών, ανάπτυξη σταθμών φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα και προώθηση της ηλεκτροκίνησης στα Μέσα Μαζικής Συγκοινωνίας, εκπόνηση πολεοδομικών σχεδίων, προώθηση στρατηγικών αστικών αναπλάσεων υψηλής αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής αξίας, επενδύσεις σε αρδευτικά και αντιπλημμυρικά έργα και έξυπνης διαχείρισης του νερού, νέο Εθνικό Σχέδιο Αναδάσωσης σε συνδυασμό με αναμόρφωση των δασικών χαρτών, πρωτοβουλίες για προστασία της βιοποικιλότητας και ίδρυση Εθνικού Συστήματος Μόνιμης Παρακολούθησης ειδών και βιοτόπων και επιτήρησης των προστατευόμενων περιοχών.
- Β) Ψηφιακή μετάβαση.** Το Σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων,, επενδύσεις υποδομής οπτικών, ανάπτυξη διαδρόμων δικτύου 5G στους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους, σύνδεση με σύγχρονα υποθαλάσσια καλώδια οπτικών ινών των ελληνικών νησιών, ψηφιακό μετασχηματισμό επιχειρήσεων, ψηφιοποίηση καίριων αρχείων σε διάφορους τομείς (δικαιοσύνη, πολεοδομίες, κτηματολόγιο, μετανάστευση, ΕΦΚΑ κ), ανάπτυξη, διασύνδεση και διαλειτουργικότητα διαφόρων πληροφοριακών συστημάτων εξυπηρέτησης των πολιτών και τον ψηφιακό μετασχηματισμό επιλεγμένων πόλεων - “έξυπνες” πόλεις, πρόγραμμα επανακατάρτισης και κατάρτισης σε ψηφιακές δεξιότητες.
- Γ) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή.** Το Σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων,, επενδύσεις για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διατήρησή τους σε περιόδους κρίσης, προώθηση σύγχρονων Ενεργητικών και μη Ενεργητικών Πολιτικών για την Αγορά Εργασίας, νέα στρατηγική για την κατάρτιση και επανακατάρτιση που προβλέπει για απόκτηση και πιστοποίηση δεξιοτήτων, μεταρρύθμιση στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και μαθητείας, ενίσχυση της έρευνας και καινοτομία των ελληνικών πανεπιστημίων, με την προώθηση ερευνητικών προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από τον ιδιωτικό τομέα, ψηφιακό μετασχηματισμό της εκπαίδευσης, ενίσχυση των υποδομών, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας του

συστήματος υγείας, ολοκληρωμένο σύστημα πρόληψης με αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, επενδύσεις που ενδυναμώνουν την κοινωνική δικαιοσύνη και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, μέσω προγραμμάτων ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων.

- Δ) Ιδιωτικές επενδύσεις και θεσμικός μετασχηματισμός.** Το Σχέδιο περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις περαιτέρω ψηφιοποίησης των φορολογικών υπηρεσιών, κωδικοποίηση και εκσυγχρονισμό της φορολογικής νομοθεσίας, ενίσχυση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, ολοκληρωμένο πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων και Συστήματος Ενδοεπιχειρησιακού Σχεδιασμού (ERP), βελτίωση της ταχύτητας και αποτελεσματικότητας στην απονομή της δικαιοσύνης, αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών και υποστήριξη της βασικής και της εφαρμοσμένης έρευνας και χρηματοδότηση της καινοτομίας, «έξυπνες» υποδομές, ενίσχυση του πολιτισμού και ανάπτυξη πολιτιστικών και φυσικών διαδρομών, πρόγραμμα προστασίας εμβληματικών μνημείων, διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, ανάπτυξη επιχειρηματικών πάρκων και ενίσχυση της έξυπνης μεταποίησης, του αγροδιατροφικού τομέα, του πράσινου αγροτουρισμού, την αναδιάρθρωση καλλιεργειών, και των υδατοκαλλιεργειών.

Ειδικότερα, για την απολιγνιτοποίηση, το Πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» θα χρηματοδοτήσει έργα ύψους 300 εκατ. € για την αποκατάσταση των εδαφών των λιγνιτικών εκτάσεων (55 εκ. € περίπου για τη Μεγαλόπολη και 245 εκ. € περίπου για τη Δυτική Μακεδονία). Η αποκατάσταση και επανάχρηση των εδαφών που έχουν επηρεαστεί/αλλοιωθεί από τη μακροχρόνια μεταλλευτική δραστηριότητα εξόρυξης του λιγνίτη αποτελεί σημαντική παράμετρο της δίκαιης μετάβασης, τόσο σε σχέση με την περιβαλλοντική διάσταση του σχεδιασμού (εξυγίανση, ανάπλαση και υλοποίηση παρεμβάσεων αποκατάστασης του τοπίου και του περιβάλλοντος), όσο και σε σχέση με την αναπτυξιακή του διάσταση, με αναπροσαρμογή των χρήσεων γης και τη δημιουργία οργανωμένων υποδοχέων δραστηριοτήτων.

Στο πλαίσιο αυτό, θα υπάρχει **συμπληρωματικότητα των πόρων του ΠΔΑΜ 2021-2027 με τους αντίστοιχους πόρους του «Ελλάδα 2.0»** με τον ακόλουθο «κανόνα/κριτήριο διαχωρισμού»:

- (α) μέσω του «Ελλάδα 2.0» θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά εργασίες που συνδέονται με “την αποκατάσταση των εδαφών” / “land restoration” (ήτοι την κατάλληλη προετοιμασία των εδαφών ως υπόβαθρο για να υποδεχθούν τις νέες χρήσεις γης και τις συνακόλουθες οικονομικές δραστηριότητες), όπως σταθεροποίηση και διαμόρφωση του εδάφους, διαμόρφωση νέων (τεχνητών) λιμνών, γεωτεχνικές παρεμβάσεις, απολύμανση εδάφους, διαχείριση αποβλήτων, κατεδαφίσεις υφιστάμενων υποδομών, αποξήλωση / απομάκρυνση εξοπλισμού.
- (β) μέσω του ΠΔΑΜ 2021-2027 θα χρηματοδοτηθεί η εκτέλεση των έργων που είναι αναγκαία για την “αναπροσαρμογή της χρήσης” / “repurposing” αυτών των εδαφών ως υποδοχείς νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, όπως δίκτυα και υποδομές εντός των επιχειρηματικών πάρκων και εκτός αυτών αν κριθούν αναγκαία για την οργανωμένη ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και άλλων δραστηριοτήτων κλπ.

3.4.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΠΑΑ) 2023-2027

Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) θα συνεχίσει να χρηματοδοτεί δράσεις και επενδύσεις για την αναδιάρθρωση της αγροτικής ανάπτυξης με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων να προετοιμάζει το Στρατηγικό Σχέδιο που θα αποτελέσει τη βάση του νέου **Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2023-2027**, με βάση τους τρεις βασικούς στόχους της ΚΑΠ για το 2021 – 2027 και την εξειδίκευσή τους ως εξής:

Σχέση βασικών – ειδικών στόχων της ΚΓΠ 2021–2027

Ενίσχυση και ανθεκτικότητα γεωργικού εισοδήματος (Οικονομία)	Ενίσχυση της περιβαλλοντικής φροντίδας (Περιβάλλον και Κλίμα)	Ενίσχυση του κοινωνικοοικονομικού ιστού (Κοινωνία)
Εξασφάλιση δίκαιου εισοδήματος για τους γεωργούς	Δράσεις για την κλιματική αλλαγή	Προσέλκυση Νέων Γεωργών
Αύξηση της ανταγωνιστικότητας	Αποτελεσματική διαχείριση των φυσικών πόρων	Προώθηση της απασχόλησης
Βελτίωση της θέσης των αγροτών στη διατροφική αλυσίδα	Προστασία της βιοποικιλότητας	Ποιοτική ανταπόκριση όσον αφορά τα Τρόφιμα και την Υγεία

Στο πλαίσιο αυτό, οι δράσεις και τα μέτρα του ΠΑΑ 2023-2027 θα έχουν ισχυρή συμπληρωματικότητα και συνέργεια με το ΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027.

Ειδικότερα, το προτεινόμενο για διαβούλευση, από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Στρατηγικό Σχέδιο 2023-2027 Αγροτικής Ανάπτυξης για την Ελλάδα θέτει ειδικούς στόχους και δράσεις για την δημιουργία ενός νέου παραγωγικού οικονομικού υποδείγματος που βασίζεται στην εξωστρέφεια, την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με σεβασμό στο περιβάλλον, ανθεκτικό στην κλιματική αλλαγή με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία και μείωση των χωρικών ανισοτήτων. Ειδικότερα θα χρηματοδοτηθούν δράσεις στους παρακάτω τομείς:

- Ανταγωνιστικότητα.
- Ορθολογική διαχείριση πόρων.
- Ψηφιακός Μετασχηματισμός.
- Πληροφοριακά συστήματα υποστήριξης της νέας ΚΓΠ.
- Απασχόληση – Δεξιότητες.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Πυλώνα II εντάσσονται, μεταξύ άλλων:

- Αγροπεριβαλλοντικά – Κλιματικά Μέτρα: Αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, η βιολογική γεωργία – κτηνοτροφία, η δάσωση, η εγκατάσταση αγροδοσικών συστημάτων, η ευζωία των ζώων και η μείωση της χρήσης των αντιβιοτικών.
- Μειονεκτήματα ανά περιοχή που προκύπτουν από συγκεκριμένες υποχρεωτικές απαιτήσεις: Παροχή πρόσθετης ενίσχυσης για την εφαρμογή καλλιεργητικών πρακτικών σε γεωργούς /δασοκτήμονες η εκμετάλλευση των οποίων βρίσκεται σε περιοχές του Δικτύου NATURA 2000 και σε συγκεκριμένες περιοχές που προσδιορίζονται από την οδηγία πλαίσιο για τα νερά.
- Ιδιωτικές Επενδύσεις: Επενδυτικά σχέδια σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις για τον εκσυγχρονισμό τους, τη μείωση της κατανάλωσης νερού, την ενεργειακή εξοικονόμηση, παραγωγή ΑΠΕ, μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επενδυτικά σχέδια σε επιχειρήσεις πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων για τον εκσυγχρονισμό τους, την μείωση της κατανάλωσης νερού, την ενεργειακή εξοικονόμηση, την παραγωγή ΑΠΕ, τη μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επενδυτικά σχέδια για την διαφοροποίηση της τοπικής οικονομίας (μεταποίηση, τουρισμός, λοιπές υπηρεσίες, κυκλική οικονομία) υλοποιούνται αποκλειστικά μέσω της προσέγγισης LEADER.
- Δημόσιες Επενδύσεις: Εγγειοβελτιωτικά έργα (φράγματα, λιμνοδεξαμενές, αρδευτικά δίκτυα, εμπλουτισμός υπόγειων υδροφορέων).
- Δασικοί δρόμοι, αντιτυρικές ζώνες, έργα ορεινής υδρονομίας, πυροφυλάκια, αναδάσωση δασικών εκτάσεων που καταστράφηκαν από τις πυρκαγιές.
- Συνεργασία: Παροχή ενισχύσεων για την σύσταση ομάδων παραγωγών, την συμμετοχή σε συστήματα ποιότητας, την σύσταση των Επιχειρησιακών Ομάδων της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας, τη σύσταση βραχέων αλυσίδων, τη δημιουργία συνεργατικών σχημάτων αποχωρόντος – νέου γεωργού, την προσέγγιση Leader καθώς επίσης και σχήματα συνεργασιών μεταξύ όλων των δρώντων στην αγροδιατροφική αλυσίδα και ερευνητικών φορέων είτε για την αξιοποίηση ευκαιριών ή αντιμετώπιση προβλημάτων ιδιαίτερα στους τομείς ενδιαφέροντος /προτεραιότητας της Στρατηγικής από το Αγρόκτημα στο Πιάτο και της Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα (πχ. η μείωση της χρήσης των φυτοφαρμάκων, η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και η αύξηση της αποθήκευσης άνθρακα από την γεωργία και την δασοκομία, κ.α.).
- Ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών: Δράσεις κατάρτισης των γεωργών, παροχή συμβουλών προς τους γεωργούς, παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, δημιουργία επιδεικτικών αγρών, λοιπές δράσεις βελτίωσης δεξιοτήτων όπως εκπαιδευτικές επισκέψεις και ανταλλαγές. Το σύνολο των ανωτέρω δράσεων υλοποιείται στο πλαίσιο του AKIS.

3.4.5 ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΠΑ) 2021-2025

Με την έγκριση του **Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ)** για την περίοδο 2021-2025 θεσπίστηκε ένα ολοκληρωμένο σύστημα για το σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους **εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)**. Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ 2021-2025 αναπτύσσονται σε πέντε πυλώνες:

Έξυπνη Ανάπτυξη, Πράσινη Ανάπτυξη, Κοινωνική Ανάπτυξη, Ανάπτυξη Υποδομών και Εξωστρέφεια και επηρεάζουν το σχεδιασμό ΕΣΠΑ, του «Ελλάδα 2.0» και των υπόλοιπων Προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου στη λογική της ανάπτυξης συνεργειών και συμπληρωματικότητας.

Στο πλαίσιο αυτό, το όραμα της στρατηγικής του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2025 συνδέεται ισχυρά με τη διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, και την αποδοτική κάθετη διασύνδεση τους, στη βάση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόρων, της εξωστρέφειας και της ενσωμάτωσης καινοτομίας, με οριζόντιο γνώμονα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, όπως και την άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών και κοινωνικών ομάδων.

Ως εκ τούτου, οι δράσεις και τα μέτρα του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2025 θα έχουν ισχυρή συμπληρωματικότητα και συνέργεια με το ΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027.

Ακολουθεί η αποτύπωση των επιμέρους Ειδικών Αναπτυξιακών Στόχων (ΕΣ) ανά γενικό Αναπτυξιακό Στόχο (ΓΣ) του ΕΠΑ και των ενδεικτικών κατηγοριών δράσεων που περιλαμβάνει το ΠΠΑ Πελοποννήσου 2021-2025:

ΓΣ1: Έξυπνη Ανάπτυξη

ΕΣ1.1: Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αφορά σε δράσεις και έργα ενίσχυσης της ώσμωσης, της συνεργασίας και της μεταφοράς καινοτομικής τεχνογνωσίας, μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, επιδιώκοντας τη διευκόλυνση της καθετοποίησης της σύνδεσης των αναπτυξιακών τομέων της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας. Κρίσιμο στοιχείο σε αυτό τον Στόχο, αποτελεί και η έμμεση και άμεση στήριξη των υφιστάμενων, αλλά και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στην στήριξη της συνδυαστικής δημιουργικότητας και την αξιοποίηση νέων καινοτομικών εργαλείων και τρόπων οργάνωσης.

ΕΣ1.2: Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας

Αφορά σε δράσεις στήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενθάρρυνσης δημιουργίας νέων, πάνω στους αναπτυξιακούς τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού, του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας.

ΕΣ1.3: Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης

Αφορά σε δράσεις με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με έμφαση στην εφαρμογή ΤΠΕ στην παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό και στις συναλλαγές στα αγαθά, στις υπηρεσίες και στις εξαγωγές. Επίσης, επιδιώκει την

ολοκλήρωση της ψηφιακής διασύνδεσης των μονάδων της δημόσιας διοίκησης, τη δημιουργία ψηφιακών καναλιών αλληλεπίδρασης των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση, καθώς και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων χρήσης καινοτόμων εργαλείων για την παροχή τηλε-υπηρεσιών.

ΓΣ2: Πράσινη Ανάπτυξη

ΕΣ2.1: Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και για το ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα. Επίσης, στόχος είναι η ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε συνδυασμό με μικρής κλίμακας δράσεις αξιοποίησης των ΑΠΕ, προωθώντας παράλληλα τις τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής επιβλαβών αερίων.

ΕΣ2.2: Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αφορά σε έργα που συνδέονται με τους στόχους του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου για τη διαχείριση των αποβλήτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η ολοκλήρωση σειράς έργων χαρακτηριζόμενων ως έργα α' και β' χρηματοδοτικής προτεραιότητας. Η ολοκλήρωση των έργων α' χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί βασικό πυλώνα του σχεδιασμού της Περιφέρειας.

ΕΣ2.3: Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων των υδατινών πόρων της Περιφέρειας, με έργα αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων για χρήση και εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, περιλαμβάνει υλοποίηση έργων ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου νερού σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, ενώ έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου.

ΕΣ2.4: Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

ΕΣ2.5: Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Αφορά σε δράσεις και μηχανισμούς αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προετοιμασίας και διαχείρισης των κινδύνων, στην κατεύθυνση της προστασίας των ακτών από τη διάβρωση, της αξιοποίησης ΤΠΕ για έγκαιρη ειδοποίηση για πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές.

ΕΣ2.6: Κυκλική οικονομία

Η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκών βημάτων για την προώθηση της. Η εξασφάλιση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων στις περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής συγκέντρωσης και η περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγικής δραστηριότητας με διεργασίες φιλικότερες προς το περιβάλλον.

ΓΣ3: Κοινωνική Ανάπτυξη

ΕΣ3.1: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Αφορά σε δράσεις για την ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, με τη διατήρηση ή/και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις, με άμεση και διαρκή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων / προσόντων των εργαζομένων και επιχειρηματιών των πολύ μικρών / μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε εξειδικευμένα αντικείμενα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες των παραγωγικών τομέων αιχμής της Περιφέρειας

ΕΣ3.2: Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Αφορά σε στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης με τις διαφαινόμενες συνδεόμενες αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Έχει ήδη καταγραφεί άλλωστε η χαμηλή επίδοση της Πελοποννήσου στο μέσο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής και αγροτικής φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των περιοχών, μέσα από τη στοχευμένη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού και την άμβλυση των χωρικών και πληθυσμιακών θυλάκων φτώχειας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια. Έμφαση θα δοθεί παράλληλα, σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια, όπως οι μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι άνεργοι/ες και τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

ΕΣ3.3: Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού

Τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα. Η συνιστώσα αυτή συνδυάζεται και με το χαμηλό επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης, τα περιορισμένα προγράμματα δια βίου μάθησης, όπως και με έλλειψη ποιοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Προκύπτουν λοιπόν ανάγκες για την προώθηση δράσεων και έργων ενίσχυσης των υποδομών υγείας και πρόνοιας, κυρίως για τις περιοχές με έντονη

περιφερειακότητα, αλλά και για την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς), αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Στο ίδιο πλαίσιο, σχεδιάζονται

δράσεις για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών, ιδίως σε ορεινές απομονωμένες περιοχές, παράλληλα με την μέριμνα απόδοσης ικανών αθλητικών εγκαταστάσεων για την ικανοποίηση των αναγκών άθλησης των τοπικών κοινωνιών.

ΓΣ4: Ανάπτυξη υποδομών

ΕΣ4.1: Ευρυζωνικότητα δικτύων

Αφορά σε έργα επέκτασης και αναβάθμισης των ευρυζωνικών δικτύων. Η εν λόγω υποδομή διαπερνά οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.

ΕΣ4.2: Μεταφορές

Αφορά σε έργα συμπλήρωσης και αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών. Έμφαση θα δοθεί, στην ολοκλήρωση της διασύνδεσης των κεντρικών οδικών αξόνων με τα τοπικά οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των οικισμών αλλά και των πολιτιστικών τόπων, για την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, και τη διευκόλυνση της διάχυσης των αναπτυξιακών οφελών.

ΕΣ4.2: Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αφορά σε δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων. Οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσω μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στα αστικά κέντρα, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις στις πόλεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής λειτουργίας στην Περιφέρεια. Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ.

ΓΣ5: Ενίσχυση εξωστρέφειας

ΕΣ5.1: Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, διατήρησης της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας μνημείων και τόπων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στην κατεύθυνση οργάνωσης και ενοποίησης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, της λειτουργικής σύνδεσης των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο, της θεματικής σύνδεσης και προώθησης μέσα από προγράμματα branding και marketing, ώστε να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η επισκεψιμότητα.

ΕΣ5.2: Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, συντήρησης αναβάθμισης μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, για την προστασία και προώθηση της ευρείας πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της επισκεψιμότητας στο σύνολο των χωρικών ενότητων, συμβάλλοντας παράλληλα και στο περιεχόμενο των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων του ΠΠΑ.

ΕΣ5.3: Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το ανωτέρω πλαίσιο έργων για την συντήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των μουσείων, μνημείων και πολιτιστικών τόπων, οφείλει να συνδυαστεί και με την προώθηση δράσεων που εστιάζουν στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβεβαιώνοντας την συνέχεια στο πολιτιστικό προϊόν της Περιφέρειας.

ΕΣ5.4: Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια καλείται να διαφύγει του διαχρονικού κλασικού μοντέλου του σύντομου καλοκαιρινού παραθερισμού των επισκεπτών μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός, ορειβατικός, συνεδριακός τουρισμός, περιήγηση σε παραδοσιακούς οικισμούς, φυσιολατρικός, γαστρονομικός τουρισμός κτλ.), δημιουργώντας ολοκληρωμένα θεματικά τουριστικά προϊόντα, με το κατάλληλο marketing, ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, κυρίως για τις χωρικές ενότητες που βρίσκονται σε υστέρηση.

ΕΣ5.5: Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Αφορά σε δράσεις ενίσχυσης της φήμης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια, εστιάζοντας κυρίως στην ποιότητα τους και τον παραδοσιακό τρόπο που παράγονται, με την υποστήριξη της διεύρυνσης της δικτύωσης των παραγωγών και επιχειρηματιών και την συμμετοχή σε στοχευμένες διεθνείς εκδηλώσεις.

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

4.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της χερσονήσου της Πελοποννήσου και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας στα βορειοδυτικά και την Περιφέρεια Αττικής στα βορειοανατολικά. Στη δυτική ακτή περιβάλλεται από το Ιόνιο Πέλαγος, ενώ στην ανατολική ακτή περιβάλλεται από το Μυρτώο Πέλαγος.

Στους χάρτες που ακολουθούν αποτυπώνεται η Περιφέρεια Πελοποννήσου και οι Περιφερειακές Ενότητες που ανήκουν σε αυτή.

Σχήμα 4.1: Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Σχήμα 4.2: Περιφερειακές Ενότητες Περιφέρειας Πελοποννήσου

Η πόλη της Τρίπολης (~30.090 κατοίκους) είναι η πρωτεύουσα της Περιφέρειας, ενώ οι μεγάλες πόλεις της περιφέρειας είναι η Καλαμάτα, η Τρίπολη, η Κόρινθος, η Σπάρτη και το Ναύπλιο. Η Περιφέρεια, διοικητικά διαίρεται σε πέντε (5) Περιφερειακές Ενότητες οι οποίες περιλαμβάνουν είκοσι έξι (26) Δήμους, όπως αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα, καλύπτοντας αστικές και αγροτικές περιοχές. Η Πελοπόννησος είναι η έβδομη πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή της Ελλάδας με 576.749 κατοίκους το 2018 και η δέκατη πιο αστικοποιημένη. Η Καλαμάτα είναι η μεγαλύτερη πόλη και αποτελεί μια μικρή λειτουργική αστική περιοχή (ΟΟΣΑ 2019β).

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνεται, ανά Περιφερειακή Ενότητα, το σύνολο των Δήμων που υπάγονται διοικητικά στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Πίνακας 4.1: Δήμοι ανά Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος
ΠΕ Αργολίδας	Δήμος Άργους - Μυκηνών
	Δήμος Επιδαύρου
	Δήμος Ερμιονίδας
	Δήμος Ναυπλιέων
	Δήμος Βόρειας Κυνουρίας
ΠΕ Αρκαδίας	Δήμος Γορτυνίας
	Δήμος Μεγαλόπολης
	Δήμος Νότιας Κυνουρίας
	Δήμος Τρίπολης
	Δήμος Βέλου - Βόχας
ΠΕ Κορινθίας	Δήμος Κορινθίων
	Δήμος Λουτρακίου - Αγίων Θεοδώρων
	Δήμος Νεμέας
	Δήμος Ξυλοκάστρου - Ευρωσίνης
	Δήμος Σικυωνίων
ΠΕ Λακωνίας	Δήμος Ανατολικής Μάνης
	Δήμος Ελαφονήσου
	Δήμος Ευρώτα
	Δήμος Μονεμβασίας
	Δήμος Σπάρτης
ΠΕ Μεσσηνίας	Δήμος Δυτικής Μάνης
	Δήμος Καλαμάτας
	Δήμος Μεσσήνης
	Δήμος Οιχαλίας
	Δήμος Πύλου - Νέστορος
	Δήμος Τριφυλίας

4.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΠ 2021-2027

Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της Περιφέρειας κατά την ΠΠ 2021 - 2027, θα χρειαστούν ολοκληρωμένες πρωτοβουλίες στήριξης, με στόχο να καλυφθεί όλο το εύρος των αναγκών.

Ο στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2027, προσδιορίζεται ως εξής: **«Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής».**

Στο πλαίσιο αυτό, η στρατηγική του Περιφερειακού Προγράμματος Πελοπόννησος 2021-2027 καλείται να δώσει απαντήσεις στις προκλήσεις και ανάγκες που αναδείχθηκαν κατά την υλοποίηση του ΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, υιοθετώντας τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους:

1. Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.
2. Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας.
3. Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.
4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας.
5. Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.

Ανά Στόχο Πολιτικής οι κύριες στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών της, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και του αναπτυξιακού δυναμικού της και την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων είναι οι ακόλουθες:

Στον **ΣΠ 1** οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της Περιφέρειας αφορούν στη διεύρυνση των ερευνητικών υποδομών στην Περιφέρεια, με κατεύθυνση τη σύνδεση της έρευνας με τις παραγωγικές/οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες, στην αύξηση των δαπανών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για έρευνα και ανάπτυξη, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και της εξωστρέφειάς τους, καθώς και στην εξασφάλιση ενός ισχυρού πυρήνα ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού. Επιπρόσθετα, στρατηγικό στόχο αποτελεί η εξοικείωση των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και των στελεχών/προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών, με τη χρήση ΤΠΕ, καθώς και η άμβλυση της απομόνωσης και του αποκλεισμού των απομακρυσμένων εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών περιοχών από κοινωνικές και διοικητικές υπηρεσίες, με τη χρήση ΤΠΕ και ενδυνάμωση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας. Επίσης, στρατηγική επιλογή αποτελεί η αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας και η διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας καθώς και η διεύρυνση, η ενδυνάμωση και ο εκσυγχρονισμός του επιχειρηματικού και εν γένει παραγωγικού ιστού της Περιφέρειας, ισόρροπα ανά Περιφερειακή Ενότητα.

Στον **ΣΠ 2**, οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της Περιφέρειας αφορούν στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου και στην αύξηση της δυναμικότητας παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ στην Περιφέρεια, στην εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας και ποιότητας ύδατος και στη διασφάλιση της διατηρησιμότητας των φυσικών πόρων, καθώς και στη διασφάλιση της προστασίας του πληθυσμού της Περιφέρειας και της περιουσίας του από φυσικές καταστροφές, με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων κάθε Περιφερειακής Ενότητας, προκειμένου να αναδειχθούν ως πόλοι έλξης για επίσκεψη, διαμονή και κατοίκηση και για ανάπτυξη παραγωγικών/οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Στον **ΣΠ 3**, οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της Περιφέρειας αφορούν στην άρση της απομόνωσης των απομακρυσμένων εσωτερικών ορεινών και ημιορεινών ζωνών της Περιφέρειας, στη μείωση του κόστους και του χρόνου μετακίνησης ανθρώπων και μεταφοράς αγαθών/ εμπορευμάτων, στη μείωση των οδικών ατυχημάτων με την αύξηση της ασφάλειας των μετακινήσεων και στην αύξηση του επιπέδου ποιότητας των μεταφορικών υπηρεσιών και κατ' επέκταση αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας για επισκέψεις, διαμονή/κατοίκηση και ανάπτυξη επενδυτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Στον **ΣΠ 4**, οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της Περιφέρειας αφορούν στη βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού της Περιφέρειας, στη βελτίωση των δεικτών της αγοράς εργασίας σε περιφερειακό, αλλά και σε τοπικό επίπεδο, στην αύξηση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού της Περιφέρειας και της ποιότητας των θέσεων εργασίας και στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Παράλληλα, θα επιδιωχθεί ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, μείωση της φτώχειας και εξάλειψη της περιθωριοποίησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, αύξηση της εξωστρέφειας του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας.

Στον **ΣΠ 5**, κύρια στρατηγική επιλογή της Περιφέρειας αποτελεί η ενδυνάμωση της Χωρικής Συνοχής, ως βασικός παράγοντας της κοινωνικής συνοχής και της προώθησης της ανάπτυξης. Μια αρχική προσέγγιση της στρατηγικής της Περιφέρειας για τη Χωρική Ανάπτυξη, περιλαμβάνει τον σχεδιασμό και την εφαρμογή Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) στα κύρια αστικά κέντρα της Περιφέρειας, καθώς και τον σχεδιασμό και την εφαρμογή Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ), σε επίπεδο Δήμων προκειμένου να ενδυναμωθεί η συνεργασία και η συμπληρωματικότητα επί των δράσεων.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται, συνοπτικά, οι Ειδικόί Στόχοι του Προγράμματος σε αντιστοιχία με τους Στόχους Πολιτικής, για τον Στόχο «Επενδύσεις στην απασχόληση και την ανάπτυξη».

Πίνακας 4.2: Ειδικοί Στόχοι – Προτεραιότητες ΕΠ Πελοποννήσου ανά Στόχο Πολιτικής

Στόχος πολιτικής ή ειδικός στόχος του ΤΔΜ	Ειδικός στόχος ή ειδική προτεραιότητα*
<p>ΣΠ1. Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας.</p>	<p>1.1. Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών</p> <p>1.2. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές</p> <p>1.3. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων</p>
<p>ΣΠ2. Μια πιο πράσινη, με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που μετατρέπεται σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.</p>	<p>2.1. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου</p> <p>2.2. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν</p> <p>2.4. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα</p> <p>2.5. Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού</p> <p>2.6. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία</p> <p>2.7. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και μείωση κάθε μορφής ρύπανσης</p>

Στόχος πολιτικής ή ειδικός στόχος του ΤΔΜ	Ειδικός στόχος ή ειδική προτεραιότητα*
<p>ΣΠ3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας.</p>	<p>3.2. Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα</p>
<p>ΣΠ4. Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων</p>	<p>4.2. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης</p> <p>4.3. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτούσων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες</p> <p>4.5. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα</p> <p>4.6. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p> <p>4.1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας</p> <p>4.3. Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων</p>

Στόχος πολιτικής ή ειδικός στόχος του ΤΔΜ

Ειδικός στόχος ή ειδική προτεραιότητα*

4.4. Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία

4.6. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες

4.8. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες

4.9. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών

4.10. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά

4.11. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης

Στόχος πολιτικής ή ειδικός στόχος του ΤΔΜ	Ειδικός στόχος ή ειδική προτεραιότητα*
ΣΠ 5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των τύπων των περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών	<p>4.12. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών</p> <p>5.1. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές</p> <p>5.2. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών</p>

4.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

4.3.1 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΜΙΑ ΠΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΜΟΤΗΤΑΣ

- ❖ Ειδικός στόχος: 1.1 - Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών

Η ιδιαίτερη οικονομική δομή της Περιφέρειας, η οποία επικεντρώνεται σε δραστηριότητες που συνδυάζουν χαμηλή προστιθέμενη αξία με πολύ μεγάλο ποσοστό απασχόλησης σε μικρά επιχειρηματικά σχήματα, δυσχεραίνει σημαντικά τη μετάβαση στο πρότυπο της Οικονομίας της Γνώσης. Το περιορισμένο ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για ανταγωνιστικά, με όρους ποιότητας, καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες είναι από τις βασικές αιτίες που το δημόσιο σύστημα Έρευνας και Καινοτομίας καθοδηγείται κυρίως από προτεραιότητες και ευκαιρίες της δημόσιας χρηματοδότησης σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο και όχι από τη ζήτηση για επίλυση συγκεκριμένων οικονομικών και κοινωνικών προκλήσεων. Η περιορισμένη συνεργασία των δημοσίων φορέων έρευνας με τον ιδιωτικό τομέα οδηγεί σε περιορισμένες εκροές καινοτομίας, όπως ευρεσιτεχνίες που συνεισφέρουν στη δημιουργία / ανακάλυψη τεχνικών λύσεων σε προβλήματα που να μπορούν να λάβουν τη μορφή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου 1.1, είναι οι εξής:

- Στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς/ακαδημαϊκούς φορείς.
  - Εκσυγχρονισμός/ αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημιακών εργαστηρίων έρευνας & ανάπτυξης με στόχο τη συγκράτηση του υπάρχοντος και προσέλκυση νέου ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια.
  - Δράσεις στήριξης/ προώθησης διεθνών ερευνητικών συνεργασιών μέσω της ενίσχυσης του θεσμού του Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης Καινοτομίας με την σύμπραξη του Ερευνητικού και Επιχειρηματικού Ιστού της Περιφέρειας (Innovation Office).
- ❖ Ειδικός στόχος: 1.2 - Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός της οικονομίας αποτελεί μείζονα πρόκληση για την Πελοπόννησο. Η πανδημία COVID-19 κατέστησε την ανάγκη του μετασχηματισμού αυτού άμεση και επιτακτική, ιδιαίτερα στον τουρισμό και στο εμπόριο που επλήγησαν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με άλλους τομείς.

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020 – 2025, μετά από εκτενή δημόσια διαβούλευση, καταγράφει τις απαραίτητες παρεμβάσεις για την αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας σε όλους τους τομείς της οικονομίας και αποτυπώνει τη στρατηγική για τον ψηφιακό μετασχηματισμό. Ορίζονται ως βασικές προτεραιότητες: α) η παροχή ψηφιακών υπηρεσιών με έμφαση στον πολίτη και στην επιχειρηματικότητα, β) η ενίσχυση της ψηφιακής καινοτομίας, γ) ο ψηφιακός μετασχηματισμός των επιχειρήσεων, δ) η απελευθέρωση της παραγωγικής αξίας των δεδομένων και ε) η ένταξη των νέων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Στο πλαίσιο αυτό, προωθείται ένα σύνολο στοχευμένων παρεμβάσεων για τη δημιουργία ευνοϊκού ψηφιακού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια εντός του οποίου οι επιχειρήσεις θα μπορούν να επιταχύνουν τον ψηφιακό τους μετασχηματισμό, αλλά και να αξιολογηθούν στο βαθμό που το έχουν επιτύχει.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό Στόχο 1.2 είναι οι εξής:

- Αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών στις ΜμΕ και επέκταση και ολοκλήρωση του φάσματος της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών (B2B, B2C, C2C).
  - Τεχνολογική αναβάθμιση των επιχειρήσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους, περιλαμβάνοντας νέες μηχανολογικές εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, λογισμικό και διασυνδέσεις
- ❖ Ειδικός στόχος: 1.3 - Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων

Οι ΜΜΕ αποτελούν τη συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και το βασικό δημιουργό θέσεων απασχόλησης. Πολλές, όμως από αυτές, είναι οικογενειακές που σημαίνει ότι υπάρχουν αρκετές πιθανότητες να στερούνται εμπειρίας σε θέματα σύγχρονης διοίκησης και μακροχρόνιου στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού, όπως και αντίληψης των νέων απαιτήσεων που διαμορφώνονται σε επίπεδο επιχειρηματικών προτύπων και τεχνολογικών τάσεων στο διεθνή ανταγωνισμό. Βασικά εμπόδια που προκύπτουν για τη βιώσιμη ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων στην Περιφέρεια αποτελούν:

- Ο μικρός βαθμός συνεργασίας μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων με αυτές μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, που εμποδίζει την ανάπτυξη δικτύων επιχειρήσεων που έχουν συμπληρωματικές δραστηριότητες ή/και δυνατότητες από κοινού ανάπτυξης νέων εγχωρίων και διεθνών αγορών.
- Η χαμηλή εξωστρέφεια του μεγαλύτερου μεριδίου των μικρών επιχειρήσεων.
- Η περιορισμένη εγχώρια παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε στρατηγικούς τομείς της οικονομίας.
- Η περιορισμένη χρήση / αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών/υπηρεσιών στήριξης της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων.
- Η ανάγκη βελτίωσης της εικόνας και διασφάλισης της ποιότητας των προϊόντων των επιχειρήσεων.

Πρόσθετα, οι επιπτώσεις της πανδημίας καθιστούν επιτακτική την ενίσχυση της πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση για την άρση νέων εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία νέων ευκαιριών για εργασία, συνεισφέροντας στην απασχόληση σε οικονομικούς κλάδους που έχουν πληγεί σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό. Σε ορισμένους κρίσιμους για την Περιφερειακή Οικονομία τομείς όπου οι επιπτώσεις της πανδημίας φαίνεται να έχουν πολύ πιο μακροχρόνιο ορίζοντα, όπως ο τουρισμός, το εμπόριο και οι πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες θα χρειαστεί να δοθούν ευκαιρίες για την ανάπτυξη / υιοθέτηση νέων παραγωγικών και επιχειρηματικών προτύπων που να επιτρέψουν την επάνοδο στις διεθνείς αγορές.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 1.3 είναι οι εξής:

- Αναβάθμιση επιχειρηματικής λειτουργίας και σχέδια προσαρμογής για την υιοθέτηση καινοτόμων ή πιο φιλικών προς το περιβάλλον σχεδίων ανάπτυξης της παραγωγής με εξαγωγικό προσανατολισμό.
- Ενίσχυση της διεθνοποίησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων σε νέες διεθνείς αγορές και της συμμετοχής τους (ή αναβάθμισης της θέσης τους) σε διεθνείς και ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας
- Προώθηση εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε στρατηγικούς τομείς της Εθνικής RIS, με την ενίσχυση δράσεων υιοθέτησης καινοτόμων παραγωγικών διαδικασιών και διαδικασιών μάρκετινγκ, πιστοποίησης εφαρμογής σημάτων και συστημάτων κλπ.
- Δράσεις ενίσχυσης παραγωγικών επενδύσεων (προσαρμογή / εκσυγχρονισμός παραγωγικών διαδικασιών).
- Υποστήριξη επιχειρηματικών / εμπορικών σχεδίων εκμετάλλευσης καινοτομιών από νεοφυείς και υφιστάμενες επιχειρήσεις μέσω της συμμετοχής τους σε εκκολαπτήρια και δίκτυα στήριξης.

4.3.2 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

- ❖ Ειδικός στόχος: 2.1 - Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

Η Πελοπόννησος χαρακτηρίζεται από ένα γερασμένο κτιριακό απόθεμα, το οποίο παρουσιάζει χαμηλό επίπεδο θερμικής προστασίας και υψηλά επίπεδα απώλειας ενέργειας. Στην κατεύθυνση αυτή, προκειμένου να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση, οι βασικές επιλογές στην Περιφέρεια θα περιλαμβάνουν έργα βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης για την ανακαίνιση σημαντικού τμήματος των δημοσίων κτιρίων, ενώ έμφαση θα δοθεί στην ενσωμάτωση ΑΠΕ, καθώς και στην προώθηση του βιοκλιματικού σχεδιασμού σε δημόσιες και δημοτικές υποδομές. Η τελευταία επιλογή συνδέεται συμπληρωματικά με την πολιτική του Προγράμματος για την μείωση της ρύπανσης στην Περιφέρεια. Επιπρόσθετα, θα στηριχθεί η υιοθέτηση νέων-έξυπνων τεχνολογιών με έμφαση στην αξιοποίηση της απορριπτόμενης θερμότητας, παράλληλα με γενικότερες δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στη λειτουργία των αστικών περιοχών (π.χ. εξοικονόμηση ενέργειας στο δίκτυο οδοφωτισμού).

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.1, είναι οι εξής:

- Ενεργειακές αναβαθμίσεις δημοσίων κτιρίων (μεγάλα δημόσια κτίρια, κτίρια κεντρικής διοίκησης, δημαρχεία, νοσοκομεία, κ.α.)
- ❖ Ειδικός στόχος: 2.2 - Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν

Η πολυδιάστατη συνεισφορά της διεσπαρμένης παραγωγής συστημάτων ΑΠΕ είναι αναμφισβήτητη, με αποτέλεσμα να κρίνεται επιτακτική η διατήρηση και επέκταση των σχημάτων αυτοπαραγωγής και ενεργειακού συμψηφισμού που ήδη εφαρμόζονται.

Το Πρόγραμμα Πελοπόννησος 2021-2027 θα ενισχύσει την αξιοποίηση τεχνολογιών ΑΠΕ στην Περιφέρεια και να βελτιώσει το ενεργειακό ισοζύγιο, μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων σε πλήρη συνέργεια και συμπληρωματικότητα με τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν από το Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή».

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.2, είναι οι εξής:

- Προώθηση του εξηλεκτρισμού της θέρμανσης κτιρίων (ιδίως με αντλίες θερμότητας) και της χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας που παράγεται εντός των ίδιων των κτιρίων
- ❖ Ειδικός στόχος: 2.4 - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί πρόσθετη απειλή και για τη βιοποικιλότητα. Στην Πελοπόννησο υφίσταται ένα συνεκτικό και πολύμορφο δίκτυο παράκτιων και ορεινών οικοσυστημάτων, ενώ παράλληλα, εντοπίζεται μια πλούσια ποικιλία φυσικών οικοσυστημάτων (χλωρίδα-πανίδα) και ιδιαίτερα αξιόλογες οικολογικά περιοχές.

Το ΠεΣΠΚΑ Πελοποννήσου, αποτελεί τη συνέχεια της ΕΣΠΚΑ, αφού προσεγγίζει βαθύτερα τα μέτρα και τις δράσεις που πρέπει να λάβουν χώρα σε επίπεδο Περιφέρειας. Βασικός στόχος του ΠεΣΠΚΑ Πελοποννήσου είναι η επίτευξη της ανθεκτικότητας της Περιφέρειας στις επιπτώσεις που προκαλούνται από την Κλιματική Αλλαγή. Μέσω του ΠεΣΠΚΑ Πελοποννήσου, σε συνεργασία με το αρμόδιο τομεακό πρόγραμμα, υλοποιείται η στρατηγική της Περιφέρειας για την αντιμετώπιση των απειλών που αναδύονται από την κλιματική αλλαγή, η οποία έχει ως βασικό στόχο τη μείωση της ευπάθειας της Περιφέρειας στις επιπτώσεις που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τη θωράκισή της έναντι αυτής. Επιπλέον, το ΠεΣΠΚΑ θα συμβάλει στην ενδυνάμωση των δομών της Περιφέρειας που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα καθώς και στη δημιουργία νέων μηχανισμών.

Το ΠεΣΠΚΑ επιδιώκει να αντιμετωπίσει τα ακόλουθα θέματα για την Πελοπόννησο:

- Συστηματοποίηση, οργάνωση και ενίσχυση της διαδικασίας λήψης τόσο βραχυχρόνιων όσο και μακροχρόνιων αποφάσεων που αφορούν στην προσαρμογή των διαφόρων τομέων της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην αλλαγή του κλίματος.
- Δημιουργία, μέσα από Περιφερειακά και τοπικά σχέδια δράσης που προωθούν την κλιματική αλλαγή, και προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου.
- Προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής, κατόπιν προσεκτικής εκτίμησης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στους πλέον ευάλωτους.
- Υλοποίηση ενός κατάλληλου μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των προτάσεων του ΠεΣΠΚΑ.
- Προώθηση και ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας της κοινωνίας στην κλιματική αλλαγή μέσω κατάλληλων δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.4, είναι οι εξής:

- Κατασκευή ή/και αναβάθμιση έργων προστασίας από τις κατολισθήσεις, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών.
  - Κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας (μικρού μεγέθους), συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών.
  - Κατασκευή έργων δασικής πυροπροστασίας, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών
  - Ενίσχυση υποδομών πολιτικής προστασίας για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα.
  - Θεσμικά εργαλεία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα (Δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου παρακολούθησης δεδομένων Κλιματικής Αλλαγής).
- ❖ Ειδικός στόχος: 2.5 - Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού

Σε σχέση με τους υδάτινους πόρους, η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό ανεκμετάλλετου υδατικού δυναμικού υπόγειων και επιφανειακών νερών. Στις περιοχές που παρουσιάζουν έντονα προβλήματα καθοριστικό ρόλο, εκτός των πιέσεων, έχουν και τα χαρακτηριστικά των υδροφόρων οριζόντων. Πρόσθετα, οι πιέσεις που δέχονται τα υπόγεια υδατικά συστήματα, από την άντληση των αποθεμάτων τους για την κάλυψη των αναγκών σε νερό, αποτελούν τον κύριο λόγο επιδείνωσης της ποσοτικής τους κατάστασης, ενώ συχνά η απόληψη αυτή επιτείνει ή/και αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις το αίτιο υποβάθμισης και της ποιοτικής τους κατάστασης (υφαλμύριση). Συμπερασματικά, διαπιστώνεται ότι στην Περιφέρεια Πελοποννήσου μεγάλο μέρος του δικτύου ύδρευσης χρήζει αντικατάστασης, αρκετές περιοχές έχουν υποστεί υφαλμύριση, έχει συντελεστεί νιτροποίηση, λόγω της υπερεκμετάλλευσης της γεωργικής γης, και

υφίστανται αρκετά προβλήματα στην άρδευση των ΠΕ, παρά το γεγονός πως έχουν αναπτυχθεί αρκετά οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα.

Η ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων μπορεί να επιτευχθεί μέσω της υλοποίησης παρεμβάσεων αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των δικτύων υδροδότησης, καθώς και συμπληρωματικών έργων υποδομής για τη διασφάλιση επαρκούς πόσιμου νερού σε όλες τις περιοχές της Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.5, είναι οι εξής:

- Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης με εφαρμογή συστημάτων τηλεελέγχου – τηλεχειρισμού και έξυπνων υδρομέτρων - Περιορισμός των διαρροών.
- Κατασκευή ή/και αναβάθμιση υποδομών ύδρευσης.
- Κατασκευή ή/και βελτίωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων.

- ❖ Ειδικός στόχος: 2.6 - Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία

Η σύγχρονη τάση στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αφορά στη μετατροπή της απλής διαχείρισης σε βιώσιμη αξιοποίηση υλικών, μέσω της μετάβασης στην Κυκλική Οικονομία. Προτεραιότητα αποτελεί, στο πλαίσιο του ΠΕΠ, η ενίσχυση της συμμετοχής των καταναλωτών μέσω δράσεων ευαισθητοποίησης για την επιτάχυνση της μετάβασης από το γραμμικό μοντέλο ανάπτυξης στο αντίστοιχο της κυκλικής οικονομίας, μέσω της προώθησης καινοτόμων μορφών κατανάλωσης (συνεργατική οικονομία).

Ειδικότερα, το ΠΕΠ Πελοποννήσου θα εστιάσει στην περαιτέρω ανάπτυξη των Πράσινων Σημείων και τόπων ανακύκλωσης ή/και επαναχρησιμοποίησης υλικών, αντικειμένων και εξοπλισμού. Μέρимνα για την ενσωμάτωση δράσεων προώθησης της κυκλικής οικονομίας σε περιφερειακό επίπεδο θα υιοθετηθεί και όσον αφορά στον σχεδιασμό των στρατηγικών ΟΧΕ που θα υλοποιηθούν την περίοδο 2021-2027 στην Πελοπόννησο.

Η αναβάθμιση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων σε εναρμόνιση με τις Οδηγίες 91/271/ΕΚ και 2000/60/ΕΚ αποτελεί μια ακόμη βασική πλευρά του προσανατολισμού του νέου ΠΕΠ. Θα πρέπει όμως να συνδυαστεί με τη διασφάλιση της βιώσιμης διαχείρισης (αξιοποίηση) της λύου, καθώς αποτελεί παραπροϊόν υψηλής προστιθέμενης αξίας και οι δυνατότητες διάθεσής της παραμένουν αναξιοποίητες, αποτελώντας δυνητικό πεδίο ανάπτυξης της πράσινης οικονομίας. Η στήριξη των υποδομών επεξεργασίας λυμάτων και δικτύων αποχέτευσης αναμένεται να επιτευχθεί μέσω της επέκτασής τους, αλλά και της αναβάθμισής τους (αφορά σε υφιστάμενες μονάδες) προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή επαναχρησιμοποίηση της εκροής, κατ' εφαρμογή της Υ.Α. 145116/2011.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.6, είναι οι εξής:

- Διαχείριση στερεών αποβλήτων, με εστίαση στη δημιουργία πράσινων σημείων και σημείων ανακύκλωσης, για την συμβολή της Περιφέρειας στην επίτευξη των εθνικών στόχων
  - Υποστήριξη των ΟΤΑ για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων βάσει των προβλέψεων του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων
- ❖ Ειδικός στόχος: 2.7 - Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και μείωση κάθε μορφής ρύπανσης

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από πλούσια ποικιλία φυσικών οικοσυστημάτων (χλωρίδα-πανίδα) και ιδιαίτερα αξιόλογων οικολογικά περιοχών. Οι βιοκλιματικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή, έχουν σπουδαίο ρόλο στη σύνθεση της φυσικής της βλάστησης. Πιο συγκεκριμένα, στην ευρύτερη περιοχή εντοπίζονται κυρίως μεσογειακού τύπου οικοσυστήματα. Σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές, η Πελοπόννησος απαριθμεί 32, εκ των οποίων οι 9 στη βρίσκονται στη Μεσσηνία (28%), οι 8 στη Λακωνία (25%), οι 7 στην Κορινθία (22%), οι πέντε στην Αρκαδία (16%) και οι 3 στην Αργολίδα (9%) στις οποίες συναντά κανείς τα σημαντικότερα είδη χλωρίδας και πανίδας. Τέλος, στην περιφέρεια 42 περιοχές είναι χαρακτηρισμένες ως βιότοποι και 13 ως Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης.

Στον τομέα αυτό, η Περιφέρεια Πελοποννήσου θα προωθήσει συγκεκριμένες δράσεις προβολής, προστασίας και ανάδειξης επιλεγμένων, μικρής κλίμακας, προστατευόμενων περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, σε συνέργεια με τις συνολικές πολιτικές που θα προωθηθούν από το αρμόδιο τομεακό πρόγραμμα.

Είναι απαραίτητη η ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για τη στοχευμένη ανάπτυξη περιοχών της περιφέρειας, για την αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων, τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου και των επιπτώσεων του φαινομένου της «αστικής θερμικής νησίδας», που προκαλείται από τις υποβαθμισμένες ατμοσφαιρικές συνθήκες σε συνδυασμό με τις ελλείψεις σε πράσινες επιφάνειες εντός του αστικού ιστού.

Στον σχεδιασμό του ΠΕΠ περιλαμβάνονται παρεμβάσεις αστικής αναζωογόνησης, αξιοποιώντας κατά περίπτωση και τα εργαλεία χωρικών επενδύσεων, στοχεύοντας στη βελτίωση και αύξηση των χώρων πρασίνου και στην ποιοτική αναβάθμιση τους με βιοκλιματικούς όρους.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 2.7, είναι οι εξής:

- Πράσινες και γαλάζιες υποδομές για τη μείωση του κατακερματισμού των οικοσυστημάτων και ανάπτυξη πρακτικών και μέτρων φιλικών και υποστηρικτικών προς τα είδη και τους τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.

4.3.3 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: ΜΙΑ ΠΙΟ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

- ❖ Ειδικός στόχος: 3.2 - Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα

Η έκταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το ανάγλυφο του εδάφους της, η αραιοκατοίκηση και η διάσπαρτη και σχετικά μικρής κλίμακας οικονομική βάση, εκτός των υπερτοπικής εμβέλειας βιομηχανικών μονάδων, καθώς και ο μεγάλος αριθμός μικρών οικιστικών συγκροτημάτων, είναι παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν ανάγκες για εκτεταμένο οδικό δίκτυο. Επιπρόσθετα, οι σημερινές προδιαγραφές κατασκευής του οδικού δικτύου διαφέρουν σημαντικά από εκείνες με τις οποίες έχει κατασκευαστεί το μεγαλύτερο μέρος του παλαιού/ υπάρχοντος δικτύου, λόγω βελτιωμένων προδιαγραφών από τη διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών των οχημάτων, από την πρόσθετη θεσμοθέτηση προδιαγραφών οδικής ασφάλειας καθώς και την αύξηση του όγκου/πλήθους των μεταφερόμενων ανθρώπων και εμπορευμάτων.

Πρόσθετα, όπως δείχνουν οι σχετικοί δείκτες, οι υποδομές μεταφορών στην Πελοπόννησο είναι μέτρια ανεπτυγμένες. Όσον αφορά την οδική πυκνότητα και τις εμπορευματικές μεταφορές, η περιοχή παρουσιάζει καλύτερη εικόνα, καθώς κατέχει την πέμπτη και τρίτη θέση, αντίστοιχα, στη χώρα. Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τις αεροπορικές και λιμενικές μεταφορές, η Πελοπόννησος κατατάσσεται μεταξύ των τελευταίων θέσεων της χώρας. Η προαναφερόμενη κατάσταση δύσκολης ή ελλιπούς πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών και των τουριστικών περιοχών προς τα νέα μεγάλα οδικά δίκτυα, λειτουργεί ανασταλτικά στην αναγκαία νέα αναπτυξιακή προσπάθεια της Περιφέρειας.

Αποτελεί κύρια προτεραιότητα για το Πρόγραμμα Πελοποννήσος 2021-2027 η ενίσχυση και επέκταση ανθεκτικών και έξυπνων και βιώσιμων μεταφορικών δικτύων για την αναβάθμιση της οδικής συνδεσιμότητας της Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 3.2, είναι οι εξής:

- Κατασκευή / Αναβάθμιση άλλων οδών για τη βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας.
- Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών.
- Παρεμβάσεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας / επαναλειτουργία κλάδων του Σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου που συνδέουν υφιστάμενους κόμβους με Τουριστικούς προορισμούς.

Επισημαίνεται πως οι δράσεις που θα υλοποιηθούν θα περιλαμβάνονται στην εγκεκριμένη εξειδίκευση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών για την Περιφέρεια Πελοποννήσου.

4.3.4 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

- ❖ Ειδικός στόχος: 4.2 - Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Στο πεδίο της εκπαίδευσης, σύμφωνα με τη Eurostat (Μελέτη ΟΟΣΑ: «Η Ταυτότητα των 13 Ελληνικών Περιφερειών»), το ποσοστό των ατόμων εκτός εκπαίδευσης και απασχόλησης, ηλικίας 15-24, για την Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχεται στο 17,6%, χαμηλότερο του μέσου όρου της χώρας (14,1%).

Η απασχόληση και η δια βίου μάθηση συνιστούν δύο άρρηκτα συνδεδεμένους κρίκους στην αλυσίδα ανάπτυξης, με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων να αποτελεί σημαντική συνιστώσα για τη διευκόλυνση της επαγγελματικής εξέλιξης. Χαρακτηριστική είναι η χαμηλή συμμετοχή του εργατικού δυναμικού σε προγράμματα κατάρτισης (4,5% έναντι του μέσου όρου της ΕΕ 11,1% σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου). Επιπλέον, η συμπεριληπτική εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες υστερεί σημαντικά (Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας).

Προς την κατεύθυνση αυτή, οι ψηφιακές δεξιότητες, καθώς και οι «ήπιες» δεξιότητες που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, την προσαρμοστικότητα και τη διαχείριση της αλλαγής, αποτελούν συστατικό ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού, δίνοντας έμφαση στη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες παθήσεις και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Μια άλλη υστέρηση που διαπιστώνεται στην Πελοπόννησο είναι η έλλειψη σε σχολικές υποδομές προηγμένων μεθόδων εκπαίδευσης, με την αξιοποίηση της κοινωνίας της γνώσης και τη σύνδεση της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της επαγγελματικής δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την περιφερειακή αγορά εργασίας. Πρόσθετα, ο χάρτης των εκπαιδευτικών υποδομών της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό παλαιών κτιριακών υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με σημαντικές ελλείψεις σε εξοπλισμό, κυρίως ΤΠΕ, που εντείνονται περισσότερο εξαιτίας των αναγκών που δημιουργεί η κρίση της πανδημίας Covid 19.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση των υποδομών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης δια βίου μάθησης της Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.2, είναι οι εξής:

- Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας.
- Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- ❖ Ειδικός στόχος: 4.3- Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες.

Στο πεδίο των κοινωνικών δομών και υποδομών, κατά την Π.Π. 2014-2020, παρότι δημιουργήθηκε ένα μεγάλο δίκτυο σε ολόκληρη την Περιφέρεια, καταγράφονται ακόμα σημαντικές ελλείψεις σε προνοιακές δομές προστασίας ηλικιωμένων και ατόμων με αναπηρία. Σύμφωνα με τη Eurostat (Μελέτη ΟΟΣΑ: «Η Ταυτότητα των 13 Ελληνικών Περιφερειών»), σχεδόν το 7% του πληθυσμού της Πελοποννήσου δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και το μερίδιο του πληθυσμού που κινδυνεύει από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό είναι 31%. Παρατηρείται, επίσης ότι το εισόδημα ανά κάτοικο στην Περιφέρεια ανέρχεται για το 2016 σε 11.686 € ανά κάτοικο, όταν το αντίστοιχο εθνικό είναι 12.958 € ανά κάτοικο, το δε αντίστοιχο ποσό για τη μέση περιφέρεια του ΟΟΣΑ ανέρχεται σε 17.695 € ανά κάτοικο.

Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης, αποτελεί βασικές επιλογές για να περιοριστεί η εισοδηματική ανισότητα, ο κίνδυνος φτώχειας και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η διασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, οι δράσεις για την αντιμετώπιση του στεγαστικού διαχωρισμού στην εκπαίδευση, η ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας με έμφαση στην οικογένεια και την κοινότητα, αποτελούν μέτρα προς αυτήν την κατεύθυνση, παράλληλα με τη δημιουργία και τον εκσυγχρονισμό υποδομών κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας.

Αποτελεί κύρια προτεραιότητα για το Πρόγραμμα Πελοπόννησος 2021-2027 η αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργητικής ένταξης, με έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και στις περιθωριοποιημένες κοινότητες μέσω της αναβάθμισης και του εκσυγχρονισμού των σχετικών υποδομών.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην αναβάθμιση και επέκταση υποδομών για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργητικής ένταξης, με έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και στις περιθωριοποιημένες κοινότητες (νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος, ουσιοεξαρτώμενοι, αποφυλακισμένοι, άστεγοι, άτομα με αναπηρία, Ρομά, κ.ά.).

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.3, είναι οι εξής:

- Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης.
- ❖ Ειδικός στόχος: 4.5 - Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα
Στον τομέα της υγείας, τα όρια του συστήματος δοκιμάζονται αφού η αντιμετώπιση της πανδημικής κρίσης έρχεται να προστεθεί στην οικονομική κρίση, στις κοινωνικές ανισότητες, στη γήρανση του

πληθυσμού στις υψηλές μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές, καθώς και στις σύγχρονες περιβαλλοντικές απειλές. Στην Πελοπόννησο, όσον αφορά τις υποδομές υγείας, η περιφέρεια κατέχει την προτελευταία θέση στη χώρα σε σχέση με τον αριθμό των νοσοκομειακών κρεβατιών ανά κάτοικο, ενώ κατά την περίοδο κρίσης παρουσίασε μία από τις υψηλότερες μειώσεις αυτού του δείκτη.

Στο πεδίο των υποδομών και υπηρεσιών υγείας της Περιφέρειας καταγράφεται, αφενός η ανάγκη περαιτέρω εκσυγχρονισμού του ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού, αφετέρου η διαχρονική έλλειψη πλήρως λειτουργικών νοσοκομειακών μονάδων και Κέντρων Υγείας, στοιχεία που επηρεάζουν αρνητικά πρωτίστως την ποιότητα διαβίωσης των κατοίκων και δευτερευόντως το αναπτυξιακό προφίλ της περιφέρειας.

Οι ανάγκες αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19, καθιστούν επιτακτική την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων για τη βελτίωση της ικανότητας, της προσβασιμότητας και της ανθεκτικότητας του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης (δημόσια υγεία, δευτεροβάθμια και πρωτοβάθμια). Κατά συνέπεια, βασική προτεραιότητα της επόμενης Π.Π. αποτελεί η επένδυση σε νέες και υφιστάμενες υποδομές, υπηρεσίες και στελεχιακό δυναμικό υγείας, με αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, των έξυπνων διαδικασιών διαχείρισης καθώς και των σύγχρονων μεθοδολογιών διακυβέρνησης.

Περαιτέρω, η θωράκιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας θα συντελέσει στη μείωση της επιβάρυνσης της δευτεροβάθμιας υγείας, ιδιαίτερα σε περιοχές με επιβαρυνμένα χαρακτηριστικά και υψηλές συγκεντρώσεις ευάλωτου πληθυσμού. Στην ίδια κατεύθυνση, εξίσου σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει και η αναβάθμιση των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.5, είναι οι εξής:

- Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (υποδομές)
- Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (εξοπλισμός)

Επισημαίνεται ότι πριν την έκδοση προσκλήσεων από το Πρόγραμμα Πελοπόννησος 2021-2027 για την υποβολή και ένταξη έργων υποδομής στους τομείς εκπαίδευσης και υγείας που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ προβλέπεται η εκπόνηση/επικαροποίηση ανάλογης χαρτογράφησης (mapping) των σχετικών αναγκών.

- ❖ Ειδικός στόχος: 4.6 - Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία

Στα δυνατά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Πελοποννήσου περιλαμβάνονται οι σημαντικές πολιτιστικές υποδομές και χωρικές ενότητες με δυναμική περαιτέρω ανάπτυξης του τουρισμού. Η αναβάθμιση του εκτενούς πολιτιστικού αποθέματος και της τουριστικής δυναμικής δύναται να

συμβάλλουν στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας και της κοινωνικής ένταξης των ομάδων στόχου που θα εμπλακούν, αξιοποιώντας το τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο.

Στο πλαίσιο υλοποίησης του χωρικού σχεδιασμού στην Πελοπόννησο και διασφάλισης του ολοκληρωμένου χαρακτήρα, τμήμα των παρεμβάσεων του Ειδικού Στόχου θα ενταχθεί στις ΟΧΕ που θα εφαρμοσθούν, με έμφαση στη στήριξη του πολιτισμού και του τουρισμού. Παράλληλα, εκτός χωρικών παρεμβάσεων, στον σχεδιασμό του Προγράμματος εντάσσονται η αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών πολιτισμού, αθλητισμού και τουρισμού, όπως επίσης και η στήριξη και ο εμπλουτισμός πολιτιστικών δρώμενων, η ανάπτυξη ψηφιακών δράσεων στον τομέα πολιτισμού, που θα συνδυάζονται με δράσεις προώθησης της κοινωνικής καινοτομίας στον πολιτισμό και στον αιεφόρο τουρισμό.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.6, είναι οι εξής:

- Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών.
- Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς.

4.3.5 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΈΝΤΑΞΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.1 - Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια άνεργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.

Η αύξηση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί για την Περιφέρεια Πελοποννήσου βασική επιλογή. Στόχος είναι να πραγματοποιηθεί κυρίως μέσω της ανάπτυξης της κοινωνικής καινοτομίας και της δημιουργίας νέων ευκαιριών για εργασία. Αποδεδειγμένα προβλήματα τα οποία απαιτούν διαρθρωτικές παρεμβάσεις αφορούν στο κενό πρόσβασης που υφίσταται και στην αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης της εργασίας, στην αδυναμία των θεσμών της αγοράς εργασίας να στηρίζουν τους εργαζομένους καταπολεμώντας την αδήλωτη εργασία και στην έλλειψη δικτύων σύζευξης των αναγκών της αγοράς με τις δυνατότητες που οι εργαζόμενοι μπορούν να προσφέρουν.

Ο συνδυασμός χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και μεγάλου χρονικού διαστήματος εκτός απασχόλησης ατόμων που αναζητούν εργασία και ειδικότερα των νέων και των μακροχρόνια άνεργων, δυσχεραίνει την ένταξή τους στην αγορά εργασίας και εντείνει την περιθωριοποίησή τους. Προτεραιότητα θα δοθεί στους μακροχρόνια άνεργους και σε εκείνους που ανήκουν στις περισσότερο απομακρυσμένες και αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας ομάδες του πληθυσμού.

Πρόσθετα κρίνεται αναγκαία η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των θεσμών και μηχανισμών και εργαλείων ενίσχυσης της αγοράς εργασίας και κοινωνικής αλληλεγγύης λαμβάνοντας υπόψη και τις συνέπειες της κρίσης COVID-19, αποτελεί βασική επιλογή της Περιφέρειας Πελοποννήσου με στόχο την αντιμετώπιση της ανεργίας, τον περιορισμό της εισοδηματικής ανισότητας, τον κίνδυνο φτώχειας του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων.

Αντίστοιχα, είναι αναγκαία η ενίσχυση στοχευμένων παρεμβάσεων στον τομέα της κοινωνικής ένταξης ΠΕΣΚΕ, για την αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων με έμφαση στη δημιουργία στην αύξηση της ισότιμης πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες για τις ευάλωτες ομάδες μέσω και της χρήσης σχετικών ηλεκτρονικών υπηρεσιών.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.1, είναι οι εξής:

- Δράσεις συμβουλευτικής-κατάρτισης-πιστοποίησης- πρακτικής άσκησης-mentoring (που στοχεύουν στην μείωση ανεργίας/αύξηση απασχόλησης)
- Δράσεις προώθησης στην απασχόληση αποκλειστικά για μακροχρόνιους ανέργους
- ΝΕΕ και παρεμφερείς δράσεις
- Δράσεις στήριξης υφιστάμενων ή νέων κοινωνικών επιχειρήσεων ΚΑΛΟ (επιχορήγηση για δημιουργία θέσεων εργασίας, για ίδρυση νέων επιχειρήσεων, δικτύωση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, υποστήριξη λειτουργίας θερμοκοιτίδων, κλπ.)
- Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίηση των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρχει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.3- Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων

Σύμφωνα με την Τελική Έκθεση Πισσαρίδη (Νοέμβριος 2020) το πρόβλημα με τη χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα εντοπίζεται κατά βάση στη χαμηλή συμμετοχή των γυναικών. Στις γυναίκες, το ποσοστό ενεργού πληθυσμού το 2019 περιορίζεται σε 60,4% στην Ελλάδα, έναντι 68,5% κατά μέσο όρο στην Ευρωζώνη και 67,9% στην ΕΕ, με τη χώρα να βρίσκεται στην τρίτη χαμηλότερη θέση στην κατάταξη των χωρών. Η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μειώνει σημαντικά το παραγωγικό δυναμικό της χώρας, καθώς το μέσο μορφωτικό επίπεδο των γυναικών που δεν συμμετέχουν στην αγορά εργασίας είναι υψηλό.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συγκεντρώνεται το 5,5% των απασχολούμενων και το 3,1% των ανέργων της χώρας σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (ΕΕΔ, Β τρίμηνο 2020). Το ποσοστό

ανεργίας των γυναικών στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχεται σε 63% (στοιχεία του ΟΑΕΔ - Απρίλιος 2021) και δίχως την εφαρμογή στοχευμένων δράσεων για τις γυναίκες, επαπειλείται επομένως περαιτέρω δυσμενή θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας και των ισότιμων συνθηκών εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.3, είναι οι εξής:

- Δράσεις ενδυνάμωσης γυναικών ευπαθών ομάδων με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίησή των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρξει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.4 - Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία

Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης της περασμένης δεκαετίας, είχαν σοβαρό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο στην Ελλάδα. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου συγκεντρώνεται το 5,5% των απασχολούμενων και το 3,1% των ανέργων της χώρας σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (ΕΕΔ, Β΄ τρίμηνο 2020). Επισημαίνεται ότι λόγω της πανδημίας COVID-19, τα άτομα που τίθενται σε αναστολή σύμβασης εξακολουθούν να θεωρούνται απασχολούμενοι, εφόσον η διάρκεια της αναστολής είναι μικρότερη από τρεις μήνες ή αν λαμβάνουν περισσότερο από το 50% των αποδοχών τους.

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται σε σχέση με το εργασιακό περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη και τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19, των αναγκών πρόληψης έναντι υγειονομικών κινδύνων και διασφάλισης ενός υγιεινού και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας, διαμορφώνουν ως προτεραιότητα την προώθηση παρεμβάσεων για την προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, περιλαμβανομένου της ενεργού και υγιούς γήρανσης.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.4, είναι οι εξής:

- Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις και τομείς περιφερειακής προτεραιότητας που δεν καλύπτονται από την RIS

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίησή των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρχει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ **Ειδικός Στόχος: 4.6. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες**

Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως προς το ΑΕΠ (3,9% το 2017) υπολείπονται σε σχέση με τον μέσο όρο ΕΕ (4,6%) και είναι αναγκαία η εφαρμογή παρεμβάσεων για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος σε όλες τις βαθμίδες με την παροχή ίσων ευκαιριών ανάπτυξης για όλους τους (μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές) κτλ. ανεξαρτήτως προέλευσης [ΕΕΑΚ, ΕΚΟ, μετανάστες, Ρομά].

Παρότι επίσης η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου σημείωσε περαιτέρω μείωση από το 2016, από 5,4% σε 3,9% μεταξύ των γηγενών, αυξήθηκε μεταξύ των ατόμων που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό από 16,9% σε 17,9%, ενώ το επίπεδο δεξιοτήτων του μαθητικού πληθυσμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA), ενώ απαιτείται αύξηση της συμμετοχής στην εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών και προερχόμενων από ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού και στη συμπεριληπτική εκπαίδευση των παιδιών (ΑμεΑ), [Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας] παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί.

Η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση ανεξαρτήτως κοινωνικής ή οικονομικής προέλευσης και η άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων αποτελεί στρατηγική επιλογή. Η προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στην εκπαίδευση αφορά όλους. Ιδιαίτερη μέριμνα προβλέπεται για άτομα με αναπηρία, τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών προσόντων. Σκοπός είναι η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς και την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση ενηλίκων, συμπεριλαμβάνοντας τη διευκόλυνση της μαθησιακής κινητικότητας.

Οι παρεμβάσεις του Ειδικού Στόχου αναμένεται να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης σε προγράμματα και δράσεις εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης δια βίου μάθησης για τις μειονεκτούσες ομάδες της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.6, είναι οι εξής:

- Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά.
  - Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/συνεκπαίδευσης μαθητών/-τριών με Αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση.
  - Χρηματοδότηση και λειτουργία ΚΔΑΠ STEM.
- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.8. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες

Ο εθνικός στρατηγικός σχεδιασμός για την Κοινωνική Ένταξη βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης και με βάση τη στρατηγική σε εθνικό επίπεδο απαιτείται η εφαρμογή ενεργητικών δράσεων για τη διασύνδεση των πολιτικών και δράσεων κοινωνικής ένταξης (ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα) με δράσεις ενίσχυσης της απασχολησιμότητας. Αντίστοιχα, υποστηρίζεται η προώθηση της αποιδρυματοποίησης των ατόμων με αναπηρία και η στήριξη της άμεσης κοινωνικής ενσωμάτωσης σε πρότυπα της κοινότητας που ενθαρρύνουν την κοινωνικότητα και την εργασία ως εργαλεία κοινωνικής ένταξης.

Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται να ενταχθούν οι παρεμβάσεις που αφορούν στην αύξηση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας μέσω παρεμβάσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας ατόμων ευπαθών ομάδων όπως, μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι με χαμηλό και κοινωνικοοικονομικό, μορφωτικό υπόβαθρο, άτομα με αναπηρία, ουσιεξαρτημένοι, πρώην φυλακισμένοι και άλλες μειονεκτούσες ομάδες. Παρεμβάσεις όπως η στήριξη της αυτοαπασχόλησης, η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας καθώς και παρεμβάσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων θα συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.8, είναι οι εξής:

- Δημιουργία ικανοτήτων (capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη.
- Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς.
- Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένοι).

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίησή των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρξει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ **Ειδικός Στόχος: 4.9.** Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών

Η εφαρμογή πολύπλευρων ολοκληρωμένων δράσεων για την ενίσχυση της ένταξης των ιδιαίτερα ευάλωτων και κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων είναι αναγκαία για την επίτευξη της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Απαιτείται ενίσχυση των προσπαθειών για την κοινωνική ένταξη μεταναστών. Οι Πολίτες Τρίτων Χωρών επίσης ως προς το επίπεδο διαβίωσης, βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση. Το 2017 σχεδόν ένας στους δύο μετανάστες (43,1%) των γεννημένων σε τρίτες χώρες αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας, έναντι 17,4% για τους γηγενείς Έλληνες, ποσοστό πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ28 για τους γεννημένους σε τρίτες χώρες (30,8%). Στη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, η Επιτροπή αντιμετωπίζει πάγιες και αναδυόμενες προκλήσεις και προτείνει συγκεκριμένες δράσεις για την προστασία, την προώθηση και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων των παιδιών σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο [Child Guarantee].

Στο πλαίσιο αυτό, στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης πολιτών τρίτων χωρών, μεταναστών και δικαιούχων διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων ανηλίκων, θα δοθεί έμφαση στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Απώτερος στόχος είναι η εξασφάλιση συνθηκών για την ασφαλή και αξιοπρεπή διαβίωσή τους καθώς και η δημιουργία ευνοϊκών όρων για την κοινωνική τους ενσωμάτωση (εργασία, εκπαίδευση, κ.ά.).

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.9, είναι οι εξής:

- Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης Υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας με έμφαση στην προώθηση στην απασχόληση.

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίησή των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρχει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ **Ειδικός Στόχος: 4.10.** Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά

Η ανάπτυξη υποδομών για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και την κάλυψη των βασικών αναγκών ατόμων που ανήκουν σε περιθωριοποιημένες κοινότητες, όπως οι Ρομά, αποτελεί σημαντική προτεραιότητα του αναπτυξιακού σχεδιασμού της νέας περιόδου για την Περιφέρεια Πελοποννήσου. Στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου ο πληθυσμός των Ρομά φαίνεται να ξεπερνά τα 4.500 άτομα. Ο πληθυσμός τους στην ΠΕ Αργολίδας διαμορφώνεται σε 800 άτομα, στην ΠΕ Αρκαδίας ο πληθυσμός τους διαμορφώνεται σε 200 άτομα, στην ΠΕ Κορινθίας ο πληθυσμός τους

αγγίζει τα 1.500 άτομα, στην ΠΕ Λακωνίας ο πληθυσμός τους αγγίζει τα 250 άτομα, και στην ΠΕ Μεσσηνίας ο πληθυσμός τους ξεπερνά τα 1.500 άτομα.

Η Νέα Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά και το Σχέδιο Δράσης της περιόδου 2021-2030, αντανακλούν τη στροφή που γίνεται σταδιακά σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το παραδοσιακό σύστημα πρόνοιας της μονοδιάστατης αντιμετώπισης των ακραίων φαινομένων στέρησης της κοινότητας των Ρομά προς την προώθηση της ισότητας, της κοινωνικοοικονομικής ένταξης και της ουσιαστικής συμμετοχής τους, βασιζόμενη ιδίως στην ολιστική προσέγγιση της ενεργητικής ένταξης των Ρομά, που συνδυάζεται με ευρύτερες παρεμβάσεις για την ανθρωποκεντρική προάσπιση των ατομικών, κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους (human rights approach). Υπό το πρίσμα αυτό, με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021-2030 επιδιώκεται, σύμφωνα με τη Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης της 12ης Μαρτίου 2021 (2021/C 93/01) και του Νέου Ευρωπαϊκού Στρατηγικού Πλαισίου για την Ένταξη, την Ισότητα και τη Συμμετοχή των Ρομά [SWD(2020) 530, ο συνδυασμός στοχευμένων πολιτικών κοινωνικής ένταξης των φτωχών ατόμων και οικογενειών Ρομά με την πρόσβαση σε γενικές πολιτικές, καθώς και η προώθηση της ισότητας και της ουσιαστικής συμμετοχής των Ρομά ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση με βάση την αρχή της εξειδικευμένης, αλλά όχι αποκλειστικής, στόχευσης αυτής της ευάλωτης πληθυσμιακής ομάδας.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά στην περιφέρεια Πελοποννήσου.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.10., είναι οι εξής:

- ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυτοαπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά
- Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού
- Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας/ εφήβων Ρομά σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις

Επισημαίνεται πως πριν την ενεργοποίησή των δράσεων του παρόντος ειδικού στόχου θα υπάρχει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.11. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα

με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου συγκεντρώνει σημαντικό ποσοστό πληθυσμού, οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα η αναπτυξιακή της πορεία να επηρεάζει καθοριστικά όχι μόνο τις οικονομικές προοπτικές, αλλά και τις διαστάσεις της κοινωνικής συνοχής και τις δυνατότητες κοινωνικής ένταξης του πληθυσμού της. Κατά συνέπεια, η καθολική πρόσβαση σε κοινωνικές υποδομές και υπηρεσίες καθίσταται ως η υψηλότερη προτεραιότητα του Σ.Π. 4.

Σημαντική πρόκληση για την Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες και ειδικές ομάδες του πληθυσμού. Απαιτείται αύξηση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας ειδικά για τις ευάλωτες ομάδες, καθώς το 2017 (Eurostat) το 34% των δαπανών υγείας σε εθνικό επίπεδο χρηματοδοτήθηκε από τα νοικοκυριά, ενώ 8,8% των νοικοκυριών δηλώνουν ότι «δεν καλύπτονται οι ανάγκες του» έναντι 1,8% του Μ.Ο. στην Ε.Ε. (Eurostat 2018), με το βάρος να πέφτει, κυρίως, σε ομάδες χαμηλού εισοδήματος. Αντίστοιχα, υπάρχει σημαντικό ζήτημα ανεπάρκειας στις υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας υγείας το οποίο εντείνεται λόγω δημογραφικών (γήρανση του πληθυσμού) και γεωγραφικών παραγόντων.

Με βάση και τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 καθίσταται ανάγκη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αυξημένων κοινωνικών αναγκών στον τομέα της δημόσιας υγείας και δράσεις ενδυνάμωσης των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης.

Βασικός στόχος της Περιφέρειας Πελοποννήσου την περίοδο 2021-2027 είναι η διεύρυνση της στόχευσης των συστημάτων υγείας τόσο με επιλεκτική κάλυψη (παρέμβαση σε ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες) όσο και στο σύνολο του πληθυσμού (καθολική κάλυψη) με ειδική μέριμνα για τις ομάδες που βρίσκονται σε κίνδυνο. Στη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, η Επιτροπή αντιμετωπίζει πάγιες και αναδυόμενες προκλήσεις και προτείνει συγκεκριμένες δράσεις για την προστασία, την προώθηση και την εκπλήρωση των δικαιωμάτων των παιδιών σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο [Child Guarantee].

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στη βελτίωση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης για όλους, λαμβάνοντας υπόψη και τους ηλικιωμένους, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τις μειονεκτούσες ομάδες.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.11., είναι οι εξής:

- Κέντρα Κοινότητας (Μετεξέλιξη Κέντρων Κοινότητας με την ενσωμάτωση των ΚΕΜ, Παραρτημάτων Ρομά και κινητών μονάδων και της διαπολιτισμικής μεσολάβησης).
- Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών.
- Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης.
- ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΣΥΔ (ΑμΕΑ, Ηλικιωμένων), Δομές ημιαυτόνομης διαβίωσης Εφήβων.

- Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
  - Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας.
  - Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων κλπ.
  - Ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή.
- ❖ Ειδικός Στόχος: 4.12. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών

Η κοινωνική συνοχή και το επίπεδο των ανισοτήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει επηρεαστεί σημαντικά από τις διαμορφούμενες κοινωνικές συνθήκες και την εφαρμογή αυστηρών δημοσιονομικών μέτρων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Η ταχύτητα αύξησης της μακροχρόνιας ανεργίας και των επιπέδων της φτώχειας, αναδεικνύει την Περιφέρεια ως υποκείμενη σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας και αύξησης των φαινομένων κοινωνικού διαχωρισμού. Επιπλέον, άγνωστες παραμένουν ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις λόγω της πανδημίας COVID-19, είτε ως προς την έκτασή τους, είτε ως προς τη σύνθεσή τους σε τοπικό επίπεδο εντός της Περιφέρειας.

Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας και η δυσμενής πορεία του κατά κεφαλήν εισοδήματος αντανακλούν σε αυξημένο ποσοστό ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Κατά συνέπεια, οι ανάγκες ενίσχυσης των εισοδημάτων και της απασχόλησης, για μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων είναι ιδιαίτερα αυξημένες, ενώ αναμένεται να ενισχυθούν περαιτέρω σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα από τις επιπτώσεις της νόσου COVID-19.

Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης, αποτελούν βασικές επιλογές για να περιοριστεί η εισοδηματική ανισότητα, ο κίνδυνος φτώχειας και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η διασφάλιση καθολικής πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, οι δράσεις για την αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού και στεγαστικού διαχωρισμού, η ανάπτυξη υπηρεσιών φροντίδας, με έμφαση στα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας, στους απόρους και στα παιδιά, αποτελούν μέτρα προτεραιότητας προς αυτήν την κατεύθυνση, παράλληλα με τη δημιουργία και τον εκσυγχρονισμό υποδομών κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας. Η εισοδηματική ανισότητα και ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα και η αποτελεσματικότητα του αντίκτυπου των κοινωνικών μεταβιβάσεων είναι ανεπαρκής. Επιπρόσθετα, οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση.

Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και της ακραίας φτώχειας στην Πελοπόννησο, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων από την πανδημία COVID-19.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 4.12., είναι οι εξής:

- Υποστήριξη εφήβων σε Υποβαθμισμένες Περιοχές.
- Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας.

4.3.6 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

- ❖ Ειδικός στόχος: 5.1 - Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές

Με βάση την εμπειρία σχεδιασμού κατά την τρέχουσα περίοδο 2014-2020 με την εφαρμογή μιας στρατηγικής ΟΧΕ, δύο στρατηγικών ολοκληρωμένης ΒΑΑ και μιας στρατηγικής ΤΑΠΤοΚ, αναμένεται ότι η διευρυμένη εφαρμογή και με πολύ μεγαλύτερη εμβάθυνση αντίστοιχων στρατηγικών κατά τη νέα περίοδο (2021-2027), θα αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα σε χωρικό επίπεδο της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα φυσικά γεωγραφικά και γεωφυσικά μειονεκτήματα των εσωτερικών ζωνών της Περιφέρειας, όπως αποστάσεις, ανάγλυφο του εδάφους, στέρηση φυσικών πόρων για ανάπτυξη συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων στα παραδοσιακά πρότυπα χωρίς χρήση προηγμένων τεχνολογιών, αλλά και με συγκεκριμένα αντίστοιχα φυσικά και ανθρωπογενή πλεονεκτήματα, κυρίως τους πλούσιους και διεθνώς αναγνωρισμένους πολιτιστικούς πόρους, η χρήση των εργαλείων στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης είναι από τις κυριότερες στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο αυτό και με δεδομένη την ύπαρξη έξι (6) κύριων αστικών κέντρων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, εκ των οποίων τα πέντε (5) είναι πρωτεύουσες των αντίστοιχων Περιφερειακών Ενοτήτων και το έκτο είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο μιας Περιφερειακής Ενότητας (μεγαλύτερο σε πληθυσμό και από την πρωτεύουσα της Περιφερειακής Ενότητας) είναι σκόπιμο να σχεδιαστούν και να εφαρμοστούν έξι (6) Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ). Η αξιολόγηση και η έγκριση αυτών των ΣΒΑΑ θα γίνει στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων επί της ποιότητας των στρατηγικών, ως προς τους στόχους τους και ως προς το σύστημα διακυβέρνησής τους. Δεδομένου ότι βρίσκονται σε εξέλιξη δύο ΣΒΑΑ θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε ευρύτερες περιοχές παρέμβασης και οι δράσεις δύνανται να χρηματοδοτηθούν από περισσότερα του ενός Ταμεία.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 5.1, είναι οι εξής:

- Δράσεις Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).
- ❖ Ειδικός στόχος: 5.2- Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών

Με βάση την εμπειρία σχεδιασμού κατά την τρέχουσα περίοδο 2014-2020 με την εφαρμογή μιας στρατηγικής ΟΧΕ, δύο στρατηγικών ολοκληρωμένης ΒΑΑ και μιας στρατηγικής ΤΑΠΤοΚ, αναμένεται

ότι η διευρυμένη εφαρμογή και με πολύ μεγαλύτερη εμβάθυνση αντίστοιχων στρατηγικών κατά τη νέα περίοδο (2021-2027), θα αμβλύνει σε σημαντικό βαθμό τα προβλήματα του αναπτυξιακού дуΐσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα φυσικά γεωγραφικά και γεωφυσικά μειονεκτήματα των εσωτερικών ζωνών της Περιφέρειας, όπως αποστάσεις, ανάγλυφο του εδάφους, στέρηση φυσικών πόρων για ανάπτυξη συγκεκριμένων παραγωγικών δραστηριοτήτων στα παραδοσιακά πρότυπα χωρίς χρήση προηγμένων τεχνολογιών, αλλά και με συγκεκριμένα αντίστοιχα φυσικά και ανθρωπογενή πλεονεκτήματα, κυρίως τους πλούσιους και διεθνώς αναγνωρισμένους πολιτιστικούς πόρους, η χρήση των εργαλείων στρατηγικών Χωρικής Ανάπτυξης είναι από τις κυριότερες στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Στο πλαίσιο αυτό, προβλέπεται ο σχεδιασμός και η εφαρμογή στοχευμένων Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ), σε επίπεδο Δήμων προκειμένου να ενδυναμωθεί η συνεργασία και η συμπληρωματικότητα επί των δράσεων ανάλογα με τα κριτήρια που θα τεθούν σε εθνικό επίπεδο. Πρόσθετα, επισημαίνεται ότι οι στρατηγικές ΟΧΕ θα σχεδιασθούν στη βάση συγκεκριμένων κριτηρίων αξιολόγησης, με κυρίαρχο κριτήριο τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα των παρεμβάσεων, τους αναπτυξιακούς στόχους που θα θέτουν και τη συμμετοχική διαδικασία κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των στρατηγικών, των τοπικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται στον Ειδικό στόχο 5.2, είναι οι εξής:

- Δράσεις Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ).

4.3.7 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ

Η παροχή τεχνικής βοήθειας συνίσταται στην τεχνική, οργανωτική και διοικητική υποστήριξη της προετοιμασίας, του σχεδιασμού, της υλοποίησης, της διαχείρισης, της παρακολούθησης, της δημοσιότητας, του ελέγχου και της αξιολόγησης των έργων και συνολικά του Προγράμματος που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

Το νέο νομικό πλαίσιο προσδιορίζει μέτρα απλούστευσης των διαδικασιών τα οποία προωθούν τον περιορισμό του αριθμού των ρυθμιστικών αλλαγών και θα επηρεάσουν άμεσα την ανάπτυξη των ικανοτήτων που συνδέονται άμεσα με τις επενδύσεις.

Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν ενδεικτικά είναι οι εξής:

- Υπηρεσίες και υποστήριξη για προετοιμασία, επιλογή, αξιολόγηση, διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχο των έργων.
- Μελέτες, εμπειρογνομοσύνες και υπηρεσίες που αφορούν στην εκπόνηση Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης και οδηγιών εφαρμογής, σε ενέργειες προπαρασκευής, ωρίμανσης, εξειδίκευσης, οργάνωσης, βελτιστοποίησης της εφαρμογής, αξιολόγησης, αποτίμησης των παρεμβάσεων,

έρευνες και στατιστικά στοιχεία και ιδίως νέα θέματα που προκύπτουν στην προγραμματική περίοδο 2021-2027.

- Βελτίωση και αναβάθμιση τεχνολογικού εξοπλισμού, ηλεκτρονικών συστημάτων και λογισμικού, υπηρεσίες για την αναβάθμιση των συστημάτων διοίκησης και των πληροφοριακών συστημάτων, την υποστήριξη των μηχανισμών διαχείρισης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και ποιότητας υλοποίησης, επεξεργασία και διαχείριση δεδομένων.
- Υποστήριξη και εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της ΕΥΔ, των ΕΦ, των φορέων προγραμματισμού και των φορέων εφαρμογής.
- Παρεμβάσεις για την εστιασμένη υποστήριξη δικαιούχων, για την ενίσχυση της διοικητικής τους ικανότητας, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν επίσης να υλοποιούνται μεμονωμένες παρεμβάσεις για τη διακρίβωση αναγκών και την ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων.
- Εκπόνηση του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ και των αξιολογήσεων που προβλέπονται από τον ΚΚΔ.
- Επιμέρους Αξιολογήσεις δράσεων και παρεμβάσεων κατά τη διάρκεια του ΕΠ και εκ των υστέρων.
- Ενέργειες που αφορούν στο κλείσιμο και την επιτυχή ολοκλήρωση των έργων της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020.
- Ενέργειες που αφορούν στην προετοιμασία της επόμενης προγραμματικής περιόδου.
- Εκπαίδευση των στελεχών της ΕΥΔ και των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση του Προγράμματος φορέων, δικαιούχων, κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, με διοργάνωση ή συμμετοχή σε σεμινάρια, συνέδρια, διεθνείς και λοιπές συναντήσεις, ημερίδες, δίκτυα, forum κλπ.
- Ενέργειες πληροφόρησης, προβολής και δημοσιότητας και των επιμέρους παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ που απευθύνονται τόσο σε ενδιαφερόμενους φορείς (Περιφερειακές, τοπικές και λοιπές δημόσιες αρχές, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, επαγγελματικές οργανώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανώσεις ΑμεΑ κλπ.), όσο και στην κοινή γνώμη.
- Ενέργειες ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων και της κοινής γνώμης σχετικά με όλες τις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων, τη δυνατότητα πρόσβασης και συμμετοχής σε αυτές, τη σύσταση και παρακολούθηση της εταιρικής σχέσης κλπ.
- Εξειδίκευση και εφαρμογή Στρατηγικών Επικοινωνίας και Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης, με σκοπό τη δημοσιοποίηση στους πολίτες της χώρας και της ΕΕ του ρόλου και των επιτευγμάτων ή/και των επιμέρους παρεμβάσεων του, στην Ελληνική οικονομία και κοινωνία.
- Ενέργειες διάχυσης καλών πρακτικών.

4.3.8 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 8: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΚΤ+

Η παροχή τεχνικής βοήθειας συνίσταται στην τεχνική, οργανωτική και διοικητική υποστήριξη της προετοιμασίας, του σχεδιασμού, της υλοποίησης, της διαχείρισης, της παρακολούθησης, της δημοσιότητας, του ελέγχου και της αξιολόγησης των έργων και συνολικά του Προγράμματος που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ+.

Το νέο νομικό πλαίσιο προσδιορίζει μέτρα απλούστευσης των διαδικασιών τα οποία προωθούν τον περιορισμό του αριθμού των ρυθμιστικών αλλαγών και θα επηρεάσουν άμεσα την ανάπτυξη των ικανοτήτων που συνδέονται άμεσα με τις επενδύσεις.

Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν ενδεικτικά είναι οι εξής:

- Υπηρεσίες και υποστήριξη για προετοιμασία, επιλογή, αξιολόγηση, διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχο των έργων.
- Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες και υπηρεσίες που αφορούν στην εκπόνηση Επιχειρησιακών Σχεδίων Δράσης και οδηγιών εφαρμογής, σε ενέργειες προπαρασκευής, ωρίμανσης, εξειδίκευσης, οργάνωσης, βελτιστοποίησης της εφαρμογής, αξιολόγησης, αποτίμησης των παρεμβάσεων, έρευνες και στατιστικά στοιχεία και ιδίως νέα θέματα που προκύπτουν στην προγραμματική περίοδο 2021-2027.
- Βελτίωση και αναβάθμιση τεχνολογικού εξοπλισμού, ηλεκτρονικών συστημάτων και λογισμικού, υπηρεσίες για την αναβάθμιση των συστημάτων διοίκησης και των πληροφοριακών συστημάτων, την υποστήριξη των μηχανισμών διαχείρισης για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και ποιότητας υλοποίησης, επεξεργασία και διαχείριση δεδομένων.
- Υποστήριξη και εξασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας της ΕΥΔ, των ΕΦ, των φορέων προγραμματισμού και των φορέων εφαρμογής.
- Παρεμβάσεις για την εστιασμένη υποστήριξη δικαιούχων, για την ενίσχυση της διοικητικής τους ικανότητας, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες υλοποίησης των έργων που αναλαμβάνουν. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν επίσης να υλοποιούνται μεμονωμένες παρεμβάσεις για τη διακρίβωση αναγκών και την ενίσχυση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων.
- Εκπόνηση του Σχεδίου Αξιολόγησης του ΕΠ και των αξιολογήσεων που προβλέπονται από τον ΚΚΔ.
- Επιμέρους Αξιολογήσεις δράσεων και παρεμβάσεων κατά τη διάρκεια του ΕΠ και εκ των υστέρων.
- Ενέργειες που αφορούν στο κλείσιμο και την επιτυχή ολοκλήρωση των έργων της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020.
- Ενέργειες που αφορούν στην προετοιμασία της επόμενης προγραμματικής περιόδου.
- Εκπαίδευση των στελεχών της ΕΥΔ και των εμπλεκόμενων στην υλοποίηση του Προγράμματος φορέων, δικαιούχων, κοινωνικών και οικονομικών εταίρων, με διοργάνωση ή συμμετοχή σε σεμινάρια, συνέδρια, διεθνείς και λοιπές συναντήσεις, ημερίδες, δίκτυα, forum κλπ.
- Ενέργειες πληροφόρησης, προβολής και δημοσιότητας και των επιμέρους παρεμβάσεων του ΕΚΤ+ που απευθύνονται τόσο σε ενδιαφερόμενους φορείς (Περιφερειακές, τοπικές και λοιπές δημόσιες αρχές, κοινωνικοί και οικονομικοί εταίροι, επαγγελματικές οργανώσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανώσεις ΑμεΑ κλπ.), όσο και στην κοινή γνώμη.
- Ενέργειες ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων και της κοινής γνώμης σχετικά με όλες τις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης των παρεμβάσεων, τη δυνατότητα πρόσβασης και συμμετοχής σε αυτές, τη σύσταση και παρακολούθηση της εταιρικής σχέσης κλπ.

- Εξειδίκευση και εφαρμογή Στρατηγικών Επικοινωνίας και Επικοινωνιακών Σχεδίων Δράσης, με σκοπό τη δημοσιοποίηση στους πολίτες της χώρας και της ΕΕ του ρόλου και των επιτευγμάτων ή/και των επιμέρους παρεμβάσεων του, στην Ελληνική οικονομία και κοινωνία.
- Ενέργειες διάχυσης καλών πρακτικών.

5. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της Οδηγία 2001/42/ΕΚ, στο πλαίσιο εκπόνησης της ΣΜΠΕ απαιτείται να μελετηθούν «οι λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Προγράμματος ή Σχεδίου (Π.Σ)», καθώς και οι «σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις της επιλεγόμενης προς εφαρμογή εναλλακτικής δυνατότητας, έτσι ώστε με τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών για την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων, που ενδέχεται να έχει στο περιβάλλον, να προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη και μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος».

Οι εναλλακτικές δυνατότητες επιλέγονται ώστε να είναι ρεαλιστικές, εφαρμόσιμες και να περιλαμβάνουν διαφορετικές προσεγγίσεις που, σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να ικανοποιούν και να συμβαδίζουν με τη στρατηγική, τους αναπτυξιακούς στόχους και τις προτεραιότητές της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι ακόλουθες τέσσερις **(4) εναλλακτικές δυνατότητες-σενάρια** αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027.

- Μηδενική λύση (no plan or program).
- Ανάπτυξη χωρίς Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό (unplanned growth).
- Σχεδιασμός του Αναπτυξιακού Προγράμματος της περιόδου 2021-2027 στα ίδια πρότυπα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (current situation).
- Προγραμματισμένη ανάπτυξη βάσει κεντρικού σχεδιασμού (planned growth) όπως αυτός αποτυπώνεται στο προτεινόμενο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου (ΕΣΠΑ 2021-2027).

Κατά την αξιολόγηση των Εναλλακτικών Λύσεων συνεκτιμώνται, αφενός τα συμπεράσματα από την εφαρμογή του ΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 και, αφετέρου οι συμπληρωματικότητες και οι σημαντικοί πόροι που έχουν προγραμματιστεί να διατεθούν μέσω και άλλων συναφών εθνικών και συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων, μέρος των οποίων θα κατευθυνθεί στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.

5.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

5.2.1 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 1: ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΛΥΣΗ (NO PLAN OR PROGRAM)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί στο προσεχές μέλλον, εφόσον δεν υλοποιηθούν οι παρεμβάσεις που προβλέπονται από το προτεινόμενο ΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027. Η μη εφαρμογή του ΕΠ θα έχει ως αποτέλεσμα, τη μη υλοποίηση ενός σημαντικού μέρους της Συνολικής Αναπτυξιακής Στρατηγικής της Περιφέρειας, ο στρατηγικός στόχος της οποίας είναι η **«Αειφόρος ενδογενής και εξωστρεφής ανάπτυξη, με βάση την καινοτομία και τη διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής»** και ο οποίος εξειδικεύεται στους παρακάτω επιμέρους **Στρατηγικούς Στόχους**:

1. Μετασχηματισμός της οικονομίας της Περιφέρειας, μέσω της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.
2. Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων της Περιφέρειας.
3. Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.
4. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας .
5. Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων της Περιφέρειας.

Η εναλλακτική λύση της μη εφαρμογής ενός ειδικού αναπτυξιακού προγράμματος στην Περιφέρεια που να χρηματοδοτηθεί στοχευμένα, με πόρους του ΕΣΠΑ 2021-2027, **δεν εξισορροπείται από τις δράσεις εθνικών τομεακών και άλλων προγραμμάτων** της νέας Προγραμματικής Περιόδου (τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2021–2027, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητα, Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης κλπ).

Τα άλλα προγράμματα επικεντρώνονται σε διαφορετικές προτεραιότητες και σχεδιάζονται με γενικότερα κριτήρια, οπότε δεν εξυπηρετούν, άμεσα, την αντιμετώπιση των σημερινών κοινωνικοοικονομικών αναγκών της Περιφέρειας και την αξιοποίηση των τοπικών αναπτυξιακών ευκαιριών, με διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης της περιφερειακής οικονομίας, την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης και τα περιφερειακά σχέδια κοινωνικής συνοχής και προστασίας του περιβάλλοντος.

Η μηδενική λύση δεν ευνοεί όμως ούτε την προστασία του περιβάλλοντος, αφενός, γιατί η οικονομική ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος είναι πλέον συμβατές στρατηγικές, με βάση την αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης και τους ισχύοντες κανόνες και θεσμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφετέρου, γιατί σε συνθήκες οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης υπάρχει η δυνατότητα να διατεθούν περισσότεροι πόροι στις

περιβαλλοντικές πολιτικές για την εξισορρόπηση των όποιων αρνητικών αποτελεσμάτων της ανάπτυξης. Αυτό επιβεβαιώνεται από την διεθνή εμπειρία και την ύπαρξη χωρών με πολύ ανεπτυγμένες και ανταγωνιστικές οικονομίες οι οποίες είναι, παράλληλα, και οι χώρες με τις υψηλότερες περιβαλλοντικές επιδόσεις. Το αντίθετο συμβαίνει με χώρες που εμφανίζουν, ταυτόχρονα, χαμηλές επιδόσεις τόσο στην οικονομική ανάπτυξη, όσο και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η απόρριψη, επομένως, του προτεινόμενου ΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο νέο ΕΣΠΑ και η απώλεια των πόρων που κατευθύνονται, όχι μόνο σε αναπτυξιακές επενδύσεις, αλλά και σε επενδύσεις για νέες περιβαλλοντικές υποδομές, είναι **αντιαναπτυξιακό σενάριο**, με όρους τόσο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, όσο και περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης πόρων.

5.2.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 2: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ (UNPLANNED GROWTH)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται σε καταστάσεις όπου τα έργα και οι δράσεις σε μια περιοχή σχεδιάζονται και υλοποιούνται αποσπασματικά, για την αντιμετώπιση σημειακών, χρόνιων ή έκτακτων αναγκών, χωρίς κανόνες ολοκλήρωσης, αλληλοσύνδεσης και μακροχρόνιας θεώρησης, όπως συμβαίνει με τον Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό.

Με την τακτική αυτή, ενδεχόμενα επιλύονται σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα σε τοπικό επίπεδο ανάλογα με τις ανάγκες και τις περιβαλλοντικές πιέσεις, όπως π.χ. η διάθεση στερεών και υγρών αποβλήτων, η διαχείριση των υδάτινων πόρων κλπ., **χάνονται όμως τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που αποφέρουν η συμπληρωματικότητα και οι συνέργειες της ολιστικής προσέγγισης σε μακροχρόνια βάση** και ο σχεδιασμός με συμμετοχή και διαβούλευση, ενώ είναι πιθανόν να αυξηθούν οι αστοχίες στις επιλογές, να οξυνθούν οι τοπικές αντιθέσεις και η πιθανή μεταφορά προβλημάτων από περιοχή σε περιοχή ή από τον ένα τομέα σε ένα άλλο τομέα πολιτικής.

Αντίστοιχα προβλήματα λόγω έλλειψης προγραμματισμού και συντονισμού, πιθανόν να εμφανιστούν στις περιπτώσεις αναπτυξιακών έργων και δράσεων π.χ. για την ανάπτυξη οδικών δικτύων, με πιθανή την ένταση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, μέσω της άνισης κάλυψης των επιμέρους χωρικών ενοτήτων της Περιφέρειας σε επίπεδο υποδομών. Πιθανός κίνδυνος των προαναφερθέντων είναι η προτεραιοποίηση της εξυπηρέτησης των αστικών κέντρων χωρίς μέριμνα για την αποφυγή της αποδυνάμωσης της υπαίθρου.

5.2.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 3: ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2021-2027 ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΜΕ ΤΗΝ ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (CURRENT SITUATION).

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί αν συνεχίσει να εφαρμόζεται και στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 η αναπτυξιακή στρατηγική που

ακολουθήθηκε κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, όπως αυτή αποτυπώθηκε και υλοποιείται με το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Δεν λαμβάνονται όμως έτσι υπόψη, αφενός, οι αλλαγές που στο μεταξύ επήλθαν στις συνθήκες που καθόρισαν το σχεδιασμό του προηγούμενου ΕΠ και, αφετέρου, τα σχετικά προβλήματα και διδάγματα από την πορεία υλοποίησης των έργων και δράσεων στο πλαίσιο της ΠΠ 2014-2020.

Ειδικότερα, τα ακόλουθα ζητήματα αποτέλεσαν και εξακολουθούν να αποτελούν βασικές προκλήσεις ως προς τη διοικητική ικανότητα, την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των παρεμβάσεων του ΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020:

- Η σημαντική καθυστέρηση στην εξειδίκευση και εφαρμογή δράσεων και ιδιαίτερα, η καθυστέρηση στην ενεργοποίηση των δράσεων κρατικών ενισχύσεων λόγω των δυσχερειών στην εφαρμογή του νέου ΠΣΚΕ και στη διαδικασία επιλογής ΕΦΔ.
- Οι αλληλοεπικαλύψεις σειράς παρεμβάσεων μεταξύ τομεακών ΕΠ και ΕΠ Πελοποννήσου, κυρίως αυτών που συνδέονται με την επιχειρηματικότητα, που δρουν ως ένα βαθμό ανταγωνιστικά μεταξύ τους, δημιουργώντας σύγχυση στον επιχειρηματικό κόσμο.
- Η διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης των ιδιωτικών έργων που δημιούργησε σημαντικές καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση και εφαρμογή των σχετικών παρεμβάσεων.
- Οι αδυναμίες των δικαιούχων στην ωρίμανση και διαχείριση των παρεμβάσεων και ο περιορισμένος αριθμός δικαιούχων με επαρκή διαχειριστική επάρκεια.
- Οι δυσκολίες προσαρμογής των δικαιούχων στις αλλαγές του θεσμικού πλαισίου Δημοσίων Συμβάσεων (Ν 4412/2016 και οι πολλές τροποποιήσεις του) που επέφερε καθυστερήσεις στις διαδικασίες δημοπράτησης των έργων.

Επιπλέον, ειδικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την υλοποίηση του ΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020 ήταν τα ακόλουθα:

- **Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.** Παρά τα θετικά αποτελέσματα της «Επιχειρηματικής Ανακάλυψης», η ανταπόκρισή των επιχειρηματιών στις σχετικές προσκλήσεις δεν ήταν η προσδοκώμενη.
- **Κοινωνική ένταξη και αντιμετώπιση της φτώχειας.** Πέραν των προβλημάτων στην ενεργοποίηση δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, σημαντικά προβλήματα εμφανίστηκαν κατά την υλοποίηση των δράσεων, λόγω αδυναμίας των δικαιούχων να ανταποκριθούν επαρκώς στις απαιτήσεις υλοποίησης αυτών των δράσεων.

- **Αγορά εργασίας και κοινωνική ένταξη.** Αναγκαία παραμένει η σύσταση και λειτουργία Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Αγοράς Εργασίας, με διασύνδεση με τον τομέα κοινωνικής ένταξης και επιχειρηματικότητας.

Στα παραπάνω θα πρέπει να συνεκτιμηθούν (i) η αναγκαιότητα της συμπληρωματικότητας και της συνέργειας της αναπτυξιακής στρατηγικής για την Περιφέρεια, με τα νέα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και τις σχετικές στρατηγικές και (ii) οι **προκλήσεις** για την Περιφέρεια ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου και οι οποίες έχουν προσδιοριστεί στο νέο ΕΠ 2021–2021 που αναλύονται ως εξής:

Μεταφορές, υποδομές υγείας και περιβάλλον

Όπως δείχνουν οι σχετικοί δείκτες για την υποδομή μεταφορών στην Πελοπόννησο είναι μέτριοι. Στην οδική πυκνότητα και τις εμπορευματικές μεταφορές, η περιοχή παρουσιάζει καλύτερη εικόνα καθώς κατέχει την πέμπτη και τρίτη θέση αντίστοιχα στη χώρα. Από την άλλη πλευρά, όσον αφορά τις αεροπορικές και λιμενικές μεταφορές, η Πελοπόννησος κατατάσσεται μεταξύ των τελευταίων θέσεων της χώρας. Όσον αφορά τις υποδομές υγείας, η περιφέρεια κατέχει τη δεύτερη έως τελευταία θέση στη χώρα, σε σχέση με τον αριθμό των νοσοκομειακών κρεβατιών ανά κάτοικο, ενώ κατά την περίοδο της κρίσης παρουσίασε μία από τις υψηλότερες μειώσεις αυτού του δείκτη. Τέλος, η ατμοσφαιρική ρύπανση στην Πελοπόννησο βρίσκεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με τις άλλες περιοχές (9η θέση) παρουσιάζοντας μέτρια μείωση 2,3%.

Καινοτομία, ανθρώπινο κεφάλαιο και δεξιότητες

Η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ) και οι προτεραιότητες που αυτή περιλαμβάνει (τομείς / κλάδοι, επενδυτικά πεδία, αλυσίδες αξίας και ολοκληρωμένες προσεγγίσεις) για ευθυγράμμιση με ευρωπαϊκές και εθνικές στρατηγικές, αλλά και τα επίπεδα της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης αποτελούν το βασικό οδηγό για την εξειδίκευση και εφαρμογή της ΠΣΕΕ Πελοποννήσου. Οι δαπάνες Ε&Α σε περιφερειακό επίπεδο αποτελούν δείκτη της ικανότητας της τοπικής επιστήμης και παραγωγικής βάσης να καινοτομούν, αλλά και ένα μέτρο της δέσμευσης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα να υποστηρίξει την καινοτομία, τις διαρθρωτικές προσαρμογές και την ανταγωνιστικότητα.

Στην περίπτωση της Πελοποννήσου, τα στοιχεία δείχνουν ότι οι σχετικές με την Ε&Α δαπάνες παραμένουν πολύ χαμηλές σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο (12η θέση). Αν και ο ιδιωτικός και ο δημόσιος τομέας έχουν αυξήσει σημαντικά τις δαπάνες Ε&Α κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, αυτό δεν ισχύει για τις επιδόσεις της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος παρουσίασε σημαντική πτώση, καταγράφοντας τις χαμηλότερες επιδόσεις στις 13 περιφέρειες.

Βελτίωση της έξυπνης εξειδίκευσης που προωθεί τις δεξιότητες και την καινοτομία

Η οικονομία της Πελοποννήσου περιλαμβάνει έναν σημαντικό πρωτογενή τομέα, έναν σημαντικό δευτερογενή τομέα και έναν μεγάλο τριτογενή τομέα. Ο πρωτογενής τομέας βασίζεται κυρίως στη

γεωργία και την κτηνοτροφία και παρουσιάζει χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας. Ο δευτερογενής τομέας βασίζεται, κυρίως, σε ενέργεια και σε βιομηχανίες έντασης εργασίας και παρουσιάζει σχετικά υψηλά επίπεδα παραγωγικότητας. Ο τριτογενής τομέας αποτελείται κυρίως από επιχειρήσεις παραδοσιακού τύπου (όπως ο «μαζικός» τουρισμός) και παρουσιάζει μέτρια επίπεδα παραγωγικότητας. Η περιοχή της Μεγαλόπολης αντιμετωπίζει την πρόκληση να προετοιμάσει τη μετάβαση στην μεταλινιτική εποχή, δίνοντας έμφαση στον εμπλουτισμό της οικονομικής της βάσης με νέες παραγωγικές δραστηριότητες. Η Πελοπόννησος στο σύνολό της έχει, προφανώς, την ευκαιρία να ενισχύσει περαιτέρω την ανάπτυξη της αγροδιατροφικής βιομηχανίας και τη σχέση της με την τουριστική βιομηχανία.

Η πρόκληση της απολιγνιτοποίησης και η μετάβαση στην καθαρή ενέργεια για την Μεγαλόπολη.

Στην περιοχή της Μεγαλόπολης, όπου βρίσκονται ορυχεία λιγνίτη και σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με βάση τον λιγνίτη, η δραστηριότητα αυτή είναι μακράν η πιο σημαντική οικονομική δραστηριότητα. Επομένως, ενώ η προγραμματισμένη διαδικασία απολιγνιτοποίησης θα έχει θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία, οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της θα είναι σημαντικές. Εκτιμάται ότι 1.600 θέσεις εργασίας (άμεσης και έμμεσης) κινδυνεύουν λόγω του κλεισίματος του τομέα του λιγνίτη. Η περιβαλλοντική αποκατάσταση των περιοχών εξόρυξης είναι μια άλλη σημαντική πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», αλλά και τις δυνατότητες αξιοποίησης των αποκατεστημένων εδαφών σε νέες δραστηριότητες.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη τις διαπιστωμένες δυσκολίες κατά την υλοποίηση του ΕΠ Πελοποννήσου 2014–2020 και τις διαφαινόμενες σύγχρονες προκλήσεις για την χώρα και την Περιφέρεια, έτσι όπως έχουν αποτυπωθεί στα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα και τις σχετικές στρατηγικές και την στρατηγική του ΕΠ 2021–2027, η εναλλακτική δυνατότητα που αφορά τον σχεδιασμό του αναπτυξιακού προγράμματος της περιόδου 2021-2027 στα ίδια πρότυπα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (current situation) ενέχει κινδύνους που ενδεχομένως υπονομεύουν την επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Περιφέρειας, αναφορικά με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας, την αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων, ιδίως στην εποχή της μετάβασης από τον λιγνίτη στην καθαρή ενέργεια, την ενίσχυση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και της κινητικότητας, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την τόνωση της αγοράς εργασίας, καθώς και την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων.

5.2.4 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ 4: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΒΑΣΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ (PLANNED GROWTH)

Η δυνατότητα αυτή αναφέρεται στην κατάσταση που αναμένεται να διαμορφωθεί αν εφαρμοστεί το προτεινόμενο ΕΠ Πελοποννήσου 2021 -2027, όπως έχει ήδη περιγραφεί σε προηγούμενα κεφάλαια. Για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων του Προγράμματος, οι σχεδιαζόμενες δράσεις ομαδοποιούνται στις ακόλουθες προτεραιότητες:

1. **Προτεραιότητα 1:** Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας.
2. **Προτεραιότητα 2:** Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας.
3. **Προτεραιότητα 3:** Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας.
4. **Προτεραιότητα 4:** Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας.
5. **Προτεραιότητα 5:** Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας.
6. **Προτεραιότητα 6:** Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας.
7. **Προτεραιότητα 7:** Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ.
8. **Προτεραιότητα 8:** Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+.

Πολλές από τις δράσεις του νέου ΕΠ Πελοποννήσου στοχεύουν στην **ολοκλήρωση ημιτελών έργων** που δεν αναμένεται να ολοκληρωθούν μέχρι το τέλος της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, παρά τη χρονική παράταση αυτής, μέχρι το 2023. Ωστόσο, πέρα από την προγραμματισμένη ένταξη των έργων αυτών στους στόχους και τις προτεραιότητες του νέου ΕΠ, πολλές άλλες δράσεις του νέου Προγράμματος στοχεύουν στην αξιοποίηση ανεκμετάλλευτων ως σήμερα ισχυρών στοιχείων και ευκαιριών της Περιφέρειας και στην αντιμετώπιση των κινδύνων που ενδεχομένως προκύψουν με βάση τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια όπως έχει ήδη περιγραφεί.

5.3 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

Από την περιγραφή των εναλλακτικών δυνατοτήτων εφαρμογής του ΕΠ που προηγήθηκε, εξάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα.

Εναλλακτική δυνατότητα 1: Μηδενική Λύση (no plan or program)

Όσον αφορά στην Εναλλακτική δυνατότητα 1, η μη εφαρμογή Προγράμματος θα υπονομεύσει τον στόχο της άμβλυσης των ανισοτήτων της περιφέρειας με τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της χώρας και της Ε.Ε, με αρνητικό αντίκτυπο στην οικονομία, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της Πελοποννήσου, και την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού της πλούτου.

Εναλλακτική δυνατότητα 2: Ανάπτυξη χωρίς Κεντρικό Στρατηγικό Σχεδιασμό (unplanned growth)

Όσον αφορά στην Εναλλακτική δυνατότητα 2, ενέχει πολλούς κινδύνους για το Περιβάλλον, όπως η

διατήρηση της βιοποικιλότητας, η ποιότητα των εδαφών και των υδάτων, το τοπίο κ.ά. και δεν συνάδει με τις αρχές σχεδιασμού και τις αναπτυξιακές λογικές που διέπουν τα εθνικά και κοινοτικά κείμενα στρατηγικού σχεδιασμού, με πιθανό και τον κίνδυνο παραβίασης ακόμα και της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας.

Εναλλακτική δυνατότητα 3: Σχεδιασμός του Αναπτυξιακού Προγράμματος της περιόδου 2021-2027 στα ίδια πρότυπα με την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (current situation)

Όσον αφορά στην Εναλλακτική δυνατότητα 3, εάν συνεχιστεί η ίδια Στρατηγική Ανάπτυξης, χάνεται η ευκαιρία για αναστροφή των αρνητικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών που διαπιστώθηκαν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, την άντληση διδαγμάτων από την πορεία υλοποίησης που προηγούμενου ΕΠ, όπως και την αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού της Περιφέρειας με σύγχρονους όρους που συνδέονται με τις νέες πολιτικές συνοχής και σύγκλισης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας τα οποία έχουν εντοπιστεί στο πλαίσιο του σχεδιασμού του ΕΠ 2021-2027.

Εναλλακτική δυνατότητα 4: Προγραμματισμένη ανάπτυξη βάσει κεντρικού σχεδιασμού (planned growth)

Όσον αφορά στην Εναλλακτική δυνατότητα 4, το ΕΠ 2021-2027, έρχεται να αντιμετωπίσει ελλείψεις και προβλήματα που δεν κατέστη δυνατό να αντιμετωπιστούν επαρκώς κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση σε δράσεις που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής.

Συμπερασματικά, η ανωτέρω αξιολόγηση των 4 εναλλακτικών σεναρίων για την Περιφέρεια κατά την προγραμματική περίοδο 2021-2027, στηρίζεται σε κριτήρια τα οποία σχετίζονται με τις προτεραιότητες της Ένωσης υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης, της προστασίας και της βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος, για την ενίσχυση της οικονομικής μεγέθυνσης, της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης καθώς και της κοινωνικής ένταξης.

Οι Εναλλακτικές δυνατότητες 1, 2 και 3 απορρίπτονται ως αντίθετες με το επιθυμητό αναπτυξιακό αποτέλεσμα που αναμένεται από την εφαρμογή του ΕΠ, για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης, της διαφοροποίησης της παραγωγικής βάσης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την προστασία του περιβάλλοντος.

Επιλέγεται η Εναλλακτική δυνατότητα 4, ως ολοκληρωμένη και ολιστική προσέγγιση για την οικονομική – κοινωνική – περιβαλλοντική ανάπτυξη και διαχείριση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με τις εθνικές και κοινοτικές αναπτυξιακές στρατηγικές για την προγραμματική περίοδο 2021-2027 και λαμβάνοντας υπόψη τις προκλήσεις που αναμένεται να αντιμετωπίσει η Περιφέρεια και που έχουν ήδη αναφερθεί, καθώς και τις θεματικές προτεραιότητες, τις δέσμες των προτεινόμενων παρεμβάσεων και το ύψος των χρηματοδοτήσεων από τα διάφορα χρηματοδοτικά μέσα.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ – ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ)

6.1.1 ΘΕΣΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χωροθετείται στο νοτιότερο χερσαίο άκρο της Ευρώπης και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας. Καταλαμβάνει ένα μέρος του βόρειου τμήματος, ολόκληρο το νοτιοανατολικό και ένα μέρος του δυτικού τμήματος της γεωγραφικής ενότητας της Πελοποννήσου. Η δυτική πλευρά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, (Αχαΐα και Ηλεία). Βορειοανατολικά συνορεύει με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος.

Η Διοικητική Περιφέρεια Πελοποννήσου, περιλαμβάνει πέντε (5) Περιφερειακές Ενότητες (Κορινθίας, Αργολίδος, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας) και έχει έδρα την Τρίπολη. Μεγαλύτερη πόλη της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι η Καλαμάτα. Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» (Ν. 3852/2010), οι 107 ΟΤΑ Α΄ βαθμού (Δήμοι και Κοινότητες) της Περιφέρειας συγκροτήθηκαν σε 26 νέους Δήμους.

Σχήμα 6.1: Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, 2019]

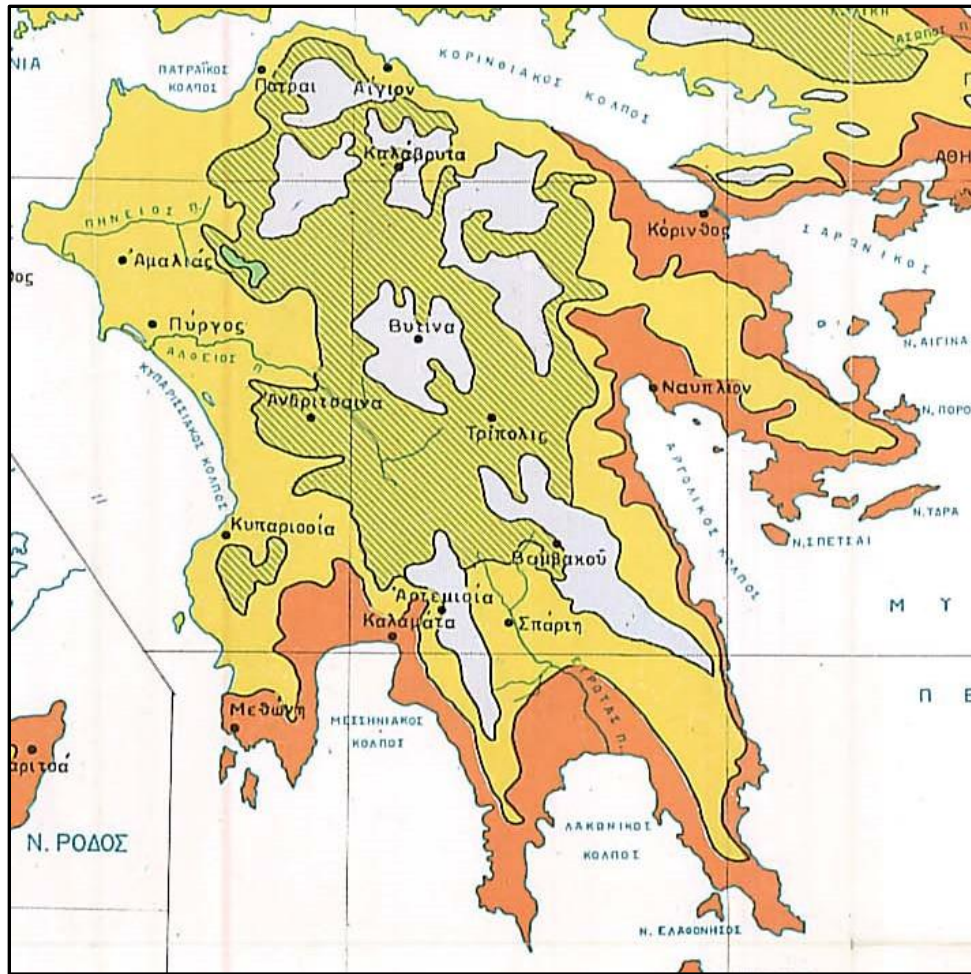
Η συνολική έκταση της Περιφέρειας ανέρχεται σε 15,490 km². Η ΠΕ Αργολίδας καταλαμβάνει έκταση 2,154 km², η ΠΕ Αρκαδίας 4 419 km², η ΠΕ Κορινθίας 2,290 km², η ΠΕ Λακωνίας 3,636 km² και η ΠΕ Μεσσηνίας 2,991 km².

Ως προς τα γεωμορφολογικά της χαρακτηριστικά, οι ορεινοί όγκοι καλύπτουν το 50,1% της συνολικής της έκτασης και σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν και φυσικό σύνορο μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων. Το 19,9% της έκτασής της είναι πεδινό και το 30% ημιορεινό και εκτείνεται κυρίως στις περιοχές εγγύς των θαλάσσιων κόλπων, όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες. Παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, όπως ο Αργολικός κάμπος και ο κάμπος της Κορινθίας. Επίσης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει μεγάλο μήκος ακτογραμμής σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας, με μεγάλο αριθμό φυσικών λιμένων και παραλιών κολύμβησης, εν δυνάμει σημαντικοί αναπτυξιακοί πόροι για θαλάσσιες μεταφορές και παραθεριστικό τουρισμό. Το κυριότερο γεωγραφικό αναπτυξιακό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι η άμεση γεινιάσή της με το Μητροπολιτικό κέντρο της Χώρας, την Αθήνα, σε συνδυασμό με τις μικρές αποστάσεις των αστικών και ημιαστικών κέντρων όλων των Περιφερειακών Ενοτήτων με την πρωτεύουσα της Περιφέρειας, την Τρίπολη.

6.1.2 ΤΥΠΟΙ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ-ΒΙΟΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ

Η Περιφέρεια της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από πλούσια ποικιλία φυσικών οικοσυστημάτων (χλωρίδα –πανίδα) και ιδιαίτερα αξιόλογων οικολογικά περιοχών. Η διαφορετική μορφολογία ανά ΠΕ επηρεάζει και τα ενδιατήματα. Συγκεκριμένα, παρατηρείται μια ευρεία γκάμα οικοσυστημάτων όπως: πλούσιες δασωμένες κατάφυτες ζώνες δενδρωδών, πεδινά βοσκοτόπια, υγρότοποι, γεωργικές εκτάσεις κ.α.

Σχήμα 6.2: Χάρτης Βλάστησης Πελοποννήσου [Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας]

Η σύνθεση της φυσικής βλάστησης για την περιοχή μελέτης, βρίσκεται κάτω από την επίδραση των επικρατούντων βιοκλιματικών συνθηκών. Στην ευρύτερη περιοχή εμφανίζονται οι ακόλουθες φυσικές διαπλάσεις ως αποτέλεσμα του κλίματος (βιοκλιματικές διαπλάσεις):

- Θερμομεσογειακές διαπλάσεις (Oleo-Ceratonion) Ανατ. Μεσογείου.

- Μεσο-μεσογειακή διάπλαση Αριάς (*Quercion ilicis*) τύπος βαλκανικός και Ανατολικής Μεσογείου.
- Υπομεσογειακή διάπλαση (*Ostryo – Carpinion*).
- Ορομεσογειακή διάπλαση Κεφαλληνιακής Ελάτης (Νότια Ελλάδα).

Αντίστοιχα, στη Περιφέρεια Πελοποννήσου διακρίνονται δύο τύποι ορόφων:

- Θερμομεσογειακός: αποτελεί το βιοκλίμα των νοτίων και νοτιοανατολικών παραλιών της Πελοποννήσου (Σε αυτόν εξαπλώνονται οι διαπλάσεις του *Oleo- Ceratonion* με κύριο είδος *Ceratonia siliqua* (Χαρουπιά).
- Μεσομεσογειακός: εξαπλώνεται στο εσωτερικό της νότιας και δυτικής Πελοποννήσου και στη μεσαία ως την ανώτερη ορεινή ζώνη Πελοποννήσου (Σε αυτόν εξαπλώνονται οι διαπλάσεις θερμόφιλων υπο-ηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών και κυρίως του *Ostryon-Carpinion* (μέχρι τα ψυχροόρια του *Quercion ilicis*).

Στο σημείο αυτό πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το κλιματικό διάγραμμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά Emberger, διακρίνονται οι εξής βιοκλιματικοί όροφοι:

1. Ύψυγρος βιοκλιματικός όροφος διακρίνεται σε:
  - χειμώνα θερμό ($m > 7^{\circ}\text{C}$) (εξαπλώνεται στα παράλια της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου) με αντιπροσωπευτικές διαπλάσεις *Oleo-Ceratonion* με κυρίαρχο είδος *Ceratonia siliqua*
  - χειμώνα ήπιο ($3^{\circ}\text{C} < m < 7^{\circ}\text{C}$) (εξαπλώνεται στο μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου) με κύριο βλαστητικό όροφο αυτό του είδους *Quercion ilicis*
  - χειμώνα ψυχρό ($0^{\circ}\text{C} < m < 3^{\circ}\text{C}$) (καταλαμβάνει την ορεινή κεντρική Πελοπόννησο) και περιλαμβάνει διαπλάσεις θερμόφιλων υποηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών του είδους *Quercus* και του *Ostryon-Carpinion* (*Quercus coccifera*, *Carpinus orientalis*).
2. Υγρός βιοκλιματικός όροφος με χειμώνα δριμύ (Βυτίνα), (απαντάται στις υψηλές κορυφές των βουνών της Πελοποννήσου) χαρακτηρίζεται από τους ορόφους των ορομεσογειακών διαπλάσεων *Abies cephalonica*, *Juniperus foeditissima* και *Juniperus excelsa*.
3. Ημίξηρος βιοκλιματικός όροφος με χειμώνα ήπιο, (καταλαμβάνει τα παράλια του κορινθιακού κόλπου) χαρακτηρίζεται από τον όροφο βλάστησης *Oleo-Ceratonion* και κύριο είδος *Pistacia lentiscus* (σχίνος).

Οι παραπάνω βιοκλιματικές συνθήκες επηρεάζουν τα είδη βλάστηση που φύονται και ευδοκούν στην ευρύτερη περιοχή μελέτης καθώς και τα είδη πανίδας που εντοπίζονται αναπαράγονται στις περιοχές αυτές.

6.1.3 ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ ΒΛΑΣΤΗΣΗ – ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ

Η χλωρίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, είναι σημαντική και εμφανίζει υψηλό βαθμό φυτοκάλυψης και σημαντικές οικολογικές περιοχές. Αξίζει να σημειωθεί ότι

στην Πελοπόννησο συναντώνται τα περισσότερα είδη θάμνων και αυτοφυών δένδρων που υπάρχουν στην Ελλάδα, ενώ συγκροτήματα αμιγούς και μεικτής βλάστησης βρίσκονται σε παραλιακές, πεδινές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές.

Στη Δυτική Πελοπόννησο και συγκεκριμένα στις ορεινές περιοχές της ΛΑΠ του Αλφειού (EL0129) απαντώνται δάση κωνοφόρων, ενώ σε μικρότερη έκταση συναντώνται διάφορα είδη καστανιάς και δρυός (αριά, πουρνάρι και βελανιδιά). Γύρω από τις περιοχές του Αλφειού και των παραποτάμων του εντοπίζονται κατά βάση πλατάνια, κέδροι και ιτιές. Το δένδρο που κυριαρχεί σε αυτές τις περιοχές είναι η *Salix alba* L., η ασημοϊτιά.

Ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι της περιοχής καλύπτεται από διάφορα είδη θάμνων με κυριότερους τη κουμαριά, την αγριοκουμαριά, το σχίνο, το σπάρτο το ρείκι και την πικροδάφνη. Στις περιοχές κοντά σε ποταμούς συναντάται η μυρτιά, ενώ αντιθέτως τα διάφορα φρύγανα (θυμάρι αφάνα) στις περιοχές με πολύ χαμηλή ετήσια βροχόπτωση και υψηλές θερμοκρασίες κατά τους θερινούς μήνες. Σημαντικές εκτάσεις καλύπτουν, επίσης, οι ασφόδελοι, οι αγριελιές και τα καλάμια με τα τελευταία να απαντώνται κυρίως κοντά σε νερά (λίμνες, ποτάμια, έλη κ.ά.).

Η μεγάλη εναλλαγή βιοτόπων έχει ως αποτέλεσμα να ευδοκιμούν στην περιοχή της λεκάνης περίπου 600 είδη φυτών, πάνω από 120 ελληνικά ενδημικά φυτά, από τα οποία τα 32 αποκλειστικά στο Ταΰγετο, ενώ παρουσιάζει και πλούσια βλάστηση σε βότανα και αρωματικά φυτά (ρίγανη, μέντα, θυμάρι, τσάι, λεβάντα κ.α.).

Στα χαμηλά υψόμετρα του Ταΰγету και συγκεκριμένα, από την επιφάνεια της θάλασσας μέχρι και τα 750 m, βρίσκεται η ζώνη των μεσογειακών θάμνων, όπου κυριαρχεί το πουρνάρι, η κουμαριά, το σκίνο, το ρείκι και η αγριελιά. Από εκεί και μέχρι τα 1.650 m, βρίσκεται η ορεινή ζώνη. Τα δάση των κωνοφόρων κυριαρχούν, με επικρατέστερα είδη τη μαύρη πεύκη και το ελληνικό έλατο. Στην υποαλπική ζώνη που φτάνει ως τα 2.000 m, τα δάση δίνουν τη θέση τους σε λιβάδια χωρίς βλάστηση και βραχώδεις σχηματισμούς. Η αλπική ζώνη αρχίζει στα 2.000 m υψόμετρο όπου επίσης οι κορυφές δεν έχουν βλάστηση. Εκτός από τις τέσσερις αυτές ζώνες, παρατηρείται και μια ακόμα διαφορετική μορφή βλάστησης, η αζωνική βλάστηση στις ρεματιές και τα φαράγγια. Εδώ, το κλίμα είναι πιο δροσερό και κυριαρχούν τα πλατάνια, οι λυγαριές, οι μυρτιές και ο κισσός.

Ο ποταμός Νέδων αποτελεί περιοχή που παρουσιάζει πολύ καλή ποιότητα βλάστησης, που αποτελείται από πουρνάρι, αριά, σχίνο, αγριελιά, χαρουπιά, κουμαριά, φιλύκι, σφενδάμι, δάφνη κ.α., ενώ αναπτύσσεται και αμιγώς παρόχθια βλάστηση (πλατάνια, ιτιές κ.λπ.), που οφείλεται στη συνεχή επιφανειακή ροή ύδατος για αρκετούς μήνες. Σημαντικής βιοποικιλότητας είναι και η περιοχή της λιμνοθάλασσας της Γιάλοβας (και η νήσος Σφακτηρία). Η βλάστηση του νησιού είναι χαρακτηριστική και αποτελείται από διάφορα είδη φρύγανων.

Στην περιοχή της Βόρειας Πελοποννήσου η χλωρίδα είναι σημαντική και εμφανίζει υψηλό βαθμό φυτοκάλυψης και σημαντικές οικολογικές περιοχές. Συναντώνται τα περισσότερα είδη θάμνων και

αυτοφυών δένδρων που υπάρχουν στην Ελλάδα ενώ συγκροτήματα αμιγούς και μεικτής βλάστησης βρίσκονται σε παραλιακές, πεδινές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές. Τα είδη βλάστησης που συμμετέχουν στη φυτοκάλυψη είναι αρκετά με κύριο είδος βλάστησης τα αείφυλλα-πλατύφυλλα, όπως το πουρνάρι (*Quercus coccifera*), η αριά (*Quercus ilex*), η χαρουπιά (*Ceratonia siliqua*), η δάφνη (*Laurus nobilis*) κ.ά.

Στην περιοχή της Ανατολικής Πελοποννήσου η βλάστηση είναι φτωχότερη, ενώ στη νότια πλευρά κυριαρχεί το πεύκο και το κυπαρίσσι. Στο Μαίναλο συναντάται τεράστια ποικιλία βλάστησης. Ανάλογα με το υψόμετρο απαντώνται διαφορετικά είδη και υποείδη συνθέτοντας εξαιρετικά τοπία κι ένα μοναδικό οικοσύστημα που διατηρεί ακόμα τις ισορροπίες του. Η χλωρίδα του Μαινάλου αριθμεί πάνω από 570 είδη, πολλά από τα οποία είναι ενδημικά είτε της περιοχής είτε, γενικά, της Πελοποννήσου και της Ελλάδας, γεγονός που έχει κινήσει το ενδιαφέρον των τοπικών αρχών αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Τάκα απαντώνται πολλά είδη χλωρίδας. Επίσης, η χλωρίδα της λεκάνης απορροής ρεμάτων Αργολικού κόλπου παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, καθώς στην περιοχή αναπτύσσονται σημαντικοί ορεινοί όγκοι με σημαντικότερο αυτόν του Πάρνωνα, ιδιαίτερης σημασίας δάση αλλά και πολύ σημαντικά υδατικά συστήματα, όπως είναι ο υγρότοπος του Μουστού.

Ο Πάρνωνας χαρακτηρίζεται από σχετική ομαλότητα και ιδιαίτερα πλούσια χλωρίδα. Έχουν καταγραφεί πάνω από 113 είδη σπάνιων και προστατευόμενων φυτών, αρκετά από τα οποία είναι φαρμακευτικά και αρωματικά και 16 ενδημικά. Μεγάλες εκτάσεις του καλύπτονται με δάση που αποτελούνται από Μαύρη Πεύκη, Κεφαλληνιακή Ελάτη, μηλόκεδρο, δρυς, πλατάνια, καστανιές και χαρουπιές. Γύρω από τη Μονή της Μαλεβής υπάρχει δάσος δενδρόκεδρου, μοναδικό στην Ευρώπη, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως διατηρητέο μνημείο της φύσης και ενταχθεί ως προστατευόμενη περιοχή στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000. Μοναδικό από άποψη φυσικής ομορφιάς είναι επίσης το καστανόδασος στην περιοχή της Καστάνιτσας καθώς και το δρυόδασος Σέλας της Σίταινας.

Σημαντικό τμήμα της λεκάνης αποτελεί και η αργολική πεδιάδα. Το σχετικά ξηρό κλίμα της περιοχής και το πεδινό έδαφος καθορίζει το είδος της βλάστησης. Η πεδιάδα του Άργους καλύπτεται κυρίως από καλλιέργειες, ενώ η άγρια βλάστηση περιορίζεται στους γύρω βραχώδεις λόφους και στις ψηλότερες βουνοκορφές. Οι καλλιέργειες αποτελούνται από εποχιακά κηπευτικά είδη, λίγα αμπέλια και δενδρώδεις καλλιέργειες, κυρίως εσπεριδοειδή και ελιές.

Στα χαμηλά υψόμετρα του Ταϊγέτου και συγκεκριμένα, από την επιφάνεια της θάλασσας μέχρι και τα 750 m, εντοπίζεται η ζώνη των μεσογειακών θαμνώνων όπου κυριαρχεί το πουρνάρι, η κουμαριά, το σκίνο, το ρείκι και η αγριελιά. Από εκεί και μέχρι τα 1.650 m, αναπτύσσεται η ορεινή ζώνη. Τα δάση των κωνοφόρων κυριαρχούν, με επικρατέστερα είδη τη μαύρη πεύκη και το ελληνικό έλατο. Στην υποαλπική ζώνη που φτάνει ως τα 2.000 m, τα δάση δίνουν τη θέση τους σε γυμνά λιβάδια και βραχώδεις σχηματισμούς. Η αλπική ζώνη αρχίζει στα 2.000 m υψόμετρο όπου οι κορυφές δεν έχουν βλάστηση. Εκτός από τις τέσσερις αυτές ζώνες, παρατηρείται και μια ακόμα διαφορετική μορφή βλάστησης, η

αζωνική βλάστηση στις ρεματιές και τα φαράγγια. Το κλίμα στην περιοχή, είναι πιο δροσερό και κυριαρχούν τα πλατάνια, οι λυγαριές, οι μυρτιές και ο κισσός.

6.1.4 ΠΑΝΙΔΑ

Όπως η χλωρίδα, έτσι και η πανίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου εμφανίζει μεγάλη ποικιλομορφία. Στην περιοχή της Δυτικής Πελοποννήσου τα θηλαστικά είδη που απαντώνται είναι ασβοί, κουνάβια και αλεπούδες. Αξίζει ακόμα να σημειωθεί ότι η κοιλάδα του Αλφειού φιλοξενεί μερικές βίδρες, κυρίως στις περιοχές γύρω από το Λάδωνα και τον Ερύμανθο.

Οι εκβολές του ποταμού Αλφειού, βρίσκονται πάνω σε ένα σημαντικό μεταναστευτικό διάδρομο, από όπου διέρχεται μεγάλος αριθμός υδρόβιων πτηνών. Εκεί σταθμεύουν και ερωδιοί καθώς και άλλα είδη παρυδάτινων πουλιών. Άλλα χαρακτηριστικά μικροπούλια είναι η Υφάντρα, ένα μικρό πουλί με μαύρη μάσκα και καφεκόκκινη πλάτη, αλλά και ο δενδροσπουργίτης. Από τα είδη ψαριών ξεχωρίζει η ενδημική άγρια πέστροφα της Πελοποννήσου που ζει μόνο στο σύστημα του Αλφειού, αλλά στα τελευταία χιλιόμετρα του ποταμού προς τη θάλασσα, εντοπίζονται και θαλασσινά είδη, όπως λαβράκια, διάφορα είδη κεφάλων, αλλά και χέλια. Έξω από την κοίτη του ποταμού ζουν σε ορισμένα σημεία ερπετά και κάποια αμφίβια ζώα. Συγκεκριμένα, απαντώνται σαύρες και δύο είδη νεροχελώνας, καθώς και νερόφιδα. Τέλος, σε μέρη με στάσιμα νερά υπάρχουν οι πράσινοι βάτραχοι και σε μέρη με αργή ροή και ελληνικοί βάτραχοι.

Επίσης, έχουν παρατηρηθεί 85 είδη πουλιών, 19 θηλαστικών ζώων, 33 ερπετών και αμφιβίων, ενώ θεωρείται μία από τις δύο πιο σημαντικές περιοχές της Πελοποννήσου για τις πεταλούδες και τα έντομα. Συγκεκριμένα, το όρος Σαγγιάς και το ακρωτήριο Ταίναρο, αποτελεί σημαντική περιοχή για τα αρπακτικά, το Σπιζαετό, το Πετρίτη, το Μπούφο και το Βασιλαετό που εμφανίζεται το χειμώνα. Η περιοχή αυτή αποτελεί περιοχή ανάπαυσης για τα αποδημητικά πουλιά, των οποίων το συστηματικό κυνήγι αποτελεί σημαντική απειλή.

Η περιοχή του κεντρικού Ταυγέτου παρουσιάζει μεγάλη εναλλαγή βιοτόπων, προσφέροντας έτσι καταφύγιο σε 160 περίπου ελληνικά ενδημικά φυτά, 21 από τα οποία είναι αποκλειστικά ενδημικά στον Ταυγέτο. Αρκετά από τα είδη είναι βαλκανικά ενδημικά ή αποτελούνται από πολύ μικρούς πληθυσμούς τόσο στην Ελλάδα όσο και στις γειτονικές χώρες ενώ άλλα αποτελούν νέα είδη για την επιστήμη .

Ο ποταμός Πάμισος είναι ένα ποτάμιο σύστημα που τροφοδοτείται κυρίως από πηγές. Σημαντική είναι η παρουσία του θηλαστικού Βίδρα στα νερά του όπως επίσης και ορισμένων ειδών ιχθυοπανίδας τα οποία είναι τυπικά για τα ελληνικά ποτάμια συστήματα.

Ο ποταμός Νέδων διασχίζει την πόλη της Καλαμάτας. Η εκβολή του βρίσκεται δυτικά του λιμανιού της Καλαμάτας και η λεκάνη απορροής του στη δυτική πλευρά του βόρειου τμήματος του Ταυγέτου. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτής της περιοχής είναι η βαθιά στενή χαράδρα, μήκους εννιά χιλιομέτρων, που βρίσκεται μεταξύ της περιοχής Χάνι Λαγού και του στρατιωτικού πεδίου βολής, ακριβώς βόρεια της

Καλαμάτας. Η μορφολογία της περιοχής του φαραγγιού αποτελεί σημαντικό βιότοπο για πολλά άγρια ζώα (νυχτερίδες, αλεπούδες, λαγοί, πουλιά, κλπ.), ως προς τη θέση, την πρόσβαση σε νερό, και το βαθμό ασφάλειας που προσφέρουν.

Όσον αφορά στη Βόρεια Πελοπόννησο, η άγρια πανίδα της περιοχής είναι σχετικά φτωχή, αφού τα τελευταία χρόνια η εντατικοποίηση της γεωργίας, η αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων, η σημαντική μείωση των δασικών εκτάσεων (πυρκαγιές, παράνομη υλοτόμηση) και το παράνομο κυνήγι έχει οδηγήσει πολλά είδη είτε στην οριστική εξαφάνιση (αρκούδες, λύκοι, ελάφια, αγριόγατες κ.ά.) είτε στη σημαντική μείωση του πληθυσμού τους (αετοί γύπες, πέρδικες, τρυγόνια κ.ά.). Τα είδη που απαντώνται στις μέρες μας είναι λαγοί, αγριογούρουνα, αλεπούδες, ωδικά πτηνά, διάφορα είδη φιδιών, σαύρες, χελώνες, ασβόι, μικρά αρπακτικά αιλουροειδή (νυφίτσες κουνάβια), αρπακτικά πουλιά (γεράκια, αετοί, γύπες) σε μικρούς πληθυσμούς καθώς και μικροί πληθυσμοί ψαριών στις λίμνες και τα ποτάμια της περιοχής.

Στην περιοχή της Ανατολικής Πελοποννήσου η πανίδα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, καθώς στην περιοχή αναπτύσσεται ο ορεινός όγκος Μαίναλο αλλά και το υδατικό σύστημα της τεχνητής λίμνης Τάκα. Η ποικιλία της πανίδας του Μαινάλου είναι μεγάλη. Υπάρχουν πολλά ερπετά αλλά και 110 είδη πτηνών. Η συντριπτική πλειοψηφία των πουλιών του Μαινάλου περιλαμβάνει πάρα πολλά σπάνια ή προστατευόμενα πουλιά, όχι μόνο σε ελληνικό αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Από όλα αυτά τα είδη πτηνών, 53 ζουν μόνιμα στην περιοχή, 29 παραθερίζουν το καλοκαίρι και αναπαράγονται στα μέρη του Μαινάλου, 13 σταματούν κατά τη διάρκεια της μετακόμισής τους είτε την άνοιξη είτε το φθινόπωρο, ενώ άλλα 15 είδη πτηνών ξεχειμωνιάζουν στις πλαγιές και τις κορυφές του.

Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει επανεισαγωγή του αγριογούρουνου, από τους κυνηγετικούς συλλόγους, στα δρυοδάση της Μεγαλόπολης και από εκεί άρχισε το είδος να εξαπλώνεται, φτάνοντας ως και το Μαίναλο. Επίσης, απαντώνται μικρότερα θηλαστικά και πολλά είδη τρωκτικών και χειροπτέρων. Τα είδη της πανίδας που χρησιμοποιούν σαν βιότοπο την ευρύτερη περιοχή της λίμνης Τάκα είναι περιορισμένα τόσο όσον αφορά στα είδη αλλά και στον αριθμό των ατόμων ανά είδος. Σύμφωνα με την Ορνιθολογική Εταιρεία Ελλάδας, η λίμνη Τάκα αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιοχές της χώρας για την ορνιθοπανίδα. Πρόκειται για ενδιάμεσο σταθμό για μεγάλο αριθμό διερχόμενων πτηνών, φιλοξενεί δύο ενδημικά είδη και μερικά ακόμα που θεωρούνται απειλούμενα ή προστατεύονται από το Προεδρικό Διάταγμα 67/81. Η έντονη διακύμανση της στάθμης αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ιχθυοπανίδα. Ως εκ τούτου, στην περιοχή απαντώνται είδη, τα οποία έχουν την ικανότητα να διαβιούν σε μικρούς όγκους νερού και κάτω από ακραίες συνθήκες.

Η πανίδα της λεκάνης απορροής των ρεμάτων του Αργολικού κόλπου αφορά σε συνηθισμένα, για την Πελοπόννησο, είδη πανίδας, όπως είναι ο λαγός, η αλεπού, ο ασβός, το κουνάβι, η νυφίτσα, το τσακάλι, ορισμένα τρωκτικά και νυχτερίδες. Ιδιαίτερα, όσον αφορά στις ορεινές περιοχές της λεκάνης απαντώνται έντομα και άλλα ασπόνδυλα όπως το αρμαδιλλίδιο το καλαματιανό, αρμαδιλλίδιο το τριπολιτσιώτικο, πλατυκλής ο Πάρνων, ποικιλίμων ο ευγενής, ανθοχαρίς του Γκρούνερ, ζερύνθια η Πολυξένη, πιερίς η Εργάνη, πιερίς του Κρούπερ κ.ά. Συγκεκριμένα, η περιοχή του Πάρνων διαθέτει πλούσια πανίδα

αμφιβίων και ερπετών. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί μέχρι σήμερα 26 είδη αμφιβίων και ερπετών, από τα οποία 2 είναι ενδημικά της Ελλάδας και 2 ενδημικά μόνο της Πελοποννήσου. Στην περιοχή έχουν καταγραφεί επτά είδη φιδιών, από τα οποία μόνο η οχιά είναι επικίνδυνη για τον άνθρωπο.

Τα άγρια θηλαστικά που ζουν στους ορεινούς όγκους είναι κυρίως νυκτόβια είδη, μικρού ή μεσαίου μεγέθους, που μπορεί εύκολα να περάσουν απαρατήρητα από τον άνθρωπο. Από τα είδη αυτά, σπάνιο και απειλούμενο μπορεί να θεωρηθεί το τσακάλι, του οποίου οι πληθυσμοί μειώνονται συνεχώς στην Ελλάδα, ενώ δε συναντάται σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Στην αργολική πεδιάδα παρουσιάζεται η τυπική πανίδα των μεσογειακών πεδινών και ημιορεινών οικοσυστημάτων, με είδη όπως λαγός, αλεπού, ασβός, σαύρα, κουνάβι, χελώνα, σκαντζόχοιρος, πτηνά όπως κοτσύφια, τσίχλες, αλλά και διάφορα είδη εντόμων, μέλισσες, πεταλούδες, πασχαλίτσες, σκαθάκια και ακρίδες που κάνουν αισθητή τη παρουσία τους ανάμεσα στην ποικιλία των φυτικών ειδών την άνοιξη και το καλοκαίρι. Εκτός από τα άγρια ζώα υπάρχουν και οικόσιτα, κυρίως όρνιθες, αιγοπρόβατα και χοίροι.

Στον ποταμό Ευρώτα αναπτύσσονται πλήθος ειδών ιχθυοπανίδας τα οποία είναι τυπικά για τα ελληνικά ποτάμια συστήματα. Η ιδιαιτερότητα του ποταμού έγκειται στην ύπαρξη πέντε (5) αυτοχθόνων ειδών ιχθυοπανίδας και δύο (2) εκβολικών. Η πανίδα της ευρύτερης περιοχής της λεκάνης αφορά σε συνηθισμένα για την Πελοπόννησο είδη όπως είναι ο λαγός, η αλεπού, ο ασβός, το κουνάβι, η νυφίτσα, το τσακάλι, ορισμένα τρωκτικά και νυχτερίδες. Ιδιαίτερα όσον αφορά στους δύο ορεινούς όγκους της λεκάνης απαντώνται έντομα και άλλα ασπόνδυλα όπως το αρμαδιλλίδιο το καλαματιανό, αρμαδιλλίδιο το τριπολιτσιώτικο, πλατυκλεής ο Πάρνων, ποικιλίμων ο ευγενής, ανθοχαρίς του Γκρούνερ, ζερύνθια η Πολυξένη, πιερίς η Εργάνη, πιερίς του Κρούπερ κ.ά.

6.1.5 ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Μνημεία της Φύσης

Με βάση τα προβλεπόμενα από το Ν.Δ. 996/1971 έχουν καθορισθεί 51 περιοχές στην Ελλάδα ως Μνημεία της Φύσης, των οποίων η διατήρηση κρίθηκε αναγκαία και καθορίστηκαν μέτρα προστασίας τους. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν 13 τέτοια μνημεία:

1. Ο Πλάτανος του Ναυπλίου (1977). Γέρικο, εντυπωσιακό πλατάνι που συνδέεται με τον ήρωα του 1821 Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Βρίσκεται στο κέντρο της πόλης του Ναυπλίου, στον Νομό Αργολίδας.
2. Η Ελιά του Ναυπλίου (1977). Πρόκειται για ελιά μεγάλης ηλικίας με αξιολογα μορφολογικά και αισθητικά χαρακτηριστικά και ιστορική αξία. Βρίσκεται στην πλατεία Παναγιάς της πόλης του Ναυπλίου.
3. Ο Φοίνικας του Ναυπλίου (1977). Πρόκειται για φοίνικα που τον φύτεψε ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας Ιωάννης Καποδίστριας όταν το Ναύπλιο ήταν η πρωτεύουσα της χώρας, βρίσκεται στην πλατεία “Πέντε αδέρφια” της πόλης του Ναυπλίου.

4. Οι Ίταμοι Κρυονερίου Αργολίδας (1977). Πρόκειται για ομάδα δέντρων υπόλειμμα παλιού εκτεταμένου δάσους αφιερωμένου στη θεά Άρτεμη. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Κρυονέρι, στο βουνό Αρτεμίσιο, στον Νομό Αργολίδας.
5. Οι Ελιές της Δημαίνης Αργολίδας (1977). Πρόκειται για ομάδα από οκτώ ελιές με ιδιαίζουσα θρησκευτική αξία. Ανήκουν στο παλιό μοναστήρι των Ταξιαρχών και συνδέονται με ιστορικά γεγονότα της περιοχής. Βρίσκονται κοντά στο χωριό Δημαίνη, στον Νομό Αργολίδας.
6. Ο Πλάτανος της Δημητσάνας Αρκαδίας (1980). Πρόκειται για γέρικο πλατάνι, μεγάλων διαστάσεων, που συνδέεται με σημαντικά ιστορικά γεγονότα της περιοχής. Βρίσκεται κοντά στη Δημητσάνα στον Νομό Αρκαδίας.
7. Ο Σφένδαμος του Σιδηροκάστρου Μεσσηνίας (1980). Πρόκειται για γέρικο δέντρο σφενδάμου, κοντά σε μια ιδιαίτερου ενδιαφέροντος πηγή, μοναδικό στην περιοχή για την βοτανική και αισθητική του αξία. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Σιδηρόκαστρο Μεσσηνίας.
8. Η Ελιά της Καλαμάτας (1980). Πρόκειται για αιωνόβια ελιά, αντιπροσωπευτική της γνωστής ποικιλίας "Ελαιών Καλαμάτας". Βρίσκεται μέσα στην πόλη της Καλαμάτας στον Νομό Μεσσηνίας.
9. Το Δάσος δενδρόκεδρων στην Κυνουρία Αρκαδίας (1980). Πρόκειται για Αμιγές δάσος 740 στρεμμάτων σπάνιου είδους δενδρόκεδρων μοναδικό για την βοτανική και οικολογική αξία του. Βρίσκεται κοντά στο χωριό Άγ. Πέτρος στην επαρχία Κυνουρίας του Νομού Αρκαδίας.
10. Η Δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας (1980). Πρόκειται για αιωνόβιο δέντρο βελανιδιάς (πυκνανθής) με ιδιαίζουσα ιστορική σημασία, στην αυλή της Παλιάς εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου. Βρίσκεται στη θέση "Κάμπος του χωριού Περιθώρι", στον Νομό Αρκαδίας.
11. Η Δρυς της Δόριζας Αρκαδίας (1980). Πρόκειται για πουρνάρι εντυπωσιακού μεγέθους στην αυλή μιας εκκλησίας, αξιόλογο υπόλειμμα από σημαντικό δάσος δρυός, που κάηκε το 1826. Βρίσκεται στο χωριό Δόριζα στον Νομό Αρκαδίας.
12. Ο Πλάτανος Αγ. Φλώρου Μεσσηνίας. (1985) Πρόκειται για Ιστορικό γέρικο πλατάνο, εντυπωσιακού μεγέθους και σημαντικής αισθητικής αξίας που συνδέεται με σοβαρά ιστορικά γεγονότα της περιοχής κατά τον 17ο και 18ο αιώνα. Βρίσκεται στο κέντρο του χωριού Αγ. Φλώρος στον Νομό Μεσσηνίας.
13. Το Δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων στο νησί Σαπιέντζα Μεσσηνίας (1985). Πρόκειται για έκταση με τυπική μεσογειακή δασική βλάστηση σκληρόφυλλων, αείφυλλων πλατανόφυλλων με τη μορφή δένδρου ύψους 8-10 μ. στο ακατοίκητο νησί Σαπιέντζα της Μεσσηνίας. Τα είδη που καλύπτουν το νησί είναι κυρίως σχίνος, φιλλίκι, αγριελιά, κουμαριά, πουρνάρι, κλπ.

Προστατευόμενα Τοπία

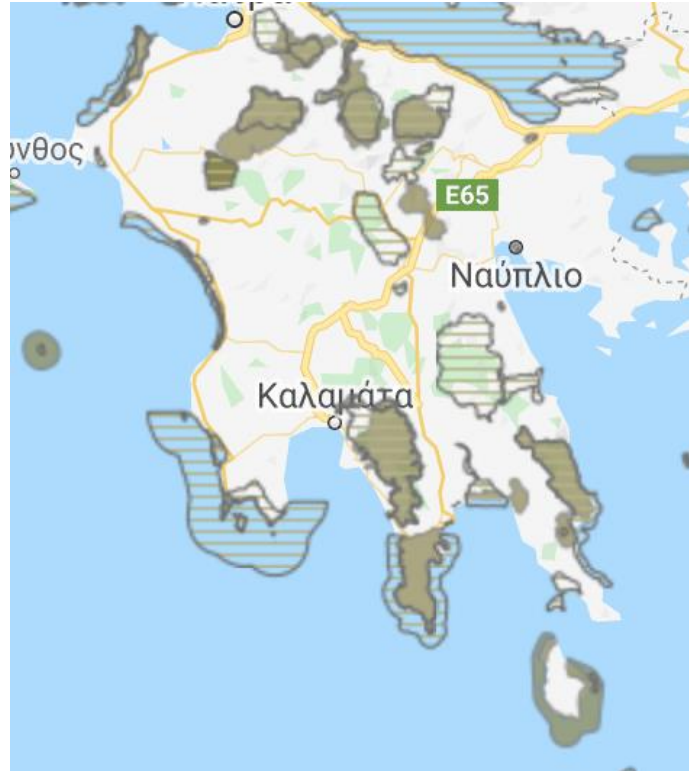
Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει 2 αισθητικά δάση:

1. Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου Κορινθίας (20 ha), ΦΕΚ 70/Α/1974
2. Δρυοδάσος Μογγοστού Κορινθίας (525 ha), ΦΕΚ 175/Δ/1977

Περιοχές Natura 2000

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμπεριέχει ένα σημαντικό αριθμό περιοχών που εντάσσονται στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000.

Σχήμα 6.3: Περιοχές Natura 2000 Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Οικοσκόπιο]

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν 28 περιοχές χαρακτηρισμένες ως περιοχές Natura 2000. Οι εν λόγω περιοχές εμφανίζουν ορισμένους κινδύνους για τη χλωρίδα και πανίδα. Τέτοιοι κίνδυνοι αποτελούν η υπερβόσκηση, η κατασκευή δασικών δρόμων σε συνδυασμό με τη θήρευση και τις τοπικές πυρκαγιές. Συγκεκριμένα, οι κυριότεροι κίνδυνοι για την τοπική πανίδα προέρχονται από τις ανθρώπινες επιδράσεις στους βιότοπους των ζώων λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, της κατασκευής των δρόμων και της βόσκησης. Η θήρα είναι ο κυριότερος παράγοντας που ελαττώνει άμεσα τους πληθυσμούς των ζώων ιδιαίτερα αυτούς των πτηνών. Η τουριστική ανάπτυξη στις περιοχές επιδρά αρνητικά στο φυσικό οικοσύστημα. Ωστόσο, με τη σωστή διαχείριση είναι δυνατό να διατηρηθούν η ενδιαφέρουσα χλωρίδα και πανίδα των περιοχών. Οι περιοχές προστασίας του δικτύου Natura 2000 που υπάρχουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Πίνακας 6.1: Περιοχές προστασίας δικτύου Natura 2000 Περιφέρειας Πελοποννήσου [Πηγή: Natura 2000 Network Viewer]

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
ΠΕ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ				
1	GR2510003	ΕΖΔ	ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ & ΠΑΛΑΜΙΔΙ	366,16
2	GR2510004	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΡΤΕΜΙΣΙΟ ΚΑΙ ΛΥΡΚΕΙΟ	11.477,38
ΠΕ ΑΡΚΑΔΙΑΣ				
1	GR2520001	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ	22.673,07
2	GR2520002	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΤΑΚΑ	1.033,15
3	GR2520003	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΟΥΣΤΟΥ	368,44
4	GR2520004	ΕΖΔ	ΜΟΝΗ ΕΛΟΝΑΣ & ΧΑΡΑΔΡΑ ΛΕΩΝΙΔΟΥ	6.985,16
5	GR2520005	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΩΝΑΣ (ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΛΕΒΗΣ)	55.767,52
ΠΕ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ				
1	GR2530001	ΕΖΔ-ΖΕΠ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΥΛΛΗΝΗ (ΖΗΡΕΙΑ)&ΧΑΡΑΔΡΑ ΦΛΑΜΠΟΥΡΤΙΣΑ	23.423,92
2	GR2530002	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	1.308,91
3	GR2530003	ΕΖΔ	ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ	589,79
4	GR2530004	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΟΛΙΓΥΡΤΟΣ	8.630,65
5	GR2530005	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΓΕΡΑΝΙΑ	6.836,55
6	GR2530006	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΖΗΡΕΙΑ (ΚΥΛΛΗΝΗ)	20.479,08
ΠΕ ΛΑΚΩΝΙΑΣ				

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1	GR2540001	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΓΙΔΟΒΟΥΝΙ, ΧΙΟΝΟΒΟΥΝΙ, ΓΑΪΔΟΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΡΑΚΙΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΥΛΟΧΕΡΑ & ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	28.797,97
2	GR2540002	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΕΑΠΟΛΗΣ (ΒΟΙΩΝ) ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ	5.493,74
3	GR2540003	ΕΖΔ	ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΡΩΤΑ	5.369,61
4	GR2540005	ΕΖΔ	ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	1.588,61
5	GR2540006	ΖΕΠ	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΤΑ	2.172,76
6	GR2540007	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	3.7566,61
7	GR2540008	ΖΕΠ	ΝΟΤΙΑ ΜΑΝΗ	3.1659,31
ΠΕ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ				
1	GR2550001	ΕΖΔ	ΦΑΡΑΓΓΙ ΝΕΔΩΤΑ (ΠΕΤΑΛΟΝ-ΧΑΝΙ)	1.241,86
2	GR2550003	ΕΖΔ	ΝΗΣΟΙ ΣΑΠΙΕΝΤΖΑ & ΣΧΙΖΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ	11.292,05
3	GR2550004	ΕΖΔ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΠΥΛΟΥ (ΔΙΒΑΡΙ) ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	35.518,97
4	GR2550005	ΕΖΔ	ΘΙΝΕΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ (ΝΕΟΧΩΡΙ-ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ)	1.342,86
5	GR2550006	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ	53.367,45
6	GR2550007	ΕΖΔ	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΕΝΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ	972,24
7	GR2550008	ΖΕΠ	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΓΙΑΛΟΒΑΣ & ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ	1.010,23
8	GR2550009	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ-ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	48.785,87

Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν 40 συνολικά τέτοιες περιοχές, οι οποίες παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 6.2: Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους Περιφέρειας Πελοποννήσου

A/A	Όνομα τόπου	Κωδικός
Νομός Αργολίδας		
1	Ακροναυπλία και Παλαμήδι	ΑΤ1011093
2	Ανώνυμος Λόφος Δυτικά της Ασίνης	ΑΤ1011094
3	Νέα Επίδαυρος	ΑΤ1012001
Νομός Αρκαδίας		
1	Δημητσάνα, Στεμνίτσα και Φαράγγι Λουσίου	ΑΤ1011084
2	Καρύταινα	ΑΤ1011072
3	Καστάνιτσα Πάρνωνα	ΑΤ1010003
4	Κερασιά-Βλαχοκερασιά Αρκαδίας	ΑΤ1080115
5	Λόφος Στόχος Νεστάνης (Τσιπιανών)	ΑΤ1080128
6	Χώρος μάχης Βερβαίνων	ΑΤ1011069
Νομός Κορινθίας		
1	Αισθητικό δάσος Πευκιά Ξυλοκάστρου	ΑΤ1011111
2	Ακροκόρινθος	ΑΤ1011006
3	Βουνό Παναγίας Κορυφής	ΑΤ1011134
4	Κοιλάδα Φενεού	ΑΤ1011001
5	Λίμνη Στυμφαλία	ΑΤ1011000
6	Λόφος Παναγία Νεμέας	ΑΤ1011095
7	Μετέωρα Κορινθίας	ΑΤ1011002
8	Μονή Θεοτόκου Περαχώρας	ΑΤ1011026

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

A/A	Όνομα τόπου	Κωδικός
9	Περιοχή Ηραίου Περαχώρας	ΑΤ1010006
10	Πέτρα Περαχώρας (Βράχος Βουνού)	ΑΤ1011096
11	Υψώματα βόρεια του χωριού Στενό Κορινθίας	ΑΤ1011004
12	Υψώματα Ελληνικού	ΑΤ1011135
13	Υψώματα Λυγιάς	ΑΤ1011136
Νομός Λακωνίας		
1	Αρεόπολη	ΑΤ1011082
2	Βάθεια	ΑΤ1011076
3	Γύθειο	ΑΤ1010008
4	Κεντρικός Ταΰγετος	ΑΤ1010011
5	Κίττα	ΑΤ1011077
6	Λαγκαδά Ταυγέτου	ΑΤ1080121
7	Μίνα Μάνης	ΑΤ1011068
8	Μονεμβασιά	ΑΤ1010010
9	Περιοχή Μυστρά-Παρορίου-Αγίου Ιωάννου	ΑΤ1080120
Νομός Μεσσηνίας		
1	Άνω Πόλη Κυπαρισσίας	ΑΤ1011010
2	Καρδαμύλη	ΑΤ1010014
3	Κορώνη	ΑΤ1010013
4	Μανιάκι-Ταμπούρια Παπαφλέσσα	ΑΤ1011009
5	Μεθώνη	ΑΤ1011083

A/A	Όνομα τόπου	Κωδικός
6	Όρος Προφήτης Ηλίας (Λιούστρα) Μεσσηνίας	ΑΤ1011013
7	Πύλος και Όρμος Ναυαρίνου	ΑΤ1011008
8	Φαράγγι Κοσκαράκας	ΑΤ1011018
9	Φαράγγι ποταμού Νέδα	ΑΤ1011014

Εθνικά Πάρκα/Εθνικοί Δρυμοί

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και ειδικότερα εντός των ορίων της Δημοτικής Ενότητας Φενεού, του Δήμου Σικυωνίων της Περιφερειακής Ενότητας Κορινθίας, εντοπίζεται τμήμα του Εθνικού Πάρκου Χελμού - Βουραϊκού, το οποίο έχει χαρακτηριστεί και οριοθετηθεί με το ΦΕΚ 446/Δ/ 2.10.2009. Εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου έχουν καθοριστεί οι ακόλουθες επιμέρους περιοχές:

I. Περιοχές Προστασίας:

- α) Ζώνη Α1: Περιοχή προστασίας της φύσης Υψηλές Κορυφές του όρους Χελμός.
- β) Ζώνη Α2: Περιοχή Προστασίας της Φύσης Δάσους Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων.
- γ) Ζώνη Α3: Περιοχή Προστασίας της Φύσης Φαραγγιού Βουραϊκού ποταμού.

II. Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων:

- α) Ζώνη Β1: Περιοχή Προστασίας του Σπηλαίου Καστριών β) Ζώνη Β2: Περιοχή Προστασίας των Πηγών Αροαρίου, γ) Ζώνη Β3: Περιοχή Προστασίας της Λίμνης Τσιβλού.
- δ) Ζώνη Β4: Περιοχή Προστασίας των Πηγών Λάδωνα.

III. Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου:

Η Ζώνη Γ: Περιοχή Περιβαλλοντικού Ελέγχου περιλαμβάνει την υπόλοιπη περιοχή που καταλαμβάνει το Εθνικό Πάρκο Χελμού – Βουραϊκού, δηλαδή την περιοχή εκτός από τις Ζώνες Α1, Α2 και Α3, (Περιοχές Προστασίας της Φύσης) και τις Ζώνες Β1, Β2, Β3 και Β4, (Περιοχές Ειδικών Ρυθμίσεων) που προαναφέρθηκαν.

Περιοχές CORINE

Σύμφωνα με στοιχεία της βάση δεδομένων για την Ελληνική Φύση «ΦΙΛΟΤΗΣ», στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν συνολικά 42 τέτοιες περιοχές.

Καταφύγια Άγριας Φύσης

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, υπάρχουν συνολικά 43 καταφύγια άγριας ζωής, με συνολική έκταση 627.600 στρέμματα. Στις προστατευόμενες περιοχές εντάσσονται και τα εκτροφεία θηραμάτων και οι ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές που αποσκοπούν στη διαχείριση των θηρεύσιμων ειδών και γενικά στην παροχή υπηρεσιών προς τους κυνηγούς. Στην ευρύτερη περιοχή μελέτης εντοπίζεται μια ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή και είναι στη Νήσο Σαπιέντζα (ΦΕΚ1041/20.10.1977), έκτασης 850 εκταρίων, που ανήκει στο Δασαρχείο Καλαμάτας.

Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Απόλυτης και μη)

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, έχει θεσμοθετηθεί, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (ΚΥΑ 33999/2010 (ΦΕΚ 353/ΤΑΑΠΘ/6.9.2010), Παράταση ΥΑ 24817/2013), ως οικολογικό πάρκο η περιοχή του Πάρνωνα – Μουστού («Οικολογικό πάρκο Πάρνωνα – Μουστού»). Στο οποίο εντάσσονται οι χερσαίες και υδάτινες εκτάσεις των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας και Νότιας Κυνουρίας της ΠΕ Αρκαδίας, των Δήμων Σπάρτης και Ευρώτα της ΠΕ Λακωνίας της περιοχής του όρους Πάρνωνα - υγροτόπου Μουστού συνολικής εκτάσεως 1.150.000 στρεμμάτων. Η περιοχή χωρίζεται σε (3) τρεις βασικές Περιοχές (Α, Β, Γ) οι οποίες χαρακτηρίζονται ως:

A. Περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης:

1. Συστάδα Δενδρόκεδρου Μονής Μαλεβής (2.Ι).
2. Υγρότοπος Μουστού (2.ΙΙ).

B. Περιοχή Προστασίας της Φύσης:

3. Δάση Δενδρόκεδρου Πραστού (3. Ι).
4. Δάση Δενδρόκεδρου Αγίου Βασιλείου-Πλατανακίου (3.ΙΙ).
5. Δάση Δενδρόκεδρου Παλαιοχωρίου (3. ΙΙΙ).
6. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Κορυφών Πάρνωνα (3. ΙV).
7. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Μαζιάς-Κοντολινάς (3. V).
8. Σημαντική περιοχή χλωρίδας Αγίου Ιωάννη-Ορεινής Μελιγούς (3. VI).

9. Περιοχή Χαράδρας Δαφνώνα και Μονών Ελώνης και Σίντζας (3. VII).

10. Υγρότοπος Μουστού (4. I).

Γ. Περιοχές Προστασίας Ρεμάτων:

11. Περιοχές προστασίας κατά μήκος των ρεμάτων Δαφνώνα, Βρασιάτη και Τάνου και εκατέρωθεν των όχθων τους πλάτους 50 μέτρων.

Εκτός των ανωτέρω περιοχών, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, έχει χαρακτηριστεί ως Περιοχή Προστασίας της Φύσης, η περιοχή Δήμων Άργους και Μήδειας (Περιοχές 5 και 5α) με το ΦΕΚ 396/Δ/08-06-1999/ΖΟΕ.

Προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με τη σύμβαση της Βαρκελώνης

Στην Περιφέρεια εντοπίζεται, επίσης, μια περιοχή που ανήκει στις ειδικά προστατευόμενες περιοχές σύμφωνα με τη σύμβαση της Βαρκελώνης (Πρωτόκολλο 4). Ειδικότερα, πρόκειται για το Αισθητικό Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου, στην ΠΕ Κορινθίας. Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/1978) και τον Ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου.

Επιπρόσθετα, στην περιοχή βρίσκεται έκταση που ανήκει στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων. Το δίκτυο αυτό αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Υπεύθυνος φορέας για τον χαρακτηρισμό των Βιογενετικών Αποθεμάτων είναι η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας. Ως Βιογενετικό Απόθεμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου έχει χαρακτηριστεί το Φυσικό Μνημείο Δάσους Αείφυλλων Πλατάνων Νήσου Σαπιέντζα.

Τέλος, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με τη Βάση Ελληνικών Υγροτόπων του ΕΚΒΥ βρίσκονται 32 υγρότοποι.

6.1.6 ΧΕΡΣΑΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΕΔΑΦΟΣ

Γεωλογικά-τεκτονικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά

Η Πελοπόννησος παρουσιάζει μια ιδιαίτερα περίπλοκη γεωλογική δομή, ενώ αναπτύσσονται οι περισσότερες από τις εξωτερικές γεωτεκτονικές ζώνες που δομούν τον Ελληνικό χώρο. Ειδικότερα, εντοπίζονται όλες σχεδόν οι γεωλογικές ζώνες όπως οι: Ιόνια, Γαβρόβου-Τρίπολης, Πίνδου,

Υποελαγονική κ.α. Τα κυριότερα πετρώματα της περιοχής είναι οι ασβεστόλιθοι, ο φλύσχος, μάργες, κροκαλοπαγείς σχηματισμοί, άμμος, άργιλος κ.α.

Στην περιοχή εντοπίζονται σχηματισμοί που εντάσσονται σε οκτώ από τις συνολικά δεκαπέντε μεγάλες γεωλογικές ενότητες που συναντώνται στον ελληνικό χώρο. Ειδικότερα πρόκειται για:

- έξι γεωτεκτονικές ζώνες (Παξών, Ιόνια, Ωλονού-Πίνδου, Γαβρόβου-Τριπόλεως, Παρνασσού- Γκιώνας και Πελαγονική),
- τους σχηματισμούς του προαλπικού υποβάθρου,
- το σύμπλεγμα των οφιολίθων.

6.2 ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Το κλίμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου χωρίζεται σε τρία τμήματα, με κοινά κλιματολογικά χαρακτηριστικά του μεσογειακού τύπου. Στο ανατολικό τμήμα, που χαρακτηρίζεται από πεδινό μεσογειακό τύπου κλίματος, το οποίο είναι πλούσιο σε ηλιοφάνεια αλλά σχετικά ξηρό (φτωχό σε ρέοντα ύδατα). Η περιοχή αυτή, εμφανίζει μειωμένες βροχοπτώσεις καθώς είναι εκτεθειμένη σε βόρειους ξηρούς ανέμους. Στο δυτικό τμήμα, που χαρακτηρίζεται από παραθαλάσσιο μεσογειακού τύπου κλίμα, όπου παρατηρούνται αυξημένες βροχοπτώσεις και πιο ήπιοι χειμώνες. Το δυτικό κομμάτι έχει πλούσια βλάστηση γεγονός που οφείλεται στην παρουσία νοτιοδυτικών ανέμων που φέρνουν περισσότερες βροχές. Τέλος, το κεντρικό τμήμα που αποτελεί και το πιο ορεινό κομμάτι της περιφέρειας, χαρακτηρίζεται από ηπειρωτικό μεσογειακό τύπου κλίματος, στο οποίο παρατηρούνται δριμείς χειμώνες με χιόνια και παγετούς.

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται ως κλιματικού τύπου Csa, δηλαδή έχει γενικά μεσογειακό ή ξηρό υποτροπικό κλίμα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, στις παραθαλάσσιες περιοχές της, το κλίμα να είναι ήπιο και θερμό, ενώ προχωρώντας προς το εσωτερικό της γίνεται πιο ψυχρό.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας, κυμαίνεται μεταξύ 18°C – 19,5°C. Θερμότεροι μήνες ορίζονται οι καλοκαιρινοί (Ιούλιος και Αύγουστος) ενώ ψυχρότεροι οι Χειμερινοί (Ιανουάριος και Φεβρουάριος).

6.3 ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, αναφέρεται γεωγραφικά σε τρία Υδατικά Διαμερίσματα. Στον χάρτη που ακολουθεί, η περιφέρεια της Πελοποννήσου οριοθετείται με τη γκρι γραμμή, όπου γίνεται αντιληπτό ότι διακρίνεται στο υδατικό διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου με κωδικό (01), στο υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου με κωδικό (02) και στο υδατικό διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου με κωδικό (03).

Σχήμα 6.4: Χάρτης απεικόνισης των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας [Πηγή: ΥΠΕΝ]

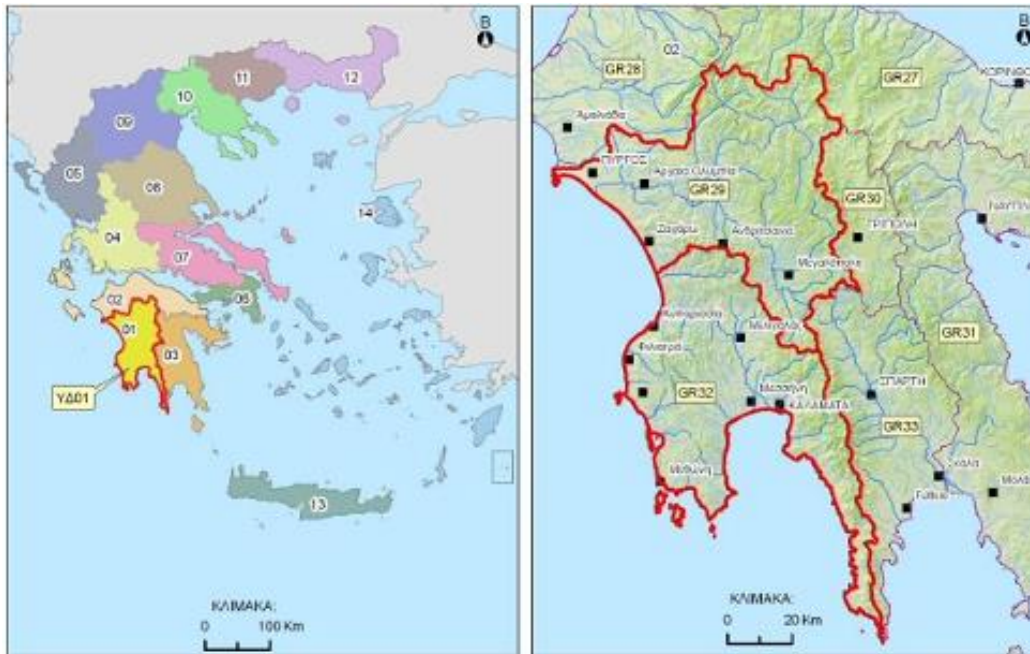
Στη συνέχεια, περιγράφονται αναλυτικά τα τρία υδατικά διαμερίσματα που διαθέτει η Περιφέρεια της Πελοποννήσου.

6.3.1 ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 01)

Το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01) αποτελεί ένα από τα δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα της χώρας. Η συνολική του έκταση ανέρχεται στα 7234.87 km², ενώ η έκτασή του γεωγραφικά ανήκει στη δυτική και νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Οι Περιφερειακές ενότητες που ανήκουν σε αυτή την έκταση είναι το σύνολο της ΠΕ Μεσσηνίας, το ήμισυ περίπου των ΠΕ Ηλείας και Αρκαδίας, καθώς και τμήματα των ΠΕ Αχαΐας (17,2 % της έκτασής της) και Λακωνίας (6,1%). Το εν λόγω διαμέρισμα διαθέτει τις εξής λεκάνες απορροής: Αλφειού (GR29) και Πάμισου-Νέδοντος-Νέδα (GR32).

Το εν λόγω υδατικό διαμέρισμα, συνολικά περιλαμβάνει 14 ποτάμια με σημαντικότερα τον Αλφειό και τον Πάμισο. Κοντά στις ακτές του ΥΔ βρίσκονται οι λιμνοθάλασσες Γιάλοβας και Καϊάφα. Οι κύριες υδρολογικές λεκάνες του διαμερίσματος είναι η λεκάνη του Αλφειού και η λεκάνη του Παμίσου-Νέδοντος-Νέδα.

Σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος της Δυτικής Πελοποννήσου, στο σύνολο του Υδατικού Διαμερίσματος οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού για όλες τις δραστηριότητες και χρήσεις ανέρχονται σε ~219,0 εκ.μ³. Στη γεωργία (αρδευθείσες εκτάσεις), που είναι και ο βασικός χρήστης νερού, καταναλώνεται ~78,1% (171,1 εκ.μ³) των συνολικών αναγκών νερού, στη βιομηχανία το ~8,6% (18,8 εκ.μ³), στην ύδρευση ~12,6% (27,5 εκ.μ³) και στην κτηνοτροφία ~0,7% (1,5 εκ.μ³).

Σχήμα 6.5: Υδατικό διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]

Κατάσταση επιφανειακών υδάτων

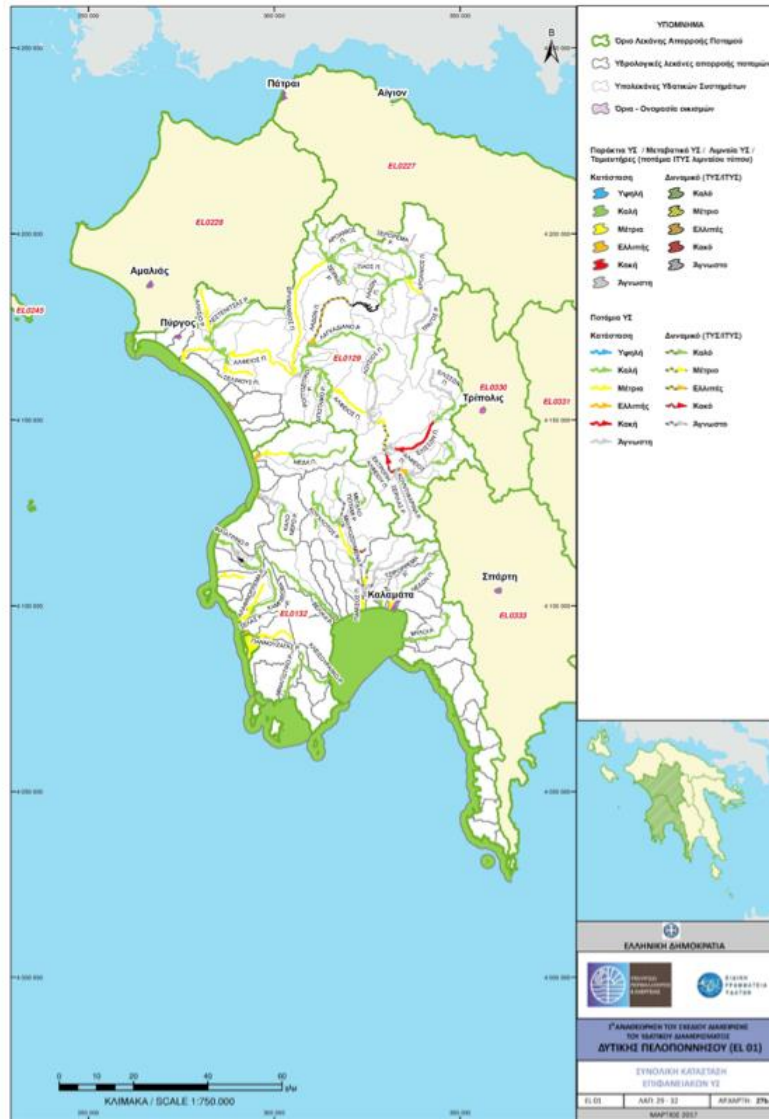
Όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο χάρτη συνολικής κατάστασης των υδατικών συστημάτων η κατάσταση των επιφανειακών υδάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Πελοποννήσου κατά το πλείστον είναι καλή. Συγκεκριμένα, η κατάσταση όλων των παράκτιων υδατικών συστημάτων, όπως φαίνεται στον χάρτη είναι καλή.

Όσο αναφορά στην κατάσταση των ποτάμιων υδατικών συστημάτων του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Πελοποννήσου, τα περισσότερα υδατικά συστήματα εμφανίζουν καλή κατάσταση. Εξαιρέση αποτελούν τα υδατικά συστήματα Ερύμανθος Π._1 (EL0129R000206011N), Λάδων Π._2 (EL0129R000208025H) και Τράγος Ρ._1 (EL0129R000208329N), τα οποία εμφανίζουν χημική κατάσταση κατώτερη της καλής.

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

Τα λιμναία υδατικά συστήματα του εν λόγω υδατικού διαμερίσματος είναι όλα σε καλή οικολογική και χημική κατάσταση. Το ίδιο ισχύει και για τα μεταβατικά υδατικά συστήματα, καθώς, όλα παρουσιάζουν καλή κατάσταση.

Στον χάρτη που ακολουθεί παρουσιάζεται η συνολική κατάσταση των επιφανειακών υδατικών συστημάτων του ΥΔ της Δυτικής Πελοποννήσου.

Σχήμα 6.6: Συνολική κατάσταση των επιφανειακών υδατικών συστημάτων του ΥΔ της Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]

Υπόγεια ύδατα ΥΔ01

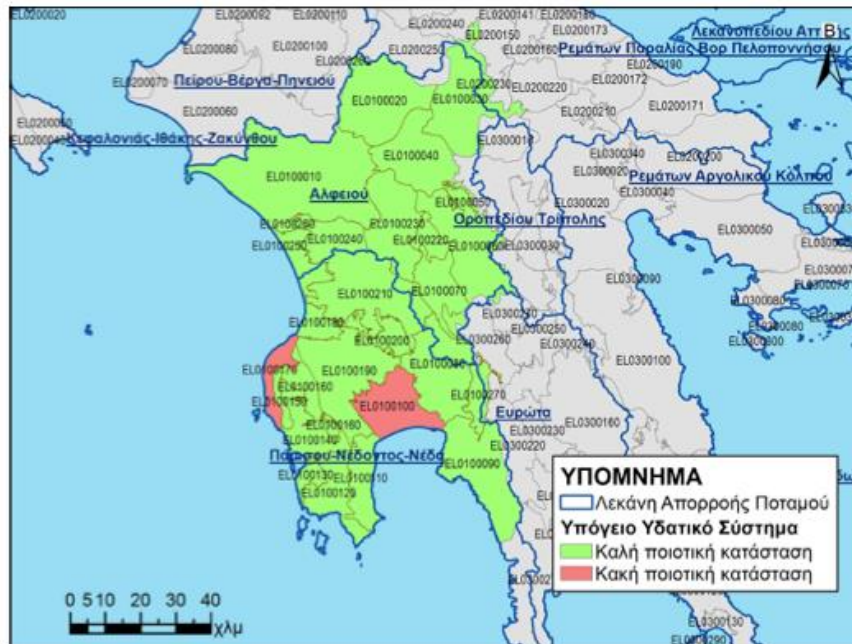
Η προέλευση των υπογείων υδάτων στο εκάστοτε υδατικό διαμέρισμα, είναι λόγω των κατακρημνίσεων και η εμφάνισή τους στηρίζεται στο φαινόμενο της κατεισδύσεως. Το νερό διαβρέχοντας τον εδαφικό μανδύα και ανάλογα με το γεωλογικό υπόβαθρο της περιοχής εμπλουτίζει τον υδροφόρο.

Πίνακας 6.3: Υπόγεια Υδατικά Συστήματα ΥΔ01

Υπόγεια Υδατικά Συστήματα (ΥΥΣ)	Αριθμός Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Συνολικό)	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Μέγιστο)	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Ελάχιστο)
Λεκάνης Αλφειού	12	3.529.687.555,67	982.331.683,17	17.852.092,15
Λεκάνης Παμίσου-Νέδοντος-Νέδα	14	3.284.059.343,70	511.212.789,52	37.878.690,88

Κατάσταση υπόγειων υδάτων

Τόσο η ποιοτική όσο και η ποσοτική κατάσταση των υπόγειων συστημάτων του Υδατικού Διαμερίσματος της Δυτικής Πελοποννήσου κατά το πλείστον εμφανίζεται καλή. Ειδικότερα, τα μοναδικά υπόγεια συστήματα που εμφανίζουν κακή ποιοτική κατάσταση είναι το υπόγειο Σύστημα Παμίσου με κωδικό ΕΛ0100100 και το υπόγειο Σύστημα Φιλιατρών-Κυπαρισσίας με κωδικό ΕΛ0100170. Ως προς τη ποσοτική κατάσταση το μοναδικό υπόγειο σύστημα που εμφανίζει κακή κατάσταση είναι το υπόγειο Σύστημα Παμίσου.

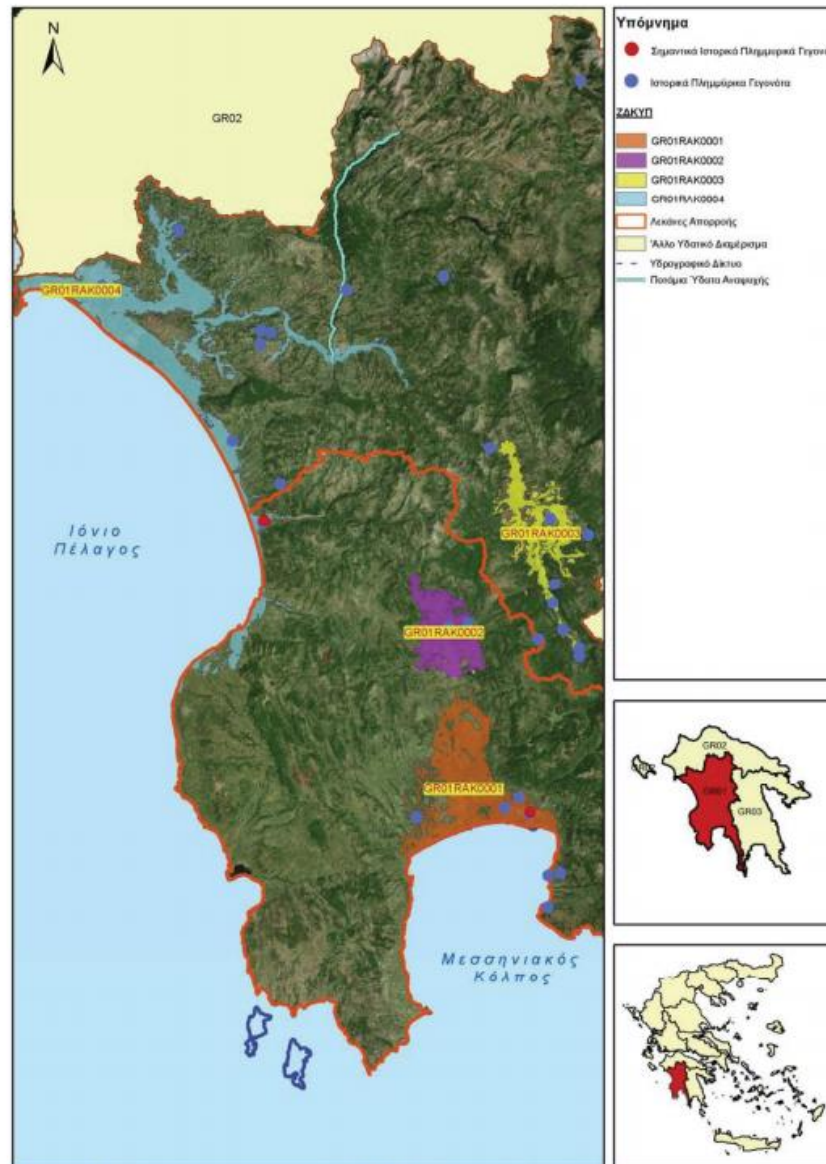
Σχήμα 6.7: Ποιοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]

Σχήμα 6.8: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Δυτικής Πελοποννήσου]

Πλημμυρικός κίνδυνος

Στο παρακάτω σχήμα παρατίθενται οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του ΥΔ 01, που εγκρίθηκαν με την Απόφαση: ΥΠΕΝ/ΓρΕΓΥ/41346/322 (ΦΕΚ Β' 2640/5.7.2018). Τα σημεία με μπλε συμβολίζουν τις θέσεις ιστορικών πλημμυρών και με κόκκινο τις θέσεις σημαντικών ιστορικών πλημμυρών. Επίσης, ακολουθεί πίνακας με τις Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας του ΥΔ 01 και τα ιστορικά πλημμυρικά συμβάντα με βάση τα στοιχεία της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας (ΥΠΕΚΑ-ΕΓΥ, 2012).

Σχήμα 6.9: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου

Πίνακας 6.4: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Δυτικής Πελοποννήσου

α/α	Όνομασία	Κωδικός	Έκταση (km ²)	ΛΑΠ	Ποσοστό ΛΑΠ
Δυτική Πελοπόννησος (ΕΛ 01)					
1	Πεδινή περιοχή ρεμάτων Καλαμάτας – Μεσσήνης (π. Πάμισος, Άρης, Βέλικας)	GR01RAK0001	170,39	ΕΛ0132	5,0%
2	Πεδινή περιοχή Μελιγαλά	GR01RAK0002	78,26	ΕΛ0132	2,3%
3	Οροπέδιο Μεγαλόπολης	GR01RAK0003	90,21	ΕΛ0129	2,4%
4	Χαμηλές περιοχές π. Αλφειού και παράκτια ζώνη χειμάρρων από το ύψος της πόλης Κρέστενα μέχρι τα Φιλιατρά	GR01RAK0004	298,33	ΕΛ0129 ΕΛ0132	6,0% 1,0%

6.3.2 ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΒΟΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 02)

Το **Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02)** έχει έκταση 7396,55 km² και περιλαμβάνει τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων (Κεφαλλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθος) με ποσοστά έκτασης 28%, 54% και 18%, αντίστοιχα. Το διαμέρισμα (ΥΔ 02) αποτελείται από τις ΠΕ Κεφαλληνίας και Ζακύνθου, το μεγαλύτερο μέρος των ΠΕ Κορίνθιας και Αχαΐας, το μισό της ΠΕ Ηλείας, και μικρό μέρος του Νομού Αργολίδας. Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02), αποτελείται από τις Λεκάνες Απορροής Πείρου – Βέργα – Πηνειού (GR28) έκτασης 2.423 km², Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου (GR27) 3.685 km² και Κεφαλονιάς – Ιθάκης – Ζάκυνθου (GR45) 1.310 km² (σύμφωνα με ΦΕΚ 1383/Β/2-9-10 Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων).

Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου οριοθετείται στο χερσαίο τμήμα του από τον υδροκρίτη που ξεκινά από το ακρωτήριο Κατάκολο, συνεχίζει στους ορεινούς όγκους Φολή, Λάμπεια, Ερύμανθο, Αροάνεια, στο υψίπεδο Καλαβρύτων, στο νότιο όριο της κλειστής λεκάνης Φενεού, στους ορεινούς όγκους του Ολιγύρτου, Λύρκειου και Ονείων, και καταλήγει στο ακρωτήριο Τραχήλι μέσω των κορυφών Τραπεζώνα και Πολίτη στην Κορινθία.

Σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος της Βόρειας Πελοποννήσου, στο σύνολο του Υδατικού Διαμερίσματος οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού για όλες τις δραστηριότητες και χρήσεις ανέρχονται σε ~480,0 εκ.μ³. Στη γεωργία (αρδευθείσες εκτάσεις), που είναι και ο βασικός χρήστης νερού, καταναλώνεται ~84,6% (406,4 εκ.μ³) των συνολικών αναγκών νερού, στη βιομηχανία το ~1,8% (8,7 εκ.μ³), στην ύδρευση ~12,9% (61,8 εκ.μ³) και στην κτηνοτροφία ~0,7% (3,2 εκ.μ³).

Κατάσταση επιφανειακών υδάτων

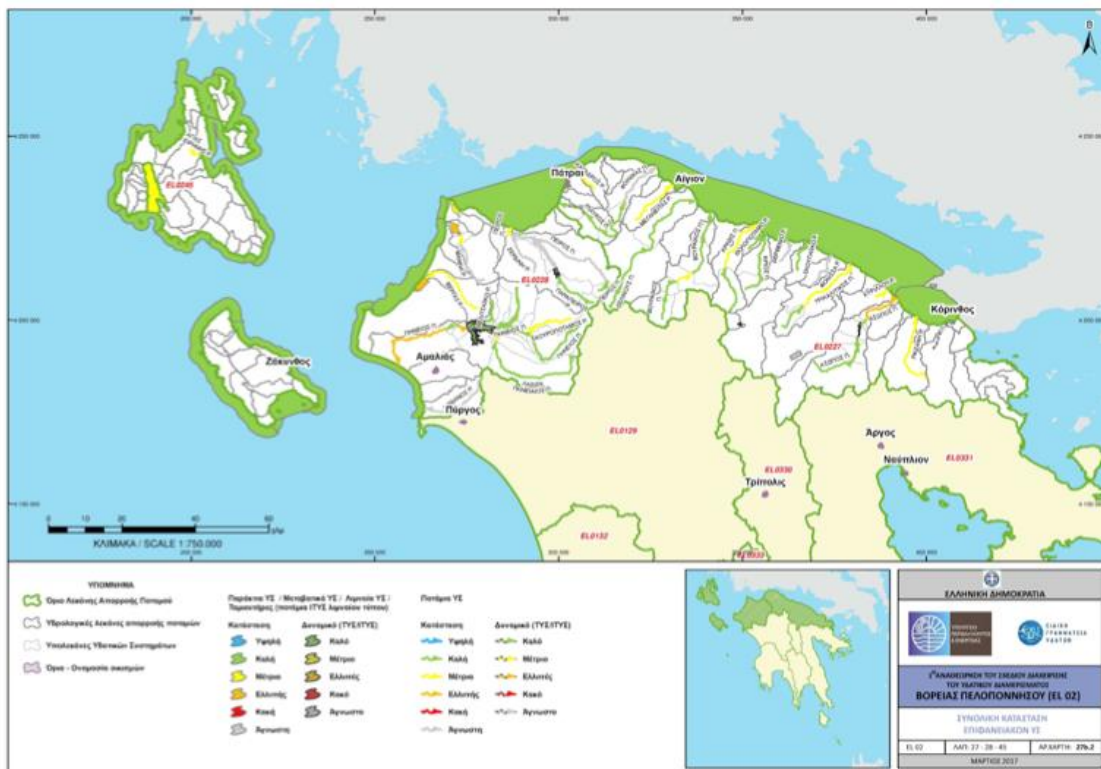
Σύμφωνα με την πρώτη αναθεώρηση του σχεδίου διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου, η χημική κατάσταση όλων των ποτάμιων υδατικών συστημάτων

είναι καλή, ενώ η οικολογική τους κατάσταση κυμαίνεται από καλή σε μέτρια. Σχετικά με τα λιμναία υδατικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των ταμιευτήρων, τόσο η οικολογική, όσο και η χημική τους κατάσταση είναι καλή.

Όσον αφορά στα μεταβατικά υδατικά συστήματα, η χημική τους κατάσταση είναι καλή, ενώ η οικολογική τους κυμαίνεται από καλή σε μέτρια. Τέλος, αναφορικά με τα παράκτια υδατικά συστήματα, όπως φαίνεται στον χάρτη του υδατικού διαμερίσματος, εμφανίζουν καλή χημική κατάσταση, καθώς και καλή οικολογική κατάσταση, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, όπου η οικολογική τους κατάσταση εμφανίζεται μέτρια.

Στον χάρτη που ακολουθεί παρουσιάζεται η συνολική κατάσταση των επιφανειακών ΥΣ του ΥΔ της Βόρειας Πελοποννήσου.

Σχήμα 6.10: Συνολική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]

Υπόγεια υδατικά συστήματα

Στον πίνακα που ακολουθεί δίνεται ο αριθμός των υπόγειων υδατικών συστημάτων, η συνολική τους έκταση καθώς και ο αριθμός των συστημάτων που είναι άμεσα συσχετιζόμενα με επιφανειακά νερά ή χερσαία οικοσυστήματα.

Πίνακας 6.5: Υπόγεια υδατικά συστήματα της ΛΑΠ Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου

Υπόγεια Υδατικά Συστήματα (ΥΥΣ)	Αριθμός Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Συνολικό)	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Μέγιστο)	Έκταση ΥΥΣ (m ²) (Ελάχιστο)
Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου	14	3.740.623.470,83	827.554.508,22	14.029.932,40

Κατάσταση υπόγειων υδατικών συστημάτων

Η κατάσταση των υπόγειων υδατικών συστημάτων του ΥΔ02 παρουσιάζεται στις εικόνες που ακολουθούν.

Σχήμα 6.11: Ποιοτική (Χημική) κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]

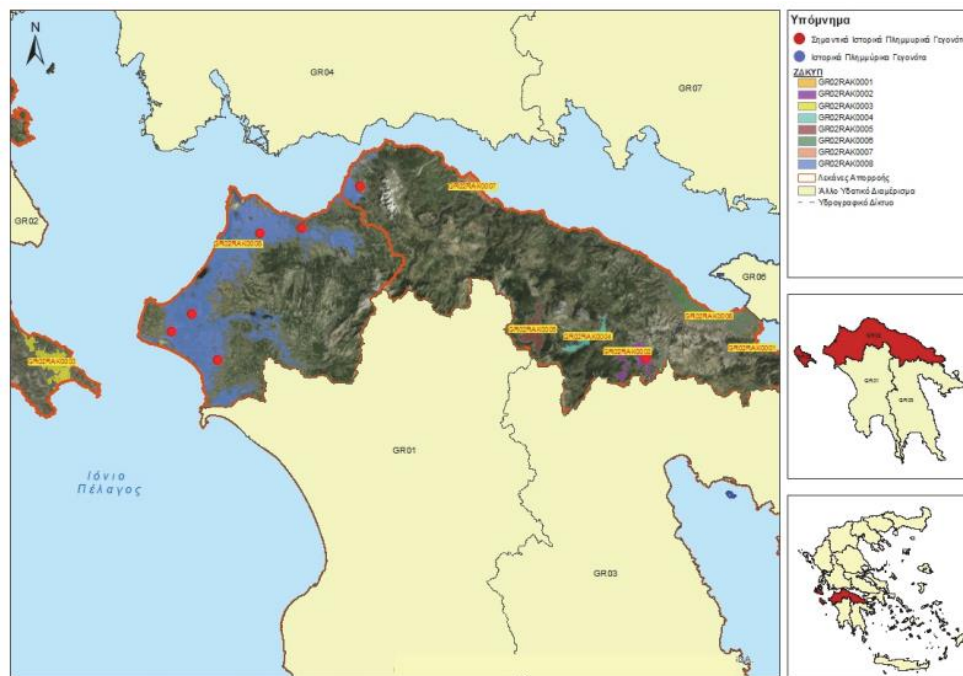

Σχήμα 6.12: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου
[Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Βόρειας Πελοποννήσου]

Τόσο η ποιοτική όσο και η ποσοτική κατάσταση των υπόγειων συστημάτων του Υδατικού Διαμερίσματος της Βόρειας Πελοποννήσου κατά το πλείστον εμφανίζεται καλή. Ειδικότερα, τα μοναδικά υπόγεια συστήματα που εμφανίζουν κακή ποιοτική κατάσταση και ανήκουν στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου είναι το υπόγειο υδατικό σύστημα Βόρειας Κορινθίας με κωδικό EL0200170 και το υπόγειο σύστημα Κορίνθου-Κιάτου με κωδικό EL0200190. Ως προς την ποσοτική κατάσταση το μοναδικό υπόγειο σύστημα που εμφανίζει κακή κατάσταση είναι το υπόγειο Σύστημα Κορίνθου-Κιάτου.

Πλημμυρικός κίνδυνος

Στο παρακάτω σχήμα παρατίθενται οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του ΥΔ 02, που εγκρίθηκαν με την Απόφαση: ΥΠΕΝ/ΓρΕΓΥ/41356/323 (ΦΕΚ Β' 2691/6.7.2018). Τα σημεία με μπλε συμβολίζουν τις θέσεις ιστορικών πλημμυρών και με κόκκινο τις θέσεις σημαντικών ιστορικών πλημμυρών. Επίσης, ακολουθεί πίνακας με τις Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας του ΥΔ 02 και τα ιστορικά πλημμυρικά συμβάντα με βάση τα στοιχεία της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας (ΥΠΕΚΑ-ΕΓΥ, 2012).

Σχήμα 6.13: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου

Πίνακας 6.6: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Βόρειας Πελοποννήσου

α/α	Ονομασία	Κωδικός	Έκταση (km ²)	ΛΑΠ	Ποσοστό ΛΑΠ
Βόρεια Πελοπόννησος (EL 02)					
1	Πεδινή περιοχή οικισμών Λουτρών Ωραίας Ελένης	GR02RAK0001	3,28	EL0227	0,1%
2	Υψηλή ζώνη π. Ασωπού	GR02RAK0002	38,48	EL0227	1,0%
3	Χαμηλά Ζακύνθου	GR02RAK0003	76,07	EL0245	18,7%
4	Χαμηλή ζώνη λεκάνης λίμνης Στυμφαλίας	GR02RAK0004	28,66	EL0227	0,8%
5	Χαμηλή ζώνη λεκάνης τεχνητής λίμνης Φενεού	GR02RAK0005	38,95	EL0227	1,1%
6	Χαμηλή ζώνη ρεμάτων παραλίας Βόρειας Πελοποννήσου από το Κιάτο έως την Κόρινθο	GR02RAK0006	120,42	EL0227	3,3%
7	Χαμηλή ζώνη π. Σελινούντα	GR02RAK0007	33,72	EL0227	0,9%
8	Πεδινή ζώνη λεκανών απορροής Πείρου–Βέργα–Πηνιεύ–Γλάκου	GR02RAK0008	887,55	EL0228	36,5%

6.3.3 ΤΟ ΥΔΑΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (ΥΔ 03)

Από διοικητικής άποψης, σε αυτήν την έκταση περιλαμβάνονται, στο σύνολο σχεδόν, οι Περιφερειακές Ενότητες Αργολίδας και Λακωνίας, ενώ εν μέρει, οι Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας, Κορινθίας, Μεσσηνίας και Νήσων. Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ 03), αποτελείται από τις

Λεκάνες Απορροής του Οροπεδίου Τρίπολης (GR30) έκτασης 907 km², των Ρεμάτων Αργολικού Κόλπου (GR31) έκτασης 5.796 km² και Ευρώτα (GR33) έκτασης 2.239 km² (σύμφωνα με το ΦΕΚ 1383/Β/2-9-10).

Όσον αφορά στα φυσικά-γεωμορφολογικά όρια του Διαμερίσματος, αυτά είναι προς τα δυτικά ο Ταΰγετος και το Μαίναλο, προς τα βόρεια ο ορογραφικός άξονας Ολιγύρτου - Λυρκείων – Ονείων, προς τα ανατολικά ο Πάρνωνας, ο Αργολικός Κόλπος και ο Κόλπος της Επιδαύρου και προς τα νότια ο Λακωνικός Κόλπος. Στο διαμέρισμα υπάγονται και οι νήσοι Κύθηρα, Σπέτσες, Ύδρα και Πόρος, καθώς και η χερσόνησος των Μεθάνων.

Το υδατικό διαμέρισμα έχει ανάγλυφο σύνθετο: απότομο και κρημνώδες στην ορεινή ζώνη (με υψόμετρο 600–2.400 m) και ομαλό στην πεδινή και λοφώδη ζώνη. Η μέση ετήσια βροχόπτωση εκτιμάται σε 750 mm, με τις τιμές να είναι υψηλότερες για τις ορεινές περιοχές και το οροπέδιο της Τρίπολης και σημαντικά χαμηλότερες στην Αργολίδα.

Ο επιφανειακός υδροκρίτης που καθορίζει τα όρια του διαμερίσματος δεν συμπίπτει γενικά με τον υπόγειο υδροκρίτη, και γι' αυτό υπάρχει διακίνηση υπόγειου νερού έξω από τα όρια του διαμερίσματος. Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (03) δέχεται νερά από το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (02) και συγκεκριμένα από τις πόλγες Σκοτεινής και Αλέας (με μέση ετήσια παροχή 4,0 m³/s), και το 15% των νερών της λεκάνης Στυμφαλίας (με μέση ετήσια παροχή 0,4 m³/s), δηλαδή συνολικά 4,4 m³/s το έτος.

Αντίστοιχα, σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος της Ανατολικής Πελοποννήσου, στο σύνολο του Υδατικού Διαμερίσματος οι συνολικές ετήσιες ανάγκες νερού για όλες τις δραστηριότητες και χρήσεις ανέρχονται σε ~376,5 εκ.μ³. Στη γεωργία (αρδευθείσες εκτάσεις), που είναι και ο βασικός χρήστης νερού, καταναλώνεται ~90,2% (339,5 εκ.μ³) των συνολικών αναγκών νερού, στη βιομηχανία το ~2,1% (7,7 εκ.μ³), στην ύδρευση ~7,3% (27,7 εκ.μ³) και στην κτηνοτροφία ~0,4% (1,6 εκ.μ³).

Κατάσταση επιφανειακών υδατικών συστημάτων

Όπως, αποτυπώνεται στον ακόλουθο χάρτη συνολικής κατάστασης επιφανειακών υδατικών συστημάτων του υδατικού διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου, η χημική κατάσταση των ποτάμιων υδατικών συστημάτων είναι καλή, ενώ η οικολογική κατάσταση κυμαίνεται από καλή σε μέτρια, με εξαίρεση το υδατικό σύστημα Ευρώτας Π._2 (EL0333R000201007N), του οποίου η οικολογική κατάσταση είναι χαρακτηρισμένη κακή.

Όσον αφορά στα λιμναία υδατικά συστήματα, το Υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Πελοποννήσου, έχει μόνο ένα, αυτό της Τεχνητής λίμνης Τάκα (EL0330L000000001H), του οποίου, τόσο η οικολογική, όσο και η χημική κατάσταση παραμένουν άγνωστες, σύμφωνα με τα στοιχεία της 1^{ης} Αναθεώρησης του οικείου ΣΔΛΑΠ. Το ίδιο ισχύει και για τα μεταβατικά συστήματα του υδατικού διαμερίσματος Ανατολικής

Πελοποννήσου, των οποίων η οικολογική και χημική κατάσταση παραμένουν άγνωστες. Τέλος, σχετικά με τα παράκτια υδατικά συστήματα, η χημική τους κατάσταση είναι καλή, ενώ η οικολογική τους κυμαίνεται από υψηλή σε μέτρια.

Η κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδατικών συστημάτων του ΥΔ03 παρουσιάζεται στις εικόνες που ακολουθούν:

Σχήμα 6.14: Συνολική κατάσταση επιφανειακών ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου]

Κατάσταση υπόγειων υδατικών συστημάτων

Τα υπόγεια υδατικά συστήματα του Υδατικού Διαμερίσματος της Ανατολικής Πελοποννήσου, χαρακτηρίζονται κυρίως από καλή χημική και ποσοτική κατάσταση, ενώ εντοπίζονται ορισμένα ΥΥΣ τα οποία χαρακτηρίζονται από κακή ποιοτική ή/και ποσοτική κατάσταση. Συγκεκριμένα, τα συστήματα που χαρακτηρίζονται με κακή ποιοτική κατάσταση είναι το σύστημα οροπεδίου Τρίπολης (EL0300030), το σύστημα Αργολικού Πεδίου (EL0300040), το σύστημα Μαυροβουνίου-Διδύμων (EL0300050), το σύστημα Τροιζηνίας (EL0300060), το σύστημα Ερμιόνης (EL0300070), το σύστημα Πορτοχελίου (EL0300080), το σύστημα Άστρους (EL0300090), το σύστημα Νεάπολης (EL0300130) και το σύστημα Ασωπού-Γλυκόβρυσης (EL0300150). Ως προς την ποσοτική κατάσταση, τα συστήματα που παρουσιάζουν κακή κατάσταση είναι το σύστημα Αργολικού Πεδίου (EL0300040), το σύστημα Τροιζηνίας (EL0300060), το σύστημα Πορτοχελίου (EL0300080), το σύστημα Άστρους (EL0300090), το σύστημα Νεάπολης (EL0300130) και το σύστημα Ασωπού-Γλυκόβρυσης (EL0300150).

Στους χάρτες που ακολουθούν αποτυπώνεται η ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των υπόγειων υδατικών συστημάτων του ΥΔ 03.

Σχήμα 6.15: Ποιοτική (Χημική) κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου].

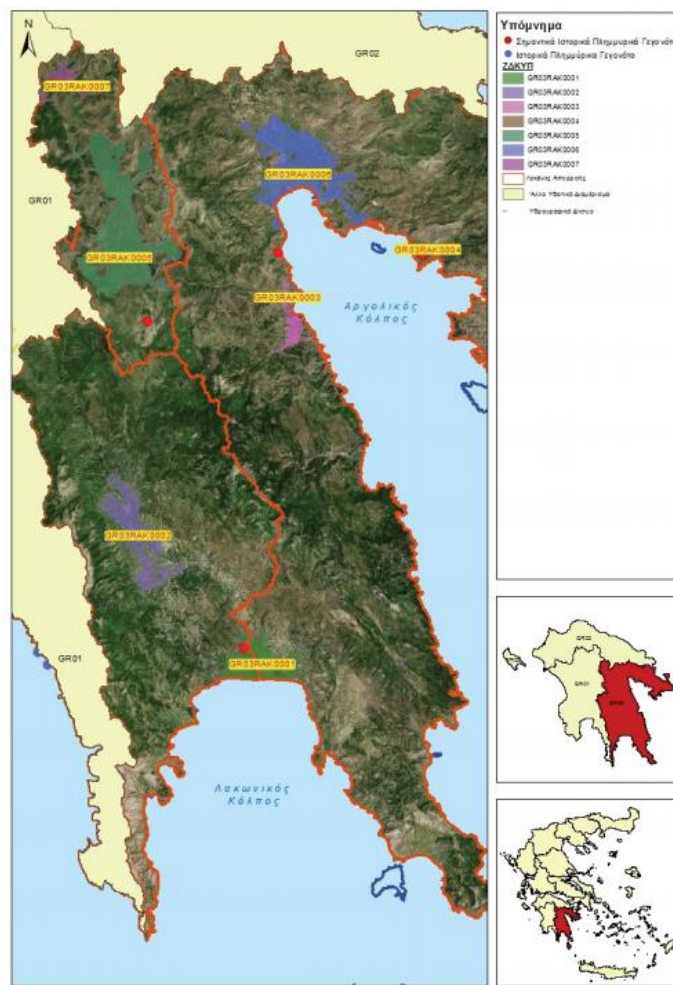

Σχήμα 6.16: Ποσοτική κατάσταση υπόγειων ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου [Πηγή: 1^η Αναθεώρηση ΣΔΛΑΠ Ανατολικής Πελοποννήσου]

Πλημμυρικός κίνδυνος

Στο παρακάτω σχήμα παρατίθενται οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του ΥΔ 03, που εγκρίθηκαν με την Απόφαση: ΥΠΕΝ/ΓρΕΓΥ /41364/324 (ΦΕΚ Β' 2692/6.7.2018). Τα σημεία με μπλε συμβολίζουν τις θέσεις ιστορικών πλημμυρών και με κόκκινο τις θέσεις σημαντικών ιστορικών πλημμυρών. Επίσης, ακολουθεί πίνακας με τις Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας του ΥΔ 03 και τα ιστορικά πλημμυρικά συμβάντα με βάση τα στοιχεία της Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδύνων Πλημμύρας (ΥΠΕΚΑ-ΕΓΥ, 2012).

Σχήμα 6.17: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου

Πίνακας 6.7: Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας ΥΔ Ανατολικής Πελοποννήσου

α/α	Ονομασία	Κωδικός	Έκταση (km ²)	ΛΑΠ	Ποσοστό ΛΑΠ
Ανατολική Πελοπόννησος (EL 03)					
1	Χαμηλή ζώνη π. Ευρώτα (περιοχές οικισμών Σκάλας, Έλους)	GR03RAK0001	73,96	EL0333 EL0331	1,4% 0,9%
2	Κοιλιάδα π. Ευρώτα στο ύψος της Σπάρτης	GR03RAK0002	89,14	EL0333	4,0%
3	Πεδινή περιοχή Άστρους	GR03RAK0003	28,63	EL0331	0,6%
4	Χαμηλή ζώνη π. Ράδου	GR03RAK0004	12,56	EL0331	0,3%
5	Οροπέδιο Τρίτολης	GR03RAK0005	203,38	EL0330	22,4%
6	Πεδιάδα Άργους – Ναυπλίου – Δρεπάνου	GR03RAK0006	167,41	EL0331	3,5%
7	Πεδινή περιοχή Βλαχέρνας	GR03RAK0007	30,86	EL0330	3,4%

6.4 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.4.1 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Οι αέριοι ρύποι εκπέμπονται συνεχώς στην ατμόσφαιρα από μια ποικιλία πηγών. Οι κύριες πηγές αέριας ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι οι βιομηχανικές πηγές (κυρίως τα διυλιστήρια Κορίνθου), η παραγωγή και μεταφορά ενέργειας (οι εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής (Δ.Ε.Η.) με χρήση λιγνίτη στη Μεγαλόπολη), οι μεταφορές (κεντρικοί οδικοί άξονες και μεγάλα αστικά κέντρα), η θέρμανση (καυστήρες, τζάκια, σόμπες κ.α.), η διαχείριση απορριμμάτων και οι εκπομπές από γεωργικές καλλιέργειες. Εξίσου μεγάλη πηγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης για την ευρύτερη περιοχή μελέτης είναι η οδική κυκλοφορία. Συγκεκριμένα, από τη χρήση των μηχανοκινήτων, εκπέμπονται στην ατμόσφαιρα CO, NOx, υδρογονάνθρακες και SO₂. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία έχει αυξηθεί το ποσοστό των οχημάτων αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, γεγονός που έχει οδηγήσει στη μείωση των εκπομπών ιδιαίτερα του CO.

Στο μεγαλύτερο βαθμό της Περιφέρειας η κύρια πηγή θέρμανσης είναι η χρήση συστημάτων κεντρικής θέρμανσης με καυστήρα πετρελαίου και λέβητα. Από τη χρήση των καυστήρων κεντρικής θέρμανσης έχουμε παραγωγή και εκπομπή ρύπων όπως CO, CO₂, SO₂ και σωματίδια (κυρίως αιθάλη). Οι εκπομπές SO₂, έχουν μειωθεί λόγω της χρήσης πετρελαίου με χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο. Λόγω της οικονομικής κρίσης, αυξήθηκε η χρήση των τζακιών και σομπών, ως μέσα θέρμανσης με αποτέλεσμα στα μεγάλα αστικά κέντρα της περιφέρειας να παρατηρείται υποβάθμιση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, κυρίως τις βραδινές ώρες.

Όσον αφορά στην αέρια ρύπανση από τις βιομηχανίες της ευρύτερης περιοχής μελέτης, γενικά επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα είτε με εκπομπές που παράγονται από βιομηχανικές καύσεις είτε με εκπομπές που προέρχονται από την παραγωγική διαδικασία. Οι αέριες εκπομπές από βιομηχανικές καύσεις προέρχονται κυρίως από την καύση μαζούτ, πετρελαίου και σε ειδικές περιπτώσεις φυσικό αέριο, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται άλλα υλικά (πριονίδι κ.α.). Οι εκπομπές από την παραγωγική διαδικασία περιλαμβάνουν κυρίως το SO₂, πτητικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες, SO₃, HF καθώς και άλλα αέρια, ανάλογα με την παραγωγική διαδικασία. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, τη βαριά βιομηχανία της περιφέρειας αποτελούν οι λιγνιτικές μονάδες της Δ.Ε.Η. στην περιοχή της Μεγαλόπολης και οι εγκαταστάσεις διύλισης πετρελαίου στην Κόρινθο.

6.4.2 ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ

Αναφορικά με την ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου, σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρονται στην ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ, η ποιότητα χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική καθώς στο μεγαλύτερο ποσοστό της έκτασης δεν καταγράφονται υπερβάσεις των κατώτερων ορίων ανίχνευσης. Αυξημένες τιμές παρατηρούνται στην ημερήσια εκτίμηση της συγκέντρωσης SO₂ για την ευρύτερη περιοχή της Αρκαδίας με έμφαση στην περιοχή όπου στεγάζεται το λιγνιτικό κέντρο Μεγαλόπολης. Αυτός είναι και ο λόγος που στην περιοχή παρατηρούνται αυξημένες

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

τιμές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και των ρύπων SO₂, CH₄, NO_x κ.α. Λαμβάνοντας υπόψη την ετήσια έκθεση ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ, γίνεται παράθεση των αποτελεσμάτων των εκτιμήσεων για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, ανά ΠΕ για την ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου.

Πίνακας 6.8: Εκτίμηση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Περιφέρεια (σε tn equiv CO₂).

Δραστηριότητες	Αργολίδα	Αρκαδία	Κορινθία	Λακωνία	Μεσσηνία	Σύνολο
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	875.121	3.645.844	1.229.280	822.485	966.968	7.539.699
Παραγωγή	439.553	3.296.645	618.121	439.553	329.664	5.123.535
Μεταφορές	189.706	111.020	250.049	149.876	224.972	925.622
Λοιπές Πηγές	245.862	238.179	361.110	233.057	412.332	1.490.541
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ	196.313	261.750	235.575	196.313	287.925	1.177.876
ΔΙΑΛΥΤΕΣ	1.533	1.485	2.251	1.453	2.570	9.291
ΓΕΩΡΓΙΑ	256.188	256.750	197.963	186.319	326.057	1.222.716
ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ-ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	-74.556	-194.889	-83.078	-148.486	-93.356	-594.364
ΑΠΟΒΛΗΤΑ	45.322	33.945	40.168	46.153	35.765	201.355
Διάθεση Σ.Α. στο έδαφος	36.761	25.653	27.594	38.038	21.407	149.451
Λοιπές πηγές	8.561	8.294	12.575	8.115	14.358	51.903
ΣΥΝΟΛΟ	1.374.401	4.199.018	1.705.155	1.252.574	1.619.193	10.150.341

Όπως παρατηρείται από τα αποτελέσματα, το σύνολο των εκπομπών της Περιφέρειας αντιστοιχεί στο 7,41% του συνόλου της χώρας (127.913.660 tn equiv O₂). Οι πλέον «παραγωγικές» Περιφερειακές Ενότητες από πλευράς εκπομπών είναι η Αρκαδία και Κορινθία, κάτι που είναι αναμενόμενο δεδομένου ότι συγκεντρώνουν τον κύριο όγκο της ενεργειακής παραγωγής της Περιφέρειας (ΑΗΣ Μεγαλόπολης, Διυλιστήρια Κορίνθου). Ο πιο ρυπογόνος τομέας είναι αυτός της ενέργειας, με ποσοστά που κυμαίνονται από 63,89% (Μεσσηνία) έως 91,64% (Αρκαδία), με μέσο όρο Περιφέρειας 79,55%. Σημαντικοί τομείς

είναι σχεδόν εξίσου οι βιομηχανικές διεργασίες και η γεωργία, με μέσο όρο Περιφέρειας 12,43% και 12,90%, αντίστοιχα. Όσον αφορά στον τομέα χρήσεων γης, το αρνητικό πρόσημο υποδεικνύει ότι οι δασικές και οι λοιπές εκτάσεις που περιλαμβάνονται στον τομέα απορροφούν CO₂, μειώνοντας έτσι τις συνολικές εκπομπές. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί, ότι οι εκτάσεις που χρησιμοποιήθηκαν στους υπολογισμούς περιλαμβάνουν και τις καμένες δασικές εκτάσεις από τις πυρκαγιές του 2007 που ανέρχονται σε 947.000 στρ.

6.5 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.5.1 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται, σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. του 2011, σε 589.602 άτομα, το 5,3% του αντίστοιχου συνολικού πληθυσμού της χώρας. Κατά την περίοδο 2001-2011 σημείωσε μείωση κατά 8,4%, πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τον πληθυσμό της χώρας για το ίδιο διάστημα, ο οποίος παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα του 2001, με μια ελάχιστη μείωση (-0,2%). Τα στοιχεία αυτά αντανακλούν τη δημογραφική αποδυνάμωση της Περιφέρειας, στο πλαίσιο μιας πληθυσμιακής σταθερότητας της χώρας και πληθυσμιακής αύξησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού κατά 4%.

Πληθυσμιακή μείωση εμφανίζουν όλες οι Περιφερειακές Ενότητες της Πελοποννήσου, εντονότερη παρατηρείται στην Αρκαδία και στη Μεσσηνία και μικρότερη στη Λακωνία και στην Κορινθία. Στο σύνολό της, η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει την 4η χαμηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα μεταξύ των Περιφερειών της χώρας.

Σύμφωνα με τον υπολογιζόμενο πληθυσμό από την ΕΛΣΤΑΤ, για την περίοδο 2011-2020, ο πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σημείωσε μείωση κατά -2,9% (από 589 χιλ. το 2011 σε 572 χιλ. το 2020). Επιμέρους, όλες οι Περιφερειακές Ενότητες σημείωσαν μείωση του πληθυσμού τους, όπως αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 6.9: Εξέλιξη πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, 2011-2020 [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]

Περιφερειακή Ενότητα	2011	2020	2011-2020 %
Αργολίδας	98.996	96.156	-2%
Αρκαδίας	88.582	80.916	-8,6%
Κορινθίας	148.193	147.290	-0,6%
Λακωνίας	90.881	90.217	-0,7%

Περιφερειακή Ενότητα	2011	2020	2011-2020 %
Μεσσηνίας	162.950	157.572	-3,3%
Συνολικά για την Περιφέρεια Πελοποννήσου	589.602	572.151	-2,9%

Ως προς τους δυο βασικούς δημογραφικούς δείκτες, ο δείκτης γήρανσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει έντονα αυξητική τάση, ενώ διαμορφώνεται σταθερά σημαντικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο δείκτη στο σύνολο της χώρας.

6.5.2 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ για το έτος 2011, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας κυμαίνεται περί το 41%. Το 21,6% των απασχολουμένων απασχολείται στον πρωτογενή τομέα, ποσοστό που παρουσιάζεται μεγαλύτερο συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της χώρας. Στον δευτερογενή τομέα απασχολείται περίπου το 14,5% των απασχολουμένων της Περιφέρειας και το υπόλοιπο 48,11 % απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Στο ποσοστό των οικονομικά ενεργών κατοίκων της Περιφέρειας, το 15% καταγράφονται ως άνεργοι. Η τάση του ποσοστού ανεργίας στην Περιφέρεια παρουσιάζεται σημαντικά αυξανόμενη μετά το έτος 2008. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., το ποσοστό ανεργίας για το έτος 2011 παρουσιάζει αύξηση κατά 4,4% σε σχέση με το αντίστοιχο του 2010. Συγκριτικά με το σύνολο της χώρας, ο ρυθμός αύξησης των ανέργων στην Περιφέρεια είναι χαμηλός σε σχέση με τον αντίστοιχο ρυθμό της χώρας, αυτό συμβαίνει λόγω του γενικού χαμηλού ποσοστού του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας.

Μεταξύ της παραγωγικής διάρθρωσης των ΠΕ της Περιφέρειας διαπιστώνονται διαφοροποιήσεις όσον αφορά στους τομείς παραγωγής. Συγκεκριμένα, οι ΠΕ Λακωνίας και Αργολίδας εμφανίζουν μεγάλα ποσοστά συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στο συνολικό ΑΕΠ τους, καθώς επίσης και στον τριτογενή τομέα, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά του δευτερογενή τομέα εμφανίζονται αυξημένα στις ΠΕ Κορινθίας και Αρκαδίας.

Πίνακας 6.10: Αριθμός απασχολούμενων Περιφέρειας ανά παραγωγικό τομέα, 2011, [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]

	Σύνολο	Οικονομικά ενεργοί						Οικονομικά μη ενεργοί
		Σύνολο οικονομικά ενεργών	Απασχολούμενοι				Άνεργοι	
			Σύνολο απασχολούμενων	Πρωτογενής τομέας	Δευτερογενής τομέας	Τριτογενής τομέας		
Περιφέρεια Πελοποννήσου	577.903	233.986	196.761	50.439	33.740	112.582	37.225	343.917
ΠΕ Αρκαδίας	86.685	33.328	28.236	5.070	6.255	16.911	5.092	53.357
ΠΕ Αργολίδας	97.044	40.716	34.165	8.223	5.784	20.158	6.551	56.328
ΠΕ Κορινθίας	145.082	59.872	49.454	10.520	9.395	29.539	10.418	85.210
ΠΕ Λακωνίας	89.138	35.723	31.014	12.090	3.951	14.973	4.709	53.415
ΠΕ Μεσσηνίας	159.954	64.347	53.892	14.536	8.355	31.001	10.455	95.607

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η Πελοπόννησος εμφανίζει σχετικά μεγάλη εξάρτηση απασχόλησης από τον πρωτογενή τομέα, παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια τάση μείωσης του πρωτογενή τομέα προς όφελος του τριτογενή.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παράγεται σημαντικός αριθμός προϊόντων ΠΟΠ (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης) και ΠΓΕ (Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης) όπως: ελιές, ελαιόλαδο, τυριά, φρούτα, λαχανικά ξηροί καρποί, όσπρια και προϊόντα ζωικής προέλευσης. Η σχετική θέση του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας σε σύγκριση με το μέγεθος του τομέα στη χώρα, είναι ιδιαίτερα σημαντική όπως ήδη αναφέρθηκε.

Στο σύνολο των γεωργικών εκτάσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ, κυριαρχούν οι δενδρώδεις καλλιέργειες στις οποίες σημαντικότερη θέση κατέχουν οι ελιές ενώ ακολουθεί η κατηγορία 'λοιπές εκτάσεις', οι οποίες περιλαμβάνουν οικογενειακούς λαχανόκηπους, άγονους βοσκότοπους, φυτώρια, άλλες πολυετείς φυτείες και αγροναπαύσεις. Σημαντικό μέρος όμως των γεωργικών εκτάσεων της Περιφέρειας καταλαμβάνεται και από αμπελίσια και ετήσιες καλλιέργειες.

Η συμβολή της Περιφέρειας στην κτηνοτροφική δραστηριότητα της χώρας υπολείπεται της αντίστοιχης γεωργικής. Στην Περιφέρεια εντοπίζεται σημαντική συγκέντρωση δραστηριοτήτων του κλάδου της

υδατοκαλλιέργειας και ιδιαίτερα της εντατικής ιχθυοκαλλιέργειας θαλάσσιων ειδών, ειδικότερα σημαντικές εκτάσεις ιχθυοκαλλιέργειας εμφανίζονται στην ΠΕ Κορινθίας και Αργολίδας.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχουν μικρές μεταποιητικές μονάδες και κυρίως μονάδες στους κλάδους κατασκευών. Η κυρίαρχη δραστηριότητα του κλάδου είναι η μεταποίηση, ενώ δεύτερη σε σημασία δραστηριότητα είναι οι κατασκευές και ακολουθεί η ενέργεια λόγω της λειτουργίας των δυο μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Αρκαδία, αλλά και στη λειτουργία των διυλιστηρίων στην Κορινθία.

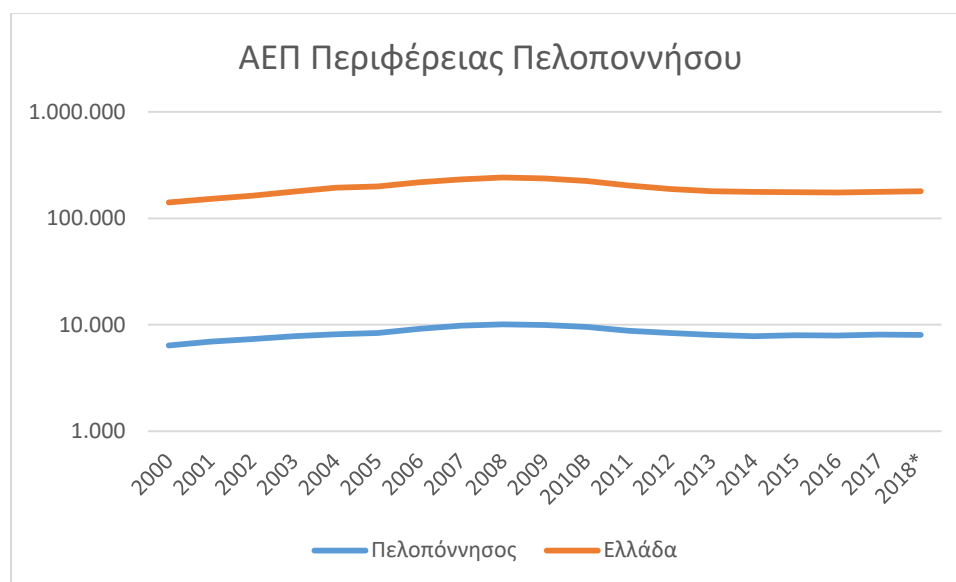
ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ (ΦΕΚ 1485/Β'/10-10-2003), η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από χαμηλή αξιοποίηση των πόρων της στο τομέα του τουρισμού παρόλο που η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικούς τουριστικούς πόρους τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο (αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, παραδοσιακοί οικισμοί κ.λπ.). Αυτά σε συνδυασμό με το μεγάλο μήκος ακτών, το φυσικό κάλλος των περιοχών της ενδοχώρας, τη μη ύπαρξη σοβαρών περιβαλλοντικών προβλημάτων σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και το ευνοϊκό κλίμα, δίνουν την ευκαιρία στην Περιφέρεια να αναπτύξει τον κλάδο του τουρισμού με προοπτική ετήσιας διάρκειας. Σύμφωνα με στοιχεία της ΙΝΣΕΤΕ για το έτος 2017, οι τουριστικές αφίξεις στην Περιφέρεια έφθασαν τις 727.000.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, το 2011 ο τριτογενής τομέας συνεισέφερε στο μεγαλύτερο ποσοστό στην Ακαθάριστη Προστιθεμένη Αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου, παρόλα αυτά το μερίδιό του, συγκριτικά με το αντίστοιχο του τριτογενούς τομέα στο σύνολο της χώρας το οποίο αγγίζει το (80,4%), είναι σημαντικά χαμηλότερο. Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, αμέσως μετά ακολουθούν η εστίαση και οι δραστηριότητες μηχανικών.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ., το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου ακολουθεί την τάση του ΑΕΠ της χώρας, ωστόσο είναι αισθητά μικρότερο από αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το διάστημα μεταξύ των ετών 2005 και 2008, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας, με μικρή πτώση το 2008, σημείωσε αύξηση κατά περίπου 10%, ποσοστό το οποίο είναι αρκετά μειωμένο σε σχέση με το ποσοστό αύξησης του ΑΕΠ της χώρας, το οποίο, το ίδιο διάστημα αυξήθηκε περίπου κατά 15%. Επίσης, η πτώση του ΑΕΠ της Περιφέρειας άρχισε από το 2008, ενώ το ΑΕΠ της χώρας αυξήθηκε κατά το έτος αυτό. Εν συνεχεία, το 2015 και 2016 του ΑΕΠ της Περιφέρειας παρουσιάζει μικρή αυξητική τάση σε αντίθεση με το ΑΕΠ της χώρας το οποίο εξακολουθεί την καθοδική πορεία. Μεγαλύτερη τιμή του ΑΕΠ παρουσιάζει η Αρκαδία ενώ ακολουθεί η Αργολίδα.

Σχήμα 6.18: Διάγραμμα ΑΕΠ Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σύγκριση με το ΑΕΠ της χώρας [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ)

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η συνολική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της χώρας, καθώς και της Περιφέρειας Πελοποννήσου και των Περιφερειακών της Ενοτήτων, για τα έτη 2011-2018.

Πίνακας 6.11: Συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία της Ελλάδας, της Περιφέρειας Πελοποννήσου και των Περιφερειακών Ενοτήτων της, 2011-2018 [Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ]

Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία								
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*
Ελλάδα	178.181	166.159	159.199	156.606	155.577	151.939	154.593	155.780
Πελοπόννησος	7.710	7.359	7.089	6.903	7.033	6.908	7.043	6.956
Αργολίδα	1.422	1.330	1.274	1.253	1.276	1.240	1.262	1.256
Αρκαδία	1.326	1.305	1.316	1.273	1.302	1.279	1.315	1.265
Κορινθία	1.933	1.848	1.787	1.659	1.709	1.742	1.746	1.741
Λακωνία	1.063	1.008	987	978	999	941	986	980
Μεσσηνία	1.966	1.868	1.725	1.740	1.748	1.706	1.734	1.714

6.6 ΥΠΟΔΟΜΕΣ

6.6.1 ΎΔΡΕΥΣΗ- ΑΡΔΕΥΣΗ

Σε τοπικό επίπεδο οι υδρευτικές ανάγκες κοινοτήτων και μικρών δήμων εξυπηρετούνται από μικρά υδρευτικά έργα που τα διαχειρίζονται οι ίδιοι οι ΟΤΑ. Τα κυριότερα προβλήματα των υπάρχοντων δικτύων, αφορούν στη συντήρηση και τον εμπλουτισμό τους, καθώς και την αντικατάσταση των παλαιών

δικτύων που έχουν κατασκευασθεί από τσιμεντοσωλήνες και παρουσιάζουν διαρροές από διάρρηξη ή εμφράξεις από τη συσσώρευση αλάτων.

Η ΠΕ Αργολίδας αντιμετωπίζει τα σημαντικότερα πρόβλημα ύδρευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τόσο λόγω σοβαρής ποιοτικής υποβάθμισης (νερό βεβαρημένο σε νιτρικά και χλωριόντα, υφάλμυρο) όσο και λόγω της ποσοτικής ανεπάρκειας των διαθέσιμων υδάτινων πόρων από τη συνεχή και ανεξέλεγκτη χρησιμοποίηση γεωτρήσεων.

Οι κυριότερες υδρευτικές πηγές της Αργολίδας είναι η πηγή Αγίου Γεωργίου, οι πηγές Μυλών ή Λέρνης, οι πηγές Κρόης, οι πηγές Κεφαλαρίου, οι πηγές Μηλιώνη, οι πηγές Μυκηνών, οι πηγές Νεοχωρίου, Καπαρέλι και Δούκα, τέλος, μικρότερης σημασίας πηγές απαντούν στα όρη Στεφανή, Αγ. Δημήτριου, Αγιονόρι και στην περιοχή Μαλανδρή.

Η ΠΕ Αρκαδίας είναι η περιοχή με τα λιγότερα προβλήματα στον τομέα της ύδρευσης και κάποια περιοδικά προβλήματα οφείλονται στην ανεπάρκεια της διαθέσιμης παροχής από τις πηγές, σε αυθαίρετες προσθήκες στο δίκτυο χωρίς σχεδιασμό και στην κακή διαχείριση της διανομής του φορτίου στο δίκτυο. Οι περισσότεροι Δήμοι διαθέτουν δίκτυα ύδρευσης των οποίων η διαχείριση γίνεται από Συνδέσμους Ύδρευσης όπως ο σύνδεσμος Μεθυδρίου (περιλαμβάνει την Τρίπολη και αρκετές Κοινότητες της περιοχής Μαντινείας), Νοτιοανατολικής Κυνουρίας και Χαλικόβρυσης. Ο Δήμος Τρίπολης, ο οποίος διαθέτει τον μεγαλύτερο πληθυσμό της ΠΕ και τον περισσότερο τουρισμό, υδροδοτείται από ένα δίκτυο, το οποίο εσωτερικά περιλαμβάνει τρία τμήματα, τα οποία είναι οι πηγές Βυτίνας (Μεθυδρίου) και Πιάνας καθώς και δώδεκα γεωτρήσεις.

Η ΠΕ Κορινθίας καλύπτει τις υδρευτικές της ανάγκες κατά βάση από τα υπόγεια νερά. Μεγάλος αριθμός γεωτρήσεων λειτουργεί σε όλη την ΠΕ, το νερό των οποίων παρουσιάζει ποιοτική και ποσοτική υποβάθμιση (αυξημένη σκληρότητα, την παρουσία ιχών αμμωνίας και σιδηρού και την αυξημένη περιεκτικότητα διαλυμένων στερεών). Οι περισσότερες πηγές είναι καρστικές. Οι κυριότερες πηγές που τροφοδοτούν την ΠΕ είναι το συγκρότημα πηγών Στυμφαλίας, το συγκρότημα πηγών Κεφαλαρίου, καθώς και οι πηγές Κεφαλαρίου –Μπουζίου, Αγίας Βαρβάρας, Αγ. Τριάδας & Αγ. Κυριακής, Αγ. Παρασκευής και λουπές πηγές (βρύσες), Αγ. Παρασκευής, Καστανιάς, Αγ. Σωτήρας, Ψαρί, Κεφαλάρι κ.α..

Η ΠΕ Λακωνίας υδροδοτείται κατά το πλείστον από πηγές ενώ υπάρχουν επίσης γεωτρήσεις και ομβροδεξαμενές. Παρουσιάζονται προβλήματα, όχι τόσο λόγω της ανεπάρκειας των υδάτινων πόρων, όσο της μη αποτελεσματικής εκμετάλλευσης των υπαρχόντων αποθεμάτων. Στην ευρύτερη περιοχή της Λακωνίας εντοπίζονται 109 γεωτρήσεις και 97 πηγές που υδροδοτούν τους Δήμους της ΠΕ.

Στην ΠΕ Μεσσηνίας οι περισσότεροι Δήμοι υδρεύονται κατά το πλείστο από πηγές και γεωτρήσεις. Σύνδεσμοι ύδρευσης λειτουργούν στους δήμους και είναι υπεύθυνοι για την ύδρευσή τους. Αρκετές από τις πηγές παρουσιάζουν σταθερότητα ως προς την παροχή και μικρό εύρος διακύμανσης. Γεωτρήσεις στους ασβεστόλιθους έχουν δώσει πολύ μεγάλες παροχές της τάξης των 100 m³/h.

Οι σημαντικότερες καρστικές πηγές της Μεσσηνίας είναι: Αράπη πόρος, Αγίου Γεωργίου, Αετού, Φοινικούντος, Βελίκας, Βρύσες Κυπαρισσίας, Γιαννούζακα, Ελαιοχωρίου, Κεφαλόβρυο - Ελληνοεκκλησιάς, Ηλέκτρας, Κοπανακίου, Κρεμμυδίων, Κοπρινίτσας, Καρυάς, Κόκλας, Χαλβάτσου, Καλογερέσι, Κέντρο (Γαϊτσές), Λαδά, Τυφλό Βελίκας, Χανδρινού.

Τα κυριότερα συστήματα άρδευσης που χρησιμοποιούνται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι κυρίως η στάγδην άρδευση, η επιφανειακή άρδευση και η τεχνητή βροχή. Σε ότι αφορά στην άρδευση των πεδιάδων της περιφέρειας, η εκμετάλλευση του υδατικού δυναμικού γίνεται με λανθασμένο τρόπο, με την υπεράντληση να αποτελεί σύνηθες φαινόμενο. Το γεγονός αυτό δημιουργεί προβλήματα, καθώς αρχικά παρατηρείται μείωση της ποσότητας νερού για άρδευση και στη συνέχεια καταγράφονται φαινόμενα μόλυνσης και υφαλμύρισης του υδροφόρου ορίζοντα.

6.6.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ-ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ-ΛΥΜΑΤΩΝ

Διαχείριση στερεών αποβλήτων

Η υφιστάμενη διαχείριση των αποβλήτων της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από μεγάλη έλλειψη υποδομών διαχείρισης, κυρίως λόγω της καθυστέρησης υλοποίησης των έργων που προβλέπονται από το υφιστάμενο ΠΕΣΔΑ.

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται η ετησία συνολική παραγωγή Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου για το έτος 2015 και η εκτίμηση των ΑΣΑ έως το 2025, ανά Περιφερειακή Ενότητα. Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το ΠΕΣΔΑ 2016 που εγκρίθηκε με την απόφαση με αριθ. πρωτ. οικ. 27716/1612/12.06.2017.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της τροποποίησης του Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης Απορριμμάτων Περιφέρειας Πελοποννήσου, στην περιφέρεια παράγονται περίπου 255.288 t/γ στερεών αποβλήτων. Στην ποσότητα αυτή συμμετέχει η ΠΕ Μεσσηνίας κατά 28% η ΠΕ Κορινθίας κατά 25%, η ΠΕ Αργολίδας κατά 17%, και η ΠΕ Λακωνίας και Αρκαδίας κατά 15% . Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία εξέλιξης του πληθυσμού και για χρονικό ορίζοντα 5 ετών υπολογίζεται ότι το έτος 2025 θα παράγονται περίπου 272.092 t αστικών αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ, 2016).

Πίνακας 6.12: Εκτίμηση Παραγωγής Αποβλήτων (σε t) στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έως το 2025
[Πηγή: ΠΕΣΔΑ, 2016]

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΕΤΟΣ										
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	43.367	43.697	44.023	44.337	44.645	44.947	45.247	45.545	45.842	46.140	46.443
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	37.949	38.211	38.467	38.711	38.949	39.180	39.407	39.630	39.851	40.071	40.293
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	64.091	64.554	65.008	65.444	65.869	66.284	66.694	67.099	67.502	67.904	68.311
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	39.265	39.545	39.819	40.081	40.338	40.587	40.833	41.076	41.317	1.557	41.800
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	70.616	71.125	71.623	72.101	72.568	73.023	73.472	73.917	74.358	74.799	75.245
ΠΕΡ. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	255.288	257.133	258.940	260.674	262.369	264.022	265.652	267.266	268.870	270.471	272.092

Στην Περιφέρεια λειτουργούν ελάχιστα έργα υποδομής για τη διαχείριση των ΑΣΑ και σχεδόν το σύνολο των Δήμων της Περιφέρειας έχει σημαντικό πρόβλημα με την διαχείρισή τους.

Στο σύνολο της Περιφέρειας λειτουργεί ένας μόνο ΧΥΤ στο Δήμο Ξυλοκάστρου – Ευρωστίνης με δυναμικότητα 380.280 m³ με πρόβλεψη λειτουργίας για 20-30 χρόνια με βάση την παρούσα χρήση του. Ο ΧΥΤ δέχεται ΑΣΑ από το Δήμο Ξυλοκάστρου και σποραδικά και από γειτονικούς Δήμους που δεν διαθέτουν σχετικές υποδομές.

Όσον αφορά στη διαχείρισή των ανακυκλώσιμων υλικών, στην Περιφέρεια λειτουργούν τρία ΚΔΑΥ συμβεβλημένα με την Ε.Ε.Α.Α. Α.Ε. (ΠΕΛ.ΑΝ. Α.Ε., ECORAP Α.Ε. και το ΚΔΑΥ Καλαμάτας), τα οποία δέχονται κατά βάση το περιεχόμενο των μπλε καδών, αλλά διαχειρίζονται και άλλα επιμέρους ρεύματα αποβλήτων. Επίσης, υπάρχει πλήθος εταιρειών και ομάδων κοινωνικής οικονομίας, οι οποίες πραγματοποιούν διαλογή και προσωρινή αποθήκευση μικρότερης κλίμακας ΑΥ & ΥΣ, αλλά και άλλων εναλλακτικών ρευμάτων.

Επιπλέον, το παραγόμενο κομπόστ δεν είναι πιστοποιημένο, με αποτέλεσμα να περιορίζεται το εύρος των χρήσεων και να είναι δύσκολη η διάθεσή του. Η βασική διέξοδος για τη διάθεση του κομπόστ είναι προς το παρόν οι εργασίες αποκατάστασης των ΧΑΔΑ της Περιφέρειας.

Οι μονάδες διαχείρισης σύμμεικτων ΑΣΑ που λειτουργούν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι οι εξής:

- Περιοχή Μαραθόλακκα Ταυγέτου (Δήμος Καλαμάτας) – Σκάλα (Δήμος Ευρώτα).
- Άστρος (Δήμος Βόρειας Κυνουρίας).

Κατά περίπτωση, κάποιοι Δήμοι όμοροι εκείνων που διαθέτουν μονάδες προσωρινής διαχείρισης, χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις των τελευταίων και για τα ΑΣΑ των Δήμων τους.

Ο Δήμος Πύλου – Νέστορος έχει προχωρήσει στην υπογραφή σύμβασης με ιδιωτική εταιρεία με στόχο τη διαχείριση σύμμεικτων ΑΣΑ για μια μεταβατική περίοδο δυο ετών. Η διαχείριση περιλαμβάνει μηχανική διαλογή και κομποστοποίηση, όπως και στις μονάδες που λειτουργούν ήδη σε άλλους Δήμους. Μετά την περίοδο αυτή σχεδιάζεται ο χώρος διαχείρισης να λειτουργήσει ως ΚΔΑΥ για τη διαχείριση ανακυκλώσιμων υλικών.

Ο Δήμος Άργους – Μυκηνών έχει λάβει περιβαλλοντική αδειοδότηση (α.π.41253/1224/26-5-2016) για την κατασκευή μονάδας προσωρινής διαχείρισης μη επικίνδυνων αστικών στερεών απορριμμάτων με μηχανική διαλογή ανακυκλώσιμων και κομποστοποίηση. Το υπόλειμμα της μονάδας που εκτιμάται σε περίπου 47,3% των εισερχομένων απορριμμάτων θα δεματοποιείται για περαιτέρω διαχείριση.

Ο Δήμος Ερμιονίδας έχει προχωρήσει στην ανάπτυξη δικτύου διαλογής στην πηγή για το σύνολο των αποβλήτων του με τη χρήση τριών κάδων (βιοαποδομήσιμα, απόβλητα συσκευασιών, στερεά απόβλητα από ανακυκλώσιμα υλικά). Στη συνέχεια, τα συλλεγόμενα απόβλητα πηγαίνουν σε ιδιωτικό κέντρο συλλογής υλικών για διαχείριση. Ο Δήμος έχει αιτηθεί περιβαλλοντικής αδειοδότησης για τη δημιουργία κινητής μονάδας μηχανικής διαλογής και κομποστοποίησης.

Σημειώνεται ότι στην Περιφέρεια υπάρχει ακόμη ένας σημαντικός αριθμός ανενεργών ΧΑΔΑ, που δεν έχουν αποκατασταθεί.

Διαχείριση λυμάτων

Στην Περιφέρεια της Πελοποννήσου λειτουργούν συνολικά είκοσι μια (21) εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων. Συγκεκριμένα, στην Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας λειτουργούν οκτώ μονάδες επεξεργασίας λυμάτων στις περιοχές Άργος-Ναύπλιο, Τολό, Βόρεια Κυνουρία, Ερμιόνη, Κρανίδι, Αρχαία Επίδαυρος και Νέα Επίδαυρος. Στην Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας, λειτουργεί μια μονάδα επεξεργασίας λυμάτων, η οποία βρίσκεται εγκατεστημένη στη περιοχή της Τρίπολης. Στην Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας, υπάρχουν τρεις εγκατεστημένες μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων στο Ξυλόκαστρο, στο Κιάτο και στην Κόρινθο-Λουτράκι. Στην Περιφερειακή Ενότητα Λακωνίας υπάρχουν εγκατεστημένες τέσσερις μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και συγκεκριμένα στη Σπάρτη, στη Μονεμβασιά, στο Γύθειο και στη Σκάλα. Τέλος, στην Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας βρίσκονται εγκατεστημένες έξι μονάδες επεξεργασίας λυμάτων, στις περιοχές Καλαμάτα, Πύλος, Μεθώνη, Κυπαρισσία, Φιλιατρά και Χώρα (Νέστορος). Η προσαγωγή των λυμάτων από τους οικισμούς στις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων πραγματοποιείται είτε μέσω δικτύου αποχέτευσης είτε με βυτιοφόρα.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, στην Περιφέρεια προβλέπεται η ανάπτυξη επιπλέον μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων στο πλαίσιο εναρμόνισής της με την ισχύουσα νομοθεσία σχετικά με την ορθή διαχείριση των υγρών αποβλήτων για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως η νέα μονάδα επεξεργασίας λυμάτων που προβλέπεται να εγκατασταθεί στη ΔΕ Γαργαλιάνων του Δήμου Τριφυλίας και συγκεκριμένα, για την οποία έχει εκδοθεί απόφαση χρηματοδότησης από το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-2020.

6.6.3 ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Οδικό δίκτυο:

Οι βασικοί χερσαίοι οδικοί άξονες και κομβίοι μεταφορών της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι ακόλουθοι :

- Κύριοι (Εθνικής- Διαπεριφερειακής εμβέλειας):
  - Διεθνούς/Ευρωπαϊκής Εμβέλειας: Αθήνα -Κόρινθος – Πάτρα (ΠΑΘΕ),
  - Διεθνούς/Ευρωπαϊκής Εμβέλειας: Καλαμάτα - Κυπαρισσία - Πάτρα – Ρίο/Αντίρριο, Δυτικός Άξονας,
  - Εθνικής Εμβέλειας: Αθήνα - Κόρινθος- Τρίπολη- Καλαμάτα
- Δευτερεύοντες (Περιφερειακής εμβέλειας):
  - Πάτρα – Τρίπολη (ορεινή διαδρομή) – Σπάρτη – Γύθειο (διασύνδεση Περιφέρειας)
  - Επίδαυρος – Ναύπλιο – Άστρος – Τρίπολη – Ολυμπία (Σύνδεση βασικών πολιτιστικών πόρων)
  - Πύλος – Μεθώνη – Κορώνη – Καλαμάτα – Καρδαμύλη – Αρεόπολη – Γύθειο – Μονεμβασιά – Νεάπολη
  - Κόρινθος - Επίδαυρος - Κρανίδι – Ερμιόνη
  - Καλαμάτα – Σπάρτη
  - Σπάρτη - Μεγαλόπολη – Πύργος
  - Κιάτο – Νεμέα – Άργος
  - Καλαμάτα – Πύλος – Κυπαρισσία
  - Σπάρτη - Σκάλα - Μονεμβασιά – Νεάπολη
  - Καλαμάτα - Μεσσήνη - Πύλος - Γαργαλιάνοι - Φιλιατρά - Κυπαρισσία

Τα προβλεπόμενα οδικά έργα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αφορούν στην:

- Ολοκλήρωση και συνεχή αναβάθμιση των δυο οδικών διευρωπαϊκών οδικών αξόνων του ΠΑΘΕ και της Εγνατίας οδού.
- Ολοκλήρωση και αναβάθμιση των σημαντικών οδικών αξόνων που συμβάλλουν στην άρση των ασυνεχειών του οδικού δικτύου, μεταξύ των οποίων ο Αυτοκινητόδρομος Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα και Σπάρτη - Γύθειο - Νεάπολη.
- Αναβάθμιση της σύνδεσης όλων των πρωτεύουσών των νομών ή άλλων σημαντικών για τις μεταφορές περιοχών, που βρίσκονται πλησίον των παραπάνω σημαντικών οδικών αξόνων. Σε πρώτη φάση (για την Πελοπόννησο), περιλαμβάνονται οι οδικοί άξονες:
  - Τρίπολη - Βυτίνα - Αρχαία Ολυμπία - σύνδεση με το Δυτικό άξονα, και
  - Δερβενάκια - Εκκλησιαστικά - Άργος.

Κατασκευή νέων και αναβάθμιση των υφιστάμενων περιφερειακών οδών όλων των σημαντικών αστικών κέντρων:

- Τρίπολη - Πάτρα (ορεινή διαδρομή)
- Σπάρτη - Γύθειο - Μονεμβασιά (σε συνέχεια του Τρίπολη - Σπάρτη)
- Ναύπλιο - Άστρος - Τρίπολη - Ολυμπία

- Σπάρτη - Καλαμάτα
- Σπάρτη - Μεγαλόπολη - Ανδρίτσαινα - Πύργος - Πάτρα
- Καλαμάτα - Μεσσήνη - Πύλος - Γαργαλιάνοι - Φιλιατρά - Κυπαρισσία
- Κόρινθος - Παλαιά Επίδαυρος - Κρανίδι
- Μονεμβασιά - Νεάπολη
- Άστρος - Λεωνίδιο - Μονεμβασιά (μέσω ορεινής διαδρομής)
- Πύλος - Μεθώνη - Κορώνη - Καλαμάτα - Αρεόπολη – Γύθειο

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών στην Ελλάδα δίνει έμφαση στην αναβάθμιση του οδικού τμήματος

- Πύργος- Καλό Νερό –Τσακώνα
- Καλαμάτα – Ριζόμυλος – Πύλος

Σιδηροδρομικό δίκτυο

Το σιδηροδρομικό δίκτυο Πελοποννήσου περιλαμβάνει τις ακόλουθες γραμμές:

- Πάτρα – Πύργος– Καλό Νερό– Ζευγολατιό- Καλαμάτα: Η υποδομή του δυτικού άξονα της Πελοποννήσου συνδέει τις πόλεις Πάτρα και Καλαμάτα. Αποτελεί μετρική γραμμή με αρμούς με παλαιά επιδομή και επιτρέπει μέγιστο φορτίο κατ’ άξονα 14 tn.
- Κόρινθος (Παλιός Σταθμός) – Άργος– Τρίπολη– Ζευγολατιό: Η σιδηροδρομική σύνδεση της Κορίνθου με την Τρίπολη γίνεται μέσω αυτής της μονής γραμμής, η οποία είναι πρόσφατα ανακαινισμένη με σύγχρονα υλικά επιδομής. Ανήκει στο ενεργό δίκτυο του ΟΣΕ και έχει συνολικό μήκος 121,4 km.
- Κόρινθος (Παλιός Σταθμός) – Κόρινθος (Νέος Σταθμός): Αποτελεί συνδυασμένου εύρους γραμμή που συνδέει τη μετρική γραμμή της Πελοποννήσου με τη νέα ΣΓΥΤ του Προαστιακού.

Οι διακλαδώσεις του δικτύου Πελοποννήσου περιλαμβάνουν την γραμμή Άργος- Ναύπλιο η οποία είναι μονή μετρική γραμμή συνολικού μήκους 11 km, ανακαινισμένη με σύγχρονα υλικά επιδομής.

Οι διακλαδώσεις του δικτύου Πελοποννήσου σε προσωρινή αναστολή λειτουργίας όπως ορίζεται στον Ν.3891/10, περιλαμβάνει τις ακόλουθες γραμμές:

- Ελευσίνα –Κόρινθος (Παλιός Σταθμός)
- Ισθμός- Λουτράκι
- Καλό Νερό – Κυπαρισσία
- Λεύκτρο– Μεγαλόπολη
- Ασπρόχωμα– Μεσσήνη

Οι γραμμές αυτές είναι εν δυνάμει ενεργές. Ιδιαίτερα για τη γραμμή Ισθμός – Λουτράκι, που παρουσιάζει τουριστικό ενδιαφέρον, έχει ήδη μελετηθεί από τον ΟΣΕ η κανονικοποίηση της γραμμής, δηλαδή η μετάβαση από μετρικού σε κανονικού εύρους γραμμή, με εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης και σηματοδότησης ώστε να αποτελέσει τμήμα του Προαστιακού Σιδηροδρόμου Αθηνών.

Αεροδρόμια

Το μοναδικό πολιτικό αεροδρόμιο στη Περιφέρεια Πελοποννήσου βρίσκεται στην Καλαμάτα. Στην Τρίπολη και στη Σπάρτη υπάρχει στρατιωτικό αεροδρόμιο.

Στην Καλαμάτα βρίσκεται ο διεθνής κρατικός αερολιμένας «Καπετάν Βασίλης Κωνσταντακόπουλος». Ο αερολιμένας απέχει km από το κέντρο της πόλης της Καλαμάτας και λειτουργεί από το 1959. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις του αεροσταθμού είναι 2.450 m² και διαθέτει δυο (2) αίθουσες αφίξεων, δυο (2) αίθουσες αναχωρήσεων και μια (1) αίθουσα αναμονής. Ο χώρος στάθμευσης αεροσκαφών είναι χωρητικότητας 4 αεροσκαφών.

Στην Τρίπολη λειτουργεί το στρατιωτικό αεροδρόμιο το οποίο βρίσκεται 2 km βορειοανατολικά της Τρίπολης στο Νομό Αρκαδίας που ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1973. Έχει ένα μοναδικό φωτισμένο διάδρομο (02L / 20R) και ως επί το πλείστον χρησιμοποιείται από την Ελληνική Πολεμική Αεροπορία.

Στη Σπάρτη υπάρχει το πρώην στρατιωτικό αεροδρόμιο το οποίο έχει παραχωρηθεί στο Δήμο Σπάρτης και κατατάσσεται στην κατηγορία των «Κρατικών Αερολιμένων Εσωτερικών Συγκοινωνιών», είναι σε «λειτουργία υπό αναστολή». Το αεροδρόμιο διαθέτει βασικές υποδομές, κατάλληλες κυρίως για αεροψεκασμούς και δραστηριότητες αεραθλητισμού. Βρίσκεται σε υψόμετρο 152 m (499 πόδια) από το επίπεδο της θάλασσας, έχει έναν διάδρομο με κατεύθυνση 06L / 24R και ασφάλτινη επιφάνεια και το μήκος του είναι 916 μέτρα (3.005 πόδια) και το πλάτος του 23 μέτρα (75 πόδια).

Λιμενικές υποδομές

Στις θαλάσσιες μεταφορές, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα λιμάνια της Καλαμάτας και του Ναυπλίου. Άλλα δευτερεύοντα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Πύλου και της Κυπαρισσίας στη Μεσσηνία, της Ερμιονίδος και του Πορτοχελίου στην Αργολίδα, του παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου στην Αρκαδία, της Κορίνθου και του Κιάτου στην Κορινθία και τέλος, του Γυθείου και της Νεάπολης στη Λακωνία.

Οι κύριοι θαλάσσιοι άξονες ανάπτυξης, Εθνικής – Διαπεριφερειακής εμβέλειας, είναι οι άξονες:

- Λιμάνι Αγ. Θεοδώρων με τον ευρύτερο Εθνικό και Μεσογειακό Χώρο
- Καλαμάτα - Κρήτη - Ιταλία – Μεσόγειος
- Καλαμάτα – Λιμάνι Πάτρας - Αδριατική

Οι Δευτερεύοντες θαλάσσιοι άξονες Περιφερειακής εμβέλειας είναι οι:

- Γύθειο – Κρήτη
- Ναύπλιο – Πειραιάς – νησιά Σαρωνικού – Κυκλάδες

Τα περισσότερα λιμάνια – μαρίνες - αγκυροβόλια τα διαθέτει η ΠΕ Λακωνίας και η ΠΕ Κορινθίας. Ειδικότερα, η ΠΕ Λακωνίας έχει 22, η ΠΕ Κορινθίας έχει 14, η ΠΕ Αρκαδίας έχει 3 και οι ΠΕ Αργολίδας και Μεσσηνίας από δυο.

6.6.4 ΥΓΕΙΑ -ΠΡΟΝΟΙΑ

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν οκτώ δημοσία νοσοκομεία:

- ΠΕ Αργολίδας (Ναυπλίου και Άργους)
- ΠΕ Αρκαδίας (Τρίπολης και Ψυχιατρικό Νοσοκομείο)
- ΠΕ Κορινθίας (Κορίνθου)
- ΠΕ Λακωνίας (Σπάρτης και Μολάων)
- ΠΕ Μεσσηνίας (Καλαμάτας και Κυπαρισσίας)

Αναλυτικά, οι υποδομές υγείας και πρόνοιας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι:

- Π.Ε Αρκαδίας : 43 Περιφερειακά Ιατρεία που υπάγονται σε 5 Κέντρα Υγείας εκείνα του Άστρους (10), της Δημητσάνας (4), του Λεωνιδίου (6), της Μεγαλόπολης (10) και των Τροπαίων (6), ενώ υπάρχει ακόμα ένα ιατρείο στις Φυλακές Τριπόλεως.
- Π.Ε. Μεσσηνίας : 47 Περιφερειακά Ιατρεία που υπάγονται σε 6 Κέντρα Υγείας της Κυπαρισσίας (4), στα Φιλιατρά (3), του Αγίου Νικολάου (6), στο Μελιγαλά (10), της Μεσσήνης (16) και της Πύλου (8).
- Π.Ε Κορίνθου : 37 Περιφερειακά Ιατρεία που υπάγονται σε (5) Κέντρα Υγείας εκείνα της Γκούρας (4), του Κιάτου (13), του Λουτρακίου (4), της Νεμέας (6) και του Ξυλοκάστρου (9), αλλά και το ιατρείο στις Φυλακές Κορίνθου.
- Π.Ε Αργολίδας: 30 Περιφερειακά Ιατρεία που υπάγονται σε 2 Κέντρα Υγείας αυτά του Κρανιδίου (2) και του Λυγουριού (14) στο Ναύπλιο, ενώ στο Άργος εντοπίζονται 14 και τα Αγροτικά Ιατρεία της Προσύνης και των Μύλων, αλλά και επιπλέον δυο ιατρεία στις Φυλακές Ναυπλίου και Τίρυνθας.
- Π.Ε. Λακωνίας :34 Περιφερειακά Ιατρεία που υπάγονται σε 5 Κέντρα Υγείας της Αρεόπολης (4), του Βλαχιώτη (4), του Γυθείου (13), της Νεαπόλεως (4) στη Σπάρτη και στους Μολάους (9).

Επιπρόσθετα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται 7 Πολυδύναμα Περιφερειακά Ιατρεία.

Όσον αφορά στις δομές στο πεδίο της Ψυχικής Υγείας στην Π.Ε. Αργολίδας είναι η Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας στο Άργος, ο Ξενώνας στο Ναύπλιο και τα Προστατευόμενα Διαμερίσματα στην Άρτα Ναυπλίου. Στην Π.Ε. Κορίνθου καταγράφεται ο Ξενώνας, το Οικοτροφείο Κορίνθου και Ξυλόκαστρου, ενώ η δομή του Ψυχιατρικού τμήματος δε λειτουργεί. Στην Π.Ε Αρκαδίας εκτός από το Ψυχιατρικό Νοσοκομείο υπάρχουν τα Κέντρα Ημέρας Ψυχικής Υγείας, η Κινητή Μονάδα Ψυχικής Υγείας, οι δομές των Ξενώνων, τα Οικοτροφεία και τα Προστατευόμενα Διαμερίσματα στην Τρίπολη. Στην Π.Ε. Λακωνίας εντοπίζονται οι δομές της Κινητής Μονάδας Ψυχικής Υγείας, ο Ξενώνας και τα Προστατευόμενα Διαμερίσματα στη Σπάρτη. Στην Π.Ε. Μεσσηνίας, τέλος, καταγράφονται το Κέντρο Ημέρας, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, ο Ξενώνας, το Οικοτροφείο και το Προστατευόμενο Διαμέρισμα στην Καλαμάτα.

6.7 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Σύμφωνα με τα δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ, σχετικά με τις χρήσεις γης για την περίοδο 1999-2000, προκύπτει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, καταλαμβάνουν τα δάση και οι ημι-φυσικές εκτάσεις με έκταση 8.090,1 km² (ποσοστό 52,17%), ακολουθούν οι γεωργικές περιοχές με έκταση 7.145,8 km² (ποσοστό 46,08%), οι τεχνητές περιοχές, στις οποίες περιλαμβάνονται εκτάσεις με αστική οικοδόμηση και άλλες τεχνητές περιοχές, με συνολική έκταση 232,8 km², φτάνοντας μόλις στο 1,5% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας, ενώ οι εκτάσεις που καλύπτονται από νερά εμφανίζουν το μικρότερο ποσοστό που φτάνει μόλις στο 0,24%, καθώς καταλαμβάνουν έκταση 36,9 km².

Στον ακόλουθο Πίνακα, παρατίθενται τα δεδομένα που αφορούν στις κατηγορίες χρήσεων γης για την περίοδο 1999-2000, σε επίπεδο Περιφέρειας και Περιφερειακής Ενότητας.

Πίνακας 6.13: Χρήσεις γης Περιφέρειας Πελοποννήσου

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ - ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Αριθμός δήμων / κοινοτήτων	Σύνολο εκτάσεων	ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ						ΔΑΣΗ ΗΜΙ-ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ				ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΝΕΡΑ			ΤΕΧΝΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ				
			Αρόσιμη γη	Μόνιμες καλλιέργειες	Βοσκότοποι - Μεταβατικές δασώδεις/θαμνώδεις εκτάσεις	Βοσκότοποι - Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	Βοσκότοποι - Εκτάσεις με αραϊή ή καθόλου βλάστηση	Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	Δάση	Μεταβατικές δασώδεις-θαμνώδεις εκτάσεις	Συνδυασμοί θαμνώδους και / ή ποώδους βλάστησης	Εκτάσεις με αραϊή ή καθόλου βλάστηση	Χερσαία ύδατα	Εσωτερικές υγρές ζώνες	Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	Αστική οικοδόμηση	Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	Δίκτυα συγκοινωνιών	Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοστάσια	Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.035	131.981,8	21.181,4	7.491,8	880,0	9.151,7	4.420,5	22.011,0	22.411,6	11.606,9	23.949,7	4.509,9	1.196,9	108,2	484,5	1.913,0	212,6	156,3	270,5	25,3
Π. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	107	15.505,6	287,0	1.765,7	6,0	707,9	239,6	4.139,6	1.731,8	1.091,4	4.649,8	617,1	20,9	3,0	13,0	180,4	9,2	10,0	31,8	1,4
Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	16	2.154,6	16,5	263,1	1,2	146,7	96,7	583,8	72,6	197,4	666,0	78,8	1,0	0,0	2,6	24,3	0,3	0,9	1,8	0,9
Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	23	4.418,4	125,8	91,3	0,7	305,0	65,2	1.104,7	779,2	318,6	1.427,7	127,2	7,9	0,2	2,5	35,5	1,8	1,5	23,5	0,1
Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	15	2.296,2	53,7	362,8	1,9	62,4	13,2	608,6	394,7	223,0	362,3	150,8	1,9	2,8	1,5	42,3	4,6	4,6	4,9	0,2
Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	22	3.639,5	15,6	528,0	0,0	143,2	61,4	823,9	272,8	199,6	1.370,1	178,6	4,9	0,0	2,9	36,2	0,6	0,8	0,9	0,0
Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	31	2.996,9	75,4	520,5	2,2	50,6	3,1	1.018,6	212,5	152,8	823,7	81,7	5,2	0,0	3,5	42,1	1,9	2,2	0,7	0,2

6.8 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ)

Το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας της Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα πλούσιο, καθώς διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους, περιλαμβάνοντας σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους, παραδοσιακούς οικισμούς, μουσεία, βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία, ιστορικά διατηρητέα μνημεία και έργα τέχνης, τοπικές εκδηλώσεις-εορτές. Στη συνέχεια, παρατίθενται οι σημαντικότεροι πολιτιστικοί πόροι της Περιφέρειας.

6.8.1 ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό θεσμοθετημένων οικισμών. Οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται στις ΠΕ Αρκαδίας και Λακωνίας, ενώ στην ΠΕ Κορινθίας δεν καταγράφεται κανένας παραδοσιακός οικισμός.

Η Λακωνία είναι πρώτη με 97 οικισμούς και τους περισσότερους στην περιοχή της Μάνης, οι οποίοι αποτελούν Παραδοσιακούς Οικισμούς. Δεύτερος, ο Νομός Αρκαδίας με 51 οικισμούς και τρίτος ο Νομός Μεσσηνίας με 5 οικισμούς και τέταρτος, ο Νομός Αργολίδας με 2 οικισμούς. Τέλος, στον Νομό Κορινθίας δεν έχουν καταγραφεί παραδοσιακοί οικισμοί.

6.8.2 ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Στην αρχαιότητα, η ευρύτερη περιοχή μελέτης διέθετε δύο πόλεις-κράτη του Μυκηναϊκού πολιτισμού (Μυκήνες και Άργος), όπου μαζί με τις μεγάλες στρατιωτικές και ναυτικές δυνάμεις της Κορίνθου και της Σπάρτης, ήταν από τις ηγέτιδες πόλεις της αρχαιότητας. Επίσης, ο Μυστράς, βόρεια της Σπάρτης, υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα θρησκευτικά και διοικητικά κέντρα του Μεσαίωνα, ενώ η Μονεμβάσια αποτέλεσε ένα από τα βασικότερα στρατιωτικά και διοικητικά κέντρα της Βενετίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η Ελληνική Επανάσταση της Ανεξαρτησίας, το 1821, κηρύχτηκε στην Πελοπόννησο ενώ το Ναύπλιο ήταν η έδρα της επαναστατικής κυβέρνησης και η πρώτη πρωτεύουσα του Ελληνικού κράτους, το 1828. Τέλος, το πρώτο Ελληνικό Σύνταγμα, που ψηφίσθηκε την 1η Ιανουαρίου 1822, συντάχθηκε στην Επίδαυρο.

6.8.3 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Τα σημαντικότερα σε πολιτιστική αξία και μέγεθος μνημεία της Περιφέρειας είναι της Αρχαίας Επιδαύρου, των Μυκηνών, της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Μεσσήνης, της Αρχαίας Τίρυνθας, του Αρχαίου Γυθείου, της Αρχαίας Ασέας κ.α. Ο συνολικός αριθμός των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας ανέρχεται σε 283. Στα μνημεία αυτά έχουν γίνει έργα αναστήλωσης και ανάδειξης. Οι κυριότεροι αρχαιολογικοί χώροι της Περιφέρειας παρουσιάζονται στον κάτωθι πίνακα.

Πίνακας 6.14: Σημαντικοί Αρχαιολογικοί Χώροι της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Αρχαιολογικοί Χώροι	
→ Αρχαία πόλη των Μυκηνών	→ Ενετικές οχυρώσεις στο Τολό
→ Αρχαία Λατομεία στα Εξαμίλια	→ Διώρυγα του Ισθμού
→ Αρχ. χώρος Προαστίου	→ Αρχ. Χώρος Ακροπόλεως αρχαίας Κορώνης
→ Μυκηναϊκές ακροπόλεις της Τίρυνθας και της Μιδέα	→ Το κάστρο του Άργους
→ Αρχαία Λατομεία των Κεχρεών	→ Το ιερό του Ποσειδώνα
→ Αρχ. Χώρος Κάτω Μέλπειας	→ Θαλάσσιος αρχ. Χώρος στον όρμο Μεθώνης
→ Ακροναυπλία	→ Το Φρούριο στο Δρέπανο και στο Παλαμήδι
→ Λόφος Μπεχρή στην Ξυλοκέριζα	→ Το ιερό του Διός
→ Λείψανα Αρχαίας Μεσσήνης	→ Αρχ. Χώρος Κάστρου Μεθώνης
→ Μπούρτζι	→ Ναός Αλέας Αθηνάς
→ Η αρχ. περιοχή των Κεχρεών	→ Η αρχαία Σικυών
→ Ιερό Απόλλωνος Κορύθου	→ Αρχ. Χώρος Πεταλιδίου
→ Αρχαία Γόρτυς	→ Θέατρο Μεγαλόπολης
→ Κάστρο του Μυστρά	→ Ο Θολωτός Τάφος Βαφείου
→ Οικισμός Πύλου και «Νεόκαστρο» Φρούριο Πύλου	→ Αρχαιολογικός χώρος Διβαρίου και βραχώδης όγκος βόρεια της Σφακτηρίας
→ Αρχαιότητες Μαντινείας	→ Ορχομενός – Αρχαία πόλη του Γυθείου
→ Κάστρο Γερακίου & Οικοδομήματα	→ Περιοχή αρχαίου Λεύκτρου
→ Αρχαία Πόλη Κυπαρισσίας	→ Τεγέα
→ Αρχαία Λυκόσουρα	→ Σπήλαιο Αλοπότρυπας Δυρού
→ Σπήλαιο Α' & Β' Κουβελέικη	→ Η Αρχαία Διορκός
→ Χώρος Ανακτόρου Νέστορος	→ Αρχαίας Κορίνθου
→ Ακροκορίνθου	→ Μονεμβασιά
→ Αρχαία Βοία	→ Αρχαία πόλη Ανθεία
→ Το Καστράκι	→ Το Λιμάνι του Λεχαιού
→ Αετόπετρα	→ Ο λόφος Πεντεσκούφι
	→ Αρχ. Χώρος Αμυκλών

6.8.4 ΜΟΥΣΕΙΑ

Στην Περιφέρεια έχουν καταγραφεί είκοσι μουσεία. Σε αυτά περιλαμβάνονται αρχαιολογικά, βυζαντινά, λαογραφικά και θεματικά μουσεία και συλλογές. Τα σπουδαιότερα αρχαιολογικά μουσεία είναι της Επιδαύρου, του Ναυπλίου, της Τρίπολης, της Κορίνθου, της Νεμέας, της Σπάρτης, της χώρας Μεσσηνίας, της Πύλου. Τα πιο σημαντικά βυζαντινά μουσεία είναι του Μυστρά και της Μονεμβασιάς. Εκτός από τα παραπάνω μουσεία, υπάρχουν αξιόλογα θεματικά μουσεία όπως της Υδροκίνησης (στη Δημητσάνα), του Σιδηρόδρομου (στην Καλαμάτα). Από τα λαογραφικά μουσεία τα πιο αξιόλογα είναι του Ναυπλίου, της Κορίνθου, του Γυθείου και Καλαμάτας.

6.8.5 BYZANTINA KAI METABYZANTINA MNHMEIA

Σε αυτού του είδους τα μνημεία συμπεριλαμβάνονται κυρίως εκκλησίες, ιερές μονές, κάστρα, φρούρια, οχυρωματικά τείχη πόλεων, πύργοι. Η Λακωνία χαρακτηρίζεται ως η πιο πλούσια και ίσως η σημαντικότερη ΠΕ σε μνημεία των βυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων. Τα κυριότερα κάστρα της Περιφέρειας που έχουν κτιστεί κυρίως στη Μεσαιωνική εποχή είναι στη Μονεμβασιά, στην Κορώνη, στη Μεθώνη, στην Ακροναυπλία, στο Τολό, στο Μπούρτζι, στο Παλαμήδι, στην Καρύταινα, στην Καλαμάτα, στην Πύλο κ.ά. Στις ΠΕ Αρκαδίας, Αργολίδας και Κορινθίας είναι υπεύθυνη για την προστασία και τη συντήρηση των μνημείων η 25η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (ΕΒΑ), ενώ στο Νομό Λακωνίας είναι η 5η ΕΒΑ και στο Νομό Μεσσηνίας είναι η 26η ΕΒΑ.

6.8.6 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα σημαντικό αριθμό μνημείων της νεότερης ιστορίας. Αυτά αφορούν κυρίως σε δημόσια κτίρια και οικίες επιφανών προσώπων, με μεγάλη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία. Πολλές φορές τα μνημεία δεν είναι μεμονωμένα, αλλά συνθέτουν οικιστικά σύνολα, όπως το Ναύπλιο, το Γύθειο και η Πύλος. Αρμόδια για τα νεότερα μνημεία της Περιφέρειας είναι η Υπηρεσία Νεότερων Μνημείων και Τεχνικών Έργων Πελοποννήσου (ΥΝΜΤΕ).

6.8.7 ΤΟΠΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ-ΕΟΡΤΕΣ

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λαμβάνουν χώρα μερικές από τις πιο αξιόλογες πολιτιστικές εκδηλώσεις της χώρας, με διεθνή ακτινοβολία. Το πιο δημοφιλές με παγκόσμια ακτινοβολία Φεστιβάλ είναι της «Επιδαύρου» που διοργανώνεται στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου.

7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

7.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στα ανωτέρω κεφάλαια έχει γίνει αναλυτική περιγραφή τόσο του προτεινόμενου Επιχειρησιακού Προγράμματος και των στόχων αυτού, όσο και της υφιστάμενης κατάστασης του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος, επισημαίνοντας τυχόν αδυναμίες ή ευαίσθητα σημεία.

Το παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνει τον προσδιορισμό, την εκτίμηση και αξιολόγηση των δυνητικά σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος και περιγράφονται οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση οποιωνδήποτε σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται η μεθοδολογία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι Περιβαλλοντικοί Στόχοι (ΠΣ), οι προτάσεις / κατευθύνσεις / μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων, καθώς και το αντίστοιχο Σύστημα Παρακολούθησής τους, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ 107017/2006.

7.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Η αξιολόγηση των δράσεων του ΕΠ στοχεύει στον έγκαιρο εντοπισμό και στην εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον, θετικών και αρνητικών, που δύναται να προκύψουν από την εφαρμογή του Προγράμματος. Η εκτίμηση των επιπτώσεων από την εφαρμογή του Επιχειρησιακού Προγράμματος, θα επιτευχθεί μέσω της αξιολόγησης των επιμέρους δράσεων που περιλαμβάνονται στους ειδικούς στόχους του Προγράμματος.

Η αξιολόγηση που πραγματοποιείται στη συνέχεια, αφορά στους τομείς που προβλέπονται από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και συγκεκριμένα:

- Ατμόσφαιρα – Κλίμα.
- Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα.
- Υδατικοί Πόροι.
- Έδαφος - Απόβλητα.
- Πληθυσμός – Υγεία.
- Πολιτισμός.

Λαμβάνοντας υπόψη τους ανωτέρω τομείς, στον πίνακα που ακολουθεί γίνεται προσδιορισμός των περιβαλλοντικών στόχων ανά Τομέα Ελέγχου, βάσει των οποίων θα διερευνηθούν οι επιπτώσεις του Προγράμματος.

Πίνακας 7.1: Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Τομέας Ελέγχου		Περιβαλλοντικός Στόχος
Ατμόσφαιρά, κλίμα	A1	Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.
	A2	Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.
	A3	Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.
	A4	Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.
Βιοποικιλότητα, χλωρίδα-Πανίδα	B1	Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).
	B2	Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.
	B3	Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.
Υδατικοί πόροι	Y1	Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για ανθρώπινη χρήση.
	Y2	Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.
	Y3	Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.
	Y4	Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).
Έδαφος-Απόβλητα	E1	Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.
	E2	Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.
	E3	Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.
	E4	Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.
	E5	Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.
Πληθυσμός - Υγεία	ΠΥ1	Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.
	ΠΥ2	Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.
	ΠΥ3	Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.
	ΠΥ4	Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.
	ΠΥ5	Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.
Πολιτισμός	Π1	Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.
	Π2	Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.
	Π3	Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.

Τα κριτήρια με τα οποία θα γίνει η αξιολόγηση σε αυτό το επίπεδο περιλαμβάνουν:

- Το είδος της επίπτωσης που αναμένεται, αν πρόκειται δηλαδή για θετική, αρνητική ή ουδέτερη επίπτωση.
- Τον κίνδυνο (πιθανότητα) εμφάνισης της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για χαμηλή, μέση ή βέβαιη πιθανότητα εμφάνισης της επίπτωσης.
- Την ένταση της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για, αμελητέα, ασθενή, μέτρια ή σημαντική επίπτωση.
- Την έκταση της επίπτωσης, αν πρόκειται δηλαδή για επίπτωση σε τοπικό ή ευρύτερο πεδίο.
- Τη δυνατότητα αντιμετώπισης, πρόληψης ή αναστροφής της επίπτωσης.
- Το χρονικό ορίζοντα εμφάνισης της επίπτωσης, αν δηλαδή θα είναι βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη ή μακροπρόθεσμη.
- Τη διάρκεια της επίπτωσης, αν δηλαδή θα είναι μόνιμη, προσωρινή.

Για την απεικόνιση της αξιολόγησης κάθε περιβαλλοντικού στόχου χρησιμοποιείται ο ακόλουθος συμβολισμός για κάθε κριτήριο.

Πίνακας 7.2: Συμβολισμός κριτηρίων

ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ			
Κίνδυνος (πιθανότητα) εμφάνισης	Καμία (Κ)	Χαμηλή (Χ)	Μέση (Μ)	Βέβαιη (Β)
Είδος	Θετική (+)	Ουδέτερη (0)	Αρνητική (-)	
Ένταση	Αμελητέα (1)	Ασθενής (2)	Μέτρια (3)	Σημαντική (4)
Έκταση	Τοπικό (Τ)	Ευρύτερο (Ε)		
Δυνατότητα αντιμετώπισης, πρόληψης, αναστροφής	Ναι (Ν)	Όχι (Ο)	Ίσως (Ι)	
Χρόνος εμφάνισης	Βραχυπρόθεσμη (Βρ)	Μεσοπρόθεσμη (Με)	Μακροπρόθεσμη (Μα)	
Διάρκεια	Μόνιμη (Μο)	Προσωρινή (Πρ)		

7.3 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στην παρούσα παράγραφο πραγματοποιείται η εκτίμηση των επιπτώσεων του Προγράμματος, σύμφωνα με τις προτεινόμενες κατηγορίες δράσεων ανά Προτεραιότητα και Ειδικό Στόχο.

Η αξιολόγηση παρουσιάζεται στους πίνακες που ακολουθούν, όπου συνοψίζεται το περιεχόμενο κάθε Προτεραιότητας, οι Ειδικοί Στόχοι και οι κατηγορίες δράσεων, ενώ περιλαμβάνεται και συνοπτική περιγραφή των αναμενόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίησή τους.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται σε συγκεντρωτικό πίνακα οι σημαντικότερες επιπτώσεις στους τομείς που έχουν καθοριστεί, σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς στόχους που έχουν τεθεί, καθώς και το μέγεθος και το είδος της επίπτωσης.

7.3.1 Π1: ΜΙΑ ΠΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΜΟΤΗΤΑΣ

Η Προτεραιότητα 1 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του παραγωγικού δυναμικού.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 1.

Πίνακας 7.3: Περιγραφή Προτεραιότητας 1 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.1. - Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς/ακαδημαϊκούς φορείς • Εκσυγχρονισμός/ αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημιακών εργαστηρίων έρευνας & ανάπτυξης με στόχο τη συγκράτηση του υπάρχοντος και προσέλκυση νέου ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια • Δράσεις στήριξης/ προώθησης διεθνών ερευνητικών συνεργασιών μέσω της ενίσχυσης του θεσμού του Περιφερειακού Μηχανισμού

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
	Υποστήριξης Καινοτομίας με την σύμπραξη του Ερευνητικού και Επιχειρηματικού Ιστού της Περιφέρειας (Innovation Office)
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι ανωτέρω δράσεις, στο σύνολό τους, αναμένεται να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν το οικοσύστημα έρευνας και καινοτομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με περαιτέρω σύνδεση της έρευνας και των παραγωγικών δραστηριοτήτων, με έμφαση στις αναδυόμενες τεχνολογίες και σε σύνδεση με την επικαιροποιημένη Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3).</p> <p>Επομένως, ο Ειδικός Στόχος 1.ι, συνολικά, αναμένεται να επιφέρει θετικές επιπτώσεις μεγάλης έντασης στο ανθρωπογενές περιβάλλον στηρίζοντας την οικονομία και την κοινωνία, με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη συγκράτηση του μόνιμου πληθυσμού και την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών που θα συμβάλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των μόνιμων κατοίκων αλλά και των επισκεπτών της ευρύτερης περιοχής. Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, δεν αναμένονται επιπτώσεις.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.2 - Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών στις ΜμΕ και επέκταση και ολοκλήρωση του φάσματος της παροχής ηλεκτρονικών υπηρεσιών (B2B, B2C, C2C). • Τεχνολογική αναβάθμιση των επιχειρήσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους, περιλαμβάνοντας νέες μηχανολογικές εγκαταστάσεις, εξοπλισμό, λογισμικό και διασυνδέσεις
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	Με τις παραπάνω δράσεις επιδιώκεται η παροχή στήριξης για την προσαρμογή των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της 4ης Βιομηχανικής Επανάστασης μέσω της ενσωμάτωσης τεχνολογιών που προάγουν το ψηφιακό μετασχηματισμό (τηλεργασία, ηλεκτρονικό εμπόριο, βάσεις δεδομένων, πλατφόρμες, ψηφιακή οργάνωση, εξοπλισμός κτλ.). Πρόσθετα θα στηριχθεί ο εμπλουτισμός της τουριστικής ταυτότητας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η διεύρυνση της εξωστρέφειας μέσω της αξιοποίησης καινοτόμων ψηφιακών εργαλείων καθώς και ο ψηφιακός μετασχηματισμός

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
	<p>τοπικού ή περιφερειακού χαρακτήρα στους τομείς του πολιτισμού και του τουρισμού.</p> <p>Όπως γίνεται κατανοητό οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον συγκεκριμένο ειδικό στόχο αναμένεται να επηρεάσουν θετικά το ανθρωπογενές περιβάλλον με την προώθηση της τοπικής οικονομίας και την στήριξη της κοινωνίας βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των κατοίκων, των επιχειρηματιών και των επισκεπτών της περιοχής, με τη δημιουργία του απαιτούμενου υποβάθρου για την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών. Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον είναι πιθανή η εμφάνιση αρνητικών επιπτώσεων, μικρής κλίμακας, από την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων και τουριστικών μονάδων στον τομέα του εδάφους – χρήσεων γης και στους υδάτινους πόρους.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 1.3 - Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση επιχειρηματικής λειτουργίας και σχέδια προσαρμογής για την υιοθέτηση καινοτόμων ή πιο φιλικών προς το περιβάλλον σχεδίων ανάπτυξης της παραγωγής με εξαγωγικό προσανατολισμό • Ενίσχυση της διεθνοποίησης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων σε νέες διεθνείς αγορές και της συμμετοχής τους (ή αναβάθμισης της θέσης τους) σε διεθνείς και ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας • Προώθηση εξαγωγών κατά προτεραιότητα σε στρατηγικούς τομείς της Εθνικής RIS, με την ενίσχυση δράσεων υιοθέτησης καινοτόμων παραγωγικών διαδικασιών και διαδικασιών μάρκετινγκ, πιστοποίησης εφαρμογής σημάτων και συστημάτων κ.λπ. • Δράσεις ενίσχυσης παραγωγικών επενδύσεων (προσαρμογή / εκσυγχρονισμός παραγωγικών διαδικασιών) • Υποστήριξη επιχειρηματικών / εμπορικών σχεδίων εκμετάλλευσης καινοτομιών από νεοφυείς και υφιστάμενες επιχειρήσεις μέσω της συμμετοχής τους σε εκκολαπτήρια και δίκτυα στήριξης
Συνοπτική περιγραφή -	<p>Οι δράσεις του ειδικού στόχου 1.iii εστιάζουν στην ενίσχυση παραγωγικών δραστηριοτήτων, για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε τομείς αιχμής που προκύπτουν από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας
Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Πελοποννήσου, με γνώμονα και την άμβλυση των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19.</p> <p>Όπως γίνεται κατανοητό οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον συγκεκριμένο ειδικό στόχο αναμένεται να επηρεάσουν θετικά το ανθρωπογενές περιβάλλον με την προώθηση της τοπικής οικονομίας και την στήριξη της κοινωνίας με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.</p> <p>Ωστόσο, η επιδιωκόμενη, μέσω των ανωτέρω δράσεων, ανάπτυξη και ενδυνάμωση του επιχειρηματικού και τουριστικού τομέα δύναται να επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις σε ορισμένους τομείς του φυσικού περιβάλλοντος, που οφείλονται κυρίως στην ανεξέλεγκτη ανάπτυξη νέων μονάδων.</p> <p>Ειδικότερα, από την εφαρμογή των δράσεων είναι πιθανή η αύξηση των εκπεμπόμενων αέριων ρύπων, επηρεάζοντας δυσμενώς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ατμόσφαιρας και ενισχύοντας, κατ' επέκταση, την κλιματική αλλαγή. Παράλληλα, από τυχόν ανεξέλεγκτη ανάπτυξη νέων ή επέκταση υφιστάμενων επιχειρήσεων και τουριστικών μονάδων, είναι πιθανή η υποβάθμιση της υφιστάμενης βιοποικιλότητας καθώς και προστατευόμενων περιοχών, ενώ θα αυξηθούν οι υδρευτικές ανάγκες και ο όγκος παραγόμενων στερεών και υγρών αποβλήτων. Τέλος, από την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων αναμένεται αύξηση των εκτάσεων εδάφους που καλύπτονται από αστική δόμηση, ενώ είναι πιθανή η ανάγκη αλλαγής των υφιστάμενων χρήσεων γης για τη χωροθέτησή τους.</p>

Πίνακας 7.4: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 1 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας			
Ειδικός Στόχος	1.1.	1.2.	1.3.
Περιβαλλοντικός Στόχος			
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	K	K	M/-/2/T/N/ Με/Μο
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	K	K	K
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
Υ1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο
Υ2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
Υ3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
Υ4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυσηθικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο

Π1: Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας			
Ειδικός Στόχος	1.1.	1.2.	1.3.
Περιβαλλοντικός Στόχος			
E2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
E3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
E4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
E5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K	X/-/2/T/N/ Μα/Πρ	M/-/3/T/N/ Με/Μο
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	K	M/+3/T/I/Bρ/Π ρ	K
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	B/+4/E/I/Bρ/Π ρ	B/+4/E/I/Bρ/Π ρ	B/+4/E/I/Mε/ Πρ
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	K	K	K
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	K	K	K
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	K	K	K
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	K	B/+4/E/I/Bρ/Π ρ	K
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K	K	K
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	K	K	K

7.3.2 Π2: ΑΕΙΦΟΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠÓΡΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Προτεραιότητα 2 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 2.

Πίνακας 7.5: Περιγραφή Προτεραιότητας 2 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.1. - Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακές αναβαθμίσεις δημοσίων κτιρίων (μεγάλα δημόσια κτίρια, κτίρια κεντρικής διοίκησης, δημαρχεία, νοσοκομεία, κ.α.)
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο ειδικός στόχος 2.1. περιλαμβάνει δράσεις που προωθούν την ανακαίνιση και την ενεργειακή αναβάθμιση των δημόσιων κτιρίων, στο πλαίσιο περιορισμού των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Ειδικότερα, στόχο αποτελεί η ανακαίνιση του υπάρχοντος δημόσιου κτιριακού αποθέματος της Περιφέρειας, συμπεριλαμβανομένων δημοτικών κτιρίων καθώς και κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια, κλπ.).</p> <p>Η εφαρμογή των δράσεων του ειδικού στόχου αναμένεται να συμβάλλει άμεσα και έμμεσα στην ανάπτυξη της περιφερειακής οικονομίας και στη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης σε πολλούς τομείς. Οι σχετικές δράσεις θα επιτρέψουν, επιπλέον, την πράσινη μετάβαση και θα συμβάλλουν στους εθνικούς και ενωσιακούς στόχους για το κλίμα που συνδέονται με τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, καθώς και στη συνολική βελτίωση της ανθεκτικότητας στις κλιματικές αλλαγές στις πόλεις.</p> <p>Τέλος, όλες οι δράσεις συμβάλλουν ουσιαστικά στην εδαφική συνοχή, αφού έχουν πεδίο εφαρμογής το σύνολο της περιφέρειας και προωθούν ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη, αποτρέποντας εδαφικές ανισορροπίες. Επομένως, η υλοποίηση των δράσεων αναμένεται να έχει θετική επίδραση τόσο στο φυσικό όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον σε τοπικό και στο ευρύτερο περιβάλλον.</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.2. - Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτήν
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση του εξηλεκτρισμού της θέρμανσης κτιρίων (ιδίως με αντλίες θερμότητας) και της χρήσης ανανεώσιμης ενέργειας που παράγεται εντός των ίδιων των κτιρίων
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο ειδικός στόχος περιλαμβάνει δράσεις που προωθούν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την ανακαίνιση σημαντικού τμήματος των δημοσίων κτιρίων, με την ενσωμάτωση τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), και την προώθηση του βιοκλιματικού σχεδιασμού στις δημόσιες και δημοτικές υποδομές. Στόχος είναι οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, με παράλληλη διείσδυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.</p> <p>Τέλος, όλες οι δράσεις συμβάλλουν ουσιαστικά στην εδαφική συνοχή, αφού έχουν πεδίο εφαρμογής το σύνολο της περιφέρειας και προωθούν ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη, αποτρέποντας εδαφικές ανισορροπίες. Επομένως, η υλοποίηση των δράσεων αναμένεται να έχει θετική επίδραση τόσο στο φυσικό όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον σε τοπικό και στο ευρύτερο περιβάλλον.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.4. - Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή ή/και αναβάθμιση έργων προστασίας από τις κατολισθήσεις, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών • Κατασκευή έργων αντιπλημμυρικής προστασίας (μικρού μεγέθους), συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών • Κατασκευή έργων δασικής πυροπροστασίας, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών • Ενίσχυση υποδομών πολιτικής προστασίας για πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα • Θεσμικά εργαλεία για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και διαχείριση κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα (Δημιουργία Περιφερειακού Κέντρου παρακολούθησης δεδομένων Κλιματικής Αλλαγής)

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Το σύνολο των δράσεων που περιλαμβάνονται στον ειδικό στόχο 2.4. αποσκοπεί στον περιορισμό των αρνητικών περιβαλλοντικών συνεπειών της κλιματική αλλαγής, που απορρέουν από την ανθρώπινη δραστηριότητα και αποτελούν πρόσθετη απειλή για το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον.</p> <p>Στο πλαίσιο αυτό οι δράσεις θα περιλαμβάνουν την προβολή, προστασία και ανάδειξη επιλεγμένων, μικρής κλίμακας, προστατευόμενων περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, σε συνέργεια με τις συνολικές πολιτικές που θα προωθηθούν από το τομεακό Πρόγραμμα του Περιβάλλοντος.</p> <p>Επομένως, όπως γίνεται κατανοητό, η υλοποίηση των δράσεων στο πλαίσιο του Προγράμματος αναμένεται να έχει μόνο θετική επίδραση τόσο στο ανθρωπογενές όσο και στο φυσικό περιβάλλον.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.5. - Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση των δικτύων ύδρευσης με εφαρμογή συστημάτων τηλεελέγχου – τηλεχειρισμού και έξυπνων υδρομέτρων - Περιορισμός των διαρροών • Κατασκευή ή/και αναβάθμιση υποδομών ύδρευσης • Κατασκευή ή/και βελτίωση υποδομών συλλογής και επεξεργασίας αστικών λυμάτων
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι δράσεις του ειδικού στόχου 2.5., στο σύνολό τους, αφορούν στην ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων μέσω της υλοποίησης παρεμβάσεων αναβάθμισης κι εκσυγχρονισμού των δικτύων υδροδότησης, έργων υποδομής για τη διασφάλιση επαρκούς πόσιμου νερού για όλες τις περιοχές της Πελοποννήσου καθώς και έργων συμπλήρωσης/λειτουργικής ολοκλήρωσης των υποδομών διαχείρισης υγρών αποβλήτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, με ολιστική διαχείριση των υγρών αποβλήτων όλων των οικισμών Β' και Γ' προτεραιότητας, κυρίως και πρωτίστως την ορθολογική διαχείριση/ αξιοποίηση της ιλύος των ΕΕΛ.</p> <p>Επομένως, η υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων αναμένεται να έχει θετική επίδραση τόσο στο φυσικό όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον.</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.6. - Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχείριση στερεών αποβλήτων, με εστίαση στη δημιουργία πράσινων σημείων και σημείων ανακύκλωσης, για την συμβολή της Περιφέρειας στην επίτευξη των εθνικών στόχων • Υποστήριξη των ΟΤΑ για την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης δημιουργίας αποβλήτων βάσει των προβλέψεων του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο ειδικός στόχος 2.6. στοχεύει στη βιώσιμη διαχείριση των παραγόμενων στερεών αποβλήτων μέσω της προώθησης των αρχών της κυκλικής οικονομίας με την αξιοποίηση – επαναχρησιμοποίηση υλικών, αντικειμένων κι εξοπλισμού καθώς και ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών, επιχειρήσεων και δημόσιων φορέων.</p> <p>Η υλοποίηση των δράσεων στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 2.6. αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στη βιοποικιλότητα, στους υδατικούς πόρους καθώς και στην υγεία και στην ποιότητα ζωής των πολιτών.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 2.7. - Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και μείωση κάθε μορφής ρύπανσης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Πράσινες και γαλάζιες υποδομές για τη μείωση του κατακερματισμού των οικοσυστημάτων και ανάπτυξη πρακτικών και μέτρων φιλικών και υποστηρικτικών προς τα είδη και τους τύπους οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον ειδικό στόχο 2.7. αφορούν στην προστασία και ανάδειξη επιλεγμένων προστατευόμενων περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος, σε συνέργεια με τις συνολικές πολιτικές που θα προωθηθούν από το αρμόδιο τομεακό πρόγραμμα.</p> <p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην προστασία, βελτίωση και ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος μέσω προώθησης πράσινων δράσεων.</p>

Πίνακας 7.6: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 2 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας						
Ειδικός Στόχος	2.1.	2.2.	2.4.	2.5.	2.6.	2.7.
Περιβαλλοντικός Στόχος						
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	Κ	B/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	Κ	Χ/+3/E/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+4/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	M/+2/I/M α/Μο	M/+2/I/M α/Μο	B/+4/T/I/ Με/Πρ	M/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+4/T/I/ Με/Μο
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	M/+2/I/M α/Μο	M/+2/I/M α/Μο	B/+4/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+4/T/I/ Με/Μο
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	Κ	Κ	Κ	M/+3/T/I/ Με/Μο	Κ	B/+4/T/I/ Με/Μο
Υ1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	Κ	Κ	M/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
Υ2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	Κ	Κ	M/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
Υ3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	Κ	Κ	M/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
Υ4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	Κ	Κ	M/+3/T/I/ Με/Πρ	Κ	Κ	Κ

Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας						
Ειδικός Στόχος	2.1.	2.2.	2.4.	2.5.	2.6.	2.7.
Περιβαλλοντικός Στόχος						
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K	K	M/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
E2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K	K	M/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	B/+4/E/I/B ρ/Μο	B/+3/T/I/ Με/Μο
E3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	K	K	M/+3/T/I/ Με/Πρ	K	K	M/+3/T/I/ Με/Μο
E4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K	K	M/+3/T/I/ Με/Πρ	K	K	B/+3/T/I/ Με/Μο
E5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K	K	M/+3/T/I/ Με/Πρ	K	K	M/+3/T/I/ Με/Μο
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/E/I/ Με/Μο	B/+3/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	B/+4/T/I/B ρ/Μο	B/+3/T/I/ Με/Μο
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	M/+3/T/I/ Βρ/Πρ	M/+3/T/I/ Βρ/Πρ	K	B/+3/T/I/B ρ/Πρ	M/+2/T/I/ Βρ/Πρ	M/+3/T/I/ Με/Μο
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	K	K	B/+3/T/I/ Με/Πρ	K	M/+M/T/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	B/+3/T/I/ Με/Μο	B/+3/T/I/ Με/Μο	B/+4/T/I/ Με/Πρ	B/+4/T/I/B ρ/Μο	B/+4/T/I/B ρ/Μο	B/+3/T/I/ Με/Μο
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	X/+1/T/I/B ρ/Μο	X/+1/T/I/B ρ/Μο	M/+3/T/I/ Με/Πρ	K	X/+2/T/I/ Με/Μο	M/+2/T/I/ Με/Μο
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	K	K	X/+2/T/I/ Με/Πρ	K	K	B/+3/T/I/ Με/Μο
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K	K	K	K	M/+3/T/I/ Με/Μο	M/+3/T/I/ Με/Μο

Π2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων της Περιφέρειας						
Ειδικός Στόχος	2.1.	2.2.	2.4.	2.5.	2.6.	2.7.
Περιβαλλοντικός Στόχος						
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	Κ	Κ	Κ	Κ	Κ	Μ/+ /3/Τ/Ι/ Με/Μο

7.3.3 Π3: ΜΙΑ ΠΙΟ ΔΙΑΣΥΝΔΕΔΕΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η Προτεραιότητα 3 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στη βελτίωση της περιφερειακής προσβασιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας με τον εκσυγχρονισμό και βελτίωση των υποδομών μεταφορών.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας.

Πίνακας 7.7: Περιγραφή Προτεραιότητας 3 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 3.2. - Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και στη διασυνοριακή κινητικότητα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατασκευή / Αναβάθμιση άλλων οδών για τη βελτίωση της συνδεσιμότητας της Περιφέρειας • Παρεμβάσεις βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και της προσβασιμότητας των πολιτών • Παρεμβάσεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο της Περιφέρειας / επαναλειτουργία κλάδων του Σιδηροδρομικού δικτύου Πελοποννήσου που συνδέουν υφιστάμενους κόμβους με Τουριστικούς προορισμούς.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον ειδικό στόχο 3.2. στοχεύουν στην ολοκλήρωση και αναβάθμιση του εσωτερικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας με γνώμονα βελτίωση της προσβασιμότητας των πολιτών και στην αύξηση της οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό οδικό δίκτυο.</p> <p>Επομένως, η υλοποίηση των ανωτέρω δράσεων αναμένεται να έχει θετική επίδραση στο ανθρωπογενές περιβάλλον, βελτιώνοντας την καθημερινότητα και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον, υπάρχει πιθανότητα εμφάνισης δυσμενών επιπτώσεων στην ποιότητα της ατμόσφαιρας λόγω αύξησης των εκπεμπόμενων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου και υποβάθμιση του ακουστικού περιβάλλοντος από την αύξηση των οχημάτων και των μέσων μεταφοράς, καθώς και στη βιοποικιλότητα από την περαιτέρω ανάπτυξη του υφιστάμενου οδικού δικτύου.</p>

Πίνακας 7.8: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 3 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας	
Ειδικός Στόχος	3.2.
Περιβαλλοντικός Στόχος	
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	M/-/M/T/I/Με/Μο
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	K
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	K
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	K
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	M/-/3/T/N/Βρ/Μο
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	M/-/3/T/N/Βρ/Μο
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	M/-/3/T/N/Βρ/Μο
Υ1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	K
Υ2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	K
Υ3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	K
Υ4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	M/-/3/T/N/Βρ/Μο
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K
E2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K
E3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	M/-/3/T/N/Βρ/Μο
E4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K
E5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	B/+/4/T/I/Βρ/Μο
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	B/+/4/T/I/Βρ/Μο
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	M/+/3/T/I/Βρ/Μο
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	M/-/2/T/N/Με/Μο

Π3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας	
Ειδικός Στόχος	3.2.
Περιβαλλοντικός Στόχος	
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	M/-/2/T/N/Bp/Mo
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	M/+/3/T/Bp/Mo
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	K

7.3.4 Π4: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Προτεραιότητα 4 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην ανάπτυξη και βελτίωση των κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας.

Πίνακας 7.9: Περιγραφή Προτεραιότητας 4 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.2. - Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και δια βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός μονάδων πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	Οι προτεινόμενες δράσεις στοχεύουν στην ενίσχυση των υποδομών εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης δια βίου μάθησης της Πελοποννήσου. Η υλοποίηση των δράσεων αναμένεται να έχει θετική επίδραση στο ανθρωπογενές περιβάλλον συμβάλλοντας στη βελτίωση της

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας
	ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας, ενώ δεν αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.3. - Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός δομών κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην αναβάθμιση και επέκταση υποδομών για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ενεργητικής ένταξης, με έμφαση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και στις περιθωριοποιημένες κοινότητες (νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος, ουσιοεξαρτώμενοι, αποφυλακισμένοι, άστεγοι, άτομα με αναπηρία, Ρομά, κ.ά.). Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων που περιλαμβάνονται στον ΕΣ4.3. αναμένονται θετικές επιπτώσεις στο ανθρωπογενές περιβάλλον με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ενώ δεν αναμένονται επιπτώσεις θετικές ή αρνητικές στο φυσικό περιβάλλον.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.5 - Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (υποδομές) • Δημιουργία, επέκταση και εκσυγχρονισμός υποδομών του τομέα Υγείας (εξοπλισμός)
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	Οι προτεινόμενες κατηγορίες δράσεων στοχεύουν στη βελτίωση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης στην Πελοπόννησο, με τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση των δομών υγειονομικής περίθαλψης. Επομένως, η υλοποίηση των δράσεων αναμένεται να επηρεάσει θετικά το ανθρωπογενές περιβάλλον της Περιφέρειας με τη βελτίωση της ποιότητας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας
	ζωής των κατοίκων εξασφαλίζοντάς τους ισότιμη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Ωστόσο, από την υλοποίηση των δράσεων δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις στο φυσικό περιβάλλον.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.6. - Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση πολιτιστικών υποδομών. • Προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση αξιόλογων χώρων φυσικής κληρονομιάς και ενίσχυση υποδομών προσβασιμότητας σε αυτούς.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Τμήμα των παρεμβάσεων του Ειδικού Στόχου θα ενταχθεί στις ΟΧΕ που θα εφαρμοσθούν, με έμφαση στη στήριξη του πολιτισμού και του τουρισμού, στο πλαίσιο υλοποίησης του χωρικού σχεδιασμού στην Πελοπόννησο και διασφάλισης του ολοκληρωμένου χαρακτήρα. Παράλληλα, εκτός χωρικών παρεμβάσεων, περιλαμβάνονται η αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών πολιτισμού, αθλητισμού και τουρισμού, όπως επίσης και η στήριξη και εμπλουτισμός πολιτιστικών δρώμενων, η ανάπτυξη ψηφιακών δράσεων στον τομέα πολιτισμού, που θα συνδυάζονται με δράσεις προώθησης της κοινωνικής καινοτομίας στον πολιτισμό και στον αειφόρο τουρισμό.</p> <p>Επομένως, οι προτεινόμενες δράσεις αναμένεται να έχουν θετική επίδραση στο ανθρωπογενές περιβάλλον με την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενώ αναμένονται θετικές επιπτώσεις και στο περιβάλλον με την ανάδειξη του φυσικού τοπίου της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας. Ωστόσο, από την τουριστική ανάπτυξη είναι πιθανή η επιβάρυνση των υφιστάμενων υποδομών ύδρευσης και αποχέτευσης, ενώ αναμένεται και αύξηση των παραγόμενων αποβλήτων.</p>

Πίνακας 7.10: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 4 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας				
Ειδικός Στόχος	4.2.	4.3.	4.5.	4.6.
Περιβαλλοντικός Στόχος				
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	K	K	K	K
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	K	K	K	K
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	K	K	K	K
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	K	K	K	K
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	K	K	K	M/+2/T/I/ Με/Μο
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	K	K	K	M/+2/T/I/ Με/Μο
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	K	K	K	B/+3/T/I/B ρ/Μο
Υ1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	K	K	K	K
Υ2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	K	K	K	M/-3/Με /Πρ
Υ3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	K	K	K	M/-3/Με /Πρ
Υ4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	K	K	K	K
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K	K	K	K

Π4: Ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής - Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών της Περιφέρειας				
Ειδικός Στόχος	4.2.	4.3.	4.5.	4.6.
Περιβαλλοντικός Στόχος				
Ε2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K	K	K	M/-/3/Με/Πρ
Ε3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	K	K	K	K
Ε4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K	K	K	K
Ε5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K	K	K	K
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	K	K	K	X/+/2/Τ/Ι/Με/Μο
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	M/+/3/Τ/Ι/Βρ/Μο	M/+/3/Τ/Ι/Βρ/Μο	M/+/3/Τ/Ι/Βρ/Μο	B/+/3/Τ/Ι/Με/Μο
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	K	K	K	K
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	K	K	K	X/+/2/Τ/Ι/Με/Μο
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	K	K	K	K
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	K	K	K	B/+/4/Τ/Ι/Με/Μο
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K	K	K	B/+/4/Τ/Ι/Με/Μο
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	K	K	K	B/+/4/Τ/Ι/Με/Μο

7.3.5 Π5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΈΝΤΑΞΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Προτεραιότητα 5 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, την αντιμετώπιση της φτώχειας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας 5.

Πίνακας 7.11: Περιγραφή Προτεραιότητας 5 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.1. - Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας.
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις συμβουλευτικής-κατάρτισης-πιστοποίησης- πρακτικής άσκησης-mentoring (που στοχεύουν στη μείωση ανεργίας/αύξηση απασχόλησης) • Δράσεις προώθησης στην απασχόληση αποκλειστικά για μακροχρόνιους ανέργους • ΝΕΕ και παρεμφερείς δράσεις • Δράσεις στήριξης υφιστάμενων ή νέων κοινωνικών επιχειρήσεων ΚΑΛΟ (επιχορήγηση για δημιουργία θέσεων εργασίας, για ίδρυση νέων επιχειρήσεων, δικτύωση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, υποστήριξη λειτουργίας θερμοκοιτίδων, κλπ.) • Μηχανισμός Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς Εργασίας
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Βασικός στόχος των δράσεων είναι η αύξηση της απασχολησιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας, κυρίως μέσω της ανάπτυξης της κοινωνικής καινοτομίας και της δημιουργίας νέων ευκαιριών για εργασία.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	P5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.3- Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ενδυνάμωσης γυναικών ευπαθών ομάδων με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας και των ισότιμων συνθηκών εργασίας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.4. - Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις και τομείς περιφερειακής προτεραιότητας που δεν καλύπτονται από την RIS
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην προσαρμογή εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών, στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται σε σχέση με το εργασιακό περιβάλλον, λαμβάνοντας υπόψη και τις επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19, των αναγκών πρόληψης έναντι υγειονομικών κινδύνων και διασφάλισης ενός υγιεινού και ασφαλούς περιβάλλοντος εργασίας, περιλαμβανομένου της ενεργού και υγιούς γήρανσης.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
	βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.6. Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Προώθηση και υποστήριξη παιδιών για την ένταξή τους στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά • Ανάπτυξη και Ενδυνάμωση Διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης/ συνεκπαίδευσης μαθητών/-τριών με Αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση • Χρηματοδότηση και λειτουργία ΚΔΑΠ STEM
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι παρεμβάσεις του Ειδικού Στόχου αναμένεται να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ισότιμης πρόσβασης σε προγράμματα και δράσεις εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης δια βίου μάθησης για τις μειονεκτούσες ομάδες της Περιφέρειας Πελοποννήσου.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.8. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία ικανοτήτων (capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑμεΑ, ηλικιωμένοι) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς. • Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/και κατάρτιση εστιασμένες σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (π.χ. αποφυλακισμένοι, απεξαρτημένοι).
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Στον Ειδικό Στόχο προβλέπεται να ενταχθούν παρεμβάσεις που αφορούν στην αύξηση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού και στη βελτίωση της απασχολησιμότητας μέσω παρεμβάσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας ατόμων ευπαθών ομάδων όπως, μακροχρόνια άνεργοι, άνεργοι με χαμηλό και κοινωνικοοικονομικό, μορφωτικό υπόβαθρο, άτομα με αναπηρία, ουσιεξαρτημένοι, πρώην φυλακισμένοι και άλλες μειονεκτούσες ομάδες. Παρεμβάσεις όπως η στήριξη της αυτοαπασχόλησης, η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας καθώς και παρεμβάσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων θα συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.9. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης Υπηκόων τρίτων χωρών στην αγορά εργασίας με έμφαση στην προώθηση στην απασχόληση.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.10. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυτοαπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά • Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού • Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας/εφήβων Ρομά σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά στην περιφέρεια Πελοποννήσου.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.11. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κέντρα Κοινότητας (Μετεξέλιξη Κέντρων Κοινότητας με την ενσωμάτωση των ΚΕΜ, Παραρτημάτων Ρομά και κινητών μονάδων και της διαπολιτισμικής μεσολάβησης) • Δομές καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών • Περιφερειακά Παρατηρητήρια Κοινωνικής Ένταξης • ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ, ΣΥΔ (ΑμΕΑ, Ηλικιωμένων), Δομές ημιαυτόνομης διαβίωσης Εφήβων • Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας
	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας • Πρόγραμμα κοινωνικού φροντιστή και προσωπικού βοηθού ΑΜΕΑ, ηλικιωμένων κ.λ.π. • Ανάπτυξη ξενώνων άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της προσβασιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης για όλους, λαμβάνοντας υπόψη και τους ηλικιωμένους, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία και τις μειονεκτούσες ομάδες.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον είναι πιθανή η εμφάνιση αρνητικών επιπτώσεων στις υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης από την ανάπτυξη νέων υποδομών υγείας καθώς και αύξηση των παραγόμενων στερεών αποβλήτων.</p>
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 4.12. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Υποστήριξη εφήβων σε Υποβαθμισμένες Περιοχές. • Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας.
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Ο Ειδικός Στόχος αναμένεται να συμβάλει στην καταπολέμηση της φτώχειας και της ακραίας φτώχειας στην Πελοπόννησο, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων από την πανδημία COVID-19.</p> <p>Επομένως, από την υλοποίηση των δράσεων αναμένονται ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στον ανθρωπογενή τομέα με την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ενώ όσον αφορά το φυσικό περιβάλλον δεν αναμένονται θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις.</p>

Πίνακας 7.12: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 5 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας				
Ειδικός Στόχος	4.1.	4.3.	4.4.	4.6.
Περιβαλλοντικός Στόχος				
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	K	K	K	K
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	K	K	K	K
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	K	K	K	K
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	K	K	K	K
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	K	K	K	K
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	K	K	K	K
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	K	K	K	K
Υ1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	K	K	K	K
Υ2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	K	K	K	K
Υ3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	K	K	K	K
Υ4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	K	K	K	K

Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας				
Ειδικός Στόχος	4.1.	4.3.	4.4.	4.6.
Περιβαλλοντικός Στόχος				
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K	K	K	K
E2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K	K	K	K
E3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	K	K	K	K
E4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K	K	K	K
E5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K	K	K	K
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	B/+ /4/T/I/Bp/ Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	B/+ /4/T/I/Bp/ Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo	B/+ /4/T/I/Bp /Mo
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	K	K	K	K
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	K	K	K	K
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	K	K	K	K
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	K	K	K	K
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K	K	K	K
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	K	K	K	K

Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας					
Ειδικός Στόχος	4.8.	4.9.	4.10.	4.11.	4.12.
Περιβαλλοντικός Στόχος					
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	K	K	K	K	K
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	K	K	K	K	K
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	K	K	K	K	K
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	K	K	K	K	K
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	K	K	K	K	K
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	K	K	K	K	K
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	K	K	K	K	K
Y1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	K	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο	K
Y2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	K	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο	K
Y3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	K	K	K	M/-/3/T/N/ Με/Μο	K
Y4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	K	K	K	K	K

Π5: Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού, Κοινωνική Ένταξη, Αντιμετώπιση της Φτώχειας και ενίσχυση της Κοινωνικής Συνοχής της Περιφέρειας					
Ειδικός Στόχος	4.8.	4.9.	4.10.	4.11.	4.12.
Περιβαλλοντικός Στόχος					
Ε1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	K	K	K	K	K
Ε2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	K	K	K	M/- /3/T/N/Με/ Mo	K
Ε3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	K	K	K	K	K
Ε4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	K	K	K	K	K
Ε5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	K	K	K	K	K
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/B p/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo	M/+3/T/I/B p/Mo	M/+3/T/I/ Bp/Mo
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	K	K	K	K	K
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	K	K	K	K	K
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	K	K	K	K	K
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	K	K	K	K	K
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	K	K	K	K	K
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	K	K	K	K	K

7.3.6 Π6: ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η Προτεραιότητα 6 συνδέεται με δράσεις που αφορούν στην ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας με την αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται συνοπτικά τα στοιχεία της Προτεραιότητας.

Πίνακας 7.13: Περιγραφή Προτεραιότητας 6 και αναμενόμενων επιπτώσεων ανά Ειδικό Στόχο

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ	Π6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας
Ειδικός Στόχος	ΕΣ 5.1. - Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον ΕΣ αποσκοπούν στην ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές.</p> <p>Από την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων αναμένονται θετικές επιπτώσεις τόσο στο ανθρωπογενές όσο και στο φυσικό περιβάλλον, εστιάζοντας στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων καθώς και στη στήριξη της ανάπτυξης της περιοχής.</p>
Ειδικός Στόχος	Ειδικός στόχος: 5.2- Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.
Κατηγορίες Δράσεων	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Στρατηγικών Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ).
Συνοπτική περιγραφή - Αναμενόμενες επιπτώσεις	<p>Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στον ΕΣ αποσκοπούν στην ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.</p> <p>Από την υλοποίηση των συγκεκριμένων δράσεων αναμένονται θετικές επιπτώσεις τόσο στο ανθρωπογενές όσο και στο φυσικό περιβάλλον, εστιάζοντας στην ολοκληρωμένη αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κλιματικών προκλήσεων καθώς και στη στήριξη της ανάπτυξης της περιοχής.</p>

Πίνακας 7.14: Πίνακας επιπτώσεων των Ειδικών Στόχων της Προτεραιότητας 6 ανά Περιβαλλοντικό Στόχο

Π6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας		
Ειδικός Στόχος	5.1.	5.2.
Περιβαλλοντικός Στόχος		
A1. Τήρηση ορίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου.	B/+/3/T/I/Με/Μο	B/+/3/T/I/Με/Μο
A2. Αύξηση ενεργειακής εξοικονόμησης και ενεργειακής απόδοσης.	B/+/3/T/I/Με/Μο	B/+/3/T/I/Με/Μο
A3. Ενίσχυση του ρόλου των ΑΠΕ.	B/+/3/T/I/Με/Μο	B/+/3/T/I/Με/Μο
A4. Διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με τις πολιτικές αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.	B/+/3/T/I/Με/Μο	B/+/3/T/I/Με/Μο
B1. Συμβολή στη μείωση της απώλειας της βιοποικιλότητας (οικότοποι, είδη χλωρίδας και πανίδας, απειλούμενα είδη).	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
B2. Εφαρμογή ολοκληρωμένου σχεδιασμού για την προστασία και διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
B3. Ενίσχυση της δημιουργίας χώρων πρασίνου και προστασία του τοπίου.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
Y1. Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για την ανθρώπινη χρήση.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
Y2. Συμβολή στην προστασία, αναβάθμιση και αποκατάσταση της ποσοτικής κατάστασης των υδάτων με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων – εξοικονόμηση νερού.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
Y3. Αποφυγή υποβάθμισης της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και αποτροπή της ρύπανσης από αστικά λύματα ή άλλους παράγοντες.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
Y4. Περιορισμός της επικινδυνότητας σε Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ).	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
E1. Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο
E2. Ελαχιστοποίηση παραγόμενων στερεών αποβλήτων και συμβολή στη βιώσιμη διαχείριση τους με ενίσχυση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης.	M/+/3/T/I/Με/Μο	M/+/3/T/I/Με/Μο

Π6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών της Περιφέρειας		
Ειδικός Στόχος	5.1.	5.2.
Περιβαλλοντικός Στόχος		
Ε3. Προστασία εδάφους από διάβρωση – ερημοποίηση, προστασία δασών από πυρκαγιές – εκχερσώσεις που θα μπορούσαν να επιτείνουν τη διάβρωση.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο
Ε4. Υιοθέτηση αρχών ολοκληρωμένου σχεδιασμού διαχείρισης της παράκτιας ζώνης λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο
Ε5. Συμβολή στην αειφόρο οργάνωση των χρήσεων γης.	B/+3/T/I/Με/Μο	B/+3/T/I/Με/Μο
ΠΥ1. Δημιουργία προϋποθέσεων για τη βελτίωση της υγείας και των συνθηκών διαβίωσης.	B/+3/T/I/Με/Μο	B/+3/T/I/Με/Μο
ΠΥ2. Ενίσχυση της απασχόλησης και του τοπικού εισοδήματος.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο
ΠΥ3. Αναβάθμιση της κινητικότητας, μείωση των μετακινήσεων με ΙΧ, αύξηση της ηλεκτροκίνησης.	B/+3/T/I/Με/Μο	B/+3/T/I/Με/Μο
ΠΥ4. Μείωση του πληθυσμού που εκτίθεται σε περιβαλλοντικό κίνδυνο.	B/+3/T/I/Με/Μο	B/+3/T/I/Με/Μο
ΠΥ5. Μείωση της έκθεσης του τοπικού πληθυσμού στον θόρυβο.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο
Π1. Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς με τη δημιουργία νέων πολιτιστικών υποδομών και την ανάδειξη νέων πολιτιστικών προορισμών και διαδρομών.	B/+3/T/I/Με/Μο	B/+3/T/I/Με/Μο
Π2. Ανάπλαση υποβαθμισμένων τοπίων και εγκαταλειμμένων χώρων.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο
Π3. Ενίσχυση της δημιουργίας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό.	M/+3/T/I/Με/Μο	M/+3/T/I/Με/Μο

7.4 ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στην παρούσα ενότητα προτείνονται μέτρα και κατευθύνσεις με σκοπό την πρόληψη, τον περιορισμό ή/και την αντιμετώπιση πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον από την εφαρμογή των δράσεων που περιλαμβάνονται στο προτεινόμενο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, σύμφωνα με τα οριζόμενα της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ.

Όπως έχει γίνει κατανοητό, από την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε σε προηγούμενες παραγράφους, η εφαρμογή του προτεινόμενου Επιχειρησιακού Προγράμματος, αναμένεται να έχει, κατά βάση, θετική επίδραση στο περιβάλλον, έχοντας ως κύρια κατεύθυνση την τήρηση την περιβαλλοντικής νομοθεσίας, στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας, εξασφαλίζοντας, παράλληλα την προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Υπό το πρίσμα αυτό, στο πλαίσιο της παρούσας ΣΜΠΕ, προτείνονται βασικές κατευθύνσεις, με σκοπό την επιτυχή εφαρμογή του Προγράμματος και την αποφυγή ή/και αντιμετώπιση τυχόν περιβαλλοντικών ζητημάτων που δύναται να προκύψουν κατά την εφαρμογή του υπό μελέτη Προγράμματος.

7.4.1 ΓΕΝΙΚΑ

- Εκπόνηση, όπου απαιτείται, Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για νέα έργα ή δραστηριότητες, όπου θα εξετάζεται λεπτομερώς, η επίδραση των επιμέρους έργων, στο φυσικό και στο ανθρωπογενές περιβάλλον.
- Έλεγχος τήρησης των ΑΕΠΟ των επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία.

7.4.2 ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ – ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ –ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Ο σχεδιασμός νέων δραστηριοτήτων και η λειτουργία υφιστάμενων, να είναι σε πλήρη συμβατότητα με τον Ν. 3937/2011 «περί βιοποικιλότητας» και τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα και τις Αποφάσεις που αφορούν στις προστατευόμενες περιοχές.
- Υλοποίηση λεπτομερών οικολογικών αξιολογήσεων και εκπόνηση των απαραίτητων μελετών Ειδικών Οικολογικών Αξιολογήσεων (ΕΟΑ), όπου απαιτείται, σύμφωνα με τους Ν. 3937/2011 και Ν. 4014/2011.
- Κατάλληλη χωροθέτηση, νέων έργων και δραστηριοτήτων, με σκοπό την, κατά το δυνατό, αποφυγή χωροθέτησης υποδομών εντός προστατευόμενων περιοχών ή σε εγγύτητα με προστατευόμενες περιοχές που δύναται να επηρεαστούν δυσμενώς. Όπου αυτό δεν είναι δυνατόν, να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε κατά τον σχεδιασμό των έργων να θίγεται στον μικρότερο δυνατό βαθμό η ακεραιότητα και η συνεκτικότητα τόσο του ίδιου του τόπου, όσο και η συνέχεια μεταξύ τόπων με συναφείς στόχους διαχείρισης και ειδή χαρακτηρισμού.

7.4.3 ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ – ΈΔΑΦΟΣ – ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΑΕΡΑ – ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- Αξιοποίηση των δράσεων του Προγράμματος που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ενέργειας, στη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας και στη μείωση των αέριων ρύπων που συντελούν στην υποβάθμιση της ποιότητας του αέρα και στην ένταση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.
- Κατά τη φάση σχεδιασμού και χωροθέτησης των νέων ή προς αναβάθμιση υφιστάμενων υποδομών να λαμβάνονται υπόψη οι βέλτιστες διαθέσιμες πρακτικές για τον περιορισμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου.
- Λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων, κατά τη φάση σχεδιασμού νέων υποδομών και επισκευής/βελτίωσης/αναβάθμισης υφιστάμενων ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών (ποσοτικών ή ποιοτικών).
- Υπολογισμός των καταλαμβανόμενων από νέα έργα χρήσεων γης σε αντιδιαστολή με τις συνολικές εκτάσεις των συγκεκριμένων χρήσεων στην ευρύτερη περιοχή, στο πλαίσιο των επιμέρους περιβαλλοντικών μελετών και πρόταση μέτρων περιορισμού της κατάληψης.

7.4.4 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΥΓΕΙΑ

- Λήψη όλων τα απαραίτητων μέτρων με σκοπό την τήρηση των κανόνων ασφαλείας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, έτσι ώστε να περιοριστούν, κατά το δυνατόν, οι πιθανότητες ατυχήματος, τα οποία μπορεί να έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία.
- Εντατικοποίηση των προβλεπόμενων από τη νομοθεσία ελέγχων, αναβάθμιση του υπάρχοντος συστήματος παρακολούθησης του ΕΠ και καταγραφή στοιχείων απασχόλησης.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στο σύνολο της Περιφέρειας.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις για την αναβάθμιση υφιστάμενων και την ανάπτυξη νέων μονάδων υγείας.

7.4.5 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ - ΤΟΠΙΟ

- Τήρηση του θεσμικού πλαισίου που αφορά σε προστατευόμενες ζώνες και περιοχές αρχαιολογικού και αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος, κατά τη φάση σχεδιασμού και χωροθέτησης νέων δραστηριοτήτων, ώστε να έχουν πλήρη συμβατότητα με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για την πολιτιστική προστασία της χώρας.
- Κατάλληλος σχεδιασμός και χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων, ώστε οι όποιες παρεμβάσεις να περιλαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα ελαχιστοποίησης των επιπτώσεων στον φυσικό, αισθητικό και πολιτιστικό χαρακτήρα του τοπίου με σκοπό την αποφυγή του κατακερματισμού και την, κατά το δυνατόν, διατήρηση του τοπίου, τηρώντας τα οριζόμενα του Ν. 3827/2010 περί Τοπίου.
- Αξιοποίηση δυνατοτήτων που παρέχουν οι δράσεις με σκοπό την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

7.5 ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Σύμφωνα με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ που αφορά στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά την υλοποίηση του Προγράμματος, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εντοπίσουν εγκαίρως απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να αναλάβουν την κατάλληλη επανορθωτική κίνηση.

Στο πλαίσιο της παρούσας ΣΜΠΕ, για την περιβαλλοντική παρακολούθηση, προτείνονται οι ακόλουθοι περιβαλλοντικοί δείκτες, με περιθώριο διεύρυνσης ή/και τροποποίησης είτε κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης είτε κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Προγράμματος, προκειμένου να καταρτιστεί ένα άρτιο και αποδοτικό σύστημα παρακολούθησης.

Πίνακας 7.15: Προτεινόμενοι περιβαλλοντικοί δείκτες παρακολούθησης του ΕΠ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΔΕΙΚΤΗ
Γενικά	Μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων που εκπονηθήκαν όπου αυτό απαιτείται και που σχετίζονται με την υλοποίηση του προγράμματος	Αριθμός
Βιοποικιλότητα – Χλωρίδα – Πανίδα – Προστατευόμενες περιοχές	Περιοχές του δικτύου Natura που καταλαμβάνονται από έργα υποδομών σχετικών με την αλιεία	Km ²
	Αριθμός σοβαρών παραβάσεων που εντοπίστηκαν	Αριθμός παραβάσεων
	Αύξηση του ποσοστού τήρησης αιτημάτων υποβολής δεδομένων	%
Υδάτινοι Πόροι – Έδαφος – Ποιότητα αέρα – Κλιματολογικά στοιχεία	Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων	Αριθμός κτιρίων
	Μεταβολή της ποιότητας της ατμόσφαιρας	Θετική/ αρνητική/ ουδέτερη επίδραση
	Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας	Θετική / αρνητική / ουδέτερη επίδραση

**«ΤΕΛΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2027»**

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΟΝΑΔΑ ΔΕΙΚΤΗ
	Εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης και παρακολούθησης	Αριθμός σχεδίων
Πληθυσμός – Υγεία – Περιουσιακά στοιχεία	Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας	ΙΠΑ (ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης)
	Ανάπτυξη συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων	Αριθμός συμπράξεων
Πολιτιστική κληρονομιά - Τοπίο	Επίπτωση χωροθέτησης έργων στα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς / στην αισθητική του τοπίου	Θετική / αρνητική / ουδέτερη επίδραση
	Πλήθος δράσεων αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και ενεργειών προβολής πολιτιστικής κληρονομιάς	Αριθμός δράσεων

Η παρακολούθηση των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του προγράμματος πραγματοποιείται με ευθύνη της Διαχειριστικής Αρχής του Προγράμματος και με τη συνεργασία και υποστήριξη κάθε Υπηρεσίας Περιβάλλοντος με αρμοδιότητα παρακολούθησης περιβαλλοντικών μέσων και παραμέτρων στον τομέα τους, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να εντοπιστούν εγκαίρως απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να ληφθούν τα κατάλληλα επανορθωτικά μέτρα.

Όπου υπάρχουν υφιστάμενα μέτρα παρακολούθησης του περιβάλλοντος μπορούν ενδεχομένως να ενταχθούν στο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του ΠΕΠ με στόχο την αποφυγή διπλού ελέγχου.

Η ως άνω παρακολούθηση διεξάγεται μέσω ετήσιων εκθέσεων στο στάδιο υλοποίησης του ΠΕΠ. Στις ετήσιες εκθέσεις θα καταγράφονται τυχόν μεταβολές στο περιβάλλον από την εφαρμογή του Προγράμματος, βάσει των καθορισμένων δεικτών. Με τη σύνταξη των ετήσιων εκθέσεων καθίσταται εφικτός ο εντοπισμός τυχόν δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την περίοδο εφαρμογής του Προγράμματος παρέχοντας τη δυνατότητα λήψης διορθωτικών ενεργειών, εφόσον απαιτηθούν, και την άμεση αντιμετώπισή τους.

8. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται υπό μορφή γενικών κατευθύνσεων προτάσεις, κατευθύνσεις και μέτρα, για την αντιμετώπιση πιθανών επιπτώσεων στο περιβάλλον, που αφορούν στην κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του υπό μελέτη Επιχειρησιακού Προγράμματος. Σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006, τα στοιχεία κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του Προγράμματος περιλαμβάνουν τα εξής:

- Προτάσεις κατευθύνσεων και μέτρων για την πρόληψη, τον περιορισμό και την, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση των σημαντικών δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον.
- Προτάσεις για το σύστημα παρακολούθησης των πιθανά σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του Προγράμματος (monitoring).

Πιο συγκεκριμένα, η απόφαση έγκρισης της ΣΜΠΕ σύμφωνα με το Άρθρο 7, παρ. 10 της ανωτέρω ΚΥΑ περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Σχετικά με τη διαβούλευση. Τα στοιχεία αυτά θα προκύψουν από τη διαβούλευση με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό.
- Για τις διαφοροποιήσεις που τυχόν επιβάλλονται στο Πρόγραμμα από την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης.
- Για τους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος που πρέπει να συνοδεύουν την έγκριση του Προγράμματος.
- Για το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του Προγράμματος.
- Για το χρονικό διάστημα ισχύος της απόφασης.

Η κανονιστική πράξη, αφορά στη συνοπτική περιγραφή των κύριων μέτρων και κατευθύνσεων του Προγράμματος. Όπως έχει γίνει κατανοητό, από την ανάλυση που έχει προηγηθεί στις ανωτέρω ενότητες, το υπό μελέτη Πρόγραμμα είναι σύμφωνο με τις αρχές αειφορίας και προστασίας του περιβάλλοντος, προωθώντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη της Περιφέρειας.

Σημειώνεται ότι η βασική κατεύθυνση για την εφαρμογή του υπό μελέτη Προγράμματος είναι η τήρηση της κείμενης εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα, στη διάθεση ρυπογόνων ουσιών, στην παραγωγή και διαχείριση αποβλήτων, στην εκπομπή θορύβου κ.α.

Υπογραμμίζεται ότι βασικός παράγοντας για την επίτευξη του ανωτέρω στόχου είναι η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης με την εκπόνηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων για νέα έργα ή δραστηριότητες που πρόκειται να αναπτυχθούν στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος, εφόσον απαιτείται, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Ακολουθεί η περιγραφή των βασικών όρων, περιορισμών και κατευθύνσεων για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος που πρέπει να συνοδεύουν την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

1. Κατά το σχεδιασμό των έργων και δράσεων που περιλαμβάνονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου, να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:
  - i. Η βελτιστοποίηση του σχεδιασμού τους, ώστε να διασφαλίζονται κατά το δυνατόν οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η ποικιλομορφία, ιδιαιτερότητα ή μοναδικότητά τους.
  - ii. Η υποχρέωση της χώρας που απορρέει από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία για την προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας (διατήρηση των οικοσυστημάτων και των φυσικών οικοτόπων καθώς και διατήρηση και αποκατάσταση ζώντων πληθυσμών των διαφόρων ειδών στο φυσικό τους περιβάλλον).
  - iii. Η αρχή της πρόληψης.
  - iv. Οι κατευθύνσεις, οι όροι και οι περιορισμοί των θεσμοθετημένων γενικών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων.
2. Για την προστασία των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. του Δικτύου Natura 2000, Καταφυγίων Άγριας ζωής) και κατ' επέκταση των στοιχείων που τις χαρακτηρίζουν (π.χ. είδη χλωρίδας και πανίδας, οικότοποι, οικοσυστήματα κλπ.), στο στάδιο αξιολόγησης των προτάσεων σχεδιασμού των έργων του ΠΕΠ Πελοποννήσου να εφαρμόζονται τα εξής:
  - i. Να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής, ώστε να διαπιστώνεται η οικολογική σημασία της ως προς το αν αποτελούν ενδιαίτηματα για είδη πανίδας ιδιαίτερης σημασίας και που τελούν υπό καθεστώς προστασίας (Οδηγία 79/404 – Παράρτημα Ι).
  - ii. Να λαμβάνονται υπόψη οι όροι και περιορισμοί που θεσμοθετούνται με βάση την περιβαλλοντική νομοθεσία.
3. Για την προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας να τηρούνται τα ακόλουθα:
  - i. Τα κριτήρια επιλογής προτάσεων/καθορισμού των ζωνών προστασίας να περιλαμβάνουν σαφείς απαιτήσεις ως προς τη συμβατότητα της αξιολογούμενης πρότασης με την διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή ανάπτυξής της. Επίσης να δίνεται προτεραιότητα στην προώθηση εκείνων των δράσεων που ενισχύουν την προστασία και ανάδειξη φυσικών ενδιαιτημάτων.
  - ii. Να αξιοποιείται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων που θα προκύψουν από τις προτάσεις και τις δράσεις του ΠΕΠ για την αποφυγή ή κατά το δυνατόν

- μείωση επιπτώσεων σε φυσικές περιοχές, περιοχές του δικτύου Natura 2000 και βιοτόπους.
- iii. Να γίνεται εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών για την ελαχιστοποίηση της προκαλούμενης περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
  - iv. Να εφαρμόζονται συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.
4. Για την προστασία των εδαφών σε προστατευόμενες ή μη περιοχές και την αποφυγή απώλειας, ρύπανσης ή υποβάθμισής τους, να λαμβάνονται μέτρα ενθάρρυνσης των ενδιαφερόμενων για την υλοποίηση των έργων σε κατάλληλες περιοχές (με γνώμονα την αξιοποίηση κατά το δυνατόν υποβαθμισμένων περιοχών και εδαφών αντί παραγωγικών εδαφών), αποφεύγοντας κατά το δυνατόν την χωροθέτησή τους σε περιοχές με μοναδικό χαρακτήρα τοπίου (λόγω της ποικιλίας του φυσικού ανάγλυφου που παρουσιάζουν) και μεγάλη αισθητική αξία (λόγω του αξιολόγου βαθμού φυσικότητας που παρουσιάζουν).
5. Προσοχή θα πρέπει να δίνεται κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων, ώστε όχι μόνο να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών του υδρογραφικού δικτύου, αλλά επιπλέον να ελαχιστοποιείται και ο κίνδυνος πρόκλησης ρύπανσής του λόγω αστοχίας ή έκτακτων αναγκών / φαινομένων. Ειδικότερα για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος να ακολουθούνται οι εξής κατευθύνσεις:
- i. Κατά το σχεδιασμό των αντιπλημμυρικών έργων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ο ενιαίος χαρακτήρας του ρεμάτων, η προστασία της φυσικής τους οντότητας και η αξιοποίησή τους ως φυσικό στοιχείο μέσα στους οικισμούς/πόλεις.
  - ii. Εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών για την ελαχιστοποίηση των παραγόμενων υγρών αποβλήτων καθώς και για την συλλογή και επεξεργασία τους.
6. Για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, θα πρέπει να διασφαλίζεται εκ των προτέρων ότι τα προτεινόμενα από το ΠΕΠ έργα και δράσεις δεν θα ενέχουν κινδύνους για την υποβάθμιση περιοχών του πολιτιστικού, ιστορικού και αρχαιολογικού περιβάλλοντος. Οι αποστάσεις από αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία, ιστορικούς τόπους, αξιόλογα αρχιτεκτονικά σύνολα κλπ., ως κριτήρια αποκλεισμού περιοχών για την υποδοχή έργων ή δραστηριοτήτων από την εφαρμογή του ΠΕΠ, να εξετάζονται κατά περίπτωση και σε συνδυασμό με την παράμετρο της οπτικής επαφής και την τυχόν υποβάθμιση περιοχών του πολιτιστικού, ιστορικού και αρχαιολογικού περιβάλλοντος, από τις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού, κατά την διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης των αντίστοιχων έργων και δραστηριοτήτων.
7. Για την προστασία του τοπίου θα πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα:
- i. Κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δράσεων του ΠΕΠ να διασφαλίζεται κατά το δυνατόν το τοπίο και οι συνιστώσες που το απαρτίζουν.

- ii. Να παρακολουθείται η αποκατάσταση των χώρων όπου έχουν γίνει επεμβάσεις στα πλαίσια των έργων του ΠΕΠ.
8. Για την προστασία του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας από την υλοποίηση των έργων και δράσεων του ΠΕΠ θα πρέπει να εφαρμόζονται τα ακόλουθα:
- i. Εφαρμογή βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών για να ελαχιστοποιηθεί η προκαλούμενη περιβαλλοντική όχληση από την παραγωγή κάθε είδους αποβλήτων.
  - ii. Εφαρμογή συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης.
  - iii. Εκπόνηση προγραμμάτων για την πρόληψη και τη διαχείριση ατυχηματικών καταστάσεων.
  - iv. Κοινωνικός διάλογος προκειμένου να υπάρξει η μέγιστη δυνατή κοινωνική συναίνεση.
  - v. Ορθολογική χωροθέτηση του δικτύου των υποδομών που θα αναπτυχθούν, λαμβάνοντας υπόψη το είδος, το κόστος και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους καθώς και του απαιτούμενου επιπλέον δικτύου μεταφορών.

9. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Κατά την εκπόνηση της μελέτης συναντήθηκαν δυσκολίες που αναφέρονται στη βασική δυσκολία που ανακύπτει κατά την εκπόνηση των ΣΜΠΕ, ιδιαίτερα για Προγράμματα – Σχέδια με εκτεταμένη χωρική κατανομή και θεματικού εύρους και σχετίζονται με το βαθμό εξειδίκευσης του σχεδιασμού του προγράμματος, τη διαθεσιμότητα δεδομένων και το περιορισμένο διαθέσιμο χρονικό διάστημα για την συλλογή στοιχείων, καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και περιβαλλοντική αξιολόγηση του προγράμματος.

Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της ΣΜΠΕ του ΕΠ Πελοποννήσου προέκυψαν δυσκολίες οι οποίες αναφέρονται κυρίως στα ακόλουθα θέματα:

- στις περιορισμένες πληροφορίες για πολλές προτεινόμενες παρεμβάσεις του Προγράμματος στη φάση που βρισκόταν ο σχεδιασμός και η εξειδίκευση του κατά την περίοδο εκπόνησης της ΣΜΠΕ, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αναδειχθούν επαρκώς σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα που ενδεχομένως θα προκύψουν κατά την εφαρμογή του Προγράμματος,
- στην εξ αντικειμένου χρονική μεταφορά σε επόμενη φάση της εξειδίκευσης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, του ΠΑΑ και του Προγράμματος «Ελλάδα 2.0», με αποτέλεσμα την αδυναμία προσδιορισμού της συμπληρωματικότητας και των συνεργειών των παρεμβάσεων.
- στην έλλειψη βάσεων δεδομένων (π.χ. αξιόπιστες πρόσφατες χρονοσειρές περιβαλλοντικών παραμέτρων) σε ορισμένες περιοχές και σε συγκεκριμένους τομείς δεδομένων, απαραίτητων στην εξασφάλιση επικαιροποιημένων στοιχείων για τη διεξοδική περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του ανθρωπογενούς και του φυσικού περιβάλλοντος,
- στην αδυναμία ποσοτικοποίησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα τα οποία δεν είναι πλήρως προσδιορισμένα, αλλά καλύπτονται από γενικότερους τίτλους δράσεων που περιλαμβάνουν ομάδες έργων. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει τον εντοπισμό, τη συγκεκριμενοποίηση αλλά και την ποσοτικοποίηση των δυνητικών επιπτώσεων που σχετίζονται με τις συγκεκριμένες δράσεις και έργα,
- στη μη διαθεσιμότητα μελετών συνεκτικών και ολοκληρωμένων εναλλακτικών λύσεων για το Πρόγραμμα, εκτός από την προτεινόμενη.
- στα περιορισμένα χρονικά περιθώρια για την εκπόνηση της ΣΜΠΕ δεδομένου του σύνθετου, γεωγραφικά και θεματικά, χαρακτήρα του και του εύρους των προτεινόμενων δράσεων.

Σημειώνεται ότι οι όποιες δυσκολίες ξεπεράστηκαν με την άριστη συνεργασία των εμπλεκομένων, την αξιοποίηση ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας, καθώς και την εμπειρία των μελών της ομάδας μελέτης.

10. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Προγράμματος και λόγω της ευρείας έκτασης του αντικειμένου προκύπτουν ανάγκες εκπόνησης ειδικών μελετών σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για την εκτίμηση και αντιμετώπιση ενδεχόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων των παρεμβάσεων που έχουν προγραμματιστεί και επίσης για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η γενική κατεύθυνση του Προγράμματος είναι η **τήρηση της κείμενης νομοθεσίας**, εφαρμόζοντας τις διατάξεις και τις απαιτούμενες διαδικασίες, που ορίζονται στο ισχύον εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, με κύριους στόχους την αντιμετώπιση υφιστάμενων προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί και την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας.

Ειδικότερα, για την υλοποίηση των έργων και των δραστηριοτήτων που προβλέπονται από την εφαρμογή του Προγράμματος, επισημαίνεται η **τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας** σχετικά με την περιβαλλοντική αδειοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων, όπου απαιτείται, σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο.

Επομένως, στις βασικές μελέτες και έρευνες οι οποίες θα πρέπει να εκπονηθούν πριν από την έγκριση των ως άνω έργων και δραστηριοτήτων, περιλαμβάνονται ο Προκαταρκτικός Προσδιορισμός Περιβαλλοντικών Απαιτήσεων (ΠΠΠΑ), η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) ή Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ), ανάλογα με το χωρικό αντικείμενο και το είδος του υπό εκτέλεση έργου ή της δραστηριότητας. Στη συνέχεια, οι τεχνικές προδιαγραφές εκπόνησης των παραπάνω μελετών προβλέπουν την καταγραφή των ειδικών μελετών και των συμπληρωματικών εργασιών που θεωρούνται απαραίτητες για την εκπόνηση των επιμέρους ΜΠΕ.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις βασικές και συμπληρωματικές μελέτες και έρευνες περιλαμβάνονται οι γεωλογικές και γεωτεχνικές μελέτες, οι υδρογεωλογικές μελέτες, οι υδραυλικές και ηλεκτρομηχανολογικές μελέτες, οι μελέτες καταγραφής και αξιολόγησης ατμοσφαιρικών και μετεωρολογικών δεδομένων, οι μελέτες επιπέδων θορύβου για έργα ή δραστηριότητες σε αστικά κέντρα, οι μελέτες καταγραφής και αξιολόγησης υφιστάμενων υποδομών καθώς και η μελέτη-έρευνα κοινωνικής αποδοχής για μεγάλα έργα.

Επιπλέον των ΜΠΕ των έργων, θα απαιτηθούν και τα ακόλουθα:

ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

- Ολοκλήρωση/θεσμοθέτηση του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου (ΠΧΠ).
- Εκπόνηση Ειδικών Χωροταξικών Πλαισίων σε εθνικό επίπεδο και αναθεώρηση των παλαιότερων Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ) όπου απαιτείται.
- Τη σύνταξη νέων Τοπικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΤΠΣ) σε Δήμους – Δημοτικές Ενότητες για τις οποίες δεν έχουν εκπονηθεί και ολοκληρωθεί τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια που βρίσκονται σε εξέλιξη.

ΑΛΛΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- Ολοκλήρωση των Ειδικών Περιβαλλοντικών και Διαχειριστικών Μελετών και των Προγραμμάτων Δράσης στις περιοχές του Δικτύου Natura 2000 που βρίσκονται στις Εδαφικές Ενότητες του ΠΔΑΜ 2021-2027, καθώς και εφαρμογή της διαδικασίας Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης κατά την απαιτούμενη περιβαλλοντική αδειοδότηση παρεμβάσεων στις περιοχές αυτές.
- Εκπόνηση μελετών που ενδεχομένως απαιτούνται από την εφαρμογή των Βασικών και Συμπληρωματικών Μέτρων των Σχεδίων Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων (εφαρμογή Οδηγίας 2000/60/ΕΚ) που αφορούν τις περιοχές του Προγράμματος.
- Ειδικές μελέτες που απαιτούνται κατά την αποκατάσταση των εδαφών στις περιοχές απολιγνιτοποίησης. Ενδεικτικά αναφέρονται: γεωτεχνικές/εδαφολογικές, γεωλογικής καταλληλότητας, προσωρινής οριοθέτησης υφιστάμενων υδατορεμάτων υδραυλικές, φυτοτεχνικές, μελέτες αποκατάστασης του τοπίου, περιβαλλοντικές.
- Εκπόνηση Master Plan για τα απαιτούμενα έργα πρόσθετα αντιπλημμυρικής προστασίας, αποχετευτικών δικτύων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων και υποδομών διαχείρισης στερεών αποβλήτων.
- Εκπόνηση Μελετών Ενεργειακής Απόδοσης που απαιτούνται για τις κτιριακές εγκαταστάσεις και ειδικών μελετών για την εγκατάσταση ενεργειακών συστημάτων με σκοπό την παραγωγή, αποθήκευση και διανομή ενέργειας.
- Σχεδιασμός συστήματος παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών παραμέτρων και των ειδικών μελετών και αναφορών που απαιτούνται για την ορθή και συστηματική εφαρμογή των μέτρων που προβλέπονται από την Κανονιστική Πράξη με βάση την ΣΜΠΕ η οποία συνοδεύει την έγκριση του ΕΠ Πελοποννήσου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ

Α) ΘΕΣΜΙΚΑ/ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ-ΣΧΕΔΙΑ

ΝΕΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

- Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027 (12 Ιουλίου 2021).
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» (13 Ιουλίου 2021).
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025, ΦΕΚ Α' 174/10 Σεπτ. 2020.
- ΕΕ-Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021-2027, {SWD(2018) 171 final}.

ΕΘΝΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

- Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030 (Μάιος 2019)
- Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) (ΦΕΚ Β' 4893/31-12-2019)
- Εθνική Στρατηγική για την Κυκλική Οικονομία (Δεκέμβριος 2018).
- Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3)
- Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2020 (Απρίλιος 2020)
- Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού (Ν. 4622/2019 τ. ΦΕΚ Α' 133)
- Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (Ιούνιος 2019)
- Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών 2014-2025
- Εθνική Στρατηγική για τα Ευφυή Συστήματα Μεταφορών 2015-2025
- 1η Αναθεώρηση - Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών 2014-2025 (6/2019)
- Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη (Δεκέμβριος 2014)
- Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
- Θεσμοθετημένα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη βιομηχανία, τις υδατοκαλλιέργειες και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Εθνική Στρατηγική Δημόσιας Υγείας 2021-2025

ΔΙΚΑΙΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ

- Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης
- Κανονισμός (ΕΕ) Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-5-2021-INIT/el/pdf>.
- «Επικαιροποιημένο Master Plan Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών» Συντονιστική Επιτροπή ΣΔΑΜ Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας Αθήνα, 11/12/2020.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ, ΚΛΙΜΑ

- Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Green Deal).
- Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για το 2050.
- Ευρωπαϊκός Νόμος για το Κλίμα, 30 Ιουνίου 2021 .

- Πακέτο Fit for 55 (Fit for 55 Package). Ευρωπαϊκό Σχέδιο Κλιματικών Στόχων για το 2030 της Επιτροπής με δέσμη μέτρων για την ενέργεια και το κλίμα “Fit for 55” για την ευθυγράμμιση της με τον στόχο της μείωσης του καθαρού ισοζυγίου εκπομπών κατά τουλάχιστον 55 % έως το 2030 σε σχέση με το 1990.
- Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων, 22.6.2020
- Στρατηγική για το Υδρογόνο, δημοσίευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (8 Ιουλίου 2020).
- Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή – ΠεΣΠΚΑ Πελοποννήσου, Περιφέρεια Πελοποννήσου, Αύγουστος 2020

ΑΠΟΒΛΗΤΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

- Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ), Έγκριση με Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (39/31-8-2020, ΦΕΚ Α' 185)
- Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Πελοποννήσου
- Ν. 4819/2021 (Α' 129): «Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων – Ενσωμάτωση των Οδηγιών **2018/851** και **2018/852** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της **Οδηγίας 2008/98/ΕΚ** περί αποβλήτων και της **Οδηγίας 94/62/ΕΚ** περί συσκευασιών και απορριμμάτων συσκευασιών, πλαίσιο οργάνωσης του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης, διατάξεις για τα πλαστικά προϊόντα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, χωροταξικές – πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις» ΦΕΚ Α 129_23.07.2021 (Ν.4819_2021)
- Εναλλακτική διαχείριση συσκευασιών και άλλων προϊόντων, νομοθεσία: <http://anakyklosi.ypeka.gr/law/law.html>
- Διαχείριση αστικών λυμάτων, Νομοθεσία: <https://ypen.gov.gr/diacheirisi-apovlition/astika-lymata/nomothesia/>
- Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη ([ΚΥΑ ΗΠ 14122/549/Ε103, ΦΕΚ 488Β/30.3.11](#)).
- Χαρτογράφηση Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, <https://ypen.gov.gr/perivallon/poiotita-tis-atmosfairas/chartografisi-atmosfairikis-rypansis/>
- Εκθέσεις Ποιότητας της Ατμόσφαιρας, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <https://ypen.gov.gr/perivallon/poiotita-tis-atmosfairas/ektheseis/>
- Δεδομένα Μετρήσεων Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <https://ypen.gov.gr/perivallon/poiotita-tis-atmosfairas/dedomena-metriseon-atmosfairikis-rypansis/>
- Ετήσια έκθεση ποιότητας περιβάλλοντος και Παράρτημα/Μονάδα 5 ΑΗΣ Μεγαλόπολης ΔΕΘΥΠ/Τομέας Χημικής Τεχνολογίας και Περιβάλλοντος - ΔΕΗ Α.Ε Διεύθυνση Εκμετάλλευσης Θερμοηλεκτρικής & Υδροηλεκτρικής Παραγωγής, 2020
- Έκθεση Κατάστασης Περιβάλλοντος στην Ελλάδα, Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος & Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ), 2018

ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

- Διεθνής Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (Ν.2204/1994, ΦΕΚ 59/Α/94)

- Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα Υ.Α. 40332/2014 (ΦΕΚ 2383/Β/08-09- 2014)
- Οδηγία 79/409/ΕΕ «Για τη διατήρηση των άγριων πτηνών»
- Σύμβαση Ραμσάρ (Νομοθετικό Διάταγμα. 191/1974, ΦΕΚ 350 /Α/20.11.74)
- Σύμβαση της Βέρνης (Ν. 1335/1983 (ΦΕΚ32/Α/83)
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο, Φλωρεντία 20-10-2000, Συμβούλιο της Ευρώπης 1-3-2004, Ελλάδα Ν.3827/ΦΕΚ 30 Α/25-02-2010.

ΥΔΑΤΑ

- Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000, Ν.3199/2003 (Α' 280) όπως τροποποιήθηκε
- Σχέδια Διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Δυτικής Πελοποννήσου (ΕΛ01), Βόρειας Πελοποννήσου (ΕΛ02), Ανατολικής Πελοποννήσου (ΕΛ03)
- Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Δυτικής, Βόρειας και Ανατολικής Πελοποννήσου.
- 1η Αναθεώρηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου (ΕΛ03), Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας - Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2017
- 1η Αναθεώρηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Πελοποννήσου (ΕΛ01), Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας - Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2017
- 1η Αναθεώρηση Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών Υδατικού Διαμερίσματος Βόρειας Πελοποννήσου (ΕΛ02), Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας - Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2017

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου (ΕΣΠΑ 2021-2027)
- Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ, ΕΣΠΑ 2021-2027)
- Ειδικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ 2021-2027) Μεγαλόπολης
- Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014-2020
- Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου
- Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕΣΚΕ)
- Ετήσια έκθεση ανταγωνιστικότητας και διαρθρωτικής προσαρμογής στον τομέα του τουρισμού για το έτος 2018, Περιφέρεια Πελοποννήσου, Δεκέμβριος 2019
- Εκπόνηση Μελέτης Μέτρησης Οικονομικών – Επιχειρηματικών Δεικτών και Εξαγωγικού Προσανατολισμού Περιφέρειας Πελοποννήσου, Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος, Οκτώβριος 2019
- Μελέτη ΟΟΣΑ «Η Περιφερειακή Πολιτική της Ελλάδας μετά το 2020» (Οκτώβριος 2020)
- Η Ταυτότητα των 13 Ελληνικών Περιφερειών - Regional Profiles (ΟΟΣΑ, Δεκέμβριος 2020).

ΣΜΠΕ

- ΚΥΑ 107017/2006 «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001»
- ΥΑ οικ. 40238/2017-ΦΕΚ-3759/Β' 25.10.2017 «Τροποποίηση της κοινής υπουργικής απόφασης υπ' αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017/2006».
- Ν. 4062/2012, άρθ. 2 παρ. 4 ν. με τον οποίο η προθεσμία της διαβούλευσης, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 4.2 της ΚΥΑ 107017/2006 ήταν 30 ημερών, συντμήθηκε σε 20 ημέρες.
- Άρθρο 159 του Ν. 4635/2019 με το οποίο η ΚΥΑ 107017/2006 τροποποιήθηκε σε σχέση με τα λιμάνια.
- Άρθρο 16 Σχεδίου Κανονισμού Κοινών Διατάξεων 2021-2027 σχετικά με την προετοιμασία των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2021 -2027.
- ΣΜΠΕ ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020
- ΣΜΠΕ Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Πελοποννήσου 2021-2025
- ΣΜΠΕ Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Υπουργείου Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (ΤΠΑ ΥΝΑΝΠ), ΛΔΚ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Α.Ε., Ιούλιος 2021
- ΣΜΠΕ Επιχειρησιακού Προγράμματος “Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΣΠΑ 2014-2020)”, SPEED Σύμβουλοι Ανάπτυξης Α.Ε., Δεκέμβριος 2014
- ΣΜΠΕ Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2025, Ι. Φραντζής & Συνεργάτες ΕΠΕ, Σεπτέμβριος 2021
- ΣΜΠΕ Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας & Θάλασσας 2014-2020, INTRAWAY Μονοπρόσωπη ΕΠΕ, Οκτώβριος 2014

Β) ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας: <https://ypen.gov.gr/>
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, www.eea.europa.eu/el
- Διαδικτυακή Πύλη Γεωχωρικών Πληροφοριών, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, <http://mapsportal.ypen.gr/maps/?limit=20&offset=0>
- Ειδική Γραμματεία Υδάτων, [//wfd.opengov.gr/](http://wfd.opengov.gr/)
- Εθνική Βάση Δεδομένων των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων των οικισμών της χώρας που εμπίπτουν στις διατάξεις της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=251&language=el-GR>
- Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία: www.hnms.gr
- Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών: www.noa.gr
- Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια: <http://195.251.42.2/cgibin/nisehist.sh>
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία. : www.statistics.gr
ΕΛΣΤΑΤ, Απογραφή πληθυσμού - Κατοικιών, 1961, 2001, 2011
ΕΛΣΤΑΤ, Διάρθρωση πληθυσμού και απασχόληση, 2001
ΕΛΣΤΑΤ, Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδος κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως, 1999-2000

- Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης (Γαλάζιες σημαίες 2013) www.eepf.gr/blueflag/awards2013
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας: http://www.ornithologiki.gr/page_cn.php?aID=875
- Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων: www.ekby.gr
- Μητρώο ταυτοτήτων υδάτων κολύμβησης της Ελλάδας: <http://www.bathingwaterprofiles.gr>
- Ξενοδοχειακό επιμελητήριο Ελλάδας: <http://www.grhotels.gr/>
- Οδηγός ιαματικών πηγών (spa) στην Ελλάδα: <http://www.apn.gr/travel-maps/>
- Πανελλήνια Ομοσπονδία Ξενοδοχείων: www.hhf.gr
- Παράκτια Υδατικά Σώματα της Ελλάδας: http://www.hcmr.gr/gr/listview3_el.php?id=1196
- Πολιτιστικός χάρτης: <http://odysseus.culture.gr>
- Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδας, [//listedmonuments.culture.gr/search_declarations.php](http://listedmonuments.culture.gr/search_declarations.php)
- Ρυθμιστική αρχή ενέργειας: www.rae.gr
- Υγρότοποι ramsar: <http://ramsar.wetlands.org/Database/Searchforsites/tabid/765/Default.aspx>
- Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας: <http://www.ypa.gr/home/index.asp>
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων <https://www.mindev.gov.gr/>
- Υπουργείο Εσωτερικών: www.ypes.gr
- www.wwf.gr
- ΦΙΛΟΤΗΣ – Βάση δεδομένων για την ελληνική φύση: <http://filotis.itia.ntua.gr/home/>